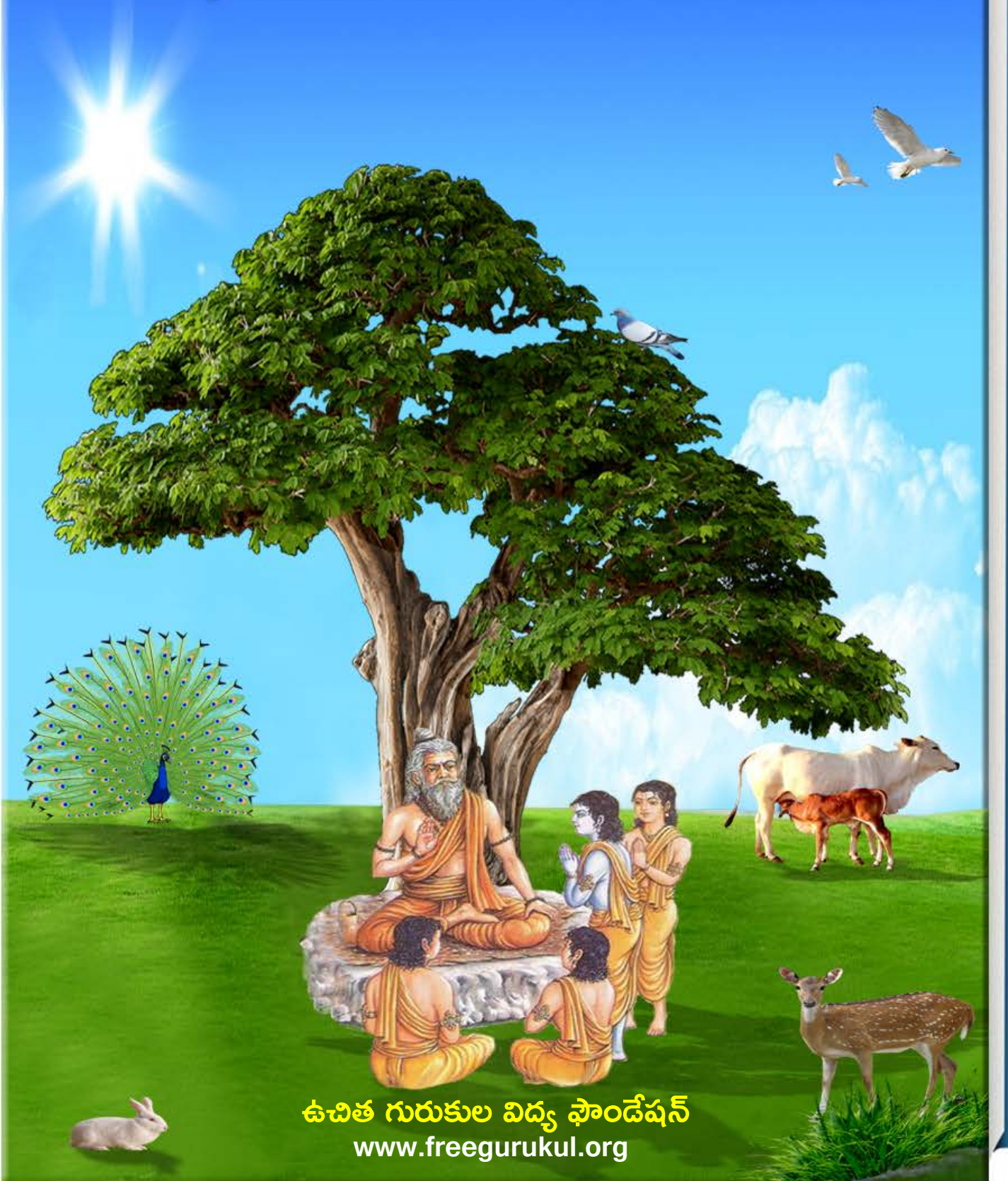

రామాయణం

శ్రీరామ పట్టాభిషేకము - శ్రీరామచరిత మానసము-ఉత్తరకాండ

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు కృష్ణుడు

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాభాజ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

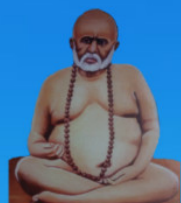

గురు వీరభక్తస్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమృతా కారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరవీంద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీరామ పట్టాభిషేకము

శ్రీమద్గోస్వామి తులసీదాసకృత

శ్రీరామచరితమానసము ౪౪/౨-౪౬
(ఉత్తరకాండము)

అనువాదకుడు :

డ రామనారాయణ శరణ్

పరిష్కర్తలు :

ఎస్. యస్. నారాయణ, M. A. Ph. D.

లక్ష్మీనారాయణ M. A. Ph. D.

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

ఆ శీ స్సు లు

మహామండలేశ్వర్, బాగవతపరితవ్యాన్

శ్రీ శ్రీరామశరణ్

శ్రీ కుందుర్తి వేంకట నరనయ్య పాకయాజి

శ్రీ గోస్వామి తులసీదాసుగారు కేవలము శ్రీ వాల్మీకిమహర్షి యొక్క

ఆ వ తా రము

శ్లో॥ వాల్మీకి స్తులసీదాసః కలాదేవీ భవిష్యతి

రామచంద్ర కథాందివ్యాం ఖాషారూపాం కరిష్యతి ॥

(భరద్వాజ సంహిత)

“శ్రీవాల్మీకి తులసీదాసై ఈకలియుగములో నవతరించి
దివ్యమగు శ్రీ రామచంద్రుని కథను ప్రాకృతభాషలో రచింప
గలడు.

అని చెప్పబడినది. వీరు మహాతపస్సులరై భగవదాదేశ
మున రామాయణమును రచించిరి. ఈ రామాయణమును
పఠించిన వేరొక గ్రంథమును జదువవలసిన పనిలేదని చెప్ప
నచ్చును. కథతో బాటుగా మధ్య మధ్య శత్రు విషములు
వచ్చుచుండును. శ్రీమద్రామాయణములో వచ్చు సందేహము
లన్నియు దీరుచుండును. ఇందు క్రొత్తక్రొత్త కథా విశేషణ
ములు గలవు దీనినిగూర్చి అపరశంకరు లనదగిన శ్రీ మధు
సూధన సరస్వతీ స్వాములవారు ఇట్లు అభిప్రాయ మొసంగిరి.

శ్లో॥ ఆనంద కాననేహ్యస్మిన్ తులసీ జగమస్త్రమః

కవితామంజరీ భాతీభమర శోభితాః ॥

అనువాదకుని విజ్ఞప్తి

కాలప్రభావముచే మరుగునపడియున్న తన భక్తి యోగమును లోకములో తిరిగి వెల్లడిచేయుటకు ఆ శ్రీరామ చంద్రుడే మాగురువర్యులయిన శ్రీ శ్రీరామశరణుల రూపమున అవతరించెనని నా వృథమగు విశ్వాసము. ఇట్టి మహాత్ములు గురువులుగా లభించుట నా పూర్వజన్మ విశేషమే.

శ్లో॥ సాధూనాం దర్శనం పుణ్యం - స్మరణం పాపనాశకమ్
సంభాషణం కోటితీర్థం - సేవనం ముక్తిదాయకమ్

అను ఆర్యోక్తి ననుసరించి శ్రీ శ్రీరామశరణు సద్గురువుల దర్శన స్మరణ సంభాషణ సేవనాదుల ద్వారా నాజన్మ తరించినది.

నేను పామరుడను. అజ్ఞానిని. సత్సాంగత్య మెట్టిదో తెలియనివాడను. అట్టి నన్ను శ్రీరామశరణులు దగ్గరకు చేర్చుకొని తమ కంతేవాసులుగ జేసికొని “హనుమత్పితారామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్ను” ‘గురు’ మంత్రముల సుపదేశించి నన్ను అనుగ్రహించిరి శ్రీచరణ సేవ మహిమవలన తన్మంత్ర ప్రభావము వలన ఆ పరాత్పరుని చరణములయందు నాకు అసన్యమగు ప్రీతి జనించినది. నిరంతరము శ్రీవారిని సేవించుచు వారు బోధించు శ్రీతులసీ రామాయణ కథను శ్రవణము చేసితిని.

శ్రీ తులసీదాసుగారు “స్వాంతః సుఖాయ తులసీ
రఘునాథ గాథా”యని చెప్పెను. నాకు పాండిత్యము లేక
పోయినను ఈ గ్రంథమువందు నాకు గలిగించిన భక్తి భావ
నలే ఈ అనువాదమునకు ప్రేరణ గలిగించినవి. నేనీ గ్రంథము
ప్రాయముటకు పూర్వము అయోధ్య మొదలు చిత్రకూటము
(భరతకూప్) వరకు శ్రీ శ్రీ ప్రభుదత్త బ్రహ్మచారిగారితో,
రెండువేలమంది సాధువుల ఋషి మంగవులతో భరత
యాత్రగా పాదయాత్రను జరిపి, అవధభావను నేర్చుకొని,
మాపూజ్యగురుదేవులగు శ్రీరామ శరణులవారి వద్దకు జేరి
తిని. నేను వారి నేవయందున్న సమయమున తులసీరామాణ
మును తెనుగునకు అనువదించుమని ఆదేశించిరి. నాకు భాష
రాకపోయినను శ్రీవారి యాజ్ఞ గొప్పది గనుక మాయలేని
భారమునుగూడ శిరోధార్యముగ భావించి, అరణ్యకిష్కింధ,
సుందర, పార్వతీ కళ్యాణమును, నానువంశనము, నీతారామ
కళ్యాణమును, శ్రీరామ వజ్రాభిషేకమును తెనుగున కనువ
దించితిని. నేను పండితుడను గాకపోవుటచే అర్థదోషములు,
భాషాదోషములు, నుండవచ్చును. చదివి తప్పులు జూపు
పండితులకు కృతజ్ఞతలు చెల్పుచు, రెండవ ముద్రణయందు
సరిదిద్దు కొనగలవాడను.

ఈ గ్రంథమును ముద్రించుటకు తగిన కృషిసల్పిన
శ్రీ సూదాని కోటేశ్వరరావు, శ్రీ యం. వి. నరసింహారావు,

శ్రీ మారావఝుల కృష్ణమూర్తి, శ్రీ వజీరుద్దీన్ గార్లకు,
 పరిష్కరించి, తగు సలహాల నొసంగిన డాక్టరు శివసత్య
 నారాయణ, డాక్టర్ తెలికేపల్లి లక్ష్మీనారాయణగార్లకు
 నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనములు తెలుపుకొను
 చున్నాను.

ఈ గ్రంథమును త్వరితగతిని అతిశ్రద్ధతో ముద్రించి
 యిచ్చిన శ్రీ వెల్ కంప్రెస్ ప్రెస్ లిమిటెడ్ వారికి
 మా అభినందనలు.

జ్ఞప్తి

శ్రీ రామశరణు పాదరేణువు

బేజవాడ రామనారాయణశర్మ

గణేశ ప్రార్థన

శుక్లాంబరందరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ :
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయే త్వర్వ విఘ్నోపశాంతయే ॥

ఇష్ట దేవతా ప్రార్థన

మనోజవం మారుతకుల్యవేగం
జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం పరిష్ఠం
వాతాత్మజం వానరయోరముఖ్యం
శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి

మద్గురు ధ్యాన శ్లోకములు

- శ్లో॥ శ్రీమత్కుందు రి వంశాంబు నిధిరాకా సుదాకరమ్
బహు భాషాసు నిష్ఠాతం శ్రీరామ శరణం భజే ॥
- శ్లో॥ రామాది మంత్రజపారం నామ సంకీర్తనే రతమ్
అధ్యాత్మ విద్యాసంపన్నం శ్రీరామ శరణం భజే ॥
- శ్లో॥ అధ్యాత్మిక బహుగ్రంథ కర్తారం గురుపుంగవమ్
కవితా పాండితి కూరం శ్రీరామ శరణం భజే ॥
- శ్లో॥ రామనామాంకితం వత్సం దార్యతే యేన సర్వదా
నద్గురుం పావనాత్మానం శ్రీరామ శరణం భజే ॥
- శ్లో॥ జపతండులి వక్తాన్నం భుజ్యతే యేన సంతతమ్
తస్యసార శ్వాప్యతేతం శ్రీరామ శరణం భజే ॥
- శ్లో॥ చిరకాలం నదీతీరే యేనతప్తం మహాత్మవః
మంత్రపిండిశ్చ లిప్తా తం శ్రీరామ శరణం భజే ॥
- శ్లో॥ మంత్రోపదేశ మహామా యదీయః కురుతేఽనిశమ్
బహుశిష్యాన్ కృతార్థాన్ తం శ్రీరామ శరణం భజే ॥
- శ్లో॥ తులసీదాస రచిత రామాయణ సుధా సదా
ప్రసాద్యతే యేన భక్త్యా శ్రీరామ శరణం భజే ॥
- శ్లో॥ శ్లోకాష్టక పాదం నిత్యం వఠేద్యో భ కిసంయుతః
గురోః కృపా పరాసిద్ధిశ్చాప్యేతే తేన సర్వదా ॥

మంగళం మహత్ శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీ గురుసాన్నిధ్యము

కృతిపతి

కృతికర్త

శ్రీరామచంద్రాయనమః

శ్రీ రామ పట్టాభిషేకము

శ్లోకము

శేకీకం తాభనీలం సురవర విలసద్విక్ర పాదాబ్జ చిహ్నం
శోభాధ్యం నీతత స్త్రం సరసిజ నయనం సర్వదా సుప్రసన్నం
పాణౌ నారాచ చాఘం కపినికరయుతం బంధునా నేవ్యమానం
నౌమిధ్యం జానకీశం రఘువరమనిశం పుష్పకారూఢరామం॥

తా॥ నెమలి మెడవంటి నీలపురంగు గలవాడును, దేవతా శ్రేష్ఠుఁ
డును, ప్రకాశించుచుండిన తృగుమహర్షి యొక్క పాదారవిందముల గుర్తు
కలవాడును, మిక్కిలి అందము కలవాడును, వచ్చని వట్టు వస్త్రమును
ధరించినవాడును, పద్మవస్త్రములవంటి నేత్రములు గలవాడును, ఎల్లప్పు
డును ప్రసన్నుడుగ నుండువాడును, బేతులందు ధనుర్పాణములను ధరించు
వాడును, కోతులమూకతో జాట్టుకొనబడినవాడును, తమ్ముడగు లక్ష్మణునిచే
పేవించబడువాడును, నీతానాడుడును, రఘువంశ శ్రేష్ఠుడును, పుష్పకము
నెక్కినవాడునునగు రామునికి నిరంతరము ననుస్కరించు చున్నాను.

శ్లో॥ సలేంద్ర పదకంజమంజులౌ

శ్లో॥ మలూపజ మహేశ వందితౌ॥

జానకీకర సరోజ లాలితౌ

చింతకస్య మనభృంగ సంజ్ఞ నౌ॥

2

తా॥ కోసలిదేశ ప్రభువగు శ్రీరామచంద్రుని సుందరము కోమలము
నగు రెండు చరణముల సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మయు సంహారకర్తయగు
పరమేశ్వరుడును ఎల్లవేళల పేవించుచుండురు జానకీదేవీకి ప్రియుడును,
తన తక్కుల హనోరుపమనెడు క్రమరములతో స్నేహము చేయవాడును,

కుండ ఇందు ధరగౌర సుందరం

అంబికాపతి ఘభీష్ట సిద్ధిపదం ।

కారుణిక కలకంజ లోచనం

నామి శంకరమనంగమోచనం ।

౩

తా॥ మల్లె పుష్పములవలె, చంద్రునివలె, శంఖమువలె సుందరమైన గౌరవర్ణము గలవాడును, జగజ్జననియగు పార్వతీదేవికి భర్తయు, మనోవాంఛితములు నెరవేర్చువాడును, దుఃఖముల నశింపజేయువాడును, సుందరములగు పద్మములవంటి కన్నులు గలవాడును, మన్మథుని నశింపజేసిన వాడును, కుభములు గలుగజేయునట్టి వాడునునగు శంకర భగవానునకు నమస్కరించుచున్నాను.

దో॥ రహా వీకడిన అవధికర అతిఆరత పురలోక

జహః తహఃసోచహః నారి నరకృత తన రామ బియోగ

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు అరణ్యవాసము గడపి తిరిగి అయోధ్యక వచ్చుటకు ఒక్కరోజు మాత్రమే గడువవలసి యుండెను. అయోధ్య నివాసులు మిక్కిలి సంతోషముతో స్తుతించి శ్రీరామచంద్రుని వియోగబాధన గూర్చి ప్రీతి పురుషులు చెప్పుకొనుచుండిరి. శ్రీరామచంద్రుడికిను ఏరాలేదో అని ఒకరితోనొకరు అనుకొనసాగిరి.

దో॥ సగున హోహిః సుందరసకల మనప్రసన్న సజశేర ।

ప్రభు ఆగవన జనావ జను సగర ధమ్య చహ్నుప్రేర ॥

తా॥ ఇంతలోనే కుభశకునములన్నియు కాసాగెను. ప్రజలెల్ల చాల్చి అనందముతో ఉప్పొంగి పోవుచుండిరి. అయోధ్యా నగరము;

శ్రీరామపట్టాభిషేకము

3

నలుగువైపుల దివ్యకోటలతో అరింకరించిరి. శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చుచున్నాడనుటకు కుభచిహ్నుములవలె వీనిని జూచు వారలకుండెను.

దో॥ కౌసల్యాదిమాతలు సబమన ఆనంద అనహోళి ।

ఆయత్తి ప్రభు శ్రీఅనుజ జాత కమా న చమాతలబకోళి ।

తా॥ శ్రీసీత లక్ష్మణనహితుడై శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చినాడ యేమి అనునట్టి ఆనందముతో కౌసల్యాదేవి మొదలుగా గల రాజులలో సంతోషముపొంగి పోవుచుండెను.

దో॥ భరత సయన భుజ దక్షిణ ఫరకత బారహిఁ బార ।

జానిసగున మన మారష అతిలాగే కరన చిచార ॥

తా॥ భరతునకు మాటిమాటికి ఎడమకన్ను ఎడమభుజము అదరుచుండెను. కుభములగొల్పు శకునములతో భరతుడు సంతోషముగ నుండెను.

చో॥ రహేతి ఎకదిన అవధి ఆధారా ।

సముర్ముత మన దుఖభయత అపారా ।

కారన కవన నాధనహి ఆయత ।

జాని కుటిల కిధాఁమహానీ బినరాయతి ।

తా॥ సర్వజీవులకు ఆధారభూతుడగు శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చుటకు ఒక్కదినము మాత్రమే జరుగవలసి యుండెను. శ్రీరామచంద్రుడింకను ఏకారణముచేతనో రాలేదే : నేను కుటిలుడనని దెలిసికొని మరచినాడని భరతుడు మిక్కిలి బాధను జెందసాగెను

చో॥ అమాహ ధన్య లభిమన బధభాగీ ।

రామ పరవింద అనురాగీ ।

కపటే కుటిలమోహి ప్రభుచీన్ద్రా ।

తాతే నాథ సంగ సహి లీన్ద్రా ॥

తా॥ అహో! లక్ష్మణుడు అదృష్టవంతుడు. అతనికి శ్రీరామచంద్రుఁ
చరణారవిందములపై ప్రేమగలడు శ్రీరామచంద్రుని చరణములు నొడ
యేనాడును లేడు నేను కుటిలదనని ఎఱింగి తనవైంట్ల రానివ్వలేదు.

చా॥ జౌ కరినీ సమురై ప్రభు మోరీ ।

సహి నిస్తార కలప సతకోరీ ।

జన అవగున ప్రభుమానస కా ఉ ।

దీనబంధు అతి మృదుల సుభాఉ ॥

తా॥ సత్యమే. ప్రభువగు శ్రీరామచంద్రుడు నా కార్యముల దెలిసి
కొన్ని కోట్ల సంవత్సరముల వరకు నరకవాసమును గలిగించినను పాపవ
పోడు. భగవానుడు పేవకుని తప్పదములు లెక్కలోనికి తీసుకొనడ
అతడుదీ నజన బాంధవుడు. కోమలస్వభావము గలవాడు,

చా॥ మోరే జయఁ భరోసదృఢ స్తోత్రా ।

మిలిహహిరామ సగున సుభహోత్రా ।

బీతే అవధి రమాహిజౌప్రచాన్ద్రా ।

అథమ కవన జగమోహి న మానా ॥

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు అవశ్యముగ వచ్చునవి నాకు విశ్వాసవ
గలుగుచున్నది ఈభళకునములగుటయే నిదర్శనము సాలాగున వడ
నాలుగు సంవత్సరములను గడపి జీవించగలిగిన నీయదేవదీజగతుల
నుండదు.

దో॥ రామ బిరహసాగర మహాభరత మగనమన హోత ।

బ్రహ్మ రూపధరి పవనసుత ఆత్మ గయిడి జనుపోత ॥

తా॥ శ్రీరాముని వియోగ దుఃఖసాగరమున భరతుడు మునిగి యుండెను. నీట మునుగువారికి నావ దొరికినట్లు హనుమంతుడు అనన్వయమున బ్రాహ్మణ వేషమును ధరించి వచ్చి ॥

దో॥ బైతేదేఖ కృపాసన జటాముకుట కృపగాత ॥

రామరామ రఘుపతి జపతస్త్రివత నయన జలజాత ॥

తా॥ దుర్బల శరీరముతోనున్న వానిని జడలనే కిరీటముగ ధరించిన వానిని, కమలములవంటి కన్నులతో శోభించుచు అనందభాష్యములు రాల్చుచు దర్శనముపై కూర్చుండి రామరామ రఘురామయని జపించుచున్న చా॥ దేఖత హనుమాన అతి హరషేడి ।

పులకగాత లోచన జల బరషేడి ॥

మన మహా బహుత భాంతి సుఖమానీ ।

బోలేడి శ్రవన సుధాసమ బాసీ ।

తా॥ భరతుని జూచి హనుమంతుడు సంతోషించెను. శరీరము పులక రించెను. నేత్రములనుండి ప్రేమాశ్రువులు ప్రవహించసాగెను. అతిశయ సంతోషము గలవాడై చెవులకింపు గలిగించు, సుఖమును గల్గిగజేయు అమృతపు పలుకులు పలుకసాగెను.

చా॥ జాసు బిరహా సోచహు దినరాతీ ।

రటహు నిరంతర గున గన ఘాతీ ॥

రఘుకుల తిలక సుజన సుఖ దాతా ।

ఆయిడి కునలదేవ ముని త్రాతా ॥

తా॥ ఎవరి నిరహబాధచే నీవు రాత్రింబవళ్లు దుఃఖించుచుంటివో
ఎవరిగుణగణముల నిరంతరము జపించుచు కీర్తించుచుంటివో, సాధుజనులః
సుఖమును గలుగజేయువాడును, దేవతల, మునీశ్వరుల భక్తుల కాపాఁ
వట్టి వాడునునగు శ్రీరామచంద్రమూర్తి సకుశలముగా వచ్చినాడు.

చా॥ రిపు రస జీతి సుజన సురగావత ।

సీతాసహిత అనుజ ప్రభు ఆవత ।

సునత బచన బినరే నబ దూఖా ।

తృషావంత జిహ్విపాత్ర పియోషా ।

తా॥ యుద్ధమందు శత్రువులను సంహరించి సీతాలక్ష్మణ సహిత
శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చినాడు. దేవతలు వారి సత్కిర్తిని కీర్తించుచున్నాఁ
ఈమాటలు విని భరతుడు ఆనందించెను. దప్పికతో బాధపడఁవా
అమృతము లభించుటచే పానముజేసి, సర్వదుఃఖములు పోగొట్టుకొనిన
భరతుడు తన దుఃఖములుమరచెను

చా॥ కో తుష్టా తాత కహః తే ఆవ ।

మోహి పరమ లభ్యు బచనసునాత్ర ।

మాధుతనుత మై కపిహనుమానా ।

నాము మోర సునుకృపానిధానా ॥

తా॥ (భరతుడిట్లడిగెను.) నాయనా ! నీవెవరవు : ఎక్కడను
వచ్చితివి, నిన్ను జూచుటచే నాకు ఆనందము గలుగుచున్నదని భరత
వలక (హనుమాన్ యిట్లు పలికెను.) కృపాసముద్రుడా ! భరతా :
వాయుదేవుని కుమారుడను. వానరజాతికి చెందినవాడను. నాపేరు ప
మంతుడు.

చౌ॥ దీనబంధు రఘుపతి కరకింకర ।

సుసత భరత భేంబెడి ఉరి సాదర ।

మిలత ప్రేమసహిఁ హృదయ సమాతా ।

నయన శ్రువత జల పులకిత గాతా ।

5

తా॥ దీనజనోద్ధారకుడగు శ్రీరామచంద్రుని పేవకుడనని హనుమంతుడు పలుక వెంటనే భరితుడు లేచి అలింగనము జేసికొనెను. ఆ సమయమున వారికి గలిగిన ఆనందము వర్ణనాతితము. కన్నులవెంట ఆనందబాష్పములు ప్రవించసాగెను. శరీరము పులికరించెను.

చౌ॥ కపి తన దరస సకల దుఃఖబీతే ।

మిలే ఆజు మోహి రామ పిరీతే ।

బార బార బూరే కుసలాతా ।

జోకహలుఁ దేడిఁ కాహ సునుభ్రాతా ।

6

(భరతుడిట్లు పలికెను.) ఓ హనుమంతా! నీదర్శన స్పర్శనాదులచే నాదుఃఖము నశించినది నీ రూపమునందు రామదర్శనము నాకు వేడు లభించినది యని మాటిమాటికి జ్ఞేమసమాచారములు అడుగుచు ఈశుభవార్త తెప్పినందులకు నీకేమి యివ్వగలవాడనని పలికెను.

చౌ॥ ఎహి సందేసు సరిస జగమాహీఁ ।

కరి బిచార దేఖేడిఁ కఘ నాహీఁ ।

నాహి న తాల ఉరిన మై తోహీ ।

అబ ప్రభుచరిత సునావహు మోహీ ।

7

తా॥ ఈకుభ సందేశముతో సమానమైనట్టి వార్త పడునాలుగు భుజ నములలో లేదని నేననుకుంటిని. కావున ఓహనుమా నేను నీకు ఋణ పడియుంటిని. నేనెట్లు నిన్ను గౌరవించగలను. నీఋణమును తీర్చుటలను నాకు శ్రీరామచంద్రుని లీలలు సర్వమును వినిపింపుము.

చౌ॥ తబ హనుమగత నాథి పదమాధా

కహే నకల రఘువతి గునగాధా ।

కహు కపి కబహుః కృపాల గోసాఈ ।

సుమిరహేః మోహి దాసకీ నాఈ ॥

అని భరతుడు పలుక హనుమంతుడతని చరణములకు నమస్కరించి శ్రీరామచంద్రుల గుణముల గాధల జెప్పెను. (పరల భరతుడిట్ల గను) హనుమా : దయాసముద్రుడగు శ్రీరామచంద్రుడెవ్వడైన క దాసునివలె నన్ను భావించి గుర్తుంచుక నునా ?

చం॥ నిజ దాస జ్యో రఘువంశ భూషణ

కబహుః మను సుమిరన కరచ్యో ।

సుని భరత బచన బినీత అతి

కపి పులకి తన చరనన్త్వి పర చ్యో ।

రఘుబీర నిజముఖ జాసుగున

గనకహత అగ జగ నాథ జో ।

కాహే నహోఽథ బినీత పరమ

పునీత సదగున సింధు సో ।

తా॥ రఘువంశ శ్రేష్ఠుడగు శ్రీరామచంద్రుడు నన్నెప్పుడైన యుండుచుకొని తన దాసునివలె భావించునా ? సుకీలుడు విషయవంతు

భరతుని మాటలును విని, పులికిత శరీరుడై హనుమంతుడాతని పాదములపై బిడెను. (మనస్సునందీట్లాలోచించు కొనసాగెను.) చరాచర జీవులకు ప్రభువగు శ్రీరామచంద్రుడీతని గుణగణముల కీర్తించెను. అట్టి భరతు డేల వినఁముడు, పవిత్రుఁడు, నదుణునిలయుడు, కాకుండును.

దో॥ రామప్రాస ప్రయినాథ తుష్ట సత్య బచన మమతాత !
పుని పుని మిలత భరతసుని హరష న హృదయఁ సమాల॥

తా॥ (హనుమంతుడిట్లు పలుకసాగెను.) నాదా ! నీవు శ్రీరామచంద్రునకు పరమప్రియుడవు. నత్యమైనవిషయము అని పలుక భరతుడుశ్రీఅంజనేయుని కౌగిలించుకొనెను వారికి గలిగిన ఆనందమును వర్ణింపజాలము.

సో॥ భరత చరన సిరునాఱ తురితగయడ కపిరామఫహి ।

కహీ కుసల సబజాఱ హరషి చలేడ ప్రభు జానచఱి ।

తా॥ పవన కుమారుడు భరతుని చరణములకు నమస్కరించి శ్రీరామచంద్రుని వద్దకు వెడలి అతని క్షేమసమాచారములు జెప్పెను. రఘువంశ శ్రేష్ఠుడగు రామచంద్ర మహారాజు సంతోషించినవాడై పుష్పక విమానమునధిరోహించి ప్రయాణము సాగించెను.

చో॥ హరషి భరత కోసలపుర ఆ ఎ ।

సమా చార సబ గురుహీ సునా ఎ ॥

పుని మందిర సుహృత తనాళు ।

ఆవత నగర కుసల రఘురాళు ॥

1

తా॥ భరతుడు అనందోత్సాహములతో అయోధ్యాపురమునకు జేరి గురువగు వశిష్టుల వారికి సంతోషముతో సర్వవిషయములు విన్నవించెను, శ్రీరామచంద్రుడు రాజహంతులకు వచ్చుచున్నాడని కబురువంపెను,

చా॥ సునత సకల జననీఁ ఊరీధాళు॥

కహి ప్రభు కునల భరత సమర్థుఁడు॥

సమాచార పురవాసిన్లు పా ఎ॥

సర అరునారి హరషి సబ ధాఎ॥

?

తా॥ ఆ కుభవార్త వినిన వెంటనే ఆ మువ్వరుతల్లులు లేచి పరుగిడ సాగిరి. శ్రీరామచంద్రుడు క్షేమముగ ఉన్నాడని భరతుడు తల్లులక జెప్పెను. ఆయోధ్యాపురిలోని వారెల్లరకు ఈవార్త దెలియుటచే శ్రీరాముఁ దర్శనార్థము సంతోషముతో పరుగిడసాగిరి.

చా॥ దధి దుర్వా రోచన ఫల ఫూలా॥

సవ తులసీదల మంగలమూలా॥

భరి భరి హేమ ధారభామినీ॥

గావత చలీఁ సింధురి గామినీ॥

:

తా॥ (శ్రీరామచంద్రునకు స్వాగతమిచ్చుటకై) పెరుగు, దర్పణ గోరోజనము ఫలముల, పుష్పముల కుభములకు మూలస్వరూపిణీయగ లేచిగురు తులసీదళములు, సుగంధ ద్రవ్యముల బంగారు కలశముఁ నిండుగ నింపుకొని వయ్యాకపు నడకలు నడచుచు సౌభాగ్యవతులగ ప్రీతి కలకపాత్రలు ధరించి శ్రీరాముని కీర్తించుచు నడవసాగిరి.

చా॥ జై నేహిఁ తై నేహిఁ ఊరిధావహిఁ॥

బాలవృద్ధ కహఁ నంగ న లావహిఁ॥

ఏక ఏకస్థై కహఁ బూర్ణహిఁ భాళు॥

తుమ్మ దేభే దయాల రఘురాళు॥

తా॥ ఎక్కడ ఉన్నవారు అచ్చటినుండియే (ఎవరు ఏయేదిక్కుల
యందుండిరో ఆయాయా దిక్కులనుండి పరుగిడసాగిరి.) లేచి పరుగిడ
సాగిరి. అలస్యమగునేమో యనియెడు భయమువలన బాలురును, వృద్ధు
లును ఎవరికి వారే వచ్చిరి. సోదరుడా ! దయాళుడు, దీనజనబాంధవుడగు
శ్రీరామచంద్రుని జూచితివా ? అని ఆ వచ్చినవారొకరి నొకరు ప్రశ్నించు
కొనుచుండిరి.

చౌ॥ అవధపురీ ప్రభు ఆవతజానీ ।

భక్ష సకల సోభాకై ఖానీ ।

కహణి సుహావన త్రివిధ సమీరా ।

భణి సరజా అతి నిర్మల నీరా ।

5

తా॥ శ్రీరామచంద్ర ప్రభువు వచ్చుట యెరింగి ఆయోధ్యా పట్ట
ణము సర్వకోభలకు నిలయమై అలరారుచుండెను. త్రివిధములగు (మంద,
సుగంధ, శీతల) వాయువులు వీచసాగెను. పరమపావనమగు సరయూ
నదిలోని జలము నిర్మలముగనుండెను.

దో॥ హరషేత గురపరిజన అనుజ భూసుర బృందసమేత ।

చలేభరత మనప్రేమ అతినన్ముఖ కృపానికేత ॥

3

తా॥ శ్రీగురుదేవులగు వశిష్ట మహర్షియు, కుటుంబీకులును, శత్రు
ఘ్నుడును, బ్రాహ్మణ సమాజములను వెంటనిడుకొని భరతుడు సంతోష
ముతో కృపాసముద్రుడగు శ్రీరామచంద్రుని సన్నిధికి స్వాగతమిచ్చుటకై
వెడలెను

దో॥ బహుతక చణ్డిఁ అటారిన్త నిరఖహిఁ గగన విమాన ।

చలేభరత మనప్రేమ అతినన్ముఖ కృపానికేత ॥

3

తా॥ అనేకమంది ప్రీతి మేడలపై నెక్కి ఆకాశమార్గమునవచ్చు
విమానమును జూచుచు తీయని కింతస్వరములతో సుందరములగు మంగళ
గీతములు గానము చేయుచుండిరి.

దో॥ రాకా ససి రఘుపతి పురిసింధు దేఖహరమాన ।

బధచ్యో కోలాహల కరతజనునారి తరంగ సమాన ॥

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు పూర్ణిమనాటి చంద్రుడు. అయోధ్య పట్టణము
సముద్రము. శ్రీరామచంద్రుని జూచి అయోధ్యాపురము వర్షనాతీతమగు
సంతోషముతో నుండెను. శ్రీరామచంద్రుని దర్శించుటకు ఉబలాటపడు
చుండెను. (సముద్రము పూర్ణచంద్రుని అందుకొనుటకై పొంగిపొంగి
ఆనందముతో ఆలలు వేయునట్లుండెను.) ఆ నగరప్రీతి సముద్రతరంగ
ములవలె భగవంతుని దర్శించుటకై అటునిటు పరుగెత్తుచుండిరి.

చా॥ ఇహం బానుకుల కమల దివాకర ॥

కపిన్ధ దేఖావత నగర మనోహర ॥

సునుకపీన అంగద లంకేశా ।

పావన పురీరుచిర యహదేశా ॥

1

తా॥ సూర్యకుల రూపమనెడు కమలమును వికసింపజేయు సూర్యు
డను శ్రీరామచంద్రుడు వానరులకు, అయోధ్యా నగర దివ్యశోభను విమా
నముపై నుండి జూపుచు సుగ్రీవా, అంగదా, లంకాపతియగు విభీషణా ।
ఈ అయోధ్యాపురము పరమ పవిత్రమైనది. సుందరమైనదియని వారితో
పలికెను.

చా॥ జధ్యపి నబ బైకుంత బఖానా ।

వేదపురాన విదిత జగుజానా ॥

అవధపురీ సమప్రియ సహిఃసోః॥

యమా ప్రసంగ జానతి కోడ కోడ॥

తా॥ అయోధ్యాపురము వైకుంఠము కంటెను గొప్పదియని వేదములలో పురాణములలో చెప్పబడియున్నదని సర్వలకు దెలియును. నాకు అయోధ్యాపురము అనిన మిక్కిలి ప్రియము అందరకును దెలియును.

చా॥ జన్మభూమి మమపురీ సుహావని

ఉత్తరదిసి బహుసరయూపావని॥

జా మజ్జనతే బినహిః ప్రయాసా॥

మమ సమీప సరపావహిః బాసా॥

3

తా॥ ఈ పరమపవిత్రమైన అయోధ్యాపురము నా జన్మభూమి. ఈ పట్టణమునకు ఉత్తరవైపున జీవుల పవిత్రమొనర్చు సరయూనది ప్రవహించుచున్నది. దీనియందు స్నానముజేసిన మానవుడు పరిశ్రమ లేకయే నా సమీపమునకు వచ్చును. సామీప్యము క్రిని బొందును. ఇందు సంశయమే మాత్రమును లేదు.

చా॥ అతి ప్రియమోహిః ఇహః కే బాసీ॥

మమ ధామదా పురీసుఖ రాసీ॥

హరషే నబ కపి సునిప్రభు బాసీ॥

ధన్య అవధ జో రామ బభాసీ॥

తా॥ అయోధ్యలో నివసించుటనిన నాకు బహుఇష్టము. ఈ పురము సర్వసుఖ సంపదలకు నిలయమైనది. ఇచ్చట నివసించువారికి స్వర్గలోక గతులు గల్గును. (నచ్చితానంద లోకమునకు వచ్చెదరు) శ్రీరామచంద్రుడే

స్వయముగ అయోధ్యాపురము యొక్క గొప్పదనమును ప్రాశస్త్యమును
వర్ణించెను. చాల పవిత్రమైనది

దో॥ ఆవత దేఖిలోగ సబ కృపాసింధు భగవాన్ ।

సగర సికట ప్రభు సేరేడ ఉతరేడ భూమి బిమాన్ ॥ 4

తా॥ కృపాసముద్రుడగు భగవానుడు వచ్చుటను ప్రజలెల్లరు
జూచిరి. శ్రీరామచంద్రుడు పుష్పకవిమానమును అయోధ్యాపురికి సమీప
మున దిగునట్లు ఆదేశించెను. ఆ విమానమపుడు భూమికి సమీపముగ
అయోధ్యకు జేరెను.

దో॥ ఉతరి కహేడ ప్రభు పుష్పకహి తువ్వా

కుబేర పహిఁ జాహు ।

ప్రేరిత రామ చలేడ సో హరషుఁ

బిరహు అతి తాహు ॥

4

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు విమానమునుండి దిగి ఓ పుష్పకవిమానమా
నీవు కుబేరునివద్దకు వెడలుమని పలికెను. శ్రీరామచంద్రుని అజ్ఞానుసార
మది బయలుదేరెను. తన స్వామివద్దకు వెడలుచుండుటచే సంతోషమును
శ్రీరామచంద్రుని ఎడబాటునకు అపారమగు దుఃఖమును బొందుచుండెను.

చా॥ ఆ ఎ భరత సంగ సబ లోగా ।

కృన తన శ్రీరఘుబీర బియోగా ।

తామదేవ బసిష్ట మునినాయక ।

దేఖేఁకభ మహి ధరి ధనుసాయక ॥

తా॥ భరతునివెంట ప్రజలెల్లరు వచ్చిరి. శ్రీరామచంద్రుని వియోగ బాధచే వారెల్లరి శరీరములు కృశించెను. వామదేవుని, గురువగు వశిష్టుల వారిని మునిశ్రేష్ఠులను శ్రీరామచంద్రుడు జూచి ధనుర్పాణములు భూమిపై పెట్టెను.

దో॥ థా ఇ ధ రే గురు చరణ సరోరుహ ।

అను జ సహిత అతి పులక తనోరుహ ॥

భేంటి కుసల బూర్షి ముని రాయా ।

హనురేఁ కుసల తుష్ట రిహిఁ దాయా ॥

తా॥ తమ్ముడగు లక్ష్మణసహితుడై పరుగిడి గురువగు శ్రీవశిష్ఠుల వారి పాదములకు సాష్టాంగ నమస్కారము జేసెను. వారి శరీరము పులక రించెను రోమ-రోమములు నిక్కబొడిచెను. మునిశ్రేష్ఠులగు వశిష్ఠులవారు ఆ బాలురనిర్దువరను లేవనెత్తి హృదయమునకు హత్తుకొని వారి క్షేమసమాచారముల నడుగ గురుదేవా మీ అపార అనుగ్రహమువలన మేము క్షేమమనిశ్రీరాముడు పలికెను.

చా॥ సకల ద్విజన్త మిలి నాయఉ మాధా

ధర్మ ధురంధర రఘుకులనాథా ।

గహే భరత పుని ప్రభు పద పంకజ ।

నమత జిన్త హి సుర ముని సంకర అజ ।

తా॥ ధర్మధురంధరుడగు శ్రీరామచంద్రుడు బ్రాహ్మణ సమాజము లను గలిసికొని తలవంచి నమస్కరించెను. భరతుడు శ్రీరామచంద్ర ప్రభువు పాదములకు సాష్టాంగనమస్కారము జేసెను. రఘుకుల స్వామి యగు శ్రీరామచంద్రునకు దేవతలు, మనీష్యులు, శివుడు, బ్రహ్మ మొద

లుగా గల దేవతాశ్రేష్ఠులు, యక్షులు, కిన్నరులు నమస్కారములు చేయుచుండిరి.

చా॥ పరే భూమి సహిఁ ఉతత ఉతాఎ ।

బర కరి కృపాసింధు ఉర లా ఎ ।

శ్యామల గాత రోమ భ ఎ తాడే ॥

సవ రాజీవ నయన జల బాధే ॥

తా॥ భరతుడు శ్రీరామ చంద్రునకు సాష్టాంగ నమస్కారములు జేయుచు భూమిపై బడియుండి లేచుటకశక్తుడయ్యెను. శ్రీరామచంద్రుడు భరతుని బలాత్కారముగ లేవనెత్తి తన హృదయమునకు ఆలింగనము జేసికొనెను ఆతని నీలమేఘ శరీరమునగల వెంట్రుకలు నిక్కబొడుచు కొనెను. లేతవగు కనులములవంటి కన్నులనుండి ఆనందబాష్పములు రాలుచుండెను.

భా॥ రాజీవ లోచన ప్రవతజల తన

లలిత పులకావలిబనీ ।

అతిప్రేమ హృదయఁ లగాఞ్ అనుజహి

మిలే ప్రభు త్రిభువన ధనీ ॥

ప్రభుమిలత అనుజహి సోహ మో

పహి జాతి సహి ఉపమా కహీ ।

జనుప్రేమ అరు సింగార తనుధరి

మిలే బర సుఖమా లహీ ॥

తా॥ లేతకనులములతో సమానములగు దెండు కనులనుండి ఆనంద బాష్పములు రాలిసాగెను నీలకంఠము వంటి ఆ సుందరమగు శరీరము

పులకరించుటచే శోభతో వ్రకాశించుచు తన్మయము జెందుచుండెను. ముల్లోకములకు ప్రభువగు శ్రీరామచంద్ర మహారాజు తమ్ముడగు భరతుని ప్రేమతో అలింగనము జేసికొనెను. ఆ సోదరులకు గలిగిన ఆనందము వర్తనాతీతము ఉపమానము లేదు. శ్రేష్ఠులు అందమే రెండు శరీరములై గలిసికొనెనా ? అనునట్లు జూచువారలకుండెను.

ఛం॥ బూర్గుత కృపానిధి కునల భరతహి

బచన బేగి న ఆవ ఈ ।

సును సివా సో సుఖ బచన మన తే

భిన్న జాన జో పావఈ ॥

అబకునల కొనలనాథ ఆరత జాని

జన దరసన దియో ।

బూధత చిరహ బారీన కృపానిధాన

మోహి కర గహి లియో ।

2

తా॥ దయాసముద్రుడు శ్రీరామచంద్రుడు తమ్ముడగు భరతుని యోగక్షేమ సమాచారములడిగెను. ఆనందమున భరతుడు మునిగియుండుట వలన నోటివెంట మాటలు వెంటనే రాకుండెను. ఓ పార్వతీ ఆనందమున గలిగిన సుఖసంతోషములు నాతని మనస్సుకు మాత్రమే తెలియును. మనస్సే ఆ ఆనందానుభూతిని జెప్పగలదు. (భరతుడు చెప్పుచున్నాడు) శ్రీరామచంద్రా ! నేను మీదాసుడనని దెలిసికొని నాదుఃఖముల బాపుటకొరకై దర్శనమిచ్చితివి నీ అనుగ్రహము వలన క్షేమముగనే యుంటిని. విరహ సముద్రమున మునుగు నన్ను కృపాసముద్రుడవగు నీవు కాపాడితివి.

దో॥ వుని ప్రభు హరషి సత్యహన భోమేహృదయఃసగాఢ ।

లఛ్ఛిమన భరత మిలేతబ పరమ్మపేమ దో ఉ భాఈ॥

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు శతృఘ్నుని గలిసికొని హృదయమునకు హత్తుకొనెను. ఆ సమయముననే లక్ష్మణ భరతులు మిక్కిలి ప్రేమతో కలిసికొనిరి.

చా॥ భరతానుజ లభియన పుని భేంఠే ।

దుసహ బీరహ సంభవ దుఖ మే టే ॥

నీతా చరన భరత సిరు నావా ।

అను జ సమేత పరమ సుఖపావా ॥

1

తా॥ లక్ష్మణుడు శతృఘ్నుని కలిసికొని ప్రేమతో ఆలింగనము జేసి కొనిరి. ఈ విధముగా వారికి గలిగిన సహింసరాని దుఃఖమును నాశనము జేసికొనిరి. భరతుడు తమ్ముడగు శతృఘ్ను సహితుడై శ్రీసీతాదేవి పాదములకు ప్రణమిల్లి సంతసించెను.

చా॥ ప్రభు బిలోకి హరషే పురఃపానీ ।

జనిత బియోగ బిపతి సబనానీ ॥

ప్రేమాతుర సబ లో గ నిహారీ ।

కౌతుక కీన్హ కృపాల ఖరారీ ॥

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని దర్శించుటచే ఆయోధ్యావాసులెల్లరు ఆనందించిరి. వారికి గలిగిన వియోగబాధ నశించినది. ప్రజలెల్లరు ప్రేమచే తన్మయులైరి. ఖర-దూషణాంతకుడగు శ్రీరామచంద్రుడొక చమత్కారమును జేసెను.

చా॥ అమితయాప ప్రగటే తేహికాలా ।

జధా జోగ మిలే సబహి కృపాలా ॥

కృపాదృష్టి రఘువీర బిలో కీ

కిఎ సకల సర నారి బిసోక్తి ।

3

తా॥ ఆ సమయముననే కృపాసముద్రుడగు శ్రీరామచంద్రుడు అనేక రూపములు ధరించి ప్రతియొకరిని కలిసి సంతోషపరచి వారివెల్లరను అనుగ్రహించి, ప్రీ-పురుషులను శోకరహితులుగ జేసెను

చో॥ ఛన మహిఁ సబహి మిలే భగవానా ।

ఉమా మరమ యహ కాహుఁ న జానా ॥

ఏహి బిధి సబహి సుఖి కరిరామా ।

ఆశేఁ చలే నీల గున ధామా ॥

4

తా॥ శ్రీరామచంద్ర భగవానుడు క్షణకాలములోనే సర్వలను గలిసి కొనెను. ఓపార్వతీ : ఈ రహస్యమెవరికిని దెలియదు. సచ్చీలము, సద్గుణములకు నిలయుడునగు శ్రీరాముడు ప్రజల యెదుటకువచ్చి నిలవబడి వారిని సంతోషపెట్టెను.

చో॥ కొసల్యాది మాతం సబ ధాతు ।

నిరభిబచ్చ జనుధేను లవాతు ॥

5

తా॥ గోవత్సవముల కొరకై పాలిచ్చుటకు ఆవులు ప్రేమతో పరుగిడునట్లు వారివారిబిడ్డల జూదుటకు తల్లులు పరుగిడుచుండిరి.

ఛం॥ జను ధేను బాలక బచ్చ తజ

గృహఁ చరన బన పరవస గళుఁ ।

దిన అంత పురరుఖ శ్రు వత

దన హుంకార కరి ధావత భతు ॥

అతి ప్రేమ ప్రభు సబ మాతు భేంఁఁ
 బచన మృదు బహు బిధి కహే ।
 గణ బిషమ బిపతి బియోగ భవ
 తిన్ద హరష సుఖ అగనిత లహే ॥

తా॥ అప్పుడే ఈనిన అవు దూడనుపదలి అడవికి ఆహారముకొరకు వెళ్ళి సూర్యోన్మయమువరకు గడ్డిని మేయుచుండి విడ్డయందు ప్రేమ గలదై 'అంబా' అని రంతెలుపేయుచు వచ్చుచున్నట్లును, పట్టణమునకు వెళ్ళి ప్రేమతో, ఉత్సాహముతో పాలు అమ్ముకొని యింటికి సంతోషముగ వచ్చునట్లు తల్లెల్లెరు ఉప్పొంగుచున్న ప్రేమతో వచ్చి శ్రీరాముని గలిసిరి. "అమ్మా ! భయానకమగునట్టి వియోగబాధ నశించినది" అని రామ చంద్రుడు బిరుక తల్లెల్లెరు సుఖమును, సంతోషమును అనుభవించిరి.

దో॥ భేంఁఁకు తనయ సుమిత్రతాఁ రామ చరన రతి జాన
 రామ హి మిలతి కైకేళి హృదయ బహు త సకుచాసీ॥

తా॥ సుమిత్ర మొదలుగాగల తల్లెల్లెరు శ్రీరామచంద్రుని జూచుటకు సంతోషముతో వచ్చిరి. కైకేయీదేవి శ్రీరామచంద్రుని జూచి సిగ్గు పడెను.

దో॥ లభీమన సబ మాతహి మిలి హరషే అశిష పాశి ।
 కైకేయి కహాఁపుని పుని మిలే మన కర చోభు నజాశి॥గి

తా॥ లక్ష్మణుడు తల్లెలనెల్ల రను గలిసికొని వారి ఆశీర్వాదములు పొందెను. కైకేయిని అనేక వర్షాయములు గలిసికొనెను అతని రోషము పోలేడు,

చౌ॥ సాస్సున్న సబని మిలీ బై దేహీ ।
 చరనన్వి లాగి హరషు అతి తేహీ ।
 దేహీఁ ఆశీన బూరిఖు కుసలాతా ।
 హోతి అచల తువ్వార అహిబాతా ॥

తా॥ జానకిదేవి అత్తలనెల్లర దర్శించి వారిచే ఆశీర్వాదములు
 పొందెను. వారు సంతోషించి సీతీర్తి సూర్య-చంద్రులున్నంత వరకుండు
 గాక అని దీవించిరి.

చౌ॥ సబరఘుపతి ముఖకమల బిలోకహీఁ ।
 మంగల జాని నయన జల రోకహీఁ ।
 కనక ధార ఆరతీ ఉతారహీఁ ।
 బారబార ప్రభు గాత నిహారహీఁ ॥

తా॥ తల్లిలెల్లరు శ్రీరామచంద్రుని నీలకమలమువంటి ముఖమును
 జూచి కనులవెంట ప్రేమాక్రమములు రాల్చుచుండిరి. వారిది శుభసమయమని
 యెరింగి వారు ఆనందాక్రమమును కన్నులయందే యింకింపజేసిరి. బంగారు
 వత్తులచే హారతుల నిచ్చుచు మాటిమాటికి శ్రీరామచంద్రుని జూచుచుండిరి.

చౌ॥ నానా భాంతి నిఘావరి కరహీఁ
 పరమా నంద హరష ఉర భరహీఁ ।
 కౌసల్యా పుని పుని రఘువీరహీ ।
 చితవతి కృపాసింధు రన ధీరహీ ॥

3

వివిధ విధములగు హారతుల నిచ్చిరి. హృదయమందు సంతోషము
 ఉప్పొంగుచుండెను. అనేక వర్యాయములు తల్లియగు కౌసల్యాదేవి శ్రీరామ
 చంద్రుని జూచుచు ఆనందించుచుండెను.

చౌ॥ హృదయః బిచారతి శారహీః బారా
 కవన భాంతి లంకాపతి మారా ।
 అతి సుకుమార జాగల మేరే భారే ।
 నిసిచర సుభట మహాబల భారే ।

4

తా॥ ఈ బాలురెవ్వరు వసివారును సుకుమారులు. ఆ రాక్షసులు
 బలవంతులు యుద్ధమందు ఆరితేరిన నిపుణత్వముగల రావణుని శ్రీరాముడు
 యెట్లు జంపెనని చెప్పుకొనసాగిరి.

దో॥ లభిమన అరుసీతా సహిత ప్రభు హి బిలోకతి మాతు ।
 పరమానంద మగన మన వుని వుని పులకిత గాతు । ?

తా॥ సీతారామలక్ష్మణులను జూచుటచే కౌసల్యాదేవి మనస్సున
 సంతోషముపొంగు చుండెను శరీరము పులకింపసాగెను.

చౌ॥ లంకాపతి కపీన నల నీలా ।
 జామవంత అంగద సుభనీలా ।
 హనుమదాది సబ బానర బీరా ।
 ధరే మనోహర మనుజ నరీరా ।

1

తా॥ లంకాధిపతియగు విభీషణుడు, వానరరాజు సుగ్రీవుడు, నలుడు,
 నీలుడు, జాంబవంతుడు, అంగదహనుమదాదులు మొదలుగాగల శ్రేష్ఠస్వభా
 వము గల వానరపీఠులెల్ల రను మానవ శరీరముల ధరించిరి.

చౌ॥ భరత స్నేహ నీల వ్రత నేమా ।
 సాదర సబ బర నహిః అతిప్రేమా ।

.. ..

దేభి నగర బాస్తిన్ద్ర కైరీతీ ।

సకల సరా హహాఁ ప్రభుపదప్రీతీ ॥

2

తా॥ భరతుని ప్రేమను, సుందరమగు స్వభావమును, త్యాగబుద్ధిని, నియమప్రతమును, జూచి వారెల్లరు కీర్తించిరి. నగర నివాసులగు ప్రీ-
పురుషుల ప్రేమను, శీలమును, వినయమును వారి ఆచరణమును జూచి
చాలి అనందించిరి. (మాభక్తి తక్కువయని వారు భావించుకొనిరి.)
శ్రీరామచంద్రుని కీర్తించిరి.

చౌ॥ పుని రఘుపతి సబ సఖా బోలాఎ ।

ముని పద లాగహు సకల సిఖా ఎ ॥

గురు వశిష్ట కులపూజ్య హ మామారే ।

ఇన్ద్ర కి కృపాఁ దనుజ రస మారే ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు స్నేహితులనెల్లర బిలిపించెను. వశిష్ట మహా-
ర్షులవారు మా కులగురువులు. పూజ్యులు మీ దివ్యానుగ్రహముచేతనే
రాక్షసకులమును నిర్మూలించుట జరిగినది యని వలికెను

చౌ॥ ఏ సబ సఖా సునహు ముని మేరే ।

సమర సాగర కహే బేరే ।

మను హిత లాగిదన్దు ఇన్ద్ర హారే ।

భరతహు తే మోహి అధిక పి ఆరే ॥

4

తా॥ (శ్రీరాముడు పురల యిట్లు వలుకసాగెను) ఓ మునిశ్రేష్ఠా ।
వీరెల్లరు నా సఖులు. యుద్ధరూపవనెడు సముద్రమునందు నాకు మీరు పెద్ద
పడవలు, మీరు నా క్షేమముకొరకై ప్రాణముల హోమముజేసిరి, వారెల్లరు
భివరివరకు పోరాడిరి. మీరు భరతునికంటె అధికమగు ప్రేమయు.

చౌ॥ సుని ప్రభు బచన మగన సబ భవ ।

నిమిష నిమిష ఉప జత సుఖ సవ ।

6

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని మాటలువిని వారెల్లరు ఆనందసముద్రమున
మునిగి సుఖ-సంతోషములను పొందిరి.

దో॥ కౌసల్యా కె చరనన్వి పుని తిన్వ నాయక మాధ ।

ఆసివ దీన్వ హరషి తున్వ ప్రియమమ జిమి రిఘునాధ॥

తా॥ ఆ ప్రజలెల్లరు గౌసల్యాదేవికి నమస్కరించిరి. ఆమె సంతో
షించి వారి నాశీర్వాదించి మీరెల్లరు నాకు శ్రీరామచంద్రునితో సమానులని
పలికెను. వారెల్లరు ఆనందించిరి.

దో॥ సుమన వృష్టి నభ సంకుల భవన చలే సుఖకండ ।

చక్షి అటారిన్వ దేఖహిఁ నగరనారి నరబృంద॥

8

తా॥ ఆనందనిధియగు శ్రీరామచంద్రుడు తన మహిమను వెడలెను.
ఆకాశము పుష్పసమూహములచే నిండియుండెను. అయోధ్యాపురములోని
ప్రీపురుషులు మేడలు, మిద్దెలపై నెక్కి భగవానుని దర్శించుచుండిరి,

చౌ॥ కంచన కలస బిచ్చిత సఁవారే ।

సబహిఁ ధరే సజ నిజ నిజ ద్వారే॥

బందనవార పతాకా కేతూ ।

సబన్వి బనావ మంగల హేతూ॥

1

తా॥ బంగారు కలశములను వివిధ విధములుగ మణులచే, రత్నము
లచే అలంకరించి పట్టుకొని ప్రజలెల్లరు వారి-వారి వాకిళ్ళలో నుండిరి.

వాకిళ్ళకు మంగళ తోరణములు గట్టిరి పతాకములు గట్టిన ధ్వజములు
పట్టుకొనిరి.

చౌ॥ బీదీఁ సకల సుగంధ సింఛాఁడు ।

గజమని రచి బహు చౌక పురాఁడు ॥

నానా భాంతి సుమంగల సాజే ।

హరషి నగర నిసాన బహు బాజే ॥

తా॥ బిజారులు, వీధులన్నియు సుగంధిత పదార్థములచే, సువాసనలచే
నిండియుండెను. ఏనుగు కుంభస్థలమునుండి దీయబడిన మంచిముత్యములచే
అందముగ అలంకరించిరి. వివిధ విధములగు మంగళకరద్రవ్యములు సమ
కూర్చిరి. సంతోషముచే నగరమున ధంకా, షహనాయి మొదలుగాగల
వాద్యములు మ్రోగించుచుండిరి.

చౌ॥ జహఁ తహఁ నారి నిచావరికరహీఁ ।

దేహీఁ అసీన హరవ ఉర భరహీఁ ॥

కంచన ధార ఆరతీఁ నానా ।

జావతీఁ నజేఁ కరహీఁ సుభగానా ॥

3

తా॥ స్త్రీలు హారతుల నిచ్చుచుండిరి. వారికి గలిగిన అనందము
వర్ణనాతీతము. అశీర్వాదములు జేయుచుండిరి. సౌభాగ్యవతులగు స్త్రీలు
బంగరువస్త్రులు వెలిగించి వివిధ విధములగు హారతులనిచ్చుచు, మంగళ
కరములగు కీర్తనలు పాడుచు సంతోషమున దేలియాడుచుండిరి.

చౌ॥ కరహీఁ ఆరతి ఆరతిహర కేఁ ।

రఘుకుల కమల బిపిణ దినకర కేఁ ॥

పురసోభా సంపతి కల్యానా ।

నిగమ నేమ సారదా బఖానా ॥

4

తా॥ దుఃఖముల హరించి, శాంతిని గలుగజేయువాడును, సూర్యకుల రూపమనెడు కమలవనమును వికసింపజేయు సూర్యునివంటి శ్రీరామచంద్రునకు హారతుల నిచ్చుచుండిరి. అయోధ్యానగర శోభను, సంపదలను, శుభగుణములను, పేదములు, అనంతశేషుడు సరస్వతీదేవియు వర్ణించి చెప్పెను.

చా॥ తేజో యహ చరిత దేఖి తగి రహహీఁ ।

ఉమా తాను గున నర కిమి కహహీఁ ॥

5

తా॥ ఈ లీలలు సంపదలజూచి ఆశ్చర్యమును జెందిరి. (శివుడిట్లు పలుకుచున్నాడు.) ఓపార్వతీ. వారి సద్గుణముల మానవుడు ఎట్లు వర్ణింపగలడు.

దో॥ నారి శుముదిసీఁ అవధ నరరఘుపతి బిరిహదిసేన ।

అస్థభవ బిగనత భ-ఈఁ నిరభి రామ రాకేన ॥

9

తా॥ స్త్రీలు కమలపుష్పములు. అయోధ్యాపుర పెద్ద సరోవరము. శ్రీరామచంద్రుని విరహతాపమే సూర్యుడు. విరహరూపమనెడు సూర్యుడు అస్తాద్రిని జేరిన పూర్ణచంద్రుడయింతుటచే కమలపుష్పములు వికసించునట్లు ఆ అయోధ్యలోని స్త్రీపురుషులు శ్రీరామచంద్రుని జూచి అనందముతో నుండిరి.

దో॥ హో హి సగున సుభ బిబిధి బిధి బాజహీఁ గగన నిసాన ।

పుర నరనారి సనాధ కర్తి భవనచలే భగవాన ॥

తా॥ వివిధ రకములగు శుభశకునములు ఆగుచుండెను. అకాశమందు నగరా శబ్దములు మ్రోగించుచుండిరి. అయోధ్యా నగరములోని ప్రీపురుషులు శ్రీరాముని దర్శించుటకై రాజమహాలుకు బయలుదేరిరి.

చా॥ ప్రభు జానీ కైక ఈ లజానీ ।

ప్రథమ తాసు గృహ గఎ భవానీ ।

తాహి ప్రబోధి బహుత సుఖ దీన్హా ।

పుని నిజభవన గవనహరి కీన్హా ।

1

తా॥ (శివుడు జెప్పుచున్నాడు) ఓపార్వతీ! శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చె నవి కైక దెలిసికొని మిక్కిలిగ సిగ్గుపడుచుండెను. (కావుననే) మొదటనే శ్రీరాముడు కైకేయీ గృహమునకు వెడలి ఆమెనునంతో షవరచి,

చా॥ శృపాసింధు జబ మందిర గఎ ।

పుర నర నారి సుఖసబ భఎ ।

గురు బసిష్ఠ ద్విజ లిఎ భులాఈ ।

ఆజా సుఖురీ సుదిస సముదాఈ ।

1

తా॥ రాజమహాలునకు వెడలెను అయోధ్యాపురములోని ప్రీపురుషు తెల్లరు సంతోషపడి రాజమహాలువైపుకు నడువసాగిరి. శ్రీరామచంద్రుని రాకను జూచి నగరంలోని ప్రీపురుషులు ఆనందిముతో నుండిరి. వశిష్ఠ మహర్షులవారు బ్రాహ్మణుల బిలిపించి నేడు శుభదినము, శుభమధ్యలు అన్నియు శుభస్కరములై యుండెనని పలికెను.

చా॥ సబ ద్విజదేహు హరషి అనుసానన

రామచంద్ర బై తహిఁ సింఘానన ।

మునివశిష్ట శే వచన సుహావి ।

సునత సకల బిప్రవృత్తి అతి భావి ।

శ్రీరామచంద్రుడి సింహాసనముపై కూర్చుండి విరాజమానుడై దేదీప్యముగ వెలుగునట్లు బ్రాహ్మణులెల్లరును ఆశీర్వాదించుడు. ఆ వశిష్ఠులవారు పలికిన మాటలువిని మహాత్ములెల్లరును ఆనందించిరి.

చౌ॥ కహహిఁ బచన మృదు విప్ర అనేకా

జగ అభిరామ రామ అభిషేకా ।

అబ మునివర బిలంబ నహిఁ కీజై

మః రాజ కహఁ తిలక కరీజై ।

తా॥ అక్కడకు జేరిన వారెల్లరను, బ్రాహ్మణ మండలులును శ్రీరామచంద్రునకు రాజ్యాభిషేకము జరిగిన నర్వజగత్తులకును ఆనందోత్సాహములు గలుగునని పలుకసాగిరి. ఓవశిష్ఠమహర్షి! ఆలస్యముజేయక వెంటనే శ్రీరామచంద్ర మహారాజుకు రాజ్యాభిషేక తిలకధారణ జేయుము.

౩॥ తబమునికహే ఊ సునుత్రనన సునత చలేడు హరమాఱి
రథ అనేక బహుబాజి గజ తురత సంవారే జాఱి । 10

తా॥ శ్రీవశిష్ఠులవారు మంత్రయగు సునుత్రునితో వెంటనే రథముల, గుఱ్ఱముల, ఏనుగుల సమకూర్చుడని పలికెను.

చౌ॥ జహఁ తహఁ భావన పఠఱి పుని మంగలద్రవ్య మగాఱి!
హరమ నమేత బసిష్ఠ పదపుని సిరునాయుడి ఆఱి । 10

తా॥ దూతలు మంగళకర వస్తువులు తీసికొనివచ్చి సంతోషముతో వశిష్ఠులవారికిచ్చి పాదాభినందనము జేయుచుండిరి.

చౌ॥ అవధపురీ అతిరుచిర బనాళు ।

దేవస్థా సుమన వృష్టి యురి లాళు ।

రామ కళా నేవకన్త బులాళు ॥

ప్రథమ సఖిన్ద్రా అన్త నావహు జాళు ॥ 1

తా॥ అయోధ్యాపురమును శోభాయమానముగ అలంకరించిరి. దేవ
తలు ఆకాశమునుండి పుష్పవర్షమును గురిపించసాగిరి. శ్రీరామచంద్రుడు
తన సేవకులను విలిచి ముందుగా నా సఖులకు స్నానాదికార్యక్రమములు
ముగించుడని పలికెను.

చౌ॥ సునత బచన జహఁ తహఁ జన ధావె ।

సుగ్రీవాది తురత అన్త వావె ॥

పుని కరునానిధి భరతు హంకారే ।

నిజకర రామ జటా నిరు ఆరే ॥ 2

తా॥ భగవానుని ఆజ్ఞానుసారముగ సుగ్రీవాది వానరులకు స్నాన
ములు జేయించిరి. కరుణాసముద్రుడగు రఘురాముడు భరతుని జడలను
స్వయముగ విడదీసెను.

చౌ॥ అన్త వావె ప్రభు లీనిడి భాళు ।

భగత వత్సల కృపాల రఘురాళు ।

భరతిభాగ్య ప్రభు కొమల తాళు ।

నేషకోటి సతసకహిఁ న గాళు ॥ 3

తా॥ భక్తవత్సలుడగు శ్రీరామచంద్రుడు తన మువ్వరు తమ్ము
లకు స్నానము జేయించెను. భరతుని అదృష్టమును; భాగ్యమును అతనిపై

భగవానునకు గల వాత్సల్యమును కోట్లకొలది శేషులుసహితం వర్ణింపలేరు.

చౌ॥ పుని నిజ జటా రామ బిబ రాఎ ।

గురు అను సాసన మాగి సహాఎ ॥

కరి మజ్జన ప్రభు భూషణ సాజే ।

అంగ అనంగ దేఖ సత లాజే ।

4

తా॥ శ్రీరామచంద్ర ప్రభువు తన జడలను వివస్వకొని గురుదేవుల ఆజ్ఞానుసారము స్నానముజేసి పిదప మరకతమాణిక్య రత్నఖచితములగు సొమ్ములు ధరించెను. వారియొక్క దివ్యము చిన్మయమునగు అందచందములు జూచి వేలమన్మథులు సిగ్గుపడుచుండిరి.

దో॥ సాసున్న సాదర జానకీహి మజ్జన తురత కరాళ ।

దివ్యబసన బరభూషణ అంగ అంగఁ నజే బనాళ ।

తా॥ అత్తలు జానకీదేవికి ప్రేమతో స్నానాదికార్యములు చేయించి మిరుమిట్లు గొలుపునట్టి ఆభరణములు ధరింపజేసిరి.

దో॥ రామ బామ దిసిసోభతి రమాయాప గున ఖానీ ।

దేఖ మాతు నబ హరషీఁ జన్మసుఖఁ నిజ జానీ ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రున కెడమవై పున సద్గుణ నిలయురాలగు శ్రీజానకీ దేవి శోభతో ప్రకాశించుచుండెను ఆమెను జూచిన తల్లెల్లెల్లరు వారివారి జన్మలు, జీవితములు తగిన ఫలితమును బొందినవని దెలిసికొని సంతోషించిరి.

దో॥ నును ఖగేన తేహి అవసర బ్రహ్మ శివ ముని బృంద
చఢి బిమాన ఆఎ సబసురదేఖన సుఖకంద ॥

తా॥ (కాకభుకుండి జెప్పచున్నాడు.) ఓవక్షిరాజా : గరుడజి : విన
వలసినది : ఆ సమయమున బ్రహ్మ, శివుడు, మునుల దేవతా సమూహ
ముల వెంటనిడుకొని విమానములందధిరోహించి అనందకంద స్వరూపు
డగు శ్రీరామచంద్రుని దర్శించుటకు వచ్చిరి.

చో॥ ప్రభు బిలోకి ముని మన అనురాగా !

తురత దివ్య సింఘాసన మాగా ॥

రవి సమ తేజ సో బరని న జాళు ॥

బైతె రామ ద్వి జన్మ సిరు నాళు ॥

1

తా॥ శ్రీవశిష్టులవారు శ్రీరామచంద్రుని జూచి మనస్సులో తన్మయత
జెంది దివ్యము చిన్మయమునగు సింహాసనమును దెప్పించెను. అది
మూర్ధ్వి వెలుగుతో సమానముగ నుండెను. దాని సౌందర్యమును వర్ణింప
జాలను. బ్రాహ్మణ సమాజములకు నమస్కరించి, శ్రీరాము డా సింహ
సనముపై కూర్చుండెను.

చో॥ జనక సుతా సమేత రఘురాళు ॥

పేళి ప్రహరషే ముని సముదాళు ॥

బేద మంత్ర తబ ద్విజన్మ ఉఛారే ॥

నభసుర ముని జయ జయతి వుకారే ॥

2

తా॥ శ్రీజానకీ సహితుడగు శ్రీరామచంద్రుని జూచి మునీశ్వర సము
దాయములు అనందమును జెందెను. బ్రాహ్మణులు వేదమంత్రముల ఉచ్చ

రించిరి. అకాశమునుండి దేవతలు, మునిసమదాయములు జయహో,
జయహో అని నివాదములు జేయసాగిరి.

చౌ॥ ప్రథమ తిలక బసిష్ఠ ముని కీన్హా ।
పుని సబ బిప్రస్థ ఆచుసు దీన్హా ॥
సుత బిలోకి హరషీఁ మహ తారీ ।
బార బార ఆరతీ ఉతారీ ॥

3

తా॥ అందరికంటె ముందుగ గురువగు వశిష్ఠుడు బ్రాహ్మణసమాజ
ముల ఆజ్ఞానుసారము శ్రీరామచంద్రునకు తిలకధారణ జేసెను. పుత్రుడు
రాజసింహాసనముపై కూర్చుండి యుండుటను తల్లులు జూచి ఊహితక
మగు అనందముననుభవించుచు మాటిమాటికి హారతులు ఇచ్చుచుండిరి.

శౌ॥ బిప్రస్థ దాన బిబిధి బిధి దీన్హే ।
జాచ క సకల అజాచక కీన్హే ॥
సింఘాసన పర త్రిభువన సాళు ।
దేఖి సురస్థ దుందు భీ బ జాళు ॥

4

తా. వారు బ్రాహ్మణులకు వివిధరకములగు వస్తువాహనములు దాన
ధర్మములు జేసిరి. యాచకులకు సంపూర్ణముగ దానములనిచ్చి అయాచకు
కులుగ జేసెను. త్రిభువనములకు స్వామియగు శ్రీరామచంద్రుడు సింహాస
నముపై కూర్చుండియుండ దేవతలెల్లరు జూచి 'ధంకా' 'నగారా' ధ్వనులు
జేయుచుండిరి.

ఛం॥ సభ దుందుభీఁ బాచహి బిపుల గంధర్వ కిన్నర గావహీఁ
నాచహిఁ అపచరాబ్ధుండ పరమానంద సురమునిసావహీఁ

భరతాది అనుజ బిభీషణాంగద హనుమదాది సమేత తే!
గహ్లాఘ్రత చామరబాంజ ధనుఅసి చర్యసక్తిబిరాజ తే!

తా॥ ఆకాశమార్గమున 'నగరా, శబ్దములు మ్రోగించుచు యక్ష కిన్నర, గంధర్వులు పాటలు పాడుచుండిరి. అప్పరసలు గుంపులు-గుంపులుగ నొకచోట జేరి నాట్యమాడుచుండిరి. దేవతలు, మునీశ్వరులు వర్ణనా తీతమగు ఆనందముచే తన్మయతను జెందుచుండిరి. భరతుడు, లక్ష్మణుడు, శత్రుఘ్నుడు, విభీషణుడు, అంగదుడు, హనుమంతుడు, సుగ్రీవుడు మొదలుగా గలవారు క్రమముగ చక్రమును, చామరమును, ధనుస్సును, ఖడ్గమును, డాలును, శక్తి మొదలుగాగల ఆయుధములు ధరించి శోభతో నుండిరి.

ఛం॥ శ్రీసహిత దినకరవంశ భూషణకామ బహుభవి సోహతు!
నవ అంబుధర బరగాత అంబరవీత సురమన మోహతు॥
ముకుటాంగదాది బిచిత్రభూషణ అంగ అంగస్థి ప్రతినజే!
అంభోజనయన బిసాల ఉరభుజ ధన్యనర నిరఖంతిజే! 2

తా॥ సూర్యవంశ విభూషణుండగు శ్రీరామచంద్రుడు పేలమన్మథుల కంటెను అందముగ నుండెను, జలయుక్తములై యున్న సుందరమైనట్టి నీల మేఘముతో సమానమైన శ్యామల శరీరాకారుండగు శ్రీరామచంద్రుడు వట్టుపీతాంబరములు ధరించి దేవతల మనస్సులనుగూడ హరించుచున్నట్లుండెను. కిరీటము, బాణాబందులు మొదలుగాగల విచిత్రాభరణములు శరీరమునకు అలంకరింపబడెను కమలములవంటి నేత్రములును, విశాలమగు వక్షస్థలమును, పొడుగుగల చేతులును, విశాలమగు భుజములును గలవు. ఎవరీ పురాణ పురుషుని దర్శింతురో, అట్టివారే ధన్యులు అని చెప్పబడెను.

దో॥ వహ శోభా సమాజసుఖ కహత స బనవి ఖగేన ।

బరసహః సారదనేష శృతి సో రస జానమహేన । 12

తా॥ ఓవక్షిరాజాః గరుడుః విమము. ఆ శోభను, ఆ సమాజము వారికి గలిగిన సుఖమును నేనేట్లు వర్ణింపగలను. సరస్వతీదేవి ఆనంత శేషుడు, పేదములు వాటిని వర్ణించిరి. దానివలన గలుగు ఆనందము మహా దేవునకు బాగుగ దెలియును.

దో॥ భిన్న భిన్న అస్తుతి కరి గఎ సుర నిజ నిజ ధామ ।

బందీబేష బేద తబ ఆఎ జహః శ్రీరామ । 12

తా॥ దేవతలెల్లరు ఎవరికివారే భగవానుని కీర్తించి వారివారి లోక ములకు వెడలిరి. ప్రోతపాతకుల పేషములు దరించి నాలుగు పేదములు శ్రీరామచంద్రుడున్న ప్రదేశమునకు వచ్చెను.

దో॥ ప్రభుసర్వగ్య కీర్తన అతి ఆదర కృపానిధాన ।

లఖేడి స కాహలాః మరమ కఘ లగే కర స గునగాన॥

తా॥ కృపానిధానుడు, సర్వజ్ఞుడునగు ప్రభువు వారిన్లెల్లరను ఆదరించి సత్కరించెను. ఈ విషయమెవరికి దెలియదు. పేదములు శ్రీరామ చంద్రుని గుణములు గానము జేయసాగెను.

ఛం॥ జయనగున నిర్గున రూపరూప అనూప భూపసిరోమనే ।

దనకంధరాది ప్రచండ నిశిచప్రబల ఖలభుజ బలహనే ।

అవతార సరసంసార భార బిభంజి దారున దుఖ దహే ।

జ్ఞయప్రస తేనాల దయాలప్రభు సంజాక్త సక్తి సమమగ్నే॥

తా॥ ఓసగుణ నిర్గుణాకారా! దివ్యస్వరూపా! దశరథరామా ! రాజు
శ్రేష్ఠా! భగవాన్! నీకు జయమగుగాక! రావణుడు మొదలుగాగల ప్రబల
మగు దుష్ట రాక్షసులను, నీ భుజిల సంపదచే జయించి నాశనము జేసితిని.
నీవు మానవజన్మనెత్తి సంసారదుఃఖ తాపముల నాశనము జేయుచుంటివి.
దీనజనోద్ధారకా! కరుణామయా! రామా! శరణాగతరక్షకా! ప్రభో! నీకు
జయమగుగాక! శ్రీసీతాసహితడవైన నీకు మాటిమాటికి నమస్కారము
జేయుచున్నాను.

ఛం॥ తట బిషమ మాయా వస సురాసుర

నాగవర అగజగహరే ।

భవ కంఠ బ్రమత అమిత దివస

నిసికాల కర్మగునని భరే ।

జే నాథకరి కరునా బిలోకే

త్రివిధ దుఖతే నిర్భహే ।

భవభేద ఛేదన దచ్చ హమ

కహుః రచ్చ రామ సమామహే ।

2

తా॥ హేహరీ! ప్రభూ! నీ దుస్తరమగు మాయకు వశిభూతులు కాని
వారెవరు? దేవతలు, రాక్షసులు, నాగులు, మానవులు, చరాచర జీవులు
మొదలుగా గలిగినవెల్లెను కాలకర్మ గుణములకు కట్టుబడినవి. రాత్రింబ
వక్కు అనంతకాలచక్రమునుండి దిరుగుచున్నవి. దిరుగుచునేయుండును.
సందేహము లేదు. కృపాదృష్టులచే నీవెవరిని అనుగ్రహించెదవో అట్టివారు
మాయాజనిత సంసారసముద్రమునుండియు, త్రికాలములనుండి వచ్చు దుఃఖ
ముల బారినుండి తప్పించుకొనెదరు. జన్మ-మరణాలు నశింపజేసి మమ్ముల
గాపాడుము. మీకు నమస్కారము జేయుచున్నాను.

ఛం॥ జేగ్యాన మాన బిమత్త తవ భవహరని భక్తి న ఆదరి!
 తేపాణి సుర దుర్లభ పదాదపి పరశి హమదేఖ తహరీ ।
 బిస్వాస కరి సబ ఆస పరిహరి దాస తబ జే హోణి రహే
 జపినామ తవబిన్మశ్రుతరహిఃభవనాధనుసమరామ హే॥

తా॥ మిడిమిడి జ్ఞానాభిమానులు సంసారసముద్రమునబడి మునుగుడు
 నీభక్తిని అనుసరించక దేవదుర్లభమగు పదవిని బొందినను పతనమయ్యె
 దరు. సర్వవిధములగు కోర్కెలను జంపుకొని నీయందు విశ్వాసమునుంచి
 నీ నామమును జపించువారు నీదాసులై పరిశ్రమలేకయే సంసారసాగరము
 నుండి సులభముగ తరించెదరు. అందువలననే మిమ్ముల స్మరించుచుంటిమి.

ఛం॥ జేచరస సివ అజ పూజ్య రజ సుభ పరసి మునిపతిని తరి ।
 నఖ నిర్గతా ముని బందితా త్రైలోక పావని సురసరీ ।
 ధ్వజ కులిన అంకుస కంజ జాత బస ఫిరత కంటక కిస లహే
 పద కంజ ద్వంద ము కుంద రామరమేననిత్య భజామహే॥

తా॥ యేచరణకమలముల నిత్యము బ్రహ్మ, శివుడు పేవింతురో
 కల్యాణములు గలుగజేయు ఆచరణరజోమయ పాదధూళి స్పర్శచే గౌతమ
 మహర్షి పత్నియగు అహల్య తరించెను. యేచరణ కమలముల నఖముల
 జ్యోతులను మునిశ్రేష్ఠులు పూజింతురో, త్రిలోకములు పావనముజేయు
 త్రివధగామినియగు దేవనది గంగ బయలుదేరినదో. ధ్వజమును, అంకుశ
 మును, వజ్రమును కమలములు మొదలుగాగల భుజిహస్తములతో నొప్పు
 చున్నట్టియు, వసములలో విహరించు సమయమున ముక్కు గ్రుచ్చుకొనుట
 చేత గుర్తులు ఏర్పడినవో, ఓముకుందా! ఓరామా! రమావతి! మేమెల్ల
 వ్వుడు మీవదద్వందముల భజించుచుండుము.

ధం॥ అవ్యక్త మూలమనాది తరుత్వ చ

చారి నిగమాగమ భనే ॥

మటకంధ సాఖాపంచ

బీసఁ అనేక పర్ణ సుమన మనే ॥

ఫల జాగల బిధి కటు మధుర

బేలి అకేలి జేహి ఆశ్రిత రహె ।

పల్లవత ఫూలతి నవల నిత

సంసార బిటప నమా మహే ॥

5

తా॥ అవ్యక్తమూలమైన ప్రకృతీప్రవాహము అనాదనుండి ప్రవహించుచున్నది. దీనికి నాలుగువిధములగు తత్వములు ఆరుఅంగములును ఇరువదైదు శాఖలును వేలకువేలు ఆకులును, లెక్కకు మిక్కుటములుగ పుష్పములు గలవు. వీనికి చేదును గలిగించు కాయలును, తీపిని గలిగించు వండ్లునుగలవు వీని అన్నిటికి బోదెమాత్రమొకటియే, అవి అన్నియును మొదలునే ఆశ్రయించి యున్నవి. వీనినుండియే లేచిగుర్లు, ఆకులును, పుష్పములు, ఫలములు పుట్టుచున్నవి. అదేవిధముగ సంసారవృక్ష స్వరూపుడవగునీకు మేము నమస్కరించుచున్నాము.

ధం॥ జేబ్రహ్మ అజమద్వైతమను

భవగమ మనపరధ్యానహీఁ ।

తే కహహుఁ జానహుఁ నాథ హమ

తవ సగున బసనితెగావహీఁ ॥

కరునాయతన ప్రభు నదగునాక

దేవ యహబర మాగహీఁ ।

మన వచన కర్మ వికార తజి తవ
చరన హమ అనురాగహీం ॥

తా॥ బ్రహ్మ జన్మవిరహితుడు అద్వయుడు కేవలము అనుభవము
వలన ద్యానమువలననే తెలిసకొనబడువాడని జెప్పిరి. ఓస్వామి! మేము
నిత్యమును నీ సగుణరూపమును కీర్తించుచుంటిమి ఓకరుణామయ ప్రభూ!
ఓసద్గుణాకారః ఓదేవా! మాలో వికారగుణములు నశింపజేసి మనోవాక్కాయ
కర్మలద్వారా మీ సేవజేయునట్లు మాకు వరమును దయచేయుమని
ప్రార్థించుచుంటిమి.

దో॥ సబకే దేఖిత బే దప్త బినశిక్వీన్తి ఉదార ।

అంతర్ధాన భవ పుని గప బ్రహ్మ ఆగార ॥ 13

తా॥ చతుర్వేదములే శ్రేష్ఠముగ యిట్లు జెప్పి అంతర్ధానమై బ్రహ్మ
లోకమున కెడలెను.

దో॥ వై సతేయ సును సంభు తబ ఆవ జహం రఘువీర ।

బిస ము కరిత గదగద గిరాపూరిత పులక సరీర ॥ 13

తా॥ (కాకభుకుండి ఇట్లు జెప్పుచున్నాడు) ఓగరుడుడా! వినుము. రఘు
రాముడున్నచోటికి పరమశివుడు వచ్చి గద్గదమగు కంఠముతో శ్రీవారిని
కీర్తించసాగెను. అరిని శరీరము పులకరించి తన్మయత నొందుచుండెను.

భం॥ జయరామ రమా రమనం సమనం ।

భవ తాప భయాకుల పాహిజనం ॥

అవధేన సురేన రమేశ విభో ॥

శరనాగత మాగత పాహి ప్రభో ॥

తా॥ ఓరామా! ఓలక్ష్మీవతి! జన్మ-మరణరూపమనెడు సంసారచక్రమును నశింపజేయువాడా నీకు జయమగుగాక! భయమును, శోకమును, వ్యాకులమును మొదలుగాగల దుఃఖముల నశింపజేయుము. మమ్ముల రక్షింపుము. ఓఅయోధ్యావతి! దేవతారక్షక! స్వామీ! హేరమావతి! దీనజనబాంధవా! నేను నీకు శరణాగతుడగునట్లు వరమును దయచేయుడని ప్రార్థించుచున్నాడను. ప్రభూ! మమ్ముల రక్షింపుము.

చం॥ దసనీన బినాసన బీ సభుజా ।

కృతదూరి మహా మహి భూరి రుజా ।

రజనీచర బృంద పతంగ రహే ।

నర పావక తేజ ప్రచండ దహే ॥

తా॥ వదితలలు, ఇరువది భుజములుగల రావణుని ఆకని సహచరుల నశింపజేసి, భూభారమును హరింపజేసిన శ్రీరామా! రాక్షసకులరూపములనెడు మిడుతలు నీబాణరూపమనెడు ప్రచండాగ్ని యందు బూడిదయ్యెను.

ఛం॥ మహిమండల మండన చారులం ।

ఘృత సాయక చాప నిషంగ బరం ॥

మదమోహ మహా మమతా రజనీ ।

తమ పుంజ దివాకర తేజ అనీ ॥

3

తా॥ ఓరామా! ఈ భూమండలమునకే మీరు దివ్యము సుందరము నగు అలంకారులు. శ్రేష్ఠములగు ధనుర్పాణములు తరకసమును ధరించి యుండిరి. మదమోహములు మమతారూపములనెడు గొప్పవగు అంధకారసమూహముల నశింపజేయుటకు ప్రకాశవంతమైన సూర్యునికిరణముల సమూహముల వంటివాడవు

ఛం॥ మన జాత కిరాత నిపాత కిం ।

మృగలోగ భుభోగ సరేన హిం ।

హతినాథ అనాథ ని పాహిహారే ।

బిషయా బన పావన భూలిపరే ॥

4

తా॥ కాముని రూపమునగల బోయవానిని, మానవ రూపమునగల రేడి హృదయమును అనుభవరూపమును బాణముచే సంహరించితిని. రామా! పాపతాపముల నశింపజేయువాడా! విషయరూపములనెదు వనముల నశింప జేసి, పాపదుల, అనాథజీవుల రక్షింప వేడుచున్నాము.

ఛం॥ బహు రోగ బియోగన్తి లోగ హం ।

భవ దంక్ష్రి నిరాదర కేఫల ఎ ॥

భవ సింధు అగాధ పరే

పదపంకజ ప్రేమ సజ్జే కరతే ॥

5

తా॥ ప్రజలెల్లరు రోగగ్రస్తులై, విషయవాసనలచే హతులయ్యే దరు. నీ పదచరణములు నిరాదరించినందులకు ఆ ఫలితమును బొందిరి. ఏ మానవుడు నీ పదచరణ కమలముల ప్రేమింపదో వాడు మరల సంసార సముద్రమున పడితిరును.

ఛం॥ అతి దీన మలీన దుఃఖినితహేం ।

జిహ్వ కేపద పంకజ ప్రీతినహేం ॥

అవలంబ భవంత కథా జిహ్వ కేం ।

ప్రియసంత అనంత సదా తిహ్వ కేం ॥

6

తా॥ నీ చరణకమలములయందు ప్రేమలేనివారు దీనులు, మలినులు, దుఃఖవంతులయ్యెదరు వారికి నీ దివ్యలీలలు, కథలుమాత్రమే ఆధారము. వారికే సాధుమహాత్ములు, భగవానుడు ప్రിയులు.

భం॥ సహిఁ రాగ న తోభ న మా న మదా ।

త్తిన్దకేఁ నమవైభవ వా విపదా ।

ఏహిఁ తే తవనేవక హోత ముదా ।

ముని త్యాగత జోగ భరోస నదా ॥

7

తా॥ వారిలో రాగానకులు, లోభము, అభిమానము మదమాత్సర్యములుగాని ఉండవు వారికి సుఖసంపదలు సమానము. ఋషిలోకవాసులు తపోమయ సాధనవలన సర్వమునొదలెదరు. ప్రయత్న ప్రభావమువలన మీదాసులయ్యెదరు.

భం॥ కరిప్రేమ నిరంతర నేమలి యేఁ ।

పద పంకజ నేవత సుద్ధ హియేఁ ।

సమ మాని నిరాదర ఆదరహి ।

సబ సంత సుఖ భీచరంతి మహి ॥

8

తా॥ వారు ప్రేమపూర్వకముగ నియమమతో పరిశుద్ధమగు హృదయముతో మీ చరణకమలముల ప్రేమించెదరు. నిరాదరణమును, ఆదరణమును, సమానము అని భావించి భూమండలమునందు సంచరించెదరు.

భం॥ ముని మానస పంకజ భృంగ భజే ।

ఋషువీర మహారస ధీర అజే ।

తననామ జపామి సమామిహానీ ।

భవరోగ మహాగదమాన అరీ ॥

9

తా॥ ఋషీశ్రేష్ఠుల మనోరూపకమలములనెడి ఓ భవరస్వరూపా :
యుద్ధపీఠుడా! జయింపవీలుగాని పరాక్రమముగల రఘురామా! నేను నీకు
దాసుడను నిన్ను భజించుచున్నాను, ఓహరీ! నీనామమును జపించుచుంటిని
నమస్కరించుచుంటిని. జనన-మరణ రూపమనెడు సంసారచక్రమును రోగ
మునకు దివ్యమగు గొప్ప ఔషధమువంటి వాడవు. అభిమానమునకు
విరోధుడవు.

ఛం॥ గుణశీలు కృపా పరమాయతనం ।

ప్రసమామి నిరంతర శ్రీరమనం ॥

రఘునంద నికందయ ద్వంద్వఘనం ।

మహిపాల బిలోకయ దీనజనం ।

10

తా॥ ఓరామా! గుణశీలములకు, దయానుగ్రహములకు సముద్రుని
వంటివాడవు. నీవు లక్ష్మీదేవికి భర్తవు. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు నీకు
నమస్కరించుచున్నాను. ఓ రఘురామా! జనన-మరణముల, సుఖ-దుఃఖ
ముల, రాగ-ద్వేషములతో గూడిన ద్వంద్వముల నాశనము జేయుడు భూ
భారము వహించుము. పాలించుము. ఈదీనజనులందనుగ్రహమును జూపుము.

దో॥ బార బార బర మాగణః హరషి దేహు శ్రీరంక ।

పదసరోజ అనపాయనీ భగతి సదా సతనంక ॥

14

తా॥ మీచరణకమలములందు అచంచలమగు భక్తిని, సత్సంగమును
ఎల్లప్పుడు గలుగజేయుము. ఓ లక్ష్మీవతీ! రామనారాయణా! నాకా పరమము
సంతోషముతో అనుగ్రహింపవలసినదిగా మాటిమాటికి ప్రార్థించుచున్నాను.

దో! బరని ఉమాపతి రామగున హరషి గవ కైలాస ।

తబ ప్రభుకపిన్ద దివాఎ సబబిధి సుఖప్రద బాస ॥ 14

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని గుణముల వరించి ఉమాపతి సంతోషముతో కైలాసమునకు బయలుదేరెను. శ్రీరామచంద్రుడు వానరులనెల్లర రావించి వారిని తగిన విధముగ సన్మావించి, గౌరవించి అనందింపజేసెను.

చో! సును ఖగపతి యహ కథాపావనీ

త్రివిధ తాప భవ భయ దావనీ ।

మహారాజ కర సుభ అభిషేకా ।

సునత లహహిఁ నర బిరతి బిజేకా ।

తా॥ ఓగరుడుడా! వినుము. ఈకథ సర్వులకు వచిత్రమును, సుఖ శాంతుల గలుగజేయును. త్రితాపములు, (దైనిక, దైహిక, భౌతిక) జన్మ-మృత్యుభయముల నానము జేయును. శ్రీరామచంద్ర మహారాజాయొక్క కల్యాణమయమగు రాజ్యాభిషేక కథలును నిష్కామభావముతో విన్నట్టి మీరు వె రాగ్యమును, జ్ఞానమును గలిగియుందురు

చో! జే సకామ నర సునహిఁ జే గావహిఁ ।

సుఖసంపతి నానా బిధి పావహిఁ ।

సుర దుర్లభ సుఖకరి జగమాహిఁ ।

అంతకాల రఘుపతిపుర జాహిఁ ।

2

తా॥ కోర్కెలు గోరుకొని వినువారు, కీర్తించువారు దేవదుర్లభ మగు సుఖముల, భోగముల, ఐందెదరు అంత్యకాలమందు శ్రీరామ చంద్రుని పరంధామమున కెడలెదరు.

చా॥ సుసహి బిముక్త బిరతి ఆరుబిషళు ।

లహహి భగత గతి సంపతి నళు ।

ఖగపతి రామకథా మై బరన్తి ।

స్వమతి బిలాస త్రాస దుఖ హరన్తి ।

3

తా॥ జీవన్ముక్తులు, విరక్తులు, భక్తులు ముక్తిని బొందెదరు ఓవక్షి
రాజా! గరుడుడా! నేను నా బుద్ధ్యానుసారముగ రామకథను వర్ణించి చెప్పి
తిని. ఈ రామకథ జన్మ-మరణములనుండి రక్షించును. దుఃఖముల
హరించును.

ఛం॥ బిరతి బిబేక భగతి దృఢకరన్తి ।

మోహనదీ కహం సుందర తరన్తి ।

నితనవ మంగల కౌసలపురీ ।

హరశీత రహహి లోగ నబ కరిని ।

4

తా॥ దృఢమగు వైరాగ్యము, వివేకము, భక్తి విశ్వాసముగలవారు
మోహరూపమునెడు నదిని సులభముగ దాటెదరు. అయోధ్యాపురమంధ్ర
నిత్యము మంగళకర ఉత్సవములు జరుగుచుండెను. ప్రజలెల్లరు మిక్కిలిగ
ఆనందములు అనుభవించుచుండిరి.

చా॥ నితనయ ప్రీతి రామపద పంకజ ।

సబకె జన్తహి సమత సీవముని లజ ।

మంగస బహు ప్రకార వహిరావ ।

ద్విజన్తదాన నానా విధి సావ ।

5

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణ కమలములకు పరమేశ్వరుడు,
ఋషులు, మునిగణములను, సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మయు పరమవ్యసంగి

వారెల్ల రకు వింతలతో గూడిన అనుభూతులు గలుగుచుండెను. విశ్వానముతో గూడిన ప్రేమ అధికమగుచుండెను. భిక్షుకులకు వివిధ విధములగు వస్త్రములు దానముజేయుటచే వారు ఆనందించి వెళ్ళిరి బ్రాహ్మణులు వివిధ రకములగు వస్త్రవాహనములు దానములుగ బొందిరి.

దో॥ బ్రహ్మానంద మగన కపి సబకేఁ ప్రభుపదప్రీతి ।

జాత న జానేదినన తిన్న గఎ మాన వటబీతి ॥ 15

తా॥ వానరులెల్లరు బ్రహ్మానందమున మునిగి తేలుచుండిరి వారెల్లరకు శ్రీరామచంద్ర మహారాజు చరణములయందు మిక్కిలి ప్రేమగలదు. వారికి రోజులు గడచుట తెలియుటలేదు. ఇట్లు ఆరునెండు కాలముగడచెను.

ఛా॥ బినరే గృహ సపనేహుఁ సుధి నహీఁ ।

జమి పరద్రోహ సంతమన మాహీఁ ॥

తట రఘుపతి సబ సఖా బో లావ ।

అఱ సబన్ది సాదర సిరు నాఱ ॥

1

ఆ వ్రణలెల్లరు వారివారి గృహములు మరచిరి. సాధుమహాత్ముల మనస్సునందు పరులకు అవకారము చేయుదమనెడు తావము గలుగనట్లు స్వప్నముతోగూడ వారివారి గృహముల విషయము గుర్తునకు రాలేదు. శ్రీరామచంద్రుడు ప్నేహితులనెల్ల విలిపించెను. వారెల్లరువచ్చి ప్రేమతో నమస్కరించిరి.

చా॥ పరసుప్రీతి సమీప బై తారే ।

భగత సుఖద మృదుబచన ఉఛారే ।

తృప్త అతిక్ష్మిన్తి మోర నేవకాఱు ।

ముఖపర కేహీ భిధి కరాఁ బధాఱు ॥

2

తా॥ ప్రేమతో శ్రీరామచంద్రుడు వారిని దగ్గరగ కూర్చుండబెట్టు
కొని మీరెల్లరు నాకు పేవలుజేసితిరి. మీగొప్పతనమును ఒకవోటితో
నేనెటుల జెప్పగలనని పలికెను.

చా॥ తాతేమోహి తుమ్మ అతిప్రియలాగె !
మమహిత లాగి భవనసుఖ త్యాగె !
అనుజరాజ సంపత్తి బైదేహీఁ ।
దేహగేహ పరివార సనేహీఁ ॥

౩

తా॥ నామేలుగోరి మీరెల్లరు సర్వసుఖముల త్యాగము జేసితిరి. నాకు
మిక్కిలి ప్రియులైతిరి తమ్ముడు, రాజ్యము, సంపదలు జానకీదేవి, నా
శరీరము, యిల్లు కుటుంబము, స్నేహితులు

చా॥ సబ మను ప్రియసహిఁ తుమ్మహి సమానా ।
మృషా స కహఁ ఊఁ మోరయహ బానా ।
సబకేఁ ప్రియసేవక యహ నీతి ।
మోరేఁ అధిక దాస పరప్రీతి ।

4

తా॥ నాకు ప్రియులై నను మీతో సమానులుగాదు. ఇదిసత్యము.
ఇదే నాస్వభావమైయున్నది. సేవకులను స్వామి ప్రేమించవలెనని
నియమమున్నది. నాకు నాదాసులపై ప్రేమగలదు.

దో॥ అబగృహ జాహు సఖాసబ భజేహు మోహదృఢనేమ ।
సదా సర్వగత సర్వహిత జాని కరేహు అతిప్రేమ ॥ 16

తా॥ సఖులారా ! మీరెల్లరు మీగృహములకు పొండు. ప్రేమతో నన్నే కీర్తించుచుండుము. నేను సర్వవ్యాపకుడనని, సర్వులకు మేలుజేయు వాడనని దెలిసికొని ప్రేమతో నుండుము

చా॥ సుని ప్రభు బచన మగన సబ భవ ।

కో హమ కహో బిసరి తన గవ ।

ఎకటక రహే జోరి కర ఆగే ।

నకహి న కచు కహి అంత అనురాగే ॥

1

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని పలుకులు విని వారెల్లరు అనందమగ్నులయిరి. మేమెవరము ? మెక్కడుంటిమి ? శరీరములను మరచియుండిరి. రెండు చేతులు జోడించుకొని కనురెప్పలు వాల్చక శ్రీరాముని జూచుచుండిరి. అత్యున్నతమగు ప్రేమతో నున్నవారగుటవలన ఏమియు జెప్పజాలకుండిరి.

చా॥ పరమప్రేమ తిష్ట కర ప్రభు దేఖా ।

కహో బిబిధి బిధి గ్వాన బినేమా ॥

ప్రభు సన్ముఖ కళు కహన న పారహిం ।

పుని పుని చరన సరోజ నిహారహిం ॥

2

తా॥ శ్రీరామచంద్ర ప్రభువు వారిని ప్రేమతో జూచి, విశేషమగు జ్ఞానము నుపదేశించెను. వారేమియు పలుకజాలకుండిరి అనేకవర్షాయములు ప్రభువు చరణములపై బడసాగిరి,

చా॥ తబ ప్రభు భూషన బసన మగావ ।

నానారంగ అనూప సుహావ ।

సుగ్రీవహి బ్రథమహిం కహిరావ ।

భనన భరత నిజహామా బనావ ॥

3

తా॥ శ్రీరామచంద్ర ప్రభువపుడు వివిధరకముల సుందరములగు వస్త్రములు దెప్పించెను భరతుడు స్వయముగ తనచేతులతో ముందుగ సుగ్రీవున కలంకరించెను.

చా॥ ప్రభుప్రేరిత లభిమన పహిరావె ।

లంకాపతి రఘుపతి మన భావె ॥

అంగద బైత రహా సహి డోలా ।

ప్రీతి దేఖి ప్రభు తాహి న బోలా ।

4

తా॥ శ్రీరామచంద్ర మహారాజు ఆజ్ఞానుసారము లక్ష్మణుడు విభీషణుని భూషణముల వస్త్రములచే అలంకరించెను. అవి శ్రీరామచంద్రునకు ప్రయమును గలుగజేయునవై యుండెను. అంగదుడు కూర్చుండియే యుండెను. ఆతనికి ప్రపంచముయొక్క స్పృహయే లేకుండెను ఆతని యొక్క దృఢమగు నియమమును ప్రేమను జూచి శ్రీరామచంద్రుడు దగ్గరకు విలువలేదు.

దో॥ జామవంత నీలాది సబ పహిరావె రఘునాథ ।

హియః ధరిరామ రూప సబ చలే నాథి పడమాథ ॥ 17

తా॥ శ్రీరాముడు జాంబవంతునకు, నీలునకు మిగిలిన వారికి ఆభరణములు, వస్త్రములు అలంకరించెను. వారెల్లరు శ్రీరామచంద్రుని రూపమును హృదయమున ధరించి నమస్కరించి వెడలిరి.

దో॥ తబ అంగద ఉతి నాథి సిరు సజల సయన కరి జోరి ।

అతి బిగ్గిత బోలేడి బచన మనవలుఁ ప్రేమరస బోరి ॥ 17

తా॥ అంగదుడు లేచి తలవంచి నమస్కరించి, కన్నుల అనంద బాష్పములచే, నిండియుండగ రెండుచేతులు జోడించుకొని విషముదై ప్రేమాంబుధిలో మునిగినవాడై మధురము, కోమలమునగు పలుకులిట్లు పలుక సాగెను.

చౌ॥ సును సర్వగ్య కృపాసుఖ సింధో ।

దీన దయాకర ఆరత బంధో ॥

మరతీ బేర నాథ మోహి బాలీ ।

గయణ తుమ్మరైహిఁ కాఁచేఁ ఘాలీ ॥

1

తా॥ సర్వవ్యాపీ : దయాసుఖసాగరా : దీనులయందనుగ్రహము జూపువాడా : రామా ! దయచేసి వినుము. మాతండ్రి వారి చనిపోవునపుడు మీ పిడియందు ననున్నచెను.

చౌ॥ అనరన సరప బిరదు సంతారీ ।

మోహిబని తజహు భగత హితకారీ ॥

మోరేఁ తుమ్మ ప్రభు గురు పితృ మాతా ।

జాణఁ కహఁ తజిపడ జాజాతా ॥

2

తా॥ భక్తుల కోర్కెలు వెడపేర్పు రామచంద్రా ! శరణు వేడిన వారిని రక్షించువాడవని విరుదుగలదు. ఆ మాటను గుర్తుకు దెచ్చికొని నన్ను పీడపలదు. నీవు నాకు గురుడవు. తల్లివి, తండ్రివి, దైవమునున్నాయున్నావు. సర్వము నీవై యున్నావు. నీచరణ కమలముల వదలి నేనెక్కడకు పోగలను?

చౌ॥ తుమ్మరి బిచారి కహహు సరనాహా ।

ప్రభు తజి భవన కాజ మమ కాహా ॥

బాలక గ్యౌన బుద్ధి బల హీనా ।

రాఖివూ సరస నాథ జన దీనా ॥

3

తా॥ అనుగ్రహింపుము. ప్రభువు వదలిపెట్టిన నాకేమి పనియుండును? జ్ఞానము, బుద్ధిబలము లేని ఈ బాలుని భక్తజన సేవకుడని భావించి మీ ఆండన ఉండనిమ్ము.

చా॥ నీచ టహల గృహ కై నబ కరిహాడె ।

పద పంకజ బిలోకి భవ తరిహాడె ॥

అసకహి చరన పరేఉ ప్రభు పాహీ !

అబ జని నాథ కహవల గృహ జాహీ ॥

4

తా॥ నేను నీగృహమందు సర్వవిధములగు కార్యములు జేయగలను. నీచరణ కమలముల జూచి జూచి సంసారసముద్రమును దాటగలను.

దో॥ అంగదబచన బినీత సుని రఘుపతి కరునా సీచ ।

ప్రభు ఉతాళి ఉరలాయుడి సజల నయన రాజీవ ॥

తా॥ అంగదుని వినయ సంపన్నములగు నావలుకులు కరుణాసముద్రుడగు శ్రీరామచంద్రమహారాజు విని వానిని లేవదీసి హృదయమునకు హత్తుకొనెను. శ్రీరామచంద్రునకు నేత్రములవెంట ప్రేమాశ్రువులు ప్రవించసాగెను.

దో॥ నిజ ఉరమాల బసన మని బాలితనయ పహిరాళి ।

బిదా కీన్హి భగవాన్ తబ బహు ప్రకార సముర్భూళి ॥

తా॥ అప్పుడు శ్రీరామచంద్రుడు తన హృదయమునగల వనమాలను, వస్త్రములను, రత్నములచే కూర్చబడినమాలను, వాలిపుత్రుడగు అంగదునిచే ధరింపజేసి, నివిధవిధముల దెలియజెప్పి వానిని పంపి

చౌ॥ భరత అనుజ సౌమిత్రి సమేతా ।

పతవన చలే భగత కృత చేతా ।

అంగద హృదయఁ ప్రేమ సహిఁ ధోరా ।

భిరి భిరి చితవ రామ కీఁ ఓరా ।

1

తా॥ భరతుని, శత్రుఘ్నుని, లక్ష్మణుని తన భక్తులను వెదకి తీసుకొని వచ్చుటకై బంపెను. అంగదునకు వర్తింపవీలుగాని అనందము హృదయమందుగలదు. అతడు మాటిమాటికి వెనుదిరుగుచు శ్రీరామ చంద్రులవారిని దర్శించుచుండెను.

చౌ॥ బార బార కర దండ ప్రనామా ।

మన అస రహన కహహిఁ మోహిరామా ।

రామ బిలోకని బిలోకని చలనీ ।

సుమిరి సుమిరి సోచ త హాస మిలనీ ।

2

తా॥ మాటిమాటికి షాష్టాంగ దండప్రణామముల జేయుచుండెను. శ్రీరామచంద్ర మహారాజు నన్ను తనవద్ద యుంచుకొనెదనని చెప్పినాడు. (మనస్సున అనుకొనసాగెను.) శ్రీరాముని జూచినది, మాట్లాడినది, వారి వెంట నడచినది, కలసినపుడు వచ్చుకొనిన విషయములు గుర్తుకు దెచ్చి కొని బాధపడుచుండెను.

చౌ॥ ప్రభు రుఖ దేఖ బినయ బహు భాషీ ।

చలేడి హృదయఁ పద పంకజ రాఖి ।

అతి ఆదర సబ కపి పప ॥ చా ॥

భాయిష్ట సహిత భరత వుని ఆఎ ।

3

తా॥ శ్రీరాముని మాటిమాటికి జూచుచు, వినయములగు మాటలు చెప్పుచు తన హృదయకమలమునందు భగవానుని దివ్యవరణ కమలము నుంచుకొని అంగభుజు బయలుదేరెను. వినయసంపదగల భద్రతుడు తమ్ముం పహితుడై వానరులెల్లర కనుగొని, వెంటనిడుకొని ప్రభువువద్దకు వచ్చెను.

చా॥ తబ సుగ్రీవ చరన గహి నానా ।

భాంతి బినయ కీన్దే హనుమానా ॥

దిన దనకరి రఘుపతి పదనేవా !

పుని తబ చరన దేఖహడిఁ దేవా ॥

తా॥ హనుమంతుడు సుగ్రీవుని పరణకమలముల చట్టుకొని యుట్టి పలికెను రాజా నేను వదిలినముల వరకు శ్రీరాముని పరణకమలములు పేవించుకొని మీదర్శనమునకు వచ్చెదను.

చా॥ పున్య పుంజ తుష్ట పవన కుమారా ।

నేవహు జాగ్ర కృపా ఆగారా ॥

అన కహి కపి సబ చలే తురంతా ।

అంగద కహాయి సునహు హనుమంతా ॥

తా॥ (సుగ్రీవుడిట్లు పలికెను.) హే పవనకుమారా, నేవు పుష్టా క్కుడవు. శ్రీరామచంద్ర భగవానుడు నిన్ను పేవయించుకొనెను. వానరులెల్లరు వారివారి ఛాపములకు బయలుదేరిరి. (అంగదుడిట్లు పలికెను.) హనుమాన్, వినుము.

దో॥ కహేహు దండవరే ప్రభునేతుష్ట హి కహాడిఁ కరజోరి ।

బార బార రఘునాథ కహి సురతికరా పహుమోరి ॥ 19

తా॥ నేను రెండుచేతులెత్తి నమస్కరించితినిని శ్రీరామచంద్రునకు
దేలుపుము. దీనజనబాంధవునకు మాటిమాటికి నన్ను గుర్తుజేయుము.

జో॥ అనకహి చలేడి బాలసుత ఫిరి ఆరుడుమానుమంత ।

“తాగుప్రీతి ప్రభు ననకహి మగనభఎ భగవంత॥ 19

తా॥ అనిజెప్పి చాల్చివుత్తుడగు అంగదుడు వెడలెను. పవనకుమార్
వచ్చి ప్రభువులవారికి వారివారి ప్రేమామృతపు పలుకులు వినిపించెను.

దో॥ కులినహు చాహి కతోర అతికోమల కుసుమహుచాహి॥

చిత్త భగేన తామ కర నమురిఖ పర ఇకహు కాహి॥ 19

తా॥ (కాకభుకుండి జెప్పచున్నాడు.) ఓ గరుడజీ॥ శ్రీరామచంద్రుని
హృదయము వజ్రమునకంటె కఠోరమైనదియు పుష్పములకంటె సున్ని
తము మృదువైనది. ఏకభావ్యతమును దెలిసికొనగోరుచుంటివో జెప్పుము.

చో॥ పునికృపాల లియో బోలి నిషాదా ।

చీన్హే ఘన బసన ప్రసాదా ।

జాహు భవన మమ సుమిరన కరేహా ।

మనక్రమ బచన ధర్మ అనుసరేహా ॥

తా॥ వెంటనే నిషాదరాజును శ్రీరామచంద్రుడు విలిపించి వానికి,
అభరణములు, వస్త్రములు ప్రసాదమును యిచ్చి మీయింటికి వెడలుము.
నన్ను స్మరించుకొనుదు, మనో, వాక్యాయ, కర్మల ధర్మానుసారముగ
జడచుకొనుము.

చో॥ తుమ్మ మునుసఖా భరతనను భ్రాతా ।

సదా రహిబు పుర ఆవత జాతా ।

బచన సునత ఉపజా సుఖ భారీ ।

పరే ఉ చరన భరి లోచన భారీ ।

2

కా॥ నీవు నాకు స్నేహితుడవును భరతసమానుడవునైయున్నావు. ఆయోధ్యకు ఎల్లప్పుడును రాకపోకలు నలుపుమని శ్రీరామచంద్రుడనుటచే హృదయమందు సంతోషము గలిగెను. నేత్రములు రెండును ప్రేమామృతజలములచే నిండియుండెను. గుహుడు శ్రీరామచంద్రుని దివ్యభరణములపై బడెను.

చౌ॥ చరన నలిన ఉరధరి గృహ ఆవా ।

ప్రభు సుఖాత పరి జన్మన్తి సునావా ।

రఘుపతి చరిత దేఖి పురబాసీ ।

పునిపుని కహహిః ధన్య సుఖరాసీ ।

3

కా॥ భగవంతుని దివ్యచరణ కమలముల హృదయమందు ధరించి విషాదరాజు యింటికివచ్చి తన కుటుంబములోని వారికి శ్రీరామచంద్రుని స్వభావములను తెలియజెప్పెను. ఆయోధ్యాపురములోని వారు శ్రీరామచంద్రుని దర్శించి, శ్రీవారి కథలు జెప్పుకొనుచు సుఖసంపదలకు నిలయుడని ధన్యుడని చెప్పుకొనుచు ఆనందముగ నుండిరి.

చౌ॥ రామరాజ బైతేఁ త్రైలోకా ।

హరషిత భవ గవ సబ సోకా ।

బయరు న కర కాహూ సనకోఈ ।

రామ ప్రతాప బిషమతా భోఈ ।

4

కా॥ శ్రీరామచంద్రుని వట్టాఖిషేకము జరిగిన తదుపరి త్రిలోక వాసులు ఆనందించిరి. వారికి దుఃఖము నశించెను. విరోధ స్వభావముగల

వారెవ్వరును లేకుండిరి. శ్రీరామచంద్ర మహారాజు ప్రభావము వలన
అంతరంగిక భేదములు తొలగెను. ప్రజలు ఆనందముతో నుండిరి.

దో॥ బరన్మాశ్రమ నిజ నిజ ధర్మ నిరత బేద పథలోగ ।

చలహిఁ సదా పాపహిఁ సుఖహి సహిఁ భయసోక న రోగ

తా॥ ప్రజలెల్లరు వారివారి వర్ణాశ్రమముల ధర్మముననుసరించి ఎల్ల
పుడు వేదమార్గమున ప్రవర్తిలుచు సుఖ-సంపదలు బొందుచుండిరి. భయము,
దుఃఖము రోగభాదలు లేకుండిరి. ఎల్ల పుడానందమున ఉండిరి.

చో॥ దైహిక దైవిక భౌతిక తాపా ।

రామ రాజ సహిఁ కామహి బ్యాపా ।

నబ సర కరహిఁ కరస్పర ప్రీతీ ।

చలహిఁ స్వధర్మ నిరత సృతి నీతీ ।

1

తా॥ రామరాజ్యమందు దైహిక, దైవిక భౌతికతాపములు, అధి
వ్యాధులుగాని లేక ప్రజలెల్లరు సుఖముగ సంతోషముగనుండి ఒకరినొకరు
ప్రేమించుకొనుచుండిరి. వేదములలో చెప్పిన విధానముననుసరించి నీతి,
మర్యాదలు పాటించుచు వారి-వారి ధర్మములు అనుసరించుచుండిరి.

చో॥ చారిడి చరణ ధర్మ జగమాహీ ।

పూరి రహ సపనేహుఁ అబనాహీఁ ।

రామ భగతి రత సర అరు నారీ ।

నకల పరమ గతికే అధికారీ ।

తా॥ నాలుగుపాదముల ధర్మము జగత్తున వ్యాపించినది. స్వప్న
మందుగూడా పాపములేదు. ప్రీపురుషులెల్లరు రామభక్తి పరాయణులును,
మోక్షమునకు అధికారులు నై యుండిరి.

చౌ॥ అల్ప మృత్యు సహిః కపని ఉ పీరా॥

సబ సుందర సబ బిరిజ సరీరా॥

సహిః దరిద్ర కోఉ దుఖ స దీనా॥

సహిః కోఉ అబుధ స లచ్చన హీనా॥

8

తా॥ జాల్యావస్తలో మృత్యువుండదు. ఎవరికిని పీడలుండవు. నదులు ఆరోగ్యముతో నుండెదరు రోగగ్రస్తలుండరు. దుఃఖితులు, దీన్లు, దీనులు, మూర్ఖులుండరు. కుభిలక్షణ సంవన్ములు ప్రజలెల్లయు నదుణములతో నుండెదరు.

చౌ॥ సబ నిర్ధభ ధర్మగత పునీ॥

సర అరు నారి చతుర సబ గునీ॥

సబ గునగ్య పండిత సబ గ్యానీ॥

సబ కృతగ్య సహిః కపట సయానీ॥

తా॥ ప్రజలు నిరాడంబరులు. ధర్మవరాయణులును, పుణ్యాత్ములు శ్రీపురుషులెల్లరు చతురులు, గుణవంతులుగ నుండిరి. వారెల్లరును సదుణముల ఆదరించువారలు, పండితులును జ్ఞానులునై యుండిరి. గాఢములు మేలుజేయువారుగ నుండిరి. కపటము చతురక ధూర్తలక్షణములు లేవు.

దో॥ రామరాజ సఖ ఖగేశ సును చరాచర జగమూహిః॥

కాల కర్మ సుభాఉ శునకృత దుఖ కామూహి నూహి॥

తా॥ (కాకభుకుండి జెప్పచున్నాడు) ఓపక్షిరాజాః గరుడతీ॥ శ్రీ రాముని రాజ్యమందు జడచేతనములు సర్వజగత్తులోను కాల, కర్మ, స్వభావముల గుణములచే ఉత్పన్నమయినట్టి దుఃఖము మొదలుగా గుణ ఈ భాధలచే యెవరును బాధపడలేదు.

చౌ॥ ఓ-మి సప్త సాగర మేఖలా ।

పక భూప రఘుపతి కోసలా ।

భువన అనేక రోమ ప్రతి జానూ ।

యహ ప్రభు తా కథు బహున న తానూ । 1

తా॥ సప్తసముద్రములచే చుట్టబడిన అయోధ్యాపురమునకు శ్రీరామ చంద్రుడు చక్రవర్తి. వారి రోమ రోమమున అనేక బ్రహ్మాండములు గలవు. వానికి సప్తద్వీపములపై అదివత్యమొక లెక్కతోనిదిగాదు.

చౌ॥ సో మహిమా సమాగర్పుత ప్రభుకేగీ ।

యహ బరనత హీనతా ఘనేగీ ।

సోఽఽ మహిమా ఖగేన జిహ్వా జానీ ।

ఫిరి ఏ హిఁ చరిత తిన్హహుఁ రతి మానీ । 2

తా॥ సప్తద్వీపములకు మాత్రమే శ్రీరామచంద్రుడు రాజని యెఱుంగుట మహాదోషము. సప్తసముద్రములు చుట్టుగాగల సప్తద్వీపములకు అతడే చక్రవర్తి. ఓ గరుడుడా ! వారిమహిమలు దెలిసిన వారు ప్రేమతో మునిగి దేలియాడుచుందురు.

చౌ॥ సో ఽ జానే కరఫల యహ లీలా ।

కహహిఁ మహాముని బర ధమనీలా ।

రామ రాజ కర సుఖ సంపదా ।

బరని న సకయి ఫనీన సారదా । 3

తా॥ మహిమలు దెలిసికొనిన యింద్రియనిగ్రహము, గలుగునని మహామునిలు దెప్పిరి. శ్రీరాముని రాజ్యమునగల సుఖసంపదల అనంత శ్రేష్ఠుడును, సరస్వతీదేవియుగూడ వరింపలేదు.

చౌ॥ సబ ఉదార సబ పర ఉపకారి ।

బ్రహ్మ చరణ సేవక పర నారీ ॥

ఎకనారి బ్రత రత సబ ధూరి ।

తే మన బచక్రమ పతి హితకారి.

తా॥ శ్రీపురుషులెల్లరు ఉదారులును పరోపకారులునై యుండిరి. వారెల్లరు భక్తుల బ్రాహ్మణుల చరణసేవలు జేయుచుండిరి. శ్రీలెల్లరు పతిభక్తి పరాయణులై మనోవాక్కాయ కర్మలన్వార సేవలు జేయుచుండిరి దో॥ దండ జత్తిన్ కరభేద జహాఁ సర్తక సృత్య సమాజ ।

జీతము మనహి సునిల అస రామచంద్రకే రాజ ॥ 21

తా॥ శ్రీరామచంద్ర మహారాజు పరిపాలనలో దండనా విధానములు మహాత్ములు జేసేడివారు. (సన్యాసులజేతిలో దండము నిరుపయోగముగ నుండెడిది. అనగా తప్పులు జేయువారులేదు. దండనలేదని భావము) ప్రజలు అనుకూలముగ నుండుటచే ఒకరియందొకరికి భేదములేదు. జీతో శబ్దము కేవలము మనస్సును జయించుటయని మాత్రమే అర్థము. ఆపరాధులెవరును లేరు. శిక్షలు పడువారునులేరు 'దండ' శబ్దము కేవలము సన్యాసుల జేతులలోనుండు కట్ట మాత్రముగనే యుండిపోయినని భావము. సర్వులు అనుకూలముగ నుండుటచే విరోధములు లేకుండిరి. సృత్యవిశేషాదులలో, రాగ, కాళశబ్దములకు మాత్రమే భేదశబ్దము వాడబడుచున్నది.

చౌ॥ పూలహిఁ ఫరహిఁ సదా తరుకాశన ।

రహహిఁ ఎకనంగ గజ పంచాశన ॥

ఖగ మృగ సహజ బయరు బినరా ఈ ।

సబన్ది పరస్పర ప్రీతి బధా ఈ ।

తా॥ అడవులయందు వృక్షములెల్ల పుడు పుష్పముల ఫలములచే
నిండియుండెను ఏనుగులు, సింహములు విరోధభావములు మరచి ఒకదాని
ప్రక్కన మరొకటుండెను. పశుపక్ష్యాదులు వాని స్వభావసిద్ధమగు వైర
ములనొదలి కష్టముల యందొక దానినొకటి ప్రేమించుకొనుచుండెను.

చౌ॥ కూజ హీఁ ఖగమృగ నానా బృందా ।

అభయ చరహీఁ వనకరహీఁ అనందా ॥

నీతల సురభి పవన బహమందా ।

గుంజత అలి లై చలి మకరందా ॥

౭

తా॥ పక్షులు తీయతీయని కూతలుకూయుచుండెను. వివిధరకముల
పశువులు గుంపులుగుంపులుగ నిర్భయముగ అడవులలో విహరించసాగెను.
వాటి ఆనందము వర్ణనాతీతము. చల్లని, మందము, సువాసనలతోగూడిన
గాలులు వీచసాగెను. తుమ్మెదలు పుష్పములలోని మకరందమును గ్రోలి
రొదజేయుచు వెడలుచుండెను.

చౌ॥ లతా బిటప మాగేఁ మధు చహహీఁ ।

మన భావతో ధేను పయశ్రువహీఁ ॥

ససి సంసన్న సదా రిహ ధరసీ ।

త్రేతాఁ భక్తి కృత జుగకై కరసీ ॥

తా॥ మారేడుచెట్లు మొదలుగా గలిగిన వృక్షములు మకరందమును
బొట్లుబొట్లుగ స్రవించజేయుచుండెను అవియు కోరినన్ని పాలు ఇచ్చు
చుండెను. పొలములు ఎల్లపుడు పంటలచే శోభించుచుండెను. త్రేతాయుగము
సత్యయుగమువలె నుండెను.

చౌ॥ ప్రగట్టే గిరిన్ద బివిధము ఖాసీ ।

జగ దాత్మా భూప జగ జానీ ।

సరితా సకల కమా హిఁ బర బారీ ।

నీలల అమల స్వాద సుఖ కారీ ।

4

తా॥ జగదాత్మ స్వరూపుడని, సర్వజగములకు చక్రవర్తియని తెలిసి
కొని వర్వతములు వివిధ రకములుగల మణులను ప్రకటింపజేసెను. నదు
లన్నియు శ్రేష్ఠము, శీతలము, నిర్మలము, సుఖములు అనందమును గలుగ
జేయు తీయని జలమును ప్రవహింపజేయు చుండెను.

చౌ॥ సౌగర నిజ మరజాదాఁ రహిహిఁ ।

దార హిఁరత్న తిన్ద హి సర లహహిఁ ।

సరసిజ సంకుల సకల తథాగా ।

అతి ప్రసన్న దన దిసా బిభాగా ॥

5

తా॥ సముద్రములు గతులు దప్పలేదు. అల్లలుద్వారా రత్నములు
నొడ్డునకు వేయుచుండ మానవులు వానిని పొందుచుండ్రిరి. తెరువున్న
కమలపుష్పములచే నిండి అందముగ నుండెను. పదిదిక్కుల యందు
సుఖాంకులుండెను.

ధో॥ బిధు మహి పూర మయూ ఖన్ది

రవి తప జేతనేహి కాజ ।

మాగే బారిద జేహి జల

రామ చంద్రకే రాజ ।

236

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని రాజ్యమునందు అమృతకిరణయావ దారలచే చంద్రుడు భూమాతకు ఆనందమును గలుగజేయుచుండెను సూర్యుని పేడి తట్టుకొనలేని వారికి వర్షపుదారలు పడుచుండెను.

చా॥ కోటిన్న్ బాజి మేఘు ప్రభు కీన్న్ ।

దాస అనేక ద్విజన్న్ కహః దీన్న్ ॥

శృతి పథ పాలిక ధర్మధురంధర ।

గునాతీత అరు భోగ పురంధర ।

1

తా॥ శ్రీరామచంద్ర మహారాజు కోటికొలది అశ్వమేధ యజ్ఞముజేసి బ్రాహ్మణులకు భూరిదక్షిణల నొసంగెను. పేదమార్గము ననుసరించెడివాడు దోర్మమున నడిచెడువాడు, సత్వ, రజస్తమోగుణాతీతుడు, బ్రహ్మమున జూలొందునితో సమానుడైయున్నాడు.

చా॥ పతి అనుకూల సదా రహ సీతా ।

పోభా ఖాని సునీలు బినీతా ।

జానత కృపాసింధు ప్రభు తాతా ।

సేవతి చరస కమల మన లాతా ।

2

తా॥ శోభాసంపన్నురాజు, సక్పిలవతియగు శ్రీపీతాదేవి ఎల్లప్పుడూ భర్తకు అనుకూలముగ నుండెడిది. ఆమెకు శ్రీరామచంద్ర ప్రభువులజాతి మహాత్వము బాగుగా దెలియును మనస్సును వారియొద్ద లగ్నమొనర్చి చరణసేవలు జేయుచుండెను.

చా॥ బధ్యపి గృహః సేవక సేవకినీ ।

బివుల సదా సేవా బిధిగునీ ।

నిజకర గృహ పరిచర జా కర ఈ ।

రామచంద్ర ఆయను అనుసర ఈ ।

తా॥ రాజమహలునందనేకమంది దానదాసీ జనులుగలరు. వారెల్లరు శ్రీరామచంద్రుని మహత్వము బాగుగ నెరుగుదురు. సీతాదేవి స్వయముగ యింటిపనులు నెరవేర్చుకొనుచు భర్త ఆజ్ఞలను పాలించెడిది.

చా॥ జే హి బిధ కృపాసింధు సుఖ మాన ఇ ।

సో ఇ కర శ్రీ నేవా బిధి జాన ఇ ।

కౌనల్యాది సాసు గృహ మాహీ ।

నేవ ఇ సబ్ధన్తి మాన మద నాహీ ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రునకు సుఖసంతోషములు గలుగనట్లు అతి మానము, మదములేకుండ అత్తలమువ్వరకు సేవలుజేయుచు సీతాదేవి ఆనందమున ఉండెడిది. ఇది బ్రహ్మకుమాత్రమే దెలియును.

చా॥ ఉమా రమా బ్రహ్మాది బందితా ।

జగదంబా సంత తమ నిందితా ।

తా॥ (కివుడు జెప్పుచున్నాడు) ఓఉమా: జానకీదేవి సర్వదేవతా స్వరూపిణి. సర్వగుణ సంపన్నురాలు. బ్రహ్మాది దేవతలు మొదలుగాగల వారెల్లరు ఆమెకు సర్వకాల సర్వావస్థలయందు నమస్కరించుచుండురు.

దో॥ జాసు కృపా కటాచ్ఛ సుర చాహత చితవ నసో ఇ ।

రామ వదార వింద రితి కరతి సుభావహి భో ఇ ॥ 24

తా॥ దేవతలు పరితపించినను వారివైపు జూడక తన మహిమలను వీడి శ్రీరామచంద్రుని దివ్య వరణారవిందమలయందు ప్రేమ గలిగి యుండెడిది.

చౌ॥ నేవహీఁ సాసుకూల సబ భాక్షు ।

రామ చరన రతి అతి అధి కాక్షు ॥

ప్రభు ముఖ కమల బిలోకిత రహహీఁ ।

కబహుఁ కృపాల హమసీ కఘక కహీఁ ॥

1

తా॥ సోదరులెల్లరు శ్రీరామునకు అనుకూలముగనుండి పేవలు జేయుచుండిరి. శ్రీరామచంద్రుని చరణములపై వారికి మిక్కిలి ప్రేమ గలదు. ఎల్లపుడు ప్రభువులవారి దివ్యము ఖరవిందమునే జూచుచు పేవలు చేయసాగిరి.

చౌ॥ రామ కరహీఁ భ్రాతృస్థా సురప్రీతీ ॥

నానా భాంతి సిఖా వహి నీతీ ॥

హరషి త రహహీఁ నగర కే లోగా ।

కరహీఁ సకల సుర దుర్లభ భోగా ॥

2

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు తమ్ములను ప్రేమించుచు వారికనేకవిధముల నీతిని బోధించుచుండెను. నగరములోనె ప్రజలొనరించుచు దేవదుర్లభ మగు భోగభాగ్యముల ననుభవించుచుండిరి.

చౌ॥ అహనిసి బిధిహి మనావత రహహీఁ ।

శ్రీరఘువీర చరన రతి రహహీఁ ॥

దుర్గ సుత సుందర సీతాఁ జావ ।

లవకుస బేద పురానన్త గావ ॥

3

తా॥ వారు రాత్రింబవళ్ళు బ్రహ్మాధ్యానమందుండి శ్రీరాముని చరణములందు ప్రీతి గలిగియుండిరి. సీతాదేవికి లవుడు కుశలుడను యిర్వురు పుత్రులు గలిగిరి. వారికి ర్నిని వేద, పురాణములలో వర్ణింపబడియుండెను

చా॥ దోడి బిజళు బి నళు గుననుందిర ।

హరి ప్రతిబింబ మనహృది అతి సుందర ॥

దుర్గ దుర్గ సుత సబ భౌతిస్త కేరే ।

భవ రూప గునశీల ఘనేరే ॥

4

కా॥ వారిరువురును ప్రఖ్యాత యుద్ధపీఠులు. వినయసంపదలు గల వారు సుందరాకారులు జూచువారలకు శ్రీహరి ప్రతిబింబమా అనునట్లుం దెను. ఆ నల్వరన్నడమ్మలకు యిరువురిరువురు పుత్రులు ఉదయించిరి. వారెల్లరు సుందరాకారులను, గుణ, శీలములుగల వారై యుండిరి.

దో॥ గ్యాన గిరా గోతీత అజమాయా గున పార ।

సోమ సచ్చిదానంద మున కర నర చరిత ఉదార ॥ 25

కా॥ జ్ఞాన సంపన్నులు, సరస్వతీ నిలయుట. యింద్రియాతీతులు. జన్మరహితులు. మాయను, మనస్సును, త్రిగుణము జయించెను. సచ్చిదానంద స్వరూపుడగు భగవానుడు శ్రేష్ఠపంతులగు వరిలీలు జేసెను.

చా॥ ప్రాతకాల సరఉ కరి మజ్జన ।

బైతహిఁ సభాఁ సంగ ద్విజ సజ్జన ॥

బేద పురాన బసిష్ఠ బభాసహిఁ ।

సునహిఁ రామ జగద్యపి సబ జానహిఁ ॥

1

కా॥ ప్రాతఃకాలముల సరయూనదిలో స్నానపానములు ముగించు కొని బ్రాహ్మణులు సజ్జనులవెంట సభయందు కూర్చుండిరి. వసిష్ఠులవారు వేదపురాణములలోగల కథలు జెప్పుచుండెడివారు. శ్రీరామచంద్రుని కాకథలు చెలిపవచ్చు విధి అభంగించెడివారు.

చౌ॥ అను జన్మ సంజాత భోజన కరహీఁ ।

దేఖి నకల జననీఁ సుఖ భరహీఁ ।

భరత స్రతుహన దోనఉ భాళు ।

సహిత పవనసుత ఉపబన జాళు ।

2

తా॥ శ్రీరాముడు సోదరసహితుడై భోజనము జేసెడివాడు. వారిని జూచి తల్లులెల్లరు అనందించెడివారు. భరతుడు, శ్రతుఘ్నుడు, హనుమంతుడు తోటలోనికి వెడలి.

చౌ॥ బూజహీఁ బైరి రామ గున గాహా ।

కహ హనుమాన సుమతి అవగాహా ।

సునత బిమల గున అతి సుఖ పావహీఁ ।

బహు రి బహురి కరి బిసయ కహ వహీఁ ।

3

తా॥ అక్కడకూర్చుండి శ్రీరాముని గుణముల, కథలు చెప్పుకొనుచుండిరి. హనుమంతుడు తన బుద్ధ్యానుసారముగ భగవానుని గుణముల గానము జేసెడివాడు శ్రీరామునియొక్క నిర్మలమగు గుణముల విని ఆ యిరువురన్నదమ్ములు అత్యంతమగు సుఖమును బొందెడువారు. వినయముగ మాటిమాటికి నమస్కరించెడువారు.

చౌ॥ సబ కేఁగ్తహ హోహీఁ పురానా ।

రామ చరిత పావన బిధి నానా ।

సర అరు నారి రామ గున గానహీఁ ।

కరహీఁ దివస నిసి జాత సజానహీఁ ।

4

తా॥ వారివారి యిండ్లయందు పురాణములు, పవిత్రవంతులగు శ్రీరాముని కథలు గానము జేయుచుండిరి. ప్రీపురుషులు తన్మయులై రాత్రివిషయము విషయమునే మరచిరి.

దో॥ అవధ వురీ బాసిన్త కరసుఖ సంపదా సమాజ ।

సహస సేష సహిఁ కహిఁ సకహిఁ జహఁ సృప రామ

బిరాజ ॥ 26

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు రాజై పరిపాలింప అయోధ్యాపుర నివాసులకు గల సుఖసంపదలకును అనంతకేపుడైనను వెయ్యిముఖములతో వర్ణింపజాలరు.

చా॥ నారదాది సనకాది మునీసా ।

దరసన లాగి కోసలాధీసా ॥

దిశప్రతి సకల అయోధ్యా ఆవహిఁ ।

దేఖ సగరు బిరాగు బిసరావహిఁ ॥

తా॥ నారదుడు, సనకుడు మొదలుగాగల ఋషిశ్రేష్ఠులు శ్రీరామ చంద్ర మహారాజు దర్శనార్థము ప్రతినిత్యము వచ్చెడివారు. వారాదివ్య మగు నగరవై భవమును జూచి వైరాగ్యమును మరచెడువారు

చా॥ జాత రూప మనిరచిత అటారిఁ ।

నానారంగ రుచిర గఫ డారిఁ ।

పుర చహుఁ పాస కోట అతి సుందర ।

రజే కంగూర రంగ రంగ బర ॥

2

తా॥ బంగారముచే, రత్నములచే పొదుగబడిన దివ్యభవనములు గలవు. మణులు, రత్నములు వివిధరంగులతో ప్రకాశించుచుండెను. సగర

మునకు నాలుగువైపుల సుందరమగు ప్రహరీగోడలను నిర్మించిరి. వాని మీద రంగురంగులతో బొమ్మలు చెక్కిరి.

చౌ॥ నవగ్రహ నికర అనీక బనాళు॥

జన ఘోరీ అమరావతి ఆళు॥

మహి బహు రంగ రేచిత గచకాంచా॥

జో బిలోకి మునివర మన నాచా॥

౩

తా॥ నవగ్రహములే పేనలు. అపేనలు అమరావతిని ముట్టడించుటకు వచ్చుచుండినట్లుండెను. భూమిపైన, కొండలపైన దివ్యములగు రత్నపుగనులు గలవు. అగనులను జూచి మునుల మనస్సులు నహితము భ్రమను జెందుచుండెను.

చౌ॥ ధవల ధామ ఉపర సభ చుంబత॥

కలనమసహుఁ రవి ససి దుతి నిందతి॥

బహుమనిరచిత ఝరోకా బ్రాజహిఁ॥

గృహ-గృహ ప్రతిమని దీప బిరాజహిఁ॥

4

తా॥ ఉజ్జ్వలమగు నాభవనముల మేఘములు చుట్టుముట్టియుండెను. భవనములపైగల బంగారు కలశములు సూర్యచంద్రులకొంతిని తీరస్కరించుచున్నట్లుండెను. భవనములన్నియు మణులచే పొడుగబడియుండెను. వాటికోట పర్వనాతీతము అయోధ్యాపట్టణములోని ప్రతిగృహమున మణుల దీపములకొంతులు దివ్యతేజోవంతముగ నుండెను.

ఛం॥ మిదిదీప రాజహిఁ భవన బ్రాజహిఁ

దేహరీఁ బిద్రుమా రచ్చి॥

మని ఖంబ భీతి భిరంచి బిరి చీ

కనక మని మరకత ఖ చీ ।

సుందర మనోహర మందిరాయత

అజర రుచిర ఫలక రచే ।

ప్రతిద్వార ద్వార కపాల పురట బనాళ

బహు బిప్రస్థ ఖచే ।

తా॥ మణుల దీపపుకాంతులచే గృహములు దివ్యశోభతో ప్రకాశించుచుండెను. రత్నములచే నిర్మింపబడిన స్థంభములుగలవు. మరకతములు, మాణిక్యములు, బంగారుచే నిర్మింపబడిన స్థంభములా అనునట్లు జూచు వారలకుండెను. రాజపుహాలు సుందరముగ, విశాలముగ నుండెను. అభవనము పాలరాతిచే నిర్మింపబడియుండెను. ద్వారమునకుగల తలుపులకు రత్నములు పొదుగబడియుండెను. కిటికీలకు బంగారుతలుపులుచే విగ్నించెను.

దో॥ చారు చిత్రసాలా గృహగృహ ప్రతిలిఖే బనాళ ।

రామ చరిత జో నిరఖి ముని తేమన లేహిఁ చోరాళ॥౪॥

తా॥ ప్రతిగృహమందు సుందరములగు రంగురంగుల బొమ్మలుగలవు శ్రీరామచంద్రనికథలు సుందర ప్రతిమలవలె లిఖించబడియుండెను. అవి మునిశ్రేష్ఠుల మనస్సునుగూడ హరించుచుండెను.

చో॥ సుమన జాటికా సబహిఁ లగాళు ।

బివిధ భాంతి కరి జతన బనాళు ।

లతా లలిత బహు జాతి సుహాళు ।

పూలహిఁ సదా బసంత కి నాళు ।

తా॥ ప్రజలెల్లరు భిన్నభిన్న విధములగు పుష్పములను తోటల
మందీ దెచ్చిరి. అనేకరకములగు అందమైన పుష్పములు మృదువైనలతలు
వసంతముతువును ప్రకటింపజేయు నట్లుండెను.

చా॥ గుండత మధుకర ముఖర మనోహర ।

మారుత త్రివిధ సదా బహు సుందర ।

నానా ఖగ బాలకన్తి జ ఆవ ।

బోలత మధుర ఉధాత సుహా ॥

2

తా॥ తుమ్మెదలు తమతమ మధురస్వరములతో నాదమును జేయు
చుండెను, త్రివిధములగు వాయువులు ఎల్లపుడును వీవసాగెను.

చా॥ మోర హంస సారస పారావత ।

భవన ని పరసోభా అతి పావత ।

జహః తహః దేఖహిః నిజపరిచాహిః ।

చహు బిధి కూజహిః నృత్యక రాహిః ॥

3

తా॥ నెమళ్ళు, హంసలు, సారసములు, పావురాళ్ళు, యింద్ర పే
భాగమున శోభతోనుండెను. పక్షులు అమణులకాంతులలో తమతమ నీడలను
జూచుకొని (రెండవ) పక్షిగలదని భావించుకొని మధురముగ కూయుచు
న్నట్లు నాట్యమాడసాగెను.

చా॥ సుక సారికా పథావహిః బాలక ।

కహహు రామ రఘుపతి జనపాఃక ।

తాజ దు ఆర సకల బిధి చారు ।

బీర్ధిః చౌహట రుచిర బజారు ।

4

తా॥ చిరువయసుగల చిలుకలు “మైనాల”కు “రామ” రమువతి
“జనపాలక” అని చెప్పుచుండెను. రాజద్వారము సుందరముగనుండెను.
గొందులు, సందులు, బిజారులన్నియు రసజీయముగ నుండెను.

ఛం॥ బాజారరుచిర స బసక బరసత

బస్తు బినునాథ చాళిఎ ।

జహఁ భూప రమానిదాస తహఁకీ

సంపదా కిమి గా ఇఎ ।

బైరై బజాజ సరాఫ బనిక

అనే క మనహుఁ కు బేర తా ।

సబ నుఖి సబ సచ్చరిత్ర సుందర

సుందరనారి వర సిసు జరత నే ॥

తా॥ బిజారుల సుందరమును వర్ణింపలేను. వస్తువులు వివరీతములగు
ధరలు వలకుచుండెను. లక్ష్మీనిలయుడు, నారాయణుండున్నచోట అష్ట
సిద్ధులు గలవు. వానిని నేనెఱువర్పింపగలను. పత్రవ్యాపారులు, చిల్లర
నోతెములు తీసుకొనుచు ఇచ్చుచుండిరి. ఆవ్యాపారులు కుజేరునతో సమా
నులు ప్రీతి, పురుషులు, పిల్లలు, వృద్ధులుగలరు. వారెల్లరు సుఖవంతులునై,
శరదారము గలవారును సుందరాకారులును నై యుండిరి.

దో॥ ఉత్తరదిసి సరజూ బహనిర్మల జగంభీర ।

బాంధే ఘాట మినోహర స్వల్ప పంకనహఁ తీర ॥ ౭౮

తా॥ అయోధ్యానగరమునకు ఉత్తరదిశయందు సరయానది ప్రవ
హించుండెను జలము నిర్మలము. గంభీరముగ యుండెను. సుందరమగు
“మాట్”లు నిర్మింపబడెను. అచట వృద్ధులును యౌవనచేయజేయుచులేరు.

చౌ॥ దూరి ఘరాఁ రుచర సోఘాటా ।

జవాఁ జల వి అహిఁ బజి గజతాటా ॥

పనిఘట పరమననోహర నానా ।

తహఁ న పురుష కరిహిఁ అన్నానా ॥

1

తా॥ కొద్దిదూరమున ఏకాంతప్రదేశమున మంచి అందముగల రేవు గలదు అచ్చట ఏనుగులకు గుఱ్ఱములకు మాలీసుజేపి నీరు త్రాపె దరు. నీర్లుత్రాగుటకు చాఁగ రేవులుగలవు. అవిచాల మనోహరముగ నుండును. అచ్చట పురుషులు స్నానపానములు జేయరు.

చౌ॥ రామ ఘాట్ సబ బిధి సుందర బర ।

మజ్జహిఁ తహఁ బరస చారి ఉ సర ॥

తీర తీర దేవస్త్వ కే మందిర ।

చహుఁ దిసి తిస్త్వ కే ఉపవస సుందర ॥

తా॥ రాజఘాట్ సర్వవిధముల సుందరమును, శ్రేష్ఠమునైనది. అచ్చట సర్వవర్ణములవారును స్నానపానములు జేసెదరు. సరయానది యొడ్డున అచ్చటచ్చట దేవతామందిరములు గలవు. వానికి వాలుగువైపుల చిన్నచిన్న వనములును గలవు.

చౌ॥ కహుఁ కహుఁ సరితా తీర ఉగానీ ।

బసహిఁ గ్యాస రిత ముని సఁన్యాసీ ॥

తీర తీర తులసికా సుహాళా ।

బృంద బృంద బహు మనిస్త్వ లగాళా ॥

2

తా॥ సరయానదియొడ్డున అచ్చటచ్చట విరక్తులును, జ్ఞానపరా యులును, మునులును, సన్యాసులును నివాసము చేయుచుండురు. ఆనది

యొడ్డున గుట్టలుగుట్టలుగ తులసీవనములుగలవు. అవి మునులను ఆకర్షించును.

చౌ॥ పుర సోభా కళు బరని నజాళు ।

బాహేర నగర పరమ రుచిరాళు ॥

దేఖిత పురీ అఖిల అఘ భాగా ।

బన ఉపబన బాపికా తథాగా ॥

తా॥ అయోధ్యానగర శోభను వర్ణింపలేము. నగరము వెలుపలనూ చాల అందముగనుండును. అయోధ్యాపురిని దర్శించిన సర్వపావములు నశించును. అక్కడ వనములు, ఉపవనములు తోటలు, చెరువులు శోభతో నుండును.

చం॥ బాహీ తథాగ అనూప కూప

మనోహరాయత సోహహీ ।

సో పాన సుందర నీర నిర్మల

దేఖి సుర ముని మోహహీ ॥

బహు రంగ కంజ అనేక ఖగ

కూ జహీ మధుప గుంజారహీ ।

ఆరామ రమ్య పికాది ఖగ రవ

జను పథిక హంకారహీ ॥

తా॥ సుందరవంతములగు చెరువులు, విశాలము మనోహరములగు బావులు శోభతోనుండెను. రత్నములతో పొదుగబడిన క్రమముగ పై ! పోవుమెట్లును, విర్మలములగు జలమును జూచి దేవతలు మునులు భ్రష్ట జెందుచుండిరి. ఆచెరువులలో రకరకముల రంగులుగల కమలపుష్పములు

గలవు. రకరకముల వక్షులు కూయుచుండెను. తుమ్మెదలు యుంకారనాదము జేయుచుండెను. రమణీయమగు తోటలుగలవు. కోయిలలు మొదలుగొగత వక్షులు సుందరములగు కంఠస్వరములధ్వనులు మార్గమున వెడలువారిని పీలచుచున్నవా అన్నట్లుండెను.

దో॥ రమానాథ జహః రాజాసోపుర బరని కి జాఇ ।

అని మాదిక సుఖ సంపదా రహీః అవధ నబ చాఇ ।

తా॥ శ్రీలక్ష్మీపతియగు భగవానుడు స్వయముగ అవతరించిన పుర శోభను ఎట్లు వర్ణింపగలను ? అష్టసిద్ధులు, నర్వసుఖసంపదలు అయోధ్య యందుండెను.

చో॥ జహః తహః సర రఘుపతి గున గావహీః ।

భైరి పరసపర ఇహఇ సిఖావహీః ।

భజహు ప్రనత ప్ర తిపాలక రామహీః ।

సోభానీల రూపగున ధామహీః ।

1

తా॥ ప్రజలు శ్రీరామచంద్రుని గుణములు కీర్తించుచు కథలు జెప్పు కొనుచుండిరి. వాని శోభ, శీల, రూప గుణసంపన్నుడగు శ్రీరాముని కీర్తింపుము.

చో॥ జలజ బి లోచన శ్యామల గాతహీః ।

పలక సయన ఇవ నేవక తాతహీః ।

ఘృత సర దుచిర చాప తూనీరహీః ।

సంత కంజ బన రవి రస ధీరహీః ।

2

తా॥ తామర పుష్పములవంటి కన్నులు నీలమేఘమువంటి శరీర
చాయగల శ్రీరామచంద్రుని భజింపుము. నేత్రములను రెప్పలు గాపాడు
నట్లు శ్రీరామచంద్రుడు భక్తులగాపాడును. సాధుమహాత్ములనెడు కమలవన
మును వికసింపజేయుటకు సూర్యునివంటి వాడును, రణధీరుడునగు శ్రీరామ
చంద్రుని భజింపుము.

చో॥ కాల కరాల బ్యాళి ఖగరాజహి ।

నమత రామ అకామ మమతా జహి ।

లోభ మోహ మృగ జాధ కిరాత హి ।

మన సిజ కరిహరి జన సుఖ దాతహి ।

3

తా॥ కాలరూపమనెడు సర్పమును భజించుటకు శ్రీరాముడు గరుడుని
వంటివాడు. నమస్కరించిన వారి కోర్కెలుదీర్చును. లోభ, మోహ రూప
మునగల జింకల గుంపులహరించు బోయవాని రూపమునగల శ్రీరాముని
భజింపుము. కామరూపమునగల మడించిన ఏనుగును సంహరించుటకు
సింహరూపుడగు శ్రీరాముని భజించిన సేవకులకు సర్వసుఖములు గల్గును.

చౌ॥ సంసయ సోక నిబిడి తమ భానుహి ।

దనుజ గహన ఘనదహన కృసాను హి ।

జనక సుతా నమేత రఘుబీర హి ।

కన న భజహు భంజన భవ భీరహి ।

4

తా॥ సంశయము, శోకరూపమునగల గొప్పదగు చీకటిని నాశనము
జేయుటకు సూర్యుని రూపమునగల శ్రీరాముని భజింపుము. రాక్షస రూప
మునగల గొప్పదగు వనమును ఘండింపజేయుటకు అగ్నిరూపమున గల

శ్రీరాముని భజింపుము. జన్మ-మృత్యువులతో గూడిన భయమును నాశనము జేయునట్టి శ్రీజానకీరాముని ఏల భజింపరు?

చౌ॥ బహుబాసనా మనక హిమ రాసిహి ।

సదా ఎకరస అజ అబినాసిహి ।

ముని రంజన భంజన మహి భారహి ।

తులసిదాస కె ప్రభుహి ఉదారహి ।

5

తా॥ వాసనారూపమున గల మచ్చరమును నాశనముజేయు శ్రీ రాముని భజింపుము. ఎల్ల పుడును సుఖము, దుఃఖము లేనివాడును, జన్మరహితుడు, నాశనము లేనివాడును, మునీశ్వరులకు ఆనందమును గలుగజేయువాడును, భూభారమును వహించువాడును, శ్రీ తులసిదాసునకు ప్రభువునగు శ్రీరాముని భజింపుము.

దో॥ ఏహిబిధి నగరనారి నరకరహిఁ రామగునగాన ।

సాను కూల నబ పర రహహిఁ సంతత కృపానిధాన । 3

తా॥ యీ విధముగ అయోధ్యా నగరములోని ప్రీ.పురుషులు శ్రీ రాముని గుణములు కీర్తించుచుండిరి. వారెల్లరను ప్రభువనుగ్రహించుచుండెను.

చౌ॥ జబ తే రామ ప్రతాప ఖగేసా ।

ఉదిత భయఉ అతి ప్రబల దినేసా ।

పూరి శ్రుకాస రహేఉ తిహుఁ లోకా ।

బహు తేన్హ సుఖ బహు తన మన నోకా ।

తా॥ (కాకభుకుండి జెప్పుచున్నాడు) ఓవక్షిరాజా! గడుదుడా! ఎప్పుడు రామప్రతాప రూపమనెడు సూర్యుడు అత్యంత ప్రచండమిదిగ ఉదయించునో

అప్పుడే ముల్లోకములందు గల చీకట్లు నశించి కాంతివంతముగ మండెను.
అందువల్ల సుఖమును, దుఃఖమును గల్గిగెను.

చా॥ జన్మహి సోకతే కహంజి బభాసీ॥

ప్రథమ అవిద్యా నిసా నసాసీ॥

అథు ఉలూక జహం తహంలుకానే॥

కామక్రోధ కైరవ నకుచానే॥

2

తా॥ దుఃఖములు, భారాలు జెందునట్టివారికి జెప్పుచున్నాను. మొదట అవిద్యా రూపమనెడు రాత్రిని తొలగింపుము. పాపరూపములనెడు గుడ్ల గూబలక్కడక్కడ దాగికొనెను. కామము - క్రోధరూపమునగల కుముడ పుష్పములు ముకుళించుకొనెను.

చా॥ బివిధ కర్మ గున కాల సుభాడ॥

ఎ చకోర సుఖ లహ హిం న కా ఉ॥

మత్సర మాన మోహ మద చోరా॥

ఇన కర హు సర న కపనిహం ఓరా॥

3

తా॥ వివిధ విధములగు శ్రాంతిచే బంధనకారకమగు కర్మలు. గుణములు, కాలము, స్వభావము చకోరములు. రామప్రతాపరూపమనెడు సూర్య కాంతియందు ప్రకాశింపలేవు. సుఖపడలేవు. మత్సరము, మానము మోహము మదరూపములే దొంగలు. ఏ విద్యగూడా వారికిసాగదు. తగిన పలితమును బొందలేరు.

చా॥ ధరమ తథాగ గ్యాన బిగ్యా నా॥

ఎ పంకజ బికనే బిధి నానా॥

సుఖ సంతోష విరాగ విభేదా ।

విగత సోక ఎ కోక అనేకా ॥

4

తా॥ ధర్మరూపమనెడు చెరువునందు జ్ఞాన-విజ్ఞానములు గలవు. వీని ముందనేక విధములగు రంగురంగుల తామరపుష్పములు వికసించును. సుఖ సంతోషములు, వైరాగ్యము, వివేకములనెడు చక్రవాకములే దుఃఖనాశనము.

చో॥ యహ ప్రతాప రవి జాకేఁ ఉర బబ కరణ ప్రకాశ ।

పచితే బాధహిఁ ప్రథమ జే కహేతే పావహిఁనాన । ౪

తా॥ శ్రీరామ ప్రతాపరూపమనెడు సూర్యుడు ఎవరి హృదయమున ప్రకాశమానుడై యుండునో అట్టివాడు ధర్మ, జ్ఞాన, విజ్ఞానము, సుఖము, సంతోషము, వైరాగ్యము, వివేకమునందు పరిపూర్ణత్వము నొందును. అట్టి వారి గొప్పతనమును వర్ణింపజాలమని మొదటనే జెప్పితిని. ఆవిద్య, పాపము, కామము, క్రోధము, కర్మ, కాలము, గుణము, స్వభావము మొదలుగూడ దుష్టగుణములున్నను నశించును.

చో॥ భాతస్త్వ సహిత రాము ఎక బారా ।

సంగ పరమ ప్రేయ పవనకుమారా ॥

సుందర ఉప బన దేఖన గయె ।

సబ తరు కుస్తుమిత పల్లవ నఎ ।

తా॥ ఒక వ్యాయము శ్రీరామచంద్రుడు తమ్ములను, పరమప్రియుడగు అంజనేయుని వెంటనిడుకొని సుందరవంశమగు పూలవాటికను జూచు టకు నెడలెను. అక్కడ అవృక్షములన్నియు పుష్పించి లేగురుటాకులతో మిక్కిలి కోరితో నుండెను.

చౌ॥ జాని సమయ సనకాదిక ఆ ఎ ।

తేజ పుంజ గునశీల సుహాఎ ।

బ్రహ్మానంద సదా లయలీనా ।

దేఖిత బాలక బహుకాలీనా ॥

1

తా॥ మంచి సమయమని యెరింగి సనకాది మహర్షులచటికి వచ్చిరి. వారు తేజోవ్రణావంతులు, సద్గుణములు, సచ్చీలము గలవారు. బ్రహ్మానంద మున మునిగియుండిరి. వారు చూచుటకు బాలకులవలె యుండినను మిక్కిలి వయోవృద్ధులు.

చౌ॥ రూప ధరేఁ జను చారి ఉ బేదా ।

సమదరసీ ముని బిగత బిధేదా ॥

ఆసా బసస బృసస యహ తిహహీఁ ।

రఘుపతి చరితి హోఁ తిహఁ సునహీఁ ॥

తా॥ నాలుగు పేదములే నలుగురు బాలరూపములు. ధరించినటుం డెను. అముని శ్రేష్ఠులు సర్వమును భగవన్మయముగ జూచువారు. భేద భావము లేనివారు శ్రీరామచంద్రుని కథలు ఎచ్చట జరుగుచుండినను ఆ ప్రదేశమునకు వెడలి వినుటయందు వారలకు వ్యసనము మిక్కిలిగ గలదు.

చౌ॥ తహఁ రహే సనకాది భవానీ ।

జహఁ ఘట సంభవ మునివర గ్యానీ ॥

రామ కథా మునివర బహు బసనీ ॥

గ్యాన జోని పావక జమి ఆరసీ ॥

4.

తా॥ (కివుడు చెప్పుచున్నాడు.) ఓపార్వతీ! సనకాదిమహర్షులు ఎక్కడెక్కడకు వెడలెదరో అచ్చటచ్చట జ్ఞానియు, మునిశ్రేష్ఠుడనగు

అగస్త్యమహర్షి వుండును అతడు శ్రీరామచంద్రుని దివ్యకథలు వర్ణించుచుండును రెండుకణ్ణులను బిండించి ముడిచిన నిప్పురాలునట్లు జ్ఞానోత్పత్తి యందాతడు సర్వసమర్థుడు.

దో! దేఖి రాను ముని ఆవత హరషి దండవత కీన్హ ।

స్వాగత పూంచీ పీత పట ప్రభు బైతన కహా దీన్హ ।

తా॥ సనకాదిమహర్షులు వచ్చుటకు శ్రీరామచంద్రుడు జూచి సాష్టాంగ దండప్రణామము జేసి, స్వాగత సత్కారములు జరిపి, క్షేమ సమాచారములనడిగి వారు కూర్చుండుటకై పట్టుపీతాంబరములు బరచెను

చా॥ కీన్హ దండవత తీని ఉ భా ఈ ।

సహిత పవనసుత సుఖ అధికా ఈ ।

ముని రఘుపతి ఛ బి అతుల బిలోకీ ।

భవ మగన మన సకే స రో కీ ॥

1

తా॥ వారికి హనుమంతుడు, భరత, లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులు సాష్టాంగ దండప్రణామమాచరించి చాల ఆనందమును బొందిరి. ఆ మునిశ్రేష్ఠులు శ్రీరామచంద్రుని దివ్యవర్ణరూపమును జూచి తన్మయులైరి. వారి మనస్సున కేమియు అడ్డులేకుండెను.

చా॥ స్వామల గాత సరోరుహ లోచన ।

సుందర తా మందిర భవమోచన ।

ఎకటక రహె నిమేష స లానహి ।

ప్రభు కర జోరే నీన సవానహి ।

2

తా॥ శ్రీరాముడు చావుపుట్టుకలనుండి తప్పించువాడు శ్యామలవర్ణము వంటి శరీరముగలవాడు, వికసించిన పద్మములవంటి కన్నులుగలవాడు,

దివ్యతేజో రూపరాశియగు శ్రీరామచంద్రుని సనకాదిమహర్షులు రెప్పలు
పేయక జూచుచుండిరి. శ్రీరాముడు వారికి తలవంచి రెండుచేతులతో నమ
స్కరించు చుండెను.

చా॥ తిష్ఠ కై దసా దేఖి రఘుబీరా ।

శ్రువత నయన జల పులక సరీరా ।

కర గహి ప్రభు మునివర బై తారే ।

పరమ మనోహర వచన శిచారే ।

3

తా॥ వారియొక్క ప్రేమ వివశతను జూచుటచే శ్రీరామచంద్రుని
కనులవెంటి అనందబాష్పములు ప్రవించసాగెను. శరీరము పులకిత
మయ్యెను. శ్రీరామచంద్రుడు వారి చేతులను పట్టుకొని శ్రేష్ఠులగు నామునీ
శ్వరుల కూర్చుండబెట్టి మనోహరములగు పలుకులిట్లు పలుకసాగెను.

చా॥ ఆజా ధన్య మై సునహు మునీసా ।

శుష్టురే దరస జాహిఁ అఘ ఖీసా ।

బధే భాగ పాత్రుల సతసంగా ।

బినహిఁ ప్రయాస హోహి భవ బుంగా ।

4

తా॥ ఓ మునిశ్రేష్ఠులారా! నామాటవినుడు. నేనీరోజు మిక్కిల
ధన్యుడను. అమౌఘముగు మీదర్శన ప్రభావము వలన నాపాపము
నశించినవి. అదృష్టము వలన సత్సంగము లభించినది. ఆ కారణమువల
నరిత్రమలేకయే చావుపుట్టుకలనెడు చక్రప్రమణమునుండి తప్పింపబడితి!

దో॥ సత సంగ అపవర్గ కరకామీ భవకరపంథ ।

కహాహిఁ సంత కవికోవిద శృతి పురాన సదగ్రంథ ।

కా॥ సత్సంగ ప్రభావమువలన మోక్షము గలుగును. కామకునీతో
 ప్నేహము జన్మ-మరణ చక్రమునందు పడుటకు మార్గమని మహాత్ములు,
 కవులు, వండితులు, వేదములు, పురాణములు, సద్గ్రంథములు జెప్పుచున్నవి

చా॥ సుని ప్రభు వచన మారషి ముని చారీ ।

పులకిత తన అస్తుతి అనుసారీ ।

జయ భగవంత అనంత అనామయ ।

అనఘ అనేక ఏక కరుణామయ ।

1

కా॥ శ్రీరామచంద్రులవారి పలుకులను ఋషిశ్రేష్ఠులు విని, ఆనం
 దించి, పులకిత శరీరులై యిట్లు స్తుతింపసాగిరి శ్రీరామా! నీకు జయమగు
 గాక! సర్వవ్యాపకుడవగు నీకు జయముగాక ఏకారణహితమైన పాపరహిత
 తుడవు. సర్వరూపవారుడవు. అద్వితీయుడవు. కరుణామయుడవగు నీకు
 జయమగుగాక.

చా॥ జయ నిర్గుణ జయ జయ గుణసాగర ।

సుఖ మందిర సుందర అతి నాగర ।

జయ ఇందిరా రమణ జయ భూధర ।

అనుపమ అజ అనాది సోభాకర ।

2

కా॥ ఓ నిర్గుణస్వరూపా! నీకు జయమగుగాక! సద్గుణనిధీ! నీకు
 జయమగుగాక! సర్వసుఖమలకు నిలయుడవగు ఓరామా! నీవు సుందరు
 డవు. చతురుడవు. ఓలక్ష్మీవతి రామా! నీకు జయమగుగాక! ఓభూభర్తా!
 నీకు జయము కలుగుగాక! నీవు ఉపమారహితుడవు. అజన్మ్యుడవు. అనా
 దివి. శోభాసముడుడవు.

చౌ॥ గ్యౌన నిధాన అమాన మానప్రద ।

పావన సుజన పురాన బేదబద ॥

తగ్గ కృతగ్య అగ్యతా భంజన ।

నామ అనేక అనామ నిరంజన ॥

3

తా॥ నీవు జ్ఞానసముద్రుడవు. అభిమాన రహితుడవు. ఇతరులకు అభిమానమును గలుగజేయువాడవు నీవవిశ్రతను, గొప్పతనమును, పేదములు, పురాణములలో జెప్పబడెను. నీవు తత్వముద్వారాను, సేవద్వారాను మాత్రమే తెలియబడెడువాడవు. అజ్ఞానమును నాశనము జేయువాడవు, నిరంజనుడవు. మాయారహితుడవు. అనేక నామములు గలవాడవు. నామ రహితుడవు.

చౌ॥ సర్వ సర్వగత సర్వ ఉరాలయ ।

బసహి సదా హమ కహలః పరిపాలయ ॥

ద్వంద బికతి భవ భంద బిభంజయ ।

హృది బసి రామ కామ మద గంజయ ॥

- - 4

తా॥ రూపములన్నియు నీవే. సర్వవ్యాప్తుడవు. సర్వుల హృదయ రూపములనెడు గృహములందు నివసించెడువాడవు. మమ్మును గ్రహించి పాలింపుము. రాగ-ద్వేషములనుండి, అనుకూలత - ప్రతికూలత, ఆన్య-స్పృహ్యపులనెడు ద్వంద్వములనుండి, ఆపదలనుండి మమ్ముల అసగ్రహించి కాపాడుము. ఓ శ్రీరామచంద్రా! నీవు నాహృదయమును గృహమందు నివసించు కామ-క్రోధాది గుణముల నాశనము జేయుము.

దో॥ పరమానంద కృపాయ తన మన పరిపూరసకామ ।

ప్రేమ భగతి అనపాయనీ దేవల హమహి శ్రీరామ ॥

తా॥ నీవు వరమానంద స్వరూపుడవు. కృపాసముద్రుడవు, మన
స్సున గల కోర్కెలను పూర్తిగ దీర్చువాడవు. ఓ రామా ! నీయొక్క
వరిపూర్ణమగు ప్రేమను భక్తిని మాకు గలుగజేయుము.

చా॥ దేహు భగతి రఘుపతి అతి పావని ।

త్రివిధ తాప భవ దాప న సావని ।

ప్రవత కామ సురభేను కలప తరు ।

హోఽప్రసన్న దీక్షై ప్రభు యహ వరు ।

1

తా॥ శ్రీరామచంద్రా ! నీవు మమ్ములను మిక్కిలిగ పవిత్రులను
జేయవాడవు. అదిభౌతిక, అదిదైవిక, అధ్యాత్మిక తాపముల హరించువాడ
వును చావు పుట్టుకలనుండి కాపాడి నీవు మాకు భక్తిని ప్రసాదింపుము.

చా॥ భవ బారిధి కుంభజ రఘు నాయక ।

సేవత సులభ సకల సుఖ దాయక ।

మన సంభవ దారున సుఖ దారయ ।

దీనబంధు సమతా బిస్తారయ ।

2

తా॥ శ్రీరామచంద్రా ! నీవు చావు - పుట్టుకల రూపమున గల
మృత్యురూప సముద్రమును ఎండింపజేయుటకు అగస్త్య ఋషితో సమా
నుడవు. నీకు సేవలు జేసినవారలకు వకుడవు. సర్వసుఖములు
గలుగజేయువాడవు. దీనజన్మ రక్షకా : మనస్సునందు ఉత్పన్నమగు
దారుణ దుఃఖమును నాశనము జేయుము. మాలో సమదృష్టిని విస్తరింప
జేయుము.

చా॥ ఆనత్రాన ఇరిపాది నివారక ।

బిసయ బిబేక బిరతి బిస్తారక ।

భూప మాలి మునీ మండన ధరన ।

దేహీ భగత సంస్కృతి సరి తరసి ।

3

తా॥ శ్రీరామా ! నీవు విషయ వాసనలతో గూడిన ఆళలను నివారణజేయు వాడవు. వినయమును వివేకమును, విరాగత్వములను విస్తారముగ గలుగజేయువాడవు. రాజశ్రేష్ఠా ! భూ భూషణా ! శ్రీరామచంద్రా ! చావు పుట్టుకలనెడు ప్రవాహరూపమునగల నదిని దాటుటకు, నౌకారూపమగునట్టి నీయొక్క వరమపావనమగు భక్తిని మాకు గలుగజేయుము.

చా॥ ముని మన మానస హంస నిరంతర ।

చరన కమల బందిత అజ సంకర ।

రఘుకుల కేతు సేతు శ్రుతి రచ్చక ।

కాల కరమ సుభాడి గున భచ్చక ।

4

తా॥ మునిశ్రేష్ఠుల మనోరూపమనెడు మానససరోవరమందు ఎల్లప్పుడు నివాసముచేయు హంసస్వరూపాః శ్రీరామా! నీచరణ కమలములను బ్రహ్మ, శివుడును ఎల్లప్పుడు సేవించెదరు. నీవు రఘుకులమునకు ధ్వజము వంటివాడవు. వేదమర్యాదల రక్షించువాడవు. కాలమును, కర్మను, స్వభావమును గుణరూపమునగల బంధనమును నాశనము జేయువాడవు.

చా॥ తారన తరన హరన సబ దూషన ।

తులనీ దాస ప్రభు త్రిభువన భూషన ।

5

తా॥ రామా! నీవు తరించుటయేగాక యితరులనుగూడ తరింపజేయు వాడవు. సర్వరోషముల హరించువాడవు త్రిలోకమునకు అలంకారప్రాయుడవు. శ్రీకులసీదాసునకు ప్రభుడవునై యున్నావు.

దో! బార బార అస్తుతి కరిప్రేమ సహిత. సిరునా ఇ ।

బ్రహ్మ భవన సనకాది గే అతి అభీష్ట బరపా ఇ । 35

తా॥ సనకాది మహర్షులు ప్రేమతో శ్రీరామచంద్రుని స్తుతించి,
వాద్యకోరుకున్న వరములుబొంది బ్రహ్మలోకమునకు వెడలిరి.

చా॥ సనకాదిక విధి లోక సిధా ఎ ।

బ్రాతస్త్వ రామ చరణ సిరు నా ఎ ।

పూర్వత ప్రభు హి సకల సత్కుచాహీఁ ।

చితవహిఁ సబ మారుత సుత పాహీఁ । 1

తా॥ సనకాదిమహర్షులు బ్రహ్మలోకమునకు వెడలిరి. భరత,
లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు శ్రీరామచంద్రుని పాదములకు నమస్కరించిరి.
సోదరులెల్లరు ప్రభువును పలుకరించుటకు సిగ్గుపడుచు, హనుమంతుని
వైపు జూచుచుండిరి.

చా॥ సునీ చహహిఁ ప్రభు ముఖ కై బానీ ।

జో-సునిహో ఇ సకల భమ హానీ ।

అంతర జామి ప్రభు సభ జానా ।

బూ యుత కహహు కాహ మానుమానా । 2

తా॥ వారు శ్రీరామచంద్రుని చూచుట వినుటకు ఉవ్విళ్ళూరుచుండిరి.
శ్రీహరి చూచుట వినిన సర్వవిధములగు భ్రమలు నాశనమగును. సర్వాత్మ
స్వరూపుడగు ప్రభువు సర్వమెరింగి హనుమంతునితో చిత్రేష్ణులు చెప్పు
మని అడిగెను.

చా॥ జోరి పాని కహ తైబ మానుమంతా ।

సుసహు దీన దయాళ, భగవంతా ॥

నాథ భరత కళు పూంఛః చహహీః ।

ప్రన్న కరత మన సకుచత అహహీః ॥

తా॥ అప్పుడు హనుమంతుడు రెండుచేతులు జోడించుకొని యిట్లు పలుకసాగెను. దీనజనోద్ధారకాః శ్రీరామా! వినుడు. భరతుడు కొన్ని విషయములు మిమ్ముల నడగదలచి మనస్సు నందు సిగ్గుపడుచున్నాడు.

చా॥ తుష్ట జానహు కపి మోర సుభాఉ ।

భరతహీ మోహీ కళు అంతర కా ఉ ॥

సునిప్రభు బచన భరత గహీ చరనా ।

సునహు నాథ ప్రన తారితి హరనా ॥

తా॥ (భగవంతుడిట్లు పలికెను.) ఓహనుమంతా! నాస్వభావము నీకు బాగుగ దేలియును. భరతునకు నాకు ఏమాత్రము భేదములేదు. అని పలుక భరతుడు శ్రీరామచంద్రుని పాదములపై బడి శరణాగత రక్షకా! దుఃఖముల నాశనము జేయువాడా! ప్రభూ! నామాటల నలకింపుడు

దో॥ నాథ నమోహీ సందేహ కళు నప నేహుః సోకనమోహా ।

కేవల కృపా తుష్టాహీ కృపానంద సగదోహా ॥

తా॥ ప్రభూ! నాకు స్వప్నములోగూడ సందేహముగాని శోకము గాని, మోహముగాని లేదు. దయానముద్రుడవగు రామా! నీ దివ్యానుగ్రహముచేతనే నాకీ ఫలము గలిగినది.

చా॥ కర ఉ కృపానిధి ఎక డితాళు ।

మై నేవక తుష్టా బస సుఖ దాళు ॥

సంత స్త్వా కై మహిమా రఘురాళు ।

బహు బిధి బేద పురానస్త గాళు ॥

తా॥ కృపానముద్రుడా! నేను మిమ్ముల వట్టదలతో అడిగి తెల్పి
కొనదలచితిని. నేను సేవకడను. నీవు సేవకులకు సఖములు గల్గుగజేయు
వాడవు. కనుక నావట్టదలను క్షమింపుము. నాప్రశ్నలకు జవాబులజేప్పి
నన్నానందింప జేయుము. శ్రీరామచంద్రా! వేదములు, పురాణములలో సాధు
మహాత్ముల మహిమలు వివిధ విధముల జెప్పబడెను.

చా॥ శ్రీసూఖ తుమ్మ పుని కీన్హి బధాళా॥

తిన్న పర ప్రభు హి ప్రీతి అధికాళా॥

సునా చమా ఊఁ ప్రభు తిన్న కర లచ్చన॥

కృపాసింధు గున గ్యాన బిచచ్చన॥

1

తా॥ నీవుగూడ వాటియొక్క గొప్పదనమును వర్ణించితివి. నీకు
వానియందు ప్రేమ మికుముటముగ గలదు. ప్రభూ! నేను వానియొక్క
గొప్పవగు లక్షణముల వినగోరుచుంటిని. దయాసముద్రుడవు. సద్గుణ
సంపన్నుడవు జ్ఞాననిపుణుడవు.

చా॥ సంత. అనంత భేద బిలగాళా॥

ప్ర న త్రిపాల మోహి కహహు బుర్హూళా॥

సం తన్న కే లచ్చన సును భ్రాతా॥

అగనిత శృతి పురాన బిఖ్యా తా॥

తా॥ కరణాగత రక్షకా! శ్రీరామా! మహాత్ముల, దుర్మార్గులలోగల
భేదభావముల గూర్చి విడివిడిగా దెలియజెప్పుడు. అన (శ్రీరాముడిట్లు జెప్ప
సాగెను.) భోదరా! భరతా! సాధుమహాత్ముల లక్షణములు వర్ణించుటకు
పీలులేకుండ గలవు. అవి వేదములలో పురాణములలో గొప్పగ జెప్పబడి
ఉన్నవి.

చౌ. 'నంత' అనంతన్ని కై అసికరనీ ।

జిమి కుతార చుదన ఆచరనీ ।

కాటయి పరసు మలయ సును భాళు ।

నిజ గున దే ఇ సుగంధ బసా ఈ ।

తా॥ గొడ్డలి చందన వృక్షమును నరికిన దానికి మంచి గంధపు వాసనలన్నినట్లు మహాత్ములను దుర్మార్గులారాశ్రయించిన సాధువులయ్యెడను సోదరా! వినుము. గొడ్డలి చందనవృక్షమును నరుకును. (ఏలన దానిస్వభావము వృక్షముల నరకుటయే) మంచిగంధ స్వభావము దాని విలక్షణమగు సువాసనలందుటయే.

దో॥ తాతే సుర నీ సన్న్త చధన జగ వర్షభ శ్రీఖండ ।

ఆనల దాహి వీట ల భున హి పరసు బదన యహదండ ।

తా॥ ఈ మంచిగంధము దేవతల తలలపై పూయబడును. ప్రపంచమున మిక్కిలిగ గౌరవింపబడునది గొడ్డలిచే నరుకబడి నరుకబడినప్పటికిని అగ్నిలో కాలిబడినప్పటికిని దాని గొప్పతనము తగ్గలేదు.

చౌ॥ బిషయ అలంపట నీల గునాకర ।

పర దుఖ దుఖ సుఖ సుఖ దేభే పర ।

సమ అభూ తరిపు బిమడ బిరాగీ ।

లో భా మరప హరప భయ త్యాగీ ।

తా॥ సాధుమహాత్ముల విషయవాసనలలో తగుల్కొనరు. నద్దుణిమ అకు నీలయులయ్యెడరు. వారు యితరుల దుఃఖముల జూచి దుఃఖించెదరు. అదే విధముగ పరుల సుఖముల జూచి ఆనందించెదరు. వారు నర్వమును, నర్వకాలమును నమదృష్టులతో జూచెదరు. వారి మనస్సులోగూడ శక్య

భవన ఉండదు, వారలకు అహంకారముండదు. విరాగత్వముగ నుండెదరు.
శోభము, మోహము, క్రోధము, హర్షము, భయమును వీడెదరు.

చా॥ కోమల చిత్త దీనస్థ పరదాయా ।

మన బచ క్రిమ మమ భగతి అమాయా ॥

సబహి మానక్రద ఆపు అమానీ ।

భరత ప్రాన సమ మమ తే ప్రానీ ॥

2

తా॥ వారల చిత్తము మిక్కిలి కోమలముగ నుండును. వారు దీనుల ననుగ్రహింతురు. మనోవాక్కాయ కర్మలచే నాయందు నిష్కవట భక్తి గలియుండురు. సర్వుల గౌరవింతురు. మానరహితులుగ నుండురు. ఓభరతా! సత్పురుషులు నాకు ప్రాణముతో సమానము.

చా॥ బిగత కామ మమ నామ పరాయన ।

సాంతి బిరతి బినతీ ముదితాయన ॥

సీతలతా సరలతా మయత్ర ।

ద్విజ పదప్రీతి ధర్మ జన యశ్రీ ॥

3

తా॥ వారికి కోరికలుండవు. నా నామమునే వారు పారాయణ జేయుదురు. కాంతికి, వైరాగ్యమునకు, వినయసంపదలకు, ప్రసన్నతకు నిలయములు. వారియందు కరుణ, సరళత, ప్రతిదానియందు గౌరవభావము గలిగియుండి బ్రాహ్మణులనిన మిక్కిలిప్రేమ గలిగియుండి ధర్మమునభివృద్ధి పరచెదరు.

చా॥ ఎ సబ లచ్చన బసహిఁ జాసు శర ।

జానేప ౨ తాత సంత సంతత పుర ।

సమ భమ నియమ నీతి సహిఁ డోలహిఁ ।

పరుష బచన కబహహఁ సహిఁ బోలహిఁ ॥

తా॥ విద్వాః ఈ శక్షణములన్నియు ఎవరి హృదయములలో
పించునో వారు సజ్జనులని తెలిసికొనుము. మనోనిగ్రహము, ఇంద్రియ
హము, యను నియమములు, నీతిగ ప్రవర్తించుటయందు విచలితులు,
వారి నోటినుండి కఠోరమైన వలుకులు వివరిడవు.

దో॥ నిందా అస్తుతి ఉభయ సమ ముచుతా మమ పద కం
తే సజ్జన మమ ప్రానప్రియ గున మందిర సుఖపుంజ

తా॥ వారు నిందాస్తుతులను సమముగ భావించురు. నా చరణకమ
లందు వారికి దృఢసమ్మతమును గల్గియుండురు. సద్గుణములకు నిలయ
సుఖములు గలిగియుండు సజ్జనులు నాకు ప్రాణప్రియులు.

చో॥ సుసహు అసంతప్త కేర సుభాఉ ।

భూలేహుఁ సంగతి కరిల స కా ఉ ॥

తిస్త కర సంగ నదా దుఖ దా-ఈ ।

జి మి కపిలహిఁ ఘా లభి మారహ-ఈ ॥

తా॥ దుర్మార్గుల స్వభావముల వినుడు. వారివారి కార్యములు :
చెడరు. ఏకార్యములు చేయజాలరు. గొడ్డుబోతు అవు పాలిచ్చులవును ।
స్నేహమువలన నాశనము చేయునట్లు దుర్మార్గులతో స్నేహము సర్వః
ములగు దుఃఖములు గలుగజేయును.

చో॥ ఖిలన్త హృదయఁ అతి తాప భిన్నే ।

జరహిఁ సదా పర సంపతి దేభి ॥

జహఁ కహఁ నిందా సునహిఁ పరాఁశః ।

హరవహిఁ మనహఁ పరీ నిధి పాఁశః ।

2

తా॥ దుర్మార్గుల హృదయములందు అధికముగ సంతాపముండును. వారికి పరుల సంపదల జూచిన బాధలు గలుగును. యితరులను నిందించుట జూచినను, వినినను ఆనందింతురు. వారికి రాజవీధులందు నిధి లభించి నట్లుండును.

చా॥ కామ క్రోధ మద లోభ పరాయణ ।

నిర్దయ కపటి కుటీల మలాయణ ॥

బయరు అకారణ సబ కావచా సోఁ ।

జో కరహిత అనహిత అనహిత తావచా సోఁ ॥ 3

తా॥ కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మదములకు నిలయులు. నిర్దయులు. కపటులు. మోసగాండ్లు పాపములకు నిలయులు. వారేకారణము లేకయే విరోధములు బెట్టుకొనుచుందురు. ఎవరైనా మంచి కార్యములను జేసినవెంటనే దుష్టకార్యముల జేతురు.

చా॥ ఝా తఞ్చ లేనా ఝాతఞ్చ దేనా ।

ఝాతఞ్చ భోజన ఝాత చదేనా ॥

భోలహిఁ మధుర బచన జిమి మేరా ।

భాఞ్చ మహా అహి హృదయ కఠోరా ॥

4

తా॥ వారు పాపములు జేయుదురు. పాపకర్మల నంటగట్టెదరు. పాప భోజనము జేయుదురు. వేయించిన శనగలు, పేలాలు తినుచుందురు, లావా దేవీలు జరుపుటలోగూడ అసత్యము వాశ్రయించుచు పరుల కొట్టుచు తిట్లు

చుందురు, అసత్యములు పలుకుచు ఎగతాళిచేయుచు దిగ్గరగా కేకలు వేయుదురు. అతేగాక మేము లక్షలకొద్ది రూపాయలు కొట్లకొలిది మందికి దానధర్మములు జేసితిమి. అని వ్యంగ్యముగ ఒక్కొక్కమాట చెప్పచు పేలాలు, శనగలు, రొట్టెలు తినుచు వ్యంగ్యముగ ఆహారము మాకు విరాగము గలుగజేసినదని పలుకుచుందురు. ప్రతిపిన్న విషయమునందును అసత్యము పలుకుటయే వారిద్యేయము. వారెంత వినయముగ పైకి కనిపించిననో లోలోపల కుట్రలు పన్నుచుందురు. నెమలికంతము ఎంత శ్రావ్యముగనున్నను సర్పముల భుజించునట్లు దుర్మార్గులెంత మృదువుగ మాట్లాడినను విషము లనువిషయములచే భాదించెదరు. వారి హృదయమును విక్కిలి కఠోరము.

దో! పరద్రోహీ పర దార రత పర ధన పర అపబాద ।

తేనర పావర పాపమయ దేహ ధరేఁ మనుజాద ॥ 39

తా॥ వారు యితరులకు ద్రోహము చేయుదురు. వరాయి ప్రీతిను, వరాయి ధనమును, యితరులను నిందించుటయందు అసక్తిని గలిగియుందురు. అట్టివారు పాపరులు, పాపమయులు. వారే మానవ శరీరమును ధరించిన రాక్షసులు.

చా! లో భిక్ష ఓ భిక్ష లోభిక్ష దానన ।

సిస్నాదర పర జను పుర త్రానన ।

కాహూ కీ జౌఁ సునహిఁ బథాళు ।

స్వాస లేహిఁ జను జాఢీ ఆళు ।

1

తా॥ లోభకారణము వలన ఎల్ల పుణ్య ఆవధలలో పడెదరు. అట్టివారు శుభపులు గడ్డిని మేయునట్లు ఆహారమును తినెదరు. వ్యభిచారమందలిరుచి

గలిగి యుండురు. వారికి యమపురమనిన భయములేదు. వారు ఇతరుల గొప్పతనము వినిన బాధలుజెంది పాములు బుసలుకొట్టునట్లు నిట్టూర్పులు విడచెదరు. జూచువారలకు చలిజ్వరము వచ్చినదా? అనునట్లందెదరు.

చౌ॥ జబ కాహూకై దేఖహిఁ బపతీ ।

సుఖి భఎ మానహుఁ జగ నృపతీ ।

స్వారథ రత పరివార బిరోధీ ।

లంపట కామ లోభ అతిక్రోధీ ।

2

కా॥ మరియు యితరులకు గలుగు కష్టముల జూచిన ప్రపంచమును పరిపాలించు రాజులై నట్లు భావించురు. (అనగా మిక్కిలి సంతోషించురు,) వారు స్వార్థ పరాయణులు. సమాజములకు విరోధులు. కామ, లోభ కారణమువలన విషయలంపట్టులై మిక్కిలి క్రోధముగ నుండెదరు.

చౌ॥ మాతు పితాగురు బ్రహ్మ స మానహిఁ ।

అపు గఎ అరు ఘాలహిఁ ఆనహి ।

కరహిఁ మోహ బస ద్రోహ పరావా ।

సంత సంగ హరి కథా స భావా ।

3

కా॥ వారు తల్లిదండ్రుల, గురువును, బ్రాహ్మణుల గౌరవింపరు. వారు నష్టపడెదరు. ఇతరుల నష్టపెట్టెదరు. మోహ కారణము వలన ఇతరులకు ద్రోహము దలపెట్టెదరు. వారికి మహాత్ములతో స్నేహమనిన నిష్టము గాదు. భగవానుని కథలనిన వారికి అయిష్టముగ నుండును.

చౌ॥ అవగున సింధు ముద మతి కామి ।

బేద బిదూషక పరధన స్వామి ।

బ్రహ్మ ద్రోహ పరద్రోహ బినేషా ।

దంభ కపట జియః ధరే సుబేషా ॥

4

తా॥ అట్టివారు అవగుణములకు నిలయులు. మందబుద్ధులు, కాముకులు పేదముల నిందింతురు దౌర్జన్యముచే యితరుల ధనమును దొంగిలింతురు. యితరుల కవకారమును జేయుదురు. బ్రాహ్మణులకు విశేషముగ ద్రోహమును జేతురు వారి హృదయము నిండుగ దంభము, కపటములచే నిండియుండును వారు పైకి గొప్ప గొప్ప వేషములు ధరించెదరు.

దో॥ ఐనే అథమ మసుజఖల కృత జాగ్రతేతా నాహిః ।

ద్వాపర కళుక హృద బహు హోత్ర హహిః కిలిజ

గమాహిః । 40

తా॥ యిట్టి నీచమానవులు కృతయుగమందున, త్రేతాయుగమందున లేరు. ద్వాపరయుగమందు కొంతమంది గలరు. కాని, ఈ కలియుగమందు అందరు వారే గుంపులుగుంపులుగ గలరు.

చో॥ పరహిత సరిస ధర్మ సహిః భాః ।

పర పీఢా సమ సహిః అథ మాః ।

నిర్ణయ సకల పురాన బేద కర ।

కహిః తాత జానహిః కోవిద సర ॥

1

తా॥ సోదరా! యితరుల గొప్పతనమును శ్లాఘించుటయే గొప్ప ధర్మము యితరులకు దుఃఖముల గల్గించుటకంటె నీచమగు పాపములేదు. పేద, పురాణముల సారమిదియేనని నీకు తెల్పుచుంటిని. ఈవిషయము వందితులకుఁబాగుగా దెలియును.

చో॥ సర సరీర ధరి జే పరసీరా ।

కరహిః తే సిహహిః మహా భవ భీరా ।

కరహి మోహ బస సర అఘ సోసా ।

స్వారథ రత పరలోక ససానా ।

2

తా॥ శరీరమును ధరించిన మానవులు యితరులకు దుఃఖములు గలిగించిన ఎడల గొప్పవైనట్టి చావు పుట్టుకల సంకటములో పడియెదరు. మోహమునకు పశుడైనట్టి మానవుడు స్వార్థపరాయణుడై అనేకములగు పాపములలో బడును. పరలోకబాధలు గలుగును.

చా॥ కాలరూప తిన్మ కహః మైత్రభాతా ।

సుభ అరు ఆసుభ కర్మఫల దాతా ।

అస బిచారి జే పరమ సయానే ।

భజహి మోహి సంసుతె దుఖ జానే ।

3

తా॥ పోదరుడా! నేనట్టివారికి భయంకరమగు కాలస్వరూపుడను. వారుచేయు మంచి, చెడ్డకర్మలను బట్టి యథాయోగ్యమగు ఫలితములనిచ్చు వాడనని దెలిసికొన్నట్టి మానవులు చతురులు. వారు ఈసంసార సముద్రము దుఃఖమయమని తెలిసికొని నన్ను భజించెదరు.

చా॥ త్యాగహి కర్మ సుభా సుభ దాయక ।

భజహి మోహి సుర సర ముని నాయక ॥

సంత అసంతస్త్వ కై గున భాషే ।

తే స పరహి భవ జిన్మ లభి రాభే ।

4

తా॥ వారీ కారణముచే సుఖసుఖములగు కార్యములు వదలి దేవతలు, మానవులు, మునిశ్రేష్ఠులు నన్ను భజించెదరు. నేను సాధువుల కుల్యాదుల నుజ్జనుల దెల్పితిని. ఏమానవులు ఈగుణములు దెలిసికొని,

అచరణయందుంచెదరో జన్మ మరణ రూపమనెడు శంసార-సముద్రమున బడరు.

దో॥ సునహు తాత మాయాకృత గున అరు దోష అనేక ।
గున యహ ఉభయ న దేఖి అహిఁ దేఖి అ సో అవివేక ।

తా॥ సోదరుడా! వినుము. మాయచే అనేక గుణదోషములు గలవు. వీనిలో నిజమగు గుణములు వీనియలేవు. వీనిలో వివేకావివేక గుణములు గలవు. జూచుటకు వీలుగానివి. వివేకముగూడ అవివేకముగనే యుండును.

చా॥ శ్రీముఖ బచన సునత సబభా-ళు ।

హరషే ప్రేమ న హృదయః సమా-ళు ।

కరహిఁ బినయ అతి బారహిఁ బారా ।

హనుమాన హియః హరష అపారా ।

తా॥ భగవానునియొక్క శ్రీముఖమునుండి వచ్చిన వలుకులు విని రక్షణ, భరత, శతృష్ణుల నందించిరి. వారికి గలిగిన ఆనందము వర్ణన తీతము. వారనేక వర్యయములు చెప్పకొనిరి విశేషమగు సంతోషముతో ఆంజనేయుడుండెను.

చా॥ పుని రఘుపతి నిజ మందిర గె ।

ఎహి బిధి చరిత కరత నిజ నె ।

బార బార నారదముని ఆనహిఁ ।

చరిత పునీత రామ కే గావహిఁ ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు తనమహలుకు వెడలెను. శ్రీరాముడివిధముగ క్రొంగ్రాత లీలలు జేయుచుండెను. నారదముని అనేకవర్యయములు అయోధ్యకు వచ్చి శ్రీరామచంద్రులవారి యవ్యచరిత్రలు గానము జేసెను.

చౌ॥ నిత సవ చరితదేఖి ముని జాహీఁ ।

బ్రహ్మలోక సబ కథా కహహీఁ ।

సుని బిరంచి అతినయ సుఖమానహీఁ ।

పుని పుని తాత కరహు గున గానహీఁ ।

3

తా॥ నారదుడు అయోధ్యలో నిత్యము క్రొంగొత్త లీలజూచి బ్రహ్మలోకమున కెడలి వారికి సర్వమును దెలియ జెప్పెడువాడు. బ్రహ్మ విని మిక్కిలి ఆనందించెడువాడు. మాటమాటకు శ్రీరామచంద్రుని గుణములు గనముజేయుమని నారదునకు జెప్పెడువాడు.

చౌ॥ నన కాదిక నారదహి సరాహహీఁ ।

జధ్య పి బ్రహ్మ నిర త ముని ఆహహీఁ ।

సుని గున గాన సమాధి బిసారీ ।

సాదర సునహి పరమ అధికారీ ।

4

తా॥ సనకాది మహర్షులు నారదుని స్తుతించెడివారు. ఆ మహర్షులు బ్రహ్మనిష్ఠా పరాయణులయినను శ్రీరామచంద్రుని గుణగణములు విని బ్రహ్మసమాధిని మరచెడువారు. ప్రేమతో శ్రీరామచంద్రుని దివ్యకథను విన్నెడువారు శ్రీరాముని కథను వినుటకు వారే కగిన అధికారులు.

దో॥ జీవనముక్త బ్రహ్మభర చరిత సునహిఁ తజిధ్యాన్ ।

జేహరి కథాఁ న కరహిఁ రతి తిన్హ . కేహియ పాషన్న్ ।

తా॥ సనకాది మహర్షులు జీవన్ముక్తులైల్లో అట్లే బ్రహ్మనిష్ఠాపరాయణులై యుండిరి. అట్టివారు గూడ సమాధిని వడలి శ్రీరామచంద్రుని దివ్యకథలు వినుచుండిరి. యిది తెలిసియుండియు శ్రీరామచంద్రుని కథలు ప్రేమతో విననట్టివారు రాతి హృదయులు (రాతితో సమానమని అర్థము)

చా॥ ఏకబార రఘునాథ బోలా॥

గుర ద్విజ పురతానీ సబ ఆ॥

బైతే గురముని అరుద్విజ సజ్జన॥

బోలే బచన భగత భవ భంజన॥

1

తా॥ ఒకపర్యాయము శ్రీరామచంద్రుడు గురువగు వశిష్టాచార్యుని, బ్రాహ్మణులను, నగరమలొని యితరులను బిలువనంప వారెల్లరు వచ్చిరి. ఆ వచ్చిన గురువులకు, మహర్షులకు, బ్రాహ్మణులకు, సజ్జనులకు యదోచిత ఆననములు గల్పింప వానిపై ఆసీనులైరి. భక్తుల జననమరణ చక్రము నుండి తప్పించు శ్రీరామచంద్రుడు యిట్లు పలుకసాగెను.

చా॥ సునహు సకల పురజప మమ బానీ॥

కమాండ స కళు మమతా డర ఆనీ॥

సహి అనీతి సహి కళు ప్రభుతాళు॥

సునహు కరహు జో తుమ్హ హి సోహళు॥

2

తా॥ నమ న జనులారా! వట్టణ నివాసులారా! నామాటలు వినుడు. నేనీమాటలు మోసపూరితమగు ప్రేమతో చెప్పుటలేదు. నీతివిరుద్ధముగ పలుకుటలేదు. వీనిలో నాగొప్పతనము లేదు. సంకోచమును, భయమును వదలి ర్యానముతో జూడుము. నామాటలు విని మంచియని మీకుతోచిన యెడల వానిని అనుష్ఠింపుము

చా॥ సోఱ నేవక ప్రియతమ మమసోళు॥

మమ అను సానస మాన్సై జోళు॥

జో అనీతి కళు భాషే భాళు॥

తౌ మోహి బరజహు భయ భీన రాళు॥

3

కా॥ నామాటల నెవరు పాటిఁచెదరో వారే నాపేవకులు, ప్రియులు
ప్రియకములై యుండెదరు. నేను నీతికి విరుద్ధములగు మాటలు పలికి
యండిన యెడల భయమును వదలి నన్ను అడ్డుకొనవచ్చును.

చా॥ బధేఁ భాగ మానుష తనుపావా ।

సుర దుర్లభ సబగ్రంద స్త్వి గావా ॥

సాధన ధామ మోచ్చ కర ద్వారా ।

పా ఇ న జేహిఁ పరలోక సంవారా ।

కా॥ గొప్ప అదృష్టమువలన మానవ శరీరము లభించినది. ఈశరీర
ప్రాప్తి దేవతలకు గూడ దుర్లభమైనట్టిదని వేదములలో, పురాణములలో,
పువ్విషత్తులలో జెప్పబడి యుండెను. సాధనకు నియమైనది, మోక్షము
నకు సింహద్వారము. యిట్టి శరీరమును బొందియు స్వర్గలోకమువేల కోరు
కొనవు.

దో॥ సో పరత్త్రి దుఖ పావళి సిరధుని ధుని పళితాళి ।

కాలహి కర్మహి ఈశ్వరహి మిథ్యా దోసలగాళి ॥ 43

కా॥ అట్టివాడు పరలోకమందు దుఃఖముల బొందును. అతడు తన
తప్పులెరుంగక కాలమును, ఈశ్వరుని నిందించును. వారికి దోషములంత
గట్టును.

చా॥ ఎహి తన కర ఫల విషయ స భాకు ।

స్వర్గజ స్వల్ప అంత దుఖదాకు ।

సర తను పాళి విషయ మనదేహిఁ ।

ఫలటి సుధా తే సక విష రేహిఁ ।

కా॥ ఈ శరీరము లభించినది విషయభోగములు అనుభవించుటక
గాదు. ఈ జగత్తులోగల భోగములేమిటి స్వర్గభోగములుగూడ తుచ్ఛములు
అంతమందు దుఃఖమును గలిగించునట్టివే. కావున పోదరుడా! మానవశరీ
రమును బొందియు విషయలంఘనమందు నీమనస్సు జిక్కినేని అమృత
భాండమునొదలి విషభాండమును బొందుటయే అట్టివాడు పరమమూర్ఖుడు

చా॥ తాహి కబహుళ భల క హళా న కో ఈ ।

గుంజా గ్రహళ పరస మన్ భో ఈ ।

ఆకర చారి లచ్చ చౌరాసీ ।

జోని భమత యహ జీవ అవినాసీ ।

కా॥ పరకువేదనిచ్చి గురుగింజలు తీసుకొనమని బద్ధిమరతుడెవరికి
జెప్పడు. జీవుడు అవినాశి. యెనుబది నాలుగులక్షల యోగులలో తిరుగుచు
యుండును.

చా॥ ఫిరత నహా మాయాకర ప్రేరా ।

కౌల కర్మ సుభాణ గున ఘేరా ।

కబహుళక కరి కరునా పర దేహీ ।

దేత ఈన బిను స తు సనేహీ ।

కా॥ మాయాప్రేరణ ప్రభావమువలన కాలము, కర్మ, స్వభావము
గుణములు వీని వశమున ఉండును. ఇవి యెల్లప్పుడు తిరుగుచు
యుండును. కారణము లేకుండగనే ఈశ్వరుడనుగ్రహించి మానవశరీరవ
నిచ్చెను.

చా॥ పర తను భవ వారిధి కహుళ బేరో ।

సన్మృఖ మతుత అనుగ్రహమేరో ।

కరన ధార నదగురు ధృఢ నావా ।

దుర్లభ సాజ సులభ కరి పావా ।

4

తా॥ ఈ మానవశరీరము సంసార సముద్రమును దాటుటకు పడవ వంటిది, నాఅనుగ్రహమే అనుకూలమగునట్టి తెరచావ. ఈ దృఢమగు పడవకు చుక్కానివంటి వాడు నద్గురువు కఠినవైవట్టి సాధనలుగూడ భగవానుని అనుగ్రహము వలన సుగమమగును.

దో॥ జో న తరై భవ సాగర సర సమాజ అససాళి ।

సోత్త నిందక మందమతి ఆత్మావాస గతి జాళి ॥ 44

తా॥ ఏ మానవుడిట్టి అవకాశమును బొందిగూడ సంసారసముద్రము నుండి తరించుటకు ప్రయత్నించదో అట్టివాడు కృతఘ్నుడు, మందబద్ధియై యున్నాడు. అత్యహత్యం గావించుకొనువారు పొందునట్టి నీచస్థానమునుబొందుదురు.

చో॥ జేఁ పరలోక ఇహఁ సుఖ చహహహఁ ।

సుని మను బచన హృదయఁ దృఢ గహహహఁ ।

సులభ సుఖద మారగ యహ భాళు ।

భగతి మోరీ పురాన శృతి గాళు ॥

1

తా॥ (పరలోకము, భూలోకము అను రెండలోకములు గలవు.) సుఖము, సంతోషము గావలెనన్న కోరిక గలిగియుండునేని నామాటలు విని వానిని హృదయమందు దృఢముగ పెట్టుకొనుము సోదరుడా! భక్తిమార్గముతో నన్నుజేరుట సులభము. సుఖదాయకము. పేదనలు, పురాణములు శాస్త్రములలోగూడ చెప్పబడియుండెను

చా॥ గ్యాన అగమ ప్రత్యూహ అ నేకా ।
 సాధన కఠిన స మన కహుఁ లేకా ।
 కరత కష్ట బహు పావణ్య కోడె ॥
 భక్తి హీన మోహిప్రియ నహి సోడె ॥

తా॥ జ్ఞానమార్గము అగమ్యమైనది. దానిని బొందవలెనన్న అనేక విష్ణుములు గలుగును. సాదించుట కఠినాతికఠినము. దానియందు మనస్సున కాదారము లభింపదు, మిక్కిలి కష్టపడినవారు మాత్రమే దానిని పొందెదరు అట్లు పొందినవారిలో భక్తి లేనియెడల నాకు ప్రియులుగాదు.

చా॥ భక్తి సుతగ్రత సకల సుఖ ఖానీ ।
 బిను సత సంగ న పావహిఁ ప్రానీ ।
 పున్య పుంజ బిను మిలహిఁ న సంతా ।
 సత సంగతి సంస్కృతి కర అంతా ॥ 3

తా॥ భక్తి సర్వస్వతంత్రమైనది. సర్వవిధములగు సుఖములకు నిలయమైనది. కాని నత్సంగము లేనియెడల ఏప్రాణియు దీనిని బొందజాలదు. ఎంతో పుణ్యముండినగాని మహాత్ములతో సాంగత్యము లభింపదు. మహాత్ములతో స్నేహము జనన - మరణ చక్రమునుండి తప్పించును. అంతముచేయును.

చా॥ పున్య ఎక దగ మహుఁ సహిఁ దూజా ।
 మనక్రమ బచన విప్ర పదపూ జా ।
 సాను కూల తేహి పర ముని దేవా ।
 జో తజి కపటు కర ఇ ద్విజ నేనా ॥

శా॥ ప్రపంచమందు పుణ్యముతో సమానమైనదేడియు లేదు మనో
వాక్యాయ కర్మలద్వారా బ్రాహ్మణ చరణముల పూజింపవలెను కవలము
నాదలి బ్రాహ్మణ పేవలుజేసిన వారలను దేవతలనుగ్రహించెదరు

దో॥ ఔర ఉ ఎక గువులె మతి సబహి కహాడఁ కర జోరి ।

శంకర భజన బినా నర భగతి న పావల్ల మోరి ॥ 5

శా॥ దీనియందొక రహస్యము గలదు నేనారహస్యమును మీకు
సమస్కరించుచు జెప్పుచున్నాను శంకరుని భజించని మానవులు నాభక్తిని
బొందలేరు.

చా॥ కహహు భగవతి వధ కవన ప్రయాసా ।

జోగ సముఖి జప తప ఉప వాసా ॥

సరల సుభాడి న మన కుటి లా-ఈ ।

జథా లాభ సంతోష నదా-ఈ ॥

1

శా॥ భక్తిమార్గమందు ఎట్టి కష్టముగలదో చెప్పుడు. దీనికి యోగము
చేయవలసిన పనిలేదు. యజ్ఞముగాని, జపముగాని, తపస్సుగాని చేయవల
సిన పనేలేదు. పువవాసమక్కరలేదు, దీనికి గావలసినది సరళ స్వభావ
మును, కుటిలతలేకుండ వుండుటయును, యథాలాభ సంతోషము గలిగి
యుండుటయే భక్తికి గారణము.

చా॥ మోరదాస కహా-ఇ సర ఆసా !

కరల్ల తో కహహ-ఇ కహా బిస్వాసా ॥

బహు త కహాడఁ కా కథా బధా-ఈ ।

ఎహి ఆచరన బస్య మై భా-ఈ ॥

2

తా॥ నా దాసులని జెప్పకొని కొందరు ఎన్నో ఆశలు జూపెదరు
అట్టివారికి నాపై ఎటువిశ్వాసముఁడునో నీవేజెప్పుము. (అట్టివారికి నా
యందు దృఢసమ్మతము. శ్రద్ధా వుండదు.) నేను చాలవిషయములు జెప్పి
తిని. ఇంకేమి చెప్పగలను. సోదరుడా! నేజెప్పినవి ఆచరించినయెడల
వకుడ నయ్యెదనని తెలిసికొనుము.

చా॥ వైర న విగ్రహ ఆస న త్రాసా ।

సుఖ మయ తాహి సదా సబ ఆసా ।

అనారంభ అనికేత అమానీ ।

అనఘ అరోష దచ్చ బిగ్గానీ ।

8

తా॥ ఎవరితోను విరోధించకుము. దెబ్బలాటలు - తగవులాడ
కుండుము. ఆశజూపకుము. భయపెట్టకుము అట్టివారికి సర్వదళిందు,
సర్వకాలములందు సుఖముగ నుండును. ఫలాపేక్ష రహితుడును, తన
యింటియందు మమకారము లేనివాడును, అభిమానము లేనివాడును,
పాపము లేనివాడును, కోపము లేనివాడునునై యుండిన భక్తుడు నిపుణు
డును, జ్ఞానియునైయున్నాడు.

చా॥ ప్రీతి సదా సజ్జన సంసర్గా ।

తృప్త సమ బిషయ స్వర్గ అపవర్గా ।

భగతి పచ్చ హత సహిఁ సత తాక్ష ।

దుష్ట తర్క సబ దూరి బహోక్ష ॥

9

తా॥ మహాత్ముల ప్రేమించువారలకు, వారితో కాలము గడపువారలకు
స్వర్గము ముక్తులుగూడ తృణమువలె దోచును భక్తిగలవారు యితరముల
ఘనంబులను విడిచివేరు. కుతర్కాలలోనను జేయరు.

దో! మమ గున గ్రామ నామరత గత మమతా మద మోహా |

తాకర సుఖ పోష జానక ప్రరానంద స్సదోహా । 46

ACCNO. 373

తా॥ యెవరు నా నామమును, గుణసమూహములను గానము జేయు
ద్రో అట్టివారలకు మమత్వము, మదము, మోహములేకుండ యుండెదరు.
ఆసుఖము వాడనుభవించును. వరము సంతోషమును బొందును.

చో! సునత సుధా సమ వచన రాముకే ।

గహే నబని పద కృపా థాముకే ।

జనని జనక బంధు హమారే ।

కృపానిధాన ప్రాన తే ప్యారే ।

1

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని అమృతపు సలుకులువిని వారెల్లరు ఆదయా
సముద్రుని పాదములు పట్టుకొని యిట్లుపలికిరి. ఓదయాసముద్రుడా! నీవు
మాకుతల్లివి, తండ్రీవి, గురుడవు, సోదరుడవు, దైవమునైయుంటివి.
ప్రాణములకంటె మాకు అధికప్రియుడవు.

చో! తను ధను థామ రామ హితకారీ ।

నబ బిధి తుష్టా ప్రసతారితి హారీ ।

అసిసిఖ తుష్టా బిను దేషి న కోఉ ।

మాతు పితా స్వార్థ రత కోఉ ।

1

తా॥ శరణాగతుల దుఃఖముల నాశనముజేయు దశరథరామా! నీవే
మాకుశరీరము, ధనము, ఇల్లు-ద్వారమునై యుంటివి. సర్వవిధముల మేలు
జేయువాడవునై యున్నావు. ఇదే నీవిధానము. దీనికి వ్యతిరేకముగ ఏమియు

జరుగదు. తల్లిదండ్రులవలె మేలుగోరువాడవు నీవే. కాని తల్లి-తండ్రుల
స్వార్థపరాయణులై సక్రమమగునట్టి శిక్షణను యివ్వరు.

చౌ॥ హేతు రహిత జగ జుగ ఉపకారీ ।

తుష్ట తుమార సేవక అసురారీ ॥

స్వార్థ మిత సకల జగమాహీ ।

సపనేహుఁ ప్రభు పరమార్థ నాహీ ।

3

తా॥ రాక్షసనాశకుడా! శ్రీరామా! నీవు కారణములేకయే స్వార్థరహి
తుడవై ఉపకారమును జేయువాడవు. ఇతరులు నీసేవకులు. ఈ ప్రపంచము
లోని వారెల్లరు స్వార్థపరులే. దానికే వారుమిత్రులు. వారియందు స్వస్థ
ములోగూడ పరమాత్మ భావనలుండవు.

చౌ॥ సబకే బచన ప్రేమ రస సానీ ।

సుని రఘు నాథ హృదయఁ హరషానే ।

నిజ నిజ గృహ గయే ఆయసు పాళు ।

బరస త ప్రభు బల కహి సుహాళు ।

4

తా॥ వారెల్లరియొక్క ప్రేమరసవాక్కులు విని శ్రీరామచంద్రుడు
మిక్కిలి అనందించెను. వారెల్లరు శ్రీరామచంద్రుని అజ్ఞనుపొంది శ్రీహరి
గొప్పవియగు గుణగణముల వర్ణించుకొనుచు వారివారి గృహములకు
బయలుదేరిరి.

దో॥ ఉమా అవధ వానీ సర నారీ కృతారథ యాప ।

బ్రహ్మ సచ్చిదానంద ఘన రఘు నాయక జహంభూప ।

తా॥ (శివుడు పార్వతితో యిట్లు చెప్పుచున్నాడు.) ఓఉమా! శ్రీ
అయోధ్యాపురములో నివసించు శ్రీపురుషులు కృతార్థులు. ధన్యస్వరూపులు.
సన్నిధానంద స్వరూపుడు, పరబ్రహ్మయునగు శ్రీరామచంద్ర మహారాజా
పురమునకు రాకై యుండెను.

శా॥ ఏక బార బసిష్ట ముని ఆవె ।

జహాః రామ సుఖధామ సుహావె ।

అతి ఆదర రఘునాథ కీన్హా ।

పద పఖారి పాదోదక లీన్హా ।

1

తా॥ సుందరాకారుడు సర్వసుఖములకు నిలయుడునగు శ్రీరామ
చంద్ర మహారాజులవారున్న ప్రదేశమునకు ఒకవర్షాయము శ్రీవశిష్ఠుల
వారు వేంచేసిరి. శ్రీరాముడా కులగురువగు వశిష్ఠులవారిని ప్రేమతో ఆదర-
సత్కారములు జరిపి పాదప్రక్షాళన జరిపి ఆ చరణామృతమును స్వీక
రించెను.

శా॥ రామ సునహల ముని కహ కరజోరీ ।

కృపాసింధు బిసత్తి కఘమోరీ ।

దేఖి దేఖి ఆచరన తుమ్హారా ।

హోత మోహ మను హృదయః అపారా ॥

2

తా॥ వశిష్ఠ మహర్షిజనాదులు రెండుచేతులు జోడించుకొని దయాసము
ద్రుడగు శ్రీరామచంద్రులవారితో నిట్లు పలుకసాగెను. దశరథరామా! నా
విన్నపముల నాలించుము. మీ మానవాచరణలు చరిత్రలు చూడగాచూడగా
నామనస్సున అపారమగు మోహము గలుగుచున్నది.

చా॥ మహిమా అమిత వేద సహిజానా ।

మై కేహి భాంతి కహాడఁ భగవానా ।

ఉప రోహిత్య కర్మ అతి మందా ।

వేద పురాన స్మృతి కర నిందా ।

తా॥ ఓరామా! నీమహిమలకు అవదులులేవు. వానిని వేదములు, గూడ సాంతముగ ఎరుంగలేకుండెను. దానిని నేనెట్లు వర్ణించగలను! పురోహితకార్యము మిక్కిలి నీవమైనదని వేదములు, పురాణములు, స్మృతుల మొదలుగాగల శాస్త్రములన్నియు నిందించుచున్నవి,

చా॥ జబ న లేడఁ మైఁ తబ బిధి మోహీ ।

కహా లాభ ఆకేఁ సుత తోహీఁ ।

పరమాత్మా బ్రహ్మ సర రూపా ।

హోఽహి రఘుకుల భూషణ భూపా ।

తా॥ సూర్యవంశమునకు పురోహితకార్యములు చేయుటకు నేనో! పర్యాయము ఒప్పుకొనలేదు. అప్పుడు బ్రహ్మ నాకిట్లుజెప్పెను. ఓవుర్రా! నీవు దీనిని పేక్షరించిన కొంతకాలమునకు మిక్కిలి లాభముగలుగును. స్వయముగ వరబ్రహ్మ మానుషరూపమును ధరించి రఘుకులభూషణుడై రాజగును.

దో॥ తబమై హృదయఁ బిచారా జోగ జగ్య స్రత దాన ।

జా కప ౨౯ కరియ పోపైమాడిఁ ధర్మ న ఎహి సమ ఆన

తా॥ యోగ, యజ్ఞ, వ్రత, ఇవ, దానములుజేసి, ఏవలితమును తొందుచున్నారో అట్టి ఫలితమును నేను నాకర్మలద్వారా సులభముగ తొంద

వచ్చునని నిశ్చయించికొంటిని. దీనికంటె సులభమైన ధర్మము యింకొకటి లేదని నిశ్చయించితిని.

చా॥ జన్మ తప నియమ జోగ నిజ ధర్మా ।
శృతి సంభవ నానా శుభ కర్మా ।
గ్యాన ద్రయో ధమ తీరథ మజ్జన ।
భవాః లగ్న ధర్మ కమాత శృతి సజ్జన ।

తా॥ జప, తప, నియమ, యోగములగూర్చి వారి-వారి వర్తాకము ధర్మములగూర్చి వేదములలో మిక్కుటముగ తెప్పబడియుండెను. శుభ కర్మల, జ్ఞానమును, దయా, సత్యమును యింద్రియనిగ్రహమును, తీర్థస్థానములను, వాచివలన గలుగుమహత్తులను, వేదములు, ఉపనిషత్తులు, పురాణములు, సత్పురుషులు తెప్పిరి, తెప్పించిరి.

శా॥ అగమ నిగమ పురాణ అనేకా ।
పథే సువే కర ఫల ప్రభువతా ।
తప పద పంకజ ప్రీతి నిరంతర ।
సల్ల ఘాతన కర యువా ఫల సుందర ॥

తా॥ వ్రథ్నా అనేక శంకరాస్త్రములు, వేదపురాణములు చదివి నను వినినమా ఉత్తమఫలిక మొకటియే. సర్వసాధనలు జేసిననూ సుందరమగు ఫలికమొకటివచ్చెయ్యున్నది. అదే నీచరణములయందు సర్వధాగలుగు ప్రేమ.

చా॥ భూట యి మలకి మలహి కేధో ఏ ।
ఘృత కిపావ కోశ భారి బిలో ఏ ।

ప్రేమ భగతి జల బిను రఘురాళు ।

అఖిల అంతర మల కబహుఁ సజాళు ॥

తా॥ మురికిని మురికిచేత కడిగిన అమైల తొలగునా? నీటిని ముడిచిన నేయవచ్చునా? అదేవిధముగ దశరథరామా! ప్రేమ భక్తియును నిర్మలములు లేకుండగ అంతఃకరణమునగల మైలతొలగి మురికిపోదు, అనామనస్సును ప్రేమ భక్తియును నిర్మలములముతో గడిగననేని మాలిన్యముఁ నశించును.

చా॥ సో ఇ సర్వగ్య తగ్య సోఽపండిత ।

సోఽగుస గృహ బిగ్యాస అఖండిత ॥

దచ్చ సకల లచ్చన జాత సోఽళు ।

జాకే పద సరోజ రతి హోఽళు ॥

తా॥ శ్రీరామా! నీ చరణకమలములందు ప్రేమ, ఉండువాడే సర్వజ్ఞుడు. అతడే తత్త్వజ్ఞుడు, వండితుడు, సర్వసద్గుణసంపన్నుడు, విజ్ఞానంతుడు. చతురుడును సర్వసుఖలక్షణ సంపన్నుండునునై యుండును.

దో॥ నాథ ఏక వర మాగడఁ రామ కృపా కరి దేవహుఁ ।

జన్మ జన్మ ప్రభు పద కమల కబహుఁ ఘృతైశ్చని శేవహు

తా॥ శ్రీరామా! నేనొక వరమడుగుచున్నాను. దయతో అన్యగ్రహీతము సర్వకాల సర్వావస్థలలో, జన్మ-జన్మలయందు నీచరణములయందఁ ప్రేమగణగునట్లు చెదరని భక్తిని ప్రసాదింపుము.

చా॥ అన కహి ముని వసిష్ఠ గృహ ఆప ।

కృపా సింధు కేమన అతిభావ ॥

హనుమాన భరతాదిక భ్రాతా ।

సంగ లియే నేవక సుఖదాతా ।

1

తా॥ అని వలికి వశిష్టమహర్షులవారు గృహమునకు వెడలిరి. దయా
సముద్రుడగు శ్రీరామచంద్ర మహారాజు మిక్కిలి ఆనందించెను. తదనంత
రము భక్తోద్ధారకుడగు శ్రీరామచంద్రుడు అంజనేయుని తమ్ములగు భరత
లక్షణ, శత్రుఘ్నుల నెఱుంగుకొని,

చా॥ పుని కృపాల పుర బాహేర గఎ ।

గజ రథ తురగ మగావత భఎ ।

దేఖి కృపాకరి నకల సరాహే ।

దిఎ ఉచిత జహ జిహ్వా తేఱి చాహె ।

1

తా॥ అయోధ్యానగరము వెలుపలకు బయలుదేరి ఏనుగుల, గుఱ్ఱ
ముల, రథముల దెప్పించి వారివారి యిష్టానుసారముగ అధిరోహించిరి.

చా॥ హరన నకల శ్రమ ప్రభు శ్రమపాళు ।

గఎ జహాఁ నీతల అవఁ రాళు ।

భరత దీప్త నిజ బసన డసాళు ।

బైరే ప్రభు నేవహిఁ సబ భాళు ।

3

తా॥ జనన-మరణ చక్రబంధములనుండి తప్పించు శ్రీరామచంద్ర
ప్రభువులవారు ఏనుగులకు, గుఱ్ఱములకు, ఒంటెలకు గలిగిన బడలికను
పోగొట్టుటకై చల్లని నీడలచే అలరారుచున్న మామిడి తోటలలోనికి వెడ
లిరి. అచ్చట ప్రభువు కూర్చుండుటకై భరతుడు తన వస్త్రమును వరచెను.
శ్రీరామచంద్రులవారు అవస్త్రముపై కూర్చుండ సోదరులెల్లరు సేవలుజేయ
సాగిరి.

చౌ॥ మారుత సుత తబ మారుత కరళు ।

పులక బపువ లోచన జల భ రళు ॥

హనుమాన సమ సహి బధ భాగీ ।

సహి కోడరామ చరన అనురాగీ ॥

గిరిజా జాసు ప్రీతి నేవకాళు ।

బార బార ప్రభు నిజ ముఖ గాళు ॥

తా॥ ఆనమయముననే పవనపుత్రుడు విసనకణ్ఠతో గారిని విషద
చుండెను. అతని శరీరము పులకరించుచుండెను. నేత్రములు ప్రేమాగ్రువు
చారలచే నిండియుండెను. (శివుడిట్లు జెప్పుచున్నాడు) ఓపార్వతీ! హను
మంతునితో సమానుడైన అదృష్టవంతుడు లేడు శ్రీరాముని యందంతటి
భక్తిగల పురుషులులేరు. సేవకుడగు అంజనేయుని శ్రీరామచంద్రుడనేక
పర్యాయములు కీర్తించెను.

దో॥ తేహి అవసర ముని నారద ఆవి కరతని బీనా ।

గావని లగే రామ కలకీరతి సదానవీనా ।

తా॥ ఆనమయమున నారదుడు చేతితో వీణనుమీటుచు బియలుదేరి
వచ్చెను. సుందరుడు, నిత్యకళ్యాణము పచ్చతోరణముగనుండు శ్రీరామ
చంద్రుని గీర్తించుచుండెను.

చౌ॥ మామవ లోకయ పంకజ లోచన ।

కృపా బిలోకని సోచ బిమోచన ॥

నీల తామరన స్వామి కామ అరి ।

హృదయ కంజ మకరంద మధుప హరి ॥

రా॥ దయాసముద్రుడగు శ్రీరామచంద్రుడు చూపులచేతనే దుఃఖమును, బాధలహరించు వడ్డనయనుడా! నన్ను ఆనుగ్రహించుడు నావైఖౌక పర్యాయము జూడుడు. ఓహరీ! నీవు నీలకమలమువంటి శ్యామలవర్ణము గలవాడవు మదనాంతకుడగు పరమశివుని హృదయకమలములలో గల మకరందమును (ప్రేమామృతమును) పానముచేయుటయందు శ్రద్ధవలయువంటి వాడవు,

చౌ॥ జాతుధాన బరూఢ బలభంజన ।

ముని సజ్జన రంజన అఘ గంజన ।

భూసుర ససి నవ బృంద బలాహక ।

అసరన శరన దీన జన గాహక ।

2

రా॥ రామా! నీవు రాక్షసపేనలకు గల బలమును నాశనము జేయువాడవు. మునీశ్వరులకు సత్పురుషులకు ఆనందమును గలుగుజేయువాడవు. పాపముల నాశనము జేయువాడవు. రామా! నీవు బ్రాహ్మణ రూపమునగల పొలమునకు, పంటకు మేఘముల వంటివాడవు. రక్షణలేనివారికి రక్షణలు గల్పించువాడవు. దీనజనులను రక్షించువాడవు.

చౌ॥ భుజబల బివుల భార మహి ఖండిత ।

ఖరదూషణ బిరాధ వధ పండిత ।

రావనారి సుఖ రూప భూపవర ।

జయ దశరథ కుల కుముద సుధాకర ।

3

రా॥ శ్రీరామా! నీకుబలముచే గొప్పదగు భూభారమును హరించువాడవు. ఖర-దూషణ-విరాధుల వధించుటయందు నేర్పుగలవాడవు. రావణాంతక! ఆనందస్వరూప! రాజశ్రేష్ఠ! దశరథుని కులభూపముననట్టి

తామర పుష్పముల వికసింపజేయు చంద్రమా! శ్రీరామచంద్రా! నీకు జయమగు గాక ! జయమగుగాక.

చౌ॥ సుజన పురాన బిదిత నిగమాగమ ।

గావత సుర ముని సంత సమాగమ ।

కారుణీక వ్యలీక మద ఖండన

నబ బిధి కుసల కోసలా మండన ।

తా॥ నీదివ్యమగు కీర్తిపురాణములలోను, తంత్రాది శాస్త్రములలోను కీర్తింపబడియున్నది దేవతలు మనులు, సత్పురుషులు, మహాత్ములు నిన్నెప్పుడును కీర్తించుచుందురు. నీవు దయా సముద్రుడవు అనన్యమును మదమును నాశనము జేయువాడవు. సర్వవిధముల ఆరితేరినవాడవు. అయోధ్యాపురమునకు మణిపంటివాడవు

చౌ॥ కలి మల మధన నామ మమ తాహస ।

తులసీ దాస ప్రభు పాహి ప్రసతజన ।

తా॥ నీనామము కలియుగ పాపముల నశింపజేయును. మమకను చంపును. తులసీదాసునకు ప్రభువగు దశరథరామా! శరణాగతుల రక్షింపుము.

దో॥ ప్రేమ సహిత ముని నారద బరని రామ గుప్తగామ ।

కోభాసింధు హృదయః ధరి గౌ జహః బిధి ధామ ॥ ౧౧

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని యొక్క అనంతకళ్యాణ గుణముల ప్రేమతో గానముజేసి మునిశ్రేష్ఠుడగు నారదుడు ప్రభువును హృదయమందు ధరించి బ్రహ్మలోకమునకు వెడలెను.

చౌ॥ గిరిజా సునహు బి సద యహ కథా ।

మై సబ కహీ మోరిమతి జధా ।

రామ చరిత సతెకోటి అ పారా ।

శృతి సారదా న బరనై పారా ।

తా॥ (శివుడు చెప్పుచున్నాడు) ఓపార్వతీ! వినుము. నేనీ ఉజ్జ్వల మగునట్టి శ్రీరామకథను నాబుద్ధిననుసరించి చెప్పితిని. శ్రీరాముని చరిత్రలు మాఱుకోట్ల శ్లోకములతోనిండి అపారముగ వర్ణింపబడియున్నది. నాలుగు పేదములు, సరస్వతి, అనంతశేషుడుగూడ వర్ణింపలేరు.

చౌ॥ రామ అనంత అనంత గునానీ ।

జనమ కర్మ అనంత నామానీ ।

జలనీ కర మహి రజ గని జాహీ ।

రఘుపతి చరిత న బరని సిరాహీ ।

౩.

తా॥ భగవానుడగు శ్రీరామచంద్రుడు అనంతుడు. అతని గుణములు అనంతములు. జన్మలు, కర్మలు, నామములు అనంతములు. సముద్రములోని నీటితంపరల, భూమియందుగల దూళిరేణువుల లెక్కింప ఎవరికి సాధ్యమగును? అదేవిధముగ శ్రీరామచంద్రుని కథలువర్ణింప ఎవరికిని శక్యముగాదు.

చౌ॥ బిమల కథా హరి పద దాయనీ ।

భగతి హోత్ర సుని అనపాయనీ ।

ఉమా కహాడై సబ కథా సుహాళు ।

జో భుసుండి ఖగపతిహి సునాళు ।

౩.

తా॥ వరమ పవిత్రమగుకథ భగవానుని పరమవదము నిచ్చునెడ
యున్నది. ఈదివ్యమగు కథను వినిన చలనములేని భక్తి గలుగును.
ఉమా! కాకటకుండి గరుడునకు జెప్పిన సుందరము, దివ్యమునగు శ్రీరాఘ
కథను నీకు జెప్పితిని.

చా॥ కఘక రామ గున కహేడఁ బఱానీ ।

అబ కా కహేఁ నో కహహు భవానీ ।

నుని సుభకథా ఉమా హరషానీ ।

బోలీ అతి బినీతి మృదు బానీ ।

తా॥ ఓ పార్వతీ! శ్రీరామచంద్రుని గుణముల, కథలు కొద్దిపాటి
జెప్పితిని. నీ కిప్పుడేమికావలెనో చెప్పుము. మంగళకరమగు శ్రీరాఘ
చంద్రుని దివ్యకథలు వినుటచే పార్వతీదేవికి మిక్కిలి ఆనందము గలి
వినయముగ నిట్లు పలుకసాగెను.

చా॥ ధన్య ధన్య మై ధన్య పురారీ ।

సునేతె రామ గున భవ భయ హరీ ।

తా॥ ఓత్రిపురారీ! నేను ధన్యురాలను. జనన-మరణ భయమును
దొరిగించు శ్రీరామచంద్రుని దివ్యకథలు వింటిని.

దో॥ తుమ్మరీ కృపాకృపాయితన అబకృత కృత్య న మోహ।

జానే ఉరామ ప్రతాప ప్రభు చిదానంద సందోహ॥

తా॥ దయానముద్రుడవగు రామా! నీయొక్క దివ్యానుగ్రహము
వలన మేమదృష్టవంతులమైతిమి. ఇప్పుడు వాకేమాత్రము మోహములేదు.
ప్రభూ! నచ్చిదానంద స్వరూపుడగు శ్రీరామచంద్రుని దివ్యప్రభావమును
తెలిసికొన్నదానినైతిని.

దో! నాథ తవానన నసి త్రువత కథా సుధా రఘుబీర ।

శ్రవన పుటన్ది మన పాన కరి నహిఁ అఘాత మతిధీర ॥

తా॥ నాథా! నీయొక్క ముఖరూపమనెడు చంద్రునినుండి శ్రీరఘు
వీరునియొక్క కథారూపమనెడు అమృతముయొక్క ధారలు ప్రవహించు
చున్నవి. ఓవరమప్రియా! శఙ్కరా! మతిధీరా! నామనస్సు చెవులద్వారా
పానము చేయుచున్నాను. తృప్తి చెందుచులేదు.

చా॥ రామ చరిత జే సునత అఘాహిఁ ।

రస బినేష జానా తిన్ద నాహిఁ ॥

జీవన ముక్త మహా మని జే ఊ ।

హరి గున సునహిఁ నిరంతర తే ఊ ॥

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని దివ్యకథలు వినివిని తృప్తిచెందువారికి
విశేషమగు ఆనందము లభించదు. జీవన్ముక్తులగు మహాత్ములు ముని
శ్రేష్ఠులు భగవానుని గుణములు నిరంతరము వినుచునేయుందురు.

చా॥ భవ సాగర చహ పార జో పావా !

రామ కథా తా కహా దృఢ నావా ॥

బిష ఇన్ద్ర కహా పునిహరి గున గ్రామా ।

శ్రవన సుఖద అరు మన అభిరామా ॥

తా॥ సంసారసముద్రమునుండి తరింపవలెననెడి కోర్కెగలవారికి
శ్రీరామచంద్రుని దివ్యమగు కథలు దృఢమగునట్టి వొకతోనమానము. శ్రీ
హరి గుణములు విషయానందలోలురకు గూడ సుఖసంతోషములు గలుగ
జేయును. మనస్సునానందవరచును.

చా॥ శ్రవణ వంత అ నకో జగమాహిఁ ।
 జాహి న రఘుపతి చరిత సోహాహిఁ ॥
 తే జథ జీవ నిజాత్మక ఘాతీ ।
 జిన్మహి న రఘుపతి కథా సోహాతీ ॥

3

కా॥ ఈ ప్రపంచమున శ్రీరఘు రాముని కథలు ఎవరు వినరో, వి
 ఆనందించరో అట్టివారు పరమమూర్తులు. వారు ఆత్మహత్య గావివడుకొన్న
 వారే.

చా॥ వారి చరిత్ర మాసన తుమ్మ గావా ।
 సుని మై నాథ అమిత సుఖ పావా ।
 తుమ్మ జో కహీ యహ కథా సుహాళు ।
 కాక భుతుండి గరుడ ప్రతి గాళు ॥

4

కా॥ ఓ నాదా : నీవు శ్రీరామచంద్రుని కథలు గానము చేసితివి.
 వానిని విని నేను మిక్కిలి ఆనందపడితిని. నుభము గలిగినది. నీవు నాకు
 తెప్పిన ఈ శ్రీరామచరిత్ర మాసనకథను కాకభుతుండి గరుడునకు తెప్పి
 యుండెను.

చా॥ బిరతి గ్యాన బిగ్యాన దృఢ రామ చరణ అతి నేహ ।
 బాయన తన రఘుపతి భగతి మోహి కరమ సందేహ ।

కా॥ కాకిరీరమును బొందియు కాకభుతుండి వైరాగ్యమును, జ్ఞాన
 విజ్ఞానముల సంపన్నుడు. ఆతనికి శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణములందు
 భక్తి లభించెనుకదా నే సందేహము గలదు.

చా॥ సర సహస్ర మహా సునహు పురారి ।
 కోడి ఏక హోళి ధర్మ ప్రతధారి ॥

ధర్మసీల కోటిక మహా కోడు ।

విషయ విముఖ విరాగ రతహోడు ॥

1

కా॥ ఓత్రిపురాంతకా! దయచేసి వినుము. కొన్ని వేలమంది మానవులలో ఒక్కడుమాత్రమే ధర్మవ్రత పాలనమొనర్చును. కోట్లకొలది ధర్మశ్వులలో ఒక్కడుమాత్రమే విషయవిముఖుడును వైరాగ్యవంతుడునై యుండును.

చా॥ కోటి బిరక్త మధ్య శృతి కహాడు ।

సమ్యక్ గ్యాన నకృత కోడి లహాడు ॥

గ్యానవంత కోటిక మహా కోడు ।

జీవన ముక్త బ్రహ్మ పరప్రాసీ ॥

3

కా॥ వేలమంది జీవన్ముక్తులలోగూడ సర్వసుఖములకు నిలయులు బ్రహ్మయందేలీనులు, విజ్ఞానవంతులగు పురుషుండుటగూడ దుర్లభము. ధర్మశ్వులు, వైరాగ్యవంతులు, జ్ఞానులు, జీవన్ముక్తులు, భగవంతులు—

చా॥ సబలేసో దుర్లభ సురరాయా ।

రామ భగతి రత గత మద మాయా ॥

సోహరి భగతి కాగ కిమి పాడు ।

బిస్వ నాథ మోహి కహావలు బుర్హాడు ॥

4

కా॥ దేవాదిదేవ! మహాదేహ! వీరందరుగూడ అత్యంతదుర్లభులే. వారు మద, మాయారహితులే. శ్రీరామ చంద్రునియొక్క శ్రేష్ఠమగుభక్తులే. అయినను ఓచంద్రమౌళేశ్వరా! అట్టి దుర్లభమగు హరిభక్తి కాకికి ఎట్లు లభించినదో నాకు ధైరియజెప్పుము.

దో॥ రామ పరాయనగ్యా సరత గునాగార మతి ధీర ।

నాథ కహహు కేహి కారన పాయడ కాక సరీర ॥ 54

కా॥ ఓనాథా! శ్రీరామభక్తుడు, జ్ఞాననిరతుడు, గుణనిలయుడు, ధీశాలియగు కాకభుకుండి కాకిశరీరముననే కారణమున పొందెనో తెలియ జెప్పుడు.

చా॥ యహ ప్రభు చరిత పవిత్ర సుహావా ।

కహహు కృపాల కాగ కహఁ పావా ।

తుమ్ కేహి భాంతి సునా మదనారీ ।

కహహు మోహి అతి కాతుక భారీ ।

1

కా॥ దయాపాగరా! ఆకాకి ప్రభువుయొక్క దివ్యము, పవిత్రము సుందరమునగు కదలనెచ్చటనుండి పొందెనో దెలియజెప్పుడు. ఒమదనాంత కారీ! నాకు చాలాకుతూహలముగ నున్నది. వీనిని గురించి నీవెచ్చట ఎట్లు తెలిపికొంటివి.

చా॥ గరుడ మహాగ్యా నీ గున రాసీ ।

హరి నేవక అతి నికట నివాసీ ।

తేహిఁ కేహి హేతు కాగ నన జాళు ।

సునీ కథా ముని నికర బిహళు ।

7

కా॥ గరుడుడు మహాజ్ఞానియై సద్గుణనిలయుడైనై యున్నాడు. శ్రీ హరికి పేవకుడు. వాహనుడు. అట్టివాడు మునిశ్రేష్ఠసముదాయముల నొదలి కాకివద్దకెడలి హరికధలనే కారణమున వినెను.

చౌ॥ కహహు కవన బిధి భాసంబాదా ।

దో ఉ హరి భగత కాగ ఉరగాదా ।

గారి గిరా సుని సరల సుహాళా ।

బో లే నీవ సాదర సుఖ పాళా ॥

3

తా॥ కొకభుకుండి, గరుడుడు యిరువురు హరిభక్తులే. వారివారి సంభాషణలెట్లుండినవో చెప్పుము. పార్వతీదేవి యొక్క సుందరము, సరళమునైన ఈవ్రక్కను వరమశివుడు విని ఆనందించి ప్రేమతోనిట్లు పలుకసాగెను.

చౌ॥ ధన్య సతీ పావన మతి తోరీ ।

రఘుపతి చరన ప్రీతి సహి ధోరీ ।

సుసహు వరమ పునీత ఇతిహాసా ।

జో సుని నకల లోక భ్రమ నాసా ॥

2

తా॥ ఓసతీ! నీవుధన్యురాలవు. నీబుద్ధి పవిత్రవంతమైనది. శ్రీరఘురాముని చరణములందు నీకు ఆత్మంత ప్రేమగలదు. ఆ వరమపవిత్రమగు ఇతిహాసమును వినుము. ఆ దివ్యమగు కథనువినిన భూనభోంతరాళములలో గల సందేహములన్నియు నశించును.

చౌ॥ ఉప జిగ రామ చరన బిస్వాసా ।

భవ నిధి తర సర బిసహిఁ ప్రయాసా ।

5

తా॥ అట్లే శ్రీరామచంద్రుని చరణములందు ప్రేమ ఉత్పన్నమగును. కష్టమలేకయే మానవుడు సంసారభూషమనెడు సముద్రమునుండి తరింపవచ్చును.

దో॥ ఐ సీయ ప్రశ్న బిహంగ పతి క్షిప్తి కాగ సన జాఱి ।

సోనబ సాదర కహిహాడఁ సునహు ఉమా మనలాఱి॥

తా॥ పక్షిరాజగు గరుడుడుగూడ మొదటలో కాకభుకుండివద్ద కెడలినప్ప డిదే ప్రశ్నను అడిగెను ఓకమా; నేను నీకుప్రేమతో చెప్పెదను. మనస్సు వటునిటు మరల్చక జాగరూకురాలవై వినుము.

చో॥ మై జమి కథా సునీ భవ మోచని ।

సో ప్రసంగ సును సుముఖ సులోచని ।

ప్రథమ దచ్చ గృహ తవ అవతారా ।

సతీ నామ తబ రహో తుష్టారా ।

1

తా॥ నేనెట్లు జనన-మరణ చక్రమునుండి తప్పిందు భగవానుని కథలు వింటినో ఓసుముఖీ; ఓసులోచనీ; ఆప్రసంగమును జాగ్రత్తగ వినుము. మొదట నీవు దక్షుని గృహమందు జన్మించితివి. అప్పుడు నీ నామము సతీదేవి.

చో॥ దచ్చ జగ్య తవ భా అపమానా ।

తుష్ట అతిక్రోధ తజే తబ్రహ్మనా ।

మమ అను చరస్త కిస్త మఖ బంగా ।

జానహు తుష్ట సో సకల ప్రసంగా ।

2

తా॥ ఆ దక్షుని యజ్ఞమునందు నీకవమానము జరిగెను. నీకు మిక్కిలి కోపమువచ్చుటచే ప్రాణత్యాగము జేసితితివి. అప్పుడు నాపేవ కులు ఆయజ్ఞమును ద్వంసముజేసిరి. ఆ కదావృతామంకంకయు నీకు దెలియును.

గలదు. దానిలోగల మణుల వరుసల శోభను జూచుటచే మనస్సు మోహమును జెందును,

దో॥ నీతల అమల మధుర జల జలజ బివుల బహురంగ ।

కూజత కలరవ హంస గన గుంజత ముజాల భృంగ ।

తా॥ ఆ తటాకములోని నీరు చల్లగ, నిర్మలముగ తియ్యగవుండును. వివిధరకములగు పుష్పములచే విరాజిల్లుచుండును. హంసల సముదాయములు మధుర స్వరములతో మ్రోట్లాడుకొనుచుండును. తుమ్మెదలు తమ తమ మధుర కంఠములలో గుంజారవ నాదముల జేయుచుండును.

చా॥ తేహి గిరి రూచిర బసత్త ఖగ సోఈ ।

తాసునాన కల్పాంత న హోత్త ।

మాయా కృత గున దోష అనేకా ।

మోహ మనోజ ఆది అవివేకా ।

తా॥ అవర్వతముపై ననే శ్రీకాకభుకుండి నివాసముజేయును. ఈ కల్పాంతమువరకు ఆతనికి దావులేదు. మాయాప్రేరణల వలన వివిధ విధములగు గుణ-దోషములు, మోహము, కామము, అవివేకము మొదలుగా గల —

చా॥ రహే బ్యాపి సమస్త జగమాహి ।

తేహి గిరి నికట కబహుఁ పహిఁ జాహి ।

తహఁ బసి హరిహి భజత్త జిమి కాగా ।

సో సును ఉమా సహిత అనురాగా ।

తా॥ అవగుణములు ఈజగత్తున నిడుగ వ్యాపించియున్నవి. ఈ అవగుణము లావర్వతమువైపు ప్రవేశింపజాలవు. అక్కడను కాకభుకుండి

గలదు. దానిలోగల మణుల వరుసల శోభను జూచుటచే, మనస్సు మోహమును జెందును,

దో॥ నీతల అమల మధుర జల జలజ బివుల బవ రంగ ।

కూజత కలరవ హంస గన గుంజత ముజాల భృంగ ।

తా॥ అతటాకములోని నీరు చల్లగ, నిర్మలముగ తియ్యగనుండును వివిధరకములగు పుష్పములచే విరాజిల్లుచుండును. హంసల సముదాయముల మధుర స్వరమంతో మాట్లాడుకొనుచుండును. తుమ్మెదలు తమ తమ మధుర కంఠములలో గుంతారవ నాదముల జేయుచుండును.

చా॥ తేహి గిరి రూచిర బసల్లి ఖగ సోఁకు ।

తానునాన కల్పాంత న హోల్లి ।

మాయా కృత గున దోష అనేకా ।

మోహ మనోజ ఆది అవివేకా ।

తా॥ అవర్తకముపై ననే శ్రీకాకభుకుండి నివాసముజేయును. ఈ కల్పాంతమువరకు ఆతనికి బావులేదు. మాయా ప్రేరణల వలన వివిధ విధములగు గుణ-దోషములు, మోహము, కామము, అవివేకము మొదలుగా గల —

చా॥ రహే బ్యాపి సమస్త జగమాహి ।

తేహి గిరి నికట కబహుఁ సహిఁ జాహి ।

తహఁ బసి హరిహి భజల్లి జిమి కాగా ।

సో నును ఉమా సహిత అనురాగా ।

తా॥ అవగుణములు ఈజగత్తున నిడుగ వ్యాపించియున్నవి. ఈ అవగుణము లావర్తకమువైపు ప్రవేశింపజాలవు. అక్కడను శాకభుకుండి

నివసించును, భగవానుని భజించసాగెను ఓఠమా! అతడెట్లు భజించినది తెల్పెద. ప్రేమతో వినుము.

చా॥ వీపర తహ తర ధ్యాన సో ధరకు ।

జాప జగ్య పాకరి తర క రకు ।

ఆవఁ చాఁహ కర మానస పూజా ।

తజి హరి భజను కాట నహి దూజా ।

3

రా॥ అతడు రావి వృక్షముక్రింద ధ్యానముజేయును. జాపివృక్షము నీడన జపయజ్ఞములు జేయును. మామిడి చెట్టుక్రింద మానసిక పూజలు జేయును. శ్రీహరి భజనాది కార్యములుదప్ప పేరేపనియు జేయదు.

చా॥ బర తర కహ హరికథా ప్రసంగా ।

ఆనహిఁ సునహిఁ అనేక బిహంగా ।

రామచరిత బిచిత్ర బిధి నానా ।

ప్రేమ సహిత కర సాదరగానా ।

4

రా॥ మఱి చెట్టుక్రింద శ్రీహరియొక్క కథలతోగూడిన ప్రసంగములు జరుగును. అచ్చటకు వివిధరకములగు వక్షలువచ్చి ఆకథలు వినుచుండును. ఆ విచిత్రములగు రామకథలు వివిధవిధముల ప్రేమతో అదరముగ గానముజేయును.

చా॥ సునహిఁ సకల మతి బిముల మరలా ।

బసహిఁ నిరంతర జే తేహిఁ తాలా ।

బబ్బమె జాళిసో కొతుక దేఖా ।

ఉర ఉపజా ఆనంద బినేమా ।

8

తా॥ నిశ్చల మనస్సుగల హంసలు సర్వకాలములలో ఆ తటాకము వాడున నివసించును. ఆ దృశ్యమును నేనొకవర్షాయము ఆశ్చర్యముగ తాచుటచే నాహ్లాదమునందు విశేషమగు ఆనందము గలిగెను.

దో॥ తట కఘకాల మరాల తనుధరి తహః క్షీన్త నివాస ।

సాదర సుని రఘుపతి గునపుని ఆయః కైలాస ॥ 57

తా॥ అప్పుడు నేను హంసశరీరమును ధరించి కొంతకాలము అచ్చట ఉంటిని శ్రీరఘురాముని గుణముల ప్రేమతో విని వెంటనే కైలాసమునకు వచ్చితిని.

చో॥ గిరిజా కహేః పోసబ ఇతిహాసా ।

మైజేహి సమయ గయః ఖగపాసా ॥

అబసో కథా సునహు జేహి హేతూ ।

గయః కాగ పహి ఖగకుల కేతూ ॥

1

తా॥ ఓపార్వతీ! నేను కాకభుకుండి వద్దకు వెడలివ వృత్తాంతమును నీకు జెప్పితిని. ఏకారణమువలన పక్షిరాజు గరుడుడు కాకభుకుండే వారి వద్దకు వెడలెనో అవృత్తాంతమును జెప్పెద, వినుడు.

చో॥ జబర రఘునాథ క్షీన్తి రసక్రీడా ।

సముర్ముత చరిత హాతి మోహిబ్రీడా ॥

ఇంద్రజీత కర ఆపు బంధాయో ।

తట నారద ముని గరుడ పతాయో ॥

2

తా॥ శ్రీరఘునాథుని రజలీలలు స్మరించుకొనిన నాకు లజ్జగలుగు చున్నది. మేఘనాథుడు స్వయముగ శ్రీరాముని బలిరించెను, అప్పుడు నారదుడు గరుడుని వంపెను.

చా॥ బంధన కాటి గయో ఉరగాదా ।

ఉపజా హృదయఁ ప్రచండ బిషాదా ।

ప్రభు బంధన సముర్ముతి బహు భౌతీ ।

కరత బిచార ఉరగ ఆరాతీ ।

3

తా॥ సర్పభక్షకుడగు గరుడుడు ప్రభువుయొక్క బంధముల కొరికి నెడరెను. అప్పుడతనికి హృదయమందు మిక్కిలి దుఃఖముగలిగెను ప్రభువుయొక్క బంధముల స్మరించుకొని గరుడుడు చింతించసాగెను.

చా॥ జ్యౌషక బ్రహ్మ బిరజ బాగీసా ।

మాయా మోహ పార పరమీసా ।

సో అవతార సునడఁ జగమాహీఁ ।

దేభేడి సో ప్రభాఉఁ కళునాహీఁ ।

తా॥ వ్యావకుడు, వికారగుణములు లేనివాడు, సరస్వతీదేవికి భర్తయగు బ్రహ్మ మాయా-మోహరూపముల దాటినవాడని వింటిని. అతని అవతారమే యీరామావతారమని వింటిని. కాని దాని ప్రదానమునేమాత్రమును జూడలేదు.

దా॥ భవబంధనతే చూటహిఁ సరిజపి జాకర నామ్ ।

సర్వ నిసాచర బాంధేడి నాగపాస సోఞ్ఞ రామ్ ।

58

తా॥ ఎవనియొక్క నామమును జపించి మానవులు సంసారసముద్రమును దాటెదరో. అట్టివాడగు రామచంద్రునొక కుచ్ఛమగు రాక్షసుడు నాగసాముడే బంధించెను.

చా॥ నానాభాంతి మనహీ సముర్భూవా ।

ప్రగట నగ్యాస హృదయః భ్రమ ఛావా ।

భేద భిన్నమన తర్క బధాఈ ।

భయః మోహబస శుష్కరిహిః నాఈ ।

తా॥ గరుడుడు అనేక పర్యాయములుగ ఆలోచించసాగెను. కాని ఆకని హృదయమున జ్ఞానముత్పన్నముగాలేదు. హృదయమందాకవి! ప్రభునిండుగ వ్యాపించియున్నది. మిక్కిలిగ దుఃఖితుడై కుతర్క లోచనం చేయుచు మోహముచే నిండియుండెను.

చా॥ బ్యాకుల గయః దేవరిషి హహీః ।

కహేసి జో సంసయ నిజమన మాహీః ।

సుని నారదహి లాగి అతిదాయా ।

సుమ ఖగ ప్రబల రామకై మాయా ।

తా॥ గరుడుడు వ్యాకులుడై దేవరియగు నారదునివద్దకు వచ్చి ఈ సందేహములన్నియు జెప్పెను. అది వినుటచే వానిపై మిక్కిలి దయగలిగి యిట్లు జెప్పసాగెను. ఓగరుడుడా! శ్రీరామవంశుని మాయ మిక్కిలి బలవత్తరమైనది.

చా॥ జో గ్యానన్తి కర చిత అపహరఈ ।

బారి ఆఈ బిమోహ మన కరఈ ।

జేహిః బహుబార న చావామోహీ ।

సోఞ్ బ్యాపీ బిహంగవతి తోహిః ।

తా॥ ఎవరు జ్ఞానుల చిత్తమునుగూడ నేర్పుతో హరించుచున్నారో, వారలయొక్క మనస్సులలోగూడ ఉద్రేకములు గలిగించుచున్నారో,

మోహమును అభివృద్ధిచేయునో, ఆతడు నన్ను గూడ అనేక వర్యాయాలు
మాయాజాలములో పడవేసినట్లట మాడించినాడు. ఓవక్షిరాజా! ఆమాయే
నీకును వ్యాపించినది.

చా॥ మహామోహ ఉపజా ఉర తోరే॥

మిటహీ న బేగి కహే॥ ఖగ మోరే॥

చతురానన పహీ॥ జావలు ఖగేసా॥

సోర్తి కరేవలు జేహీహోర్తి నిదేసా॥

4

తా॥ ఓగరుడుదా : నీహృదయమున మోహముత్పన్నమైనది. అది
నానమక్షమననే నీకు తోలగును. బ్రహ్మవద్దకు వెడలుము. అతడే కార్య
మును జెప్పిన దానినాచరింపుము.

దో॥ అనకహీ చలే దేవరిషి కరత రామ గున గాన॥

హరి మారా బల బరన తవు నివుని వరమ సుజాన॥

తా॥ అట్లుచెప్పి పరమజ్ఞానియగు నారదుడు శ్రీరామచంద్రుని గుణ
ములు గానముచేయుచు, శ్రీహరియొక్క మాయాజాలమును వర్ణించుకొనుచు
వియలుదేరెను.

చా॥ తల ఖగవతి బిరంచి పహీ॥ గయ ఉ॥

నిజ సందేహ సునావత భయఉ॥

సుని బిరంచి రామహీ సిరు నానా॥

సమురిఖ ప్రతాప ప్రేమ అతిఛావా॥

1

తా॥ పక్షిరాజగు గరుడుడు బ్రహ్మవద్దకువెడలి తన సందేహము
నాకనికి వినిపించెను బ్రహ్మ శ్రీరామచంద్రునకు తలవంచి నమస్కరించి
ఆతని గొప్పతనమును దెలిసికొని అమితప్రేమలో మునిగియుండెను.

చౌ॥ మన మహుఁ కరణ బిచార బిధాతా ।

మాయా బస కవికోవిద గ్యాతా ।

హరి మాయాకర అమిత ప్రభావా ।

బిపుల బార జేహిఁ మోహి న చావా । १

తా॥ కవులు, కోవిదులు, జ్ఞానులుగూడ మాయకు పశులని బ్రహ్మ తెలిసికొనెను. భగవానునిమాయకు అవధులేవు నన్నుగూడా అది అన్యే పర్యాయములు మాయలో పడవేసినది

చౌ॥ అగ జగమయ జగ మమ ఉపరాజా ।

సహిఁ ఆచరజ మోహో ఖగరాజా ।

తబ బోలే బిధి గిరా సుహాతే ।

జాన మహేశ రానుప్రభు తాతా । २

తా॥ ఛేను పదునాలుగు భువనములను సృష్టించితిని మాయకు పశు డను. పక్షిరాజుగు గరుడుడు మోహమునందు బడుట అశ్చర్యమేమున్నది. బ్రహ్మ సుందరములగు పలుకులతో ఓగరుడుడా : శ్రీరామచంద్రునియొక్క మహిమలు వరమశివునకు బాగుగ దెలియునని పలికెను

చౌ॥ బై న తేయ శంకర పహిఁ జాహూ ।

తాత అనత పూఛహు జనికాహూ ।

తహఁ హోయహి తవ సంసయ హానీ ।

చలేడి బిహంగ సునతబిధి బానీ । 4

తా॥ ఓ గరుడుడా : నీవు శంకరునివద్దకు వెడలుము. ఈవిషయము నీవెవరిని అడుగవద్దు. నీసందేహములన్నియు నచ్చటతీరును. బ్రహ్మ యొక్క మాటలువిని గరుడుడవటకు వెడలెను.

దో! పరమాతుర బిహంగపతి ఆయ ఉ రబ మో సాన ।

జాత రహేడుఁ కుబేర గృహ రహిహఁ ఉమాకైలాస ।

కా॥ పక్షిరాజగు గరుడుడు ఆకురతతో నావద్దకువచ్చెనని శివుడు
పార్వతితో జెప్పెను. ఉమా : అనమయమున నేను కుబేరుని యింటియొద్ద
యుంటిని. నీవు కైలాసమువద్ద యుంటివి.

చా॥ తేహీ మనుషద సాదర సిరు నావా ।

పుని ఆపన సం దేహ సునావా ।

సుని లా కరి బినతీ మృదు బానీ ।

ప్రేమ సహిత మై కహెడుఁ భవానీ ।

]

కా॥ గరుడుడు ఆదరముతో నాపాదములపై వ్రాలెను. అతని సందే
హమును నాకు వినిపించెను. ఓపార్వతీ! అతని పలుకులు విని ప్రేమతో
నిట్లు పలికితిని.

చా॥ మిలేవలు గరుడ మారగ మహా మోహీ ।

కవన భాంతి సముర్ము వాఁ తోహీ ।

రబ హి హోచ్చ సంసయ భంగా ।

జబ బహు కాలి కరిల సతసంగా ।

కా॥ ఓగరుడుడా : నీవు నన్ను మార్గమధ్యమున గలుసుకుంటివి.
నీకెట్లు చెప్పగలను. సర్వవిధములగు సందేహములు నశించవలెనన్న దీర్ఘ
కాలము సత్సంగమున గడుపుము.

చా॥ సునిల రహఁ హరి కథా సుహాళు ।

నానా భాంతి మునిస్తా జో గాళు ।

జేహి ఘోరము ఆదిమధ్య అవసానా ।

ప్రభు ప్రతిపాద్య రామ భగవానా ।

తా॥ అంతేగాదు. ఆ సత్సంగమునందు సుందరమగు హరికథ వినుటచే మునీశ్వరులు వాని ననేకవిధముల కీర్తించెదరు కీర్తిండును అదిలో మధ్యమందున, అంతమునగూడ శ్రీరామనే దర్శించుచుందురు

చా॥ నిరహరి కథా హోతి జహా భాశా ।

వతవడఁ తహఁ సునహు తుమ్హ జాశా ॥

జాఇహి సునతి సకల సందేహా ।

రామ చరణ హోఇహి అతినేహా ।

తా॥ సోదరుడా ! ప్రతిదినము భగవద్గీతలు వర్జించు ప్రదేశమునకు వంపెదను. నీవచ్చటకు వెడలి జాగ్రత్తగ వీనుము. అట్లు నీవు వినియెడ వేని సందేహములన్నియు నశించును. నీకు శ్రీరామచంద్రుని చరణము లందు అత్యంతమగు ప్రేమ యేర్పడును.

దో॥ బిను సతసంగ న హరి కథా తేహి బిను మోహన భాగ ।

మోహ గమ బిను రామపద హోఇ న దృఢధనురాగ ।

తా॥ సత్సంగము లేకుండగ భగవానుని దివ్యగీతలు వినుట పంథ వింపదు మోహము నశింపనిది శ్రీరామచంద్రుని చరణములందు దివ్యానురాగము గలుగదు అచలమగు ప్రేమ యేర్పడదు.

చా॥ మిలహిఁ న రఘుపతి బిను అను రాగా ।

కింఁ జొగ తవ గ్యాన బిరాగా ।

ఉ త్తర దిసి సుందర గిరి నీలా ।

తహః రహ కాక భు శుండి సుశీలా ।

1

తా॥ యోగము, తపస్సు జ్ఞానము, వైరాగ్యము మొదలగా గలిగి సద్గుణములున్నను ప్రేమలేనిది శ్రీరామచంద్రుడు అభింపడు. కావున నీవు సత్సంగముకొరకు మనకు ఉత్తర దిశయందుగల నీలవర్చతము వద్దకు వెడలుము. అప్పుట పరమజ్ఞానియు, సత్సేవకుడునుగు శ్రీకృష్ణుడుండి నివసిండుచున్నాడు.

చా॥ రామ భగతి పథ పరమ ప్రబీనా ।

గ్యానీ గుస గృహ బహు కాలీనా ।

రామ కథా సో కహణి నిరంత ర ।

సాదర సునహః బివిధ బిహంగవర ।

2

తా॥ కాకభుకుండి రామభక్తిపూర్ణమున పరమప్రవీణుడు. మహాజ్ఞాని. సద్గుణవిలయుడు. వయోవృద్ధుడు. ప్రతిదినము శ్రీరాముని దివ్య లీలలు, కథలు వర్ణించుచునేయుండును. అదివ్యలీలలు వినుటకై వివిధ విధముల శ్రేష్ఠములగు వక్షిజాతులన్నియు ప్రేమతో వచ్చును.

చా॥ జ్ఞాన్త సునహఃః తహః హరిగుస భూరీ ।

హో ఇహి మోహ జనిత దుఖ దూరీ ।

మై జట తేహి సబ కహో బుర్హూతః ।

చలేడి హరష మమపద సిరు నాతః ।

3

తా॥ కనుక నీవచ్చుటకు వెడలి శ్రీహరికథ వినుము. నీవాకథలు విన్నట్లే నీలోగలిగిన మోహ, దుఃఖములు నశించును. అని నేచావృత్తాది.

తముమంతయు చెప్పటతోడనే గరుడుడు నాపాదములకు నమస్కరింపి
సంకోషముతో బయలుదేరెను

చా॥ తాతే ఉమా స మైఁ సముర్నూవా ।

రఘుపతి కృపాఁ మరము మై పావా ।

హోఽహి కీన్హ కబహుఁ అభిమానా ।

సోభోవై చహ కృపానిధానా ।

4

తా॥ ఓ ఉమా : నేనువానికి జెప్పినదేమియులేదు. శ్రీరామచంద్రుని
దివ్యానుగ్రహముచేత వానికి మర్మముదెలియుటచే అజ్ఞానము నశించినది.
వానికి పూర్వమున అభిమాన మెక్కువనుండినది. యిప్పుడది శ్రీరామ
చంద్రుని కృపవలన నశించినది.

చా॥ కఘ తేహి తే వుని మై సహిఁ రాఖా ।

సముర్నుత్ర ఖగ ఖగహీ కై భాషా ।

ప్రభు మాయా బలవంత భవానీ ।

జా హి స మోహ కవన అసగ్యానీ ।

5

తా॥ ఏ జాతివారా జాతివానికిజెప్పిన బాగుగ అర్థవంతమగునని ఈ
పక్షిని అవక్షిపద్ధకు పంపితిని. ఓ భవానీ ! భగవానునిమాయ బలవంత
మైవది. మోహముచెందని జ్ఞాని ఎవడుగలడు ।

దో॥ గ్యానీ భగత సిహోమని త్రిభువనపతి కర జాన ।

తాహి మోహ మాయా నరపావఁర కరహిఁ గుమాన ।

తా॥ జ్ఞానులలో, భక్తులలో అగ్రగణ్యుండును, త్రిలోకారాధ్యు
డును, శ్రీ భగవానునకు వాహనుడునైనట్టి అగరుడునకుగూడ మాయా

మోహములు గలిగెను. నీచమానవుడు మూర్ఖమువలన గర్వముగలిగి యుండును.

దో॥ సీత బీరం చి కహంః మోహాన్ని కోహై బపురా ఆన ।
అస బియః జాని భజహి ముని మాయాపతి భగవాన॥

తా॥ ఈమాయ శివుని, సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మనుగూడ మోహమున బదనైచెను. అలాంటిప్పుడు దిక్కు మొక్కలేని వారిగతేమని తెలిసికొని మనులు, భక్తులు మాయాపతియగు భగవానుని స్మరించుచుండును.

చో॥ గయఁ గరుఁ డహం బసన్ని భుసుండా ।

మతి అకుంత హరి భగతి అఖండా ।

దేఖ శైల వ్రసనన్న మన భయ డా ।

మాయా మోహ పోచ సబ గయఁడా ।

1

తా॥ వాడ వివాదములు లేనట్టిన్ని, పరిపూర్ణమగు భక్తిగలిగినట్టి శ్రీకృష్ణకుండీవద్దకు గరుడుడుజేరెను. ఆపర్వతమును జూచుటతోడనే వానికి ఆనందముగలిగెను పరమభక్తుని దర్శించుటవలన మాయామోహములు నశించెను.

చో॥ కరి తథాగ మజ్జన జలపానా ।

బట తర గయఁ హృదయః హరపానా ।

వృద్ధ వృద్ధ బిహంగ తహః ఆప ।

సునై రామకే చరిత సుహప ।

2

తా॥ సరోవరమందు స్నానముజేసి, మంచినీరుత్రాగి ఉప్పొంగిన నంతోషముతో అవటవృక్షము క్రిందకుజేరెను శ్రీరామచంద్రుని దివ

కదలు వినుటకై వయస్సుమగ్నిన వృద్ధ-వృద్ధ పక్షిజాతులా వృక్షమ
క్రిందకువచ్చి యుండెను.

చౌ॥ కథా ఆరంభ కర్తై సోమ చాహా ।

తేహీ సమయ గయడి ఖగనాహా ।

ఆవత దేఖి సకల ఖగరాజా ।

హర షేడి బాయస సహిత సమాజా ।

తా॥ శ్రీకాకభుతుండులవారు శ్రీరామకథను ప్రారంభించుటకు ముందు
గానే పక్షిరాజుగు గరుడుఁడచ్చటకు జేరెను. ఆతడచ్చటకు వచ్చుటచే కాక
భుతుండియు, పక్షినమాజములు ఆనందపడెను.

చౌ॥ అతి ఆదర ఖగ పతి కర కీన్హా ।

స్వాగత పూచి సుఆసన దీన్హా॥

కరి పూజా సమేత అనురాగా ।

మధుర బచన తబ బోలేడి కాగా ।

తా॥ వారు పక్షిరాజుగు గరుడుని మిక్కిలిగ ఆదరించి, సత్కరించి
జేమనమాచారములు తెలిపికొని, కూర్చుండుటకై సుందరముగు ఆననము
నిచ్చి గౌరవించిరి. తదుపరి కాకభుతుండిలవారు మధురములగు పలుకులిట్లు
పలుకసాగెను.

దో॥ నాథ కృతార్థ భయము మై తవ దరసన ఖగరాజ ।

ఆయసు దేహు సో కరాఁ అబ్రవభు ఆయహు కేహీకాజ ।

తా॥ ఓ పక్షిరాజా ! మీదర్శన ప్రభావమున నేడు మేము కృతార్థుల
మైతిమి, నీ ఆజ్ఞ ఎట్లున్న ఆట్రుమేము నడుగుకొందుము. ఓ ప్రభూ ! మీరే
కారణమువలన యిచ్చటకు వచ్చితిరి.

దా॥ సదాకృతా రథయాప తుష్టౌ కహ మృదు బచస ఖగేస ।
జేహి కై అస్తుతి సాదర నిజముఖ కీర్ణి మహేన ॥ 164

తా॥ (వషిరాజగు గరుడుడు మృదువగువలుకుల ల్పిట్లువలికెను.) ఓ
కాకభుకుండీ నీవు కృతార్థుండవు పరమశివుడు స్వయముగ నీ గొప్పతన
మను కీర్తించినాడు.

చా॥ సుసహు తాత జేహి కారన ఆయడై ।

సో సబ భయ డి దరన తవపాయడై ।

దేభిపరమ పావన తవ ఆశ్రమ ।

గయడి మోహ సంసయ నానాభ్రమ । 1

తా॥ దయతో వినుముః నేను వచ్చిన కార్యమలస్వయం యిచ్చ
టకు వచ్చుటతోడనే నెరవేరినవి: ఆమోఘంబగు మీదివ్య దర్శనము లభించి
నది. పరమపవిత్రము, దివ్యమునగు మీఆశ్రమమును జూచుటచే నాలో
గరిగిన మోహమును, సందేహమును, భ్రమయును నశించినది.

చా॥ అబ శ్రీరామకథా అతిపావని ।

సదా సుఖద దుఖపుంజ ససోపనీ ।

సాదర తాత సునావహు మోహిన్ ।

బారబార బినవడై ప్రభుతోహిన్ । 2

తా॥ ఓ కాకభుకుండీ : నాకీప్పుడు పరమపవిత్రము గలుగజేయు
నట్టియో, సర్వకాల సర్వావస్థలలో సుఖ-సంతోషములు గలుగజేయునట్టియు,
దుఃఖనశూహముల నాకేసము జేయునట్టియు, దివ్యము, సుందరమునగు
శ్రీరామకథాన్ని కదలు వినిపించవని మోహితుడై ప్రార్థించుచున్నాను.

చౌ॥ సునత గరుడకై గిరా బిసీతా ।

సరల సుప్రేమ సుఖద సువుసీతా ।

భయఉ తాసు మన పరమ ఉచాహా ।

లాగ కపై రఘుపతి గున గాహా ।

3

తా॥ వినమ్రము, సరళము సుందరము, ప్రేమతో గూడినట్టియు, సుఖ సంతోషములు గల్గించునట్టియు, పరమవచిత్రమునగుగరుడుని మాటలు వినుటచే కాకభుకుండిల వారికి అనందము గలిగి దివ్యము, చిన్మయమునగు శ్రీరామచంద్ర మహారాజులవారి కథను జెప్పుట ప్రారంభించెను.

చౌ॥ ప్రథమసీ అతి అనురాగ భవానీ ।

రామచరిత సరకహేసి బఖానీ ।

పుని నారద కర మోహ అపారా ।

కహేసి బహురి రావన అవతారా ।

4

తా॥ ఓ పార్వతీ! మొదట శ్రీరామ చరితమానస సరోవరము యొక్క స్వరూపమునుగూర్చి తదనంతరము నారదనకు గలిగిన అపార మగు మోహమును, రావణుడు జన్మించుటకుగల కారణమును శ్రీకాకభు కుండి గరుడునకు ప్రేమతోజెప్పెను.

చౌ॥ ప్రభు అవతార కథా పునిగాళా ।

తబసిను చరిత కహేసి మనలాళా ।

5

తా॥ తరువాత శ్రీరామచంద్ర మహారాజు అవతారమునుగూర్చియు, మనస్సును స్వాధీనముగొందుచుకొని శ్రీరఘురాముని బాలలీలలు వర్ణించెను.

దో॥ బా॥ చరిత కహే బిధిబిధిమనమహా పరమ ఉచాహా ।

రిషే ఆగవన కహేసి పుని శ్రీరఘుబీర బిబాహా ।

6

తా॥ మనస్సునందు సంతోషముగలవాడై వివిధ ప్రకారముల శ్రీ
రాముని బాలలీలలు జెప్పి, విశ్వామిత్రులవారు అయోధ్యా పురమునకు
వచ్చుటయును శ్రీరమువీరునకు వివాహము జరిగిన విధమును వర్ణించెను.

చా॥ బహులీ రామ అభిషేక ప్రసంగా ।

పుని సృప బచన రాజరస భంగా ।

పురబసిన్హ కర బిరహ బిషాదా ।

కహేసీ రామ లభిమన సంజాదా ।

తా॥ తదనంతరము శ్రీరామచంద్ర మహారాజుకు రాజ్యాభిషేక
ప్రసంగా మదకరత మహారాజయొక్క మాటప్రకారము రాజ్యాభిషేకానంద
సమయమున భంగమగుటయు, అయోధ్యానగర నివాసుల విరహపేదనము,
దుఃఖము, శ్రీరామ-లక్ష్మణ సంవాదమును వర్ణించెను.

చా॥ బిప్పిన గవన కేవట అనురాగా ।

సురసరి ఉతరి నివాస ప్రయాగా ।

బాల్మీకి ప్రభు మిలన బఖానా ।

చిత్రకూట జమి బనే భగవానా ।

2

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని వనవాసము గుహని ప్రేమభక్తి గంగానదిని
దాటి ప్రయాగయందు నివాసము. శ్రీవాల్మీకిహర్షియు శ్రీరామచంద్రులవారి
కలయికచిత్రకూటమందు నివసించిన విధానమును పూర్తిగ జెప్పెను.

చా॥ సచివాగవన నగర సృపమరనా ।

భరతౌగవన ప్రేమ బహు బరివా ।

కరి సృపక్రియా సంగ పురబాసీ ।

భరత గవ జహఁ ప్రభు సుఖ రాసీ ॥

3

తా॥ మంత్రయగు సుమంత్రుడు అయోధ్యాపురమునకు వెంటనే వచ్చుటయును, దశరథ మహారాజు మరణమును, భరతుడు అయోధ్యాపురమునకు వచ్చుటయును, వారికిగల ప్రేమయు మిక్కిలిగ వర్ణించెను. దశరథ మహారాజునకు అంత్యక్రియలు జరిపిన తరువాత భరతుడు అయోధ్యపురప్రజలు వెంటనడచుచుండ సర్వసుఖసంపదలకు నిలయుండగు శ్రీరామ చంద్రమహారాజున్న ప్రదేశమునకు నడచెను.

చా॥ పుని రఘుపతి బహుబిధి సమర్థుని ।

లై సాదుకా అవధి పుర అవ ।

భరత రహని సురపతి సుతకరసి ।

ప్రభు అరు అత్రిభేట పుని బరసి ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడనేక వర్యాయములు దెలియజెప్పిన విదత భరతుడు శ్రీవారి పాదుకలు దీసుకొనివచ్చుటను గూర్చియు, నంద్రగన్ధమున ఉండినవిధము, ఇంద్రుని పుత్రుండగు జయంతుడు జేసిన నీచకార్యమును, శ్రీరామచంద్ర మహారాజు అత్రిమహామునిని గలియుటయును వర్ణించి వివరముగ జెప్పెను.

దో॥ కహి బిరాధబధ జేహిబిధి దేహ తజీ సరభంగ ।

బరని సుతేక్షణ ప్రీతి పునిప్రభు అగ సి సత్తవంగ । రి

తా॥ ష్టివిధముగా విరాధుని శంహరించినదియు. భరతుంగ మహాశరీరమును పదలిన విధమును, సుతేక్షణ మహర్షి ప్రేమ, భక్తిని వర్ణించి అగస్త్య మహామునియొక్క సత్సంగ వృత్తాంతమును దెలియజెప్పెను.

చా॥ కహి దండకవన పావన తాళు ।

గిధ మయిత్రి పునిజేహిఁ గాళు ।

పుని ప్రభు పంచవక్తః కృత శాపా ।

భంజీ సకల మునీన్ద్ర క్షీతానా ।

కా॥ దండకవనము వనితమైన విధంబును గృధరాజును అటాయు
త్తకో ప్నేహముజరిపిన విధమును శ్రీరామచంద్రుడెట్లు వృందవృక్షభో వివ
సింపినది మునులభయమును పోగొట్టినవిధమును వర్ణించెను.

శ్లో॥ పుద్రి లఘిమత ఉపజేన అనూపా ।

సువనఖా జిమి క్షిప్తా కురూపా ॥

ఖర దూషన బధ బహురి బఖానా ।

జిమి సబ మరము దసానన జానా ।

కా॥ లక్ష్మణునకు ఉపమారహితమగు నుపదేశమునిచ్చిన విధాన
మును కూర్చుంటును కురూపినిగ జేసినవిధానమున్ను వర్ణించెను. తదనంత
రము ఖర్జూషణులను వధించిన విధానమును రావణునియొక్క సమాచార
విషయములను శ్రీరామచంద్రశబ్దము తెలిపికొన్న విధానమును భుజంగ
దక్షతడగు శ్రీ గరుడునకు భక్తశ్రేష్ఠుడగు శ్రీ కాకభుకుండ్లి తెప్పెను.

చా॥ తనకంధర ఘూరిచ బ్రతకహీ ।

జేహీవిధి భతా సో సబ లేహీ కహీ ॥

పుద్రి పూర్వా సీతా కర మార్దనా ।

శ్రీరఘు భీర తిరమా కఘ బరనా ॥

కా॥ తదనంతరము రావణ-మారీడులకు జరిగిన్న వాదవివాదము
లను, మాయాసేతను రావణుడు హరించినవిధానమును శ్రీ రఘువీరునికు
సీతలేకుండుటచే గలిగిన ఖరహజేదనను వర్ణించి గరుడునకు తెలియ
తెప్పెను.

చా॥ పుని ప్రభుగీధ క్రియా జిమి కీన్హి ।

బధి కిబాధ సబరిహి గతి దీన్హి ।

బహురి బహు బరసత రిఘుబీరా ।

జేహి బిధి గుణ సరోవర తీరా ।

తా॥ జటాయువున కేవిధమున శ్రాద్ధకర్మలు జరిపినవిధానమును, కబిందుని సంహరించిన విధానమును, భక్తశిరోమణి శబరిని వరమగతి పంపిన రీతిని, శ్రీరఘుకుల తిలకడు పంపా సరోవరతీరమునకు జేరిన వృత్తాంతమును వినిపించెను.

దో॥ ప్రభు నారద సంబాద కహి మారుతి మిలన ప్రసంగు ।

పుని సుగ్రీవ మితాళు బాలి ప్రాన కర భంగ । 66

తా॥ శ్రీరామచంద్ర ప్రభువునకును, నారదునకును సంవాదముజరిగిన విధానమును అంజనేయుని పంపాసరోవరమున కలుసుకొన్న విధానమును, సుగ్రీవునితో స్నేహముజరిగిన విధానమును, వానిని సంహరించిన విధానమును వర్ణించి జెప్పెను.

దో॥ కపిహి తిలకకరి ప్రభుకృత సైల ప్రవర్ణన బాస ।

బరసన బర్హ సరద అరు రామ రోష కపి త్రాస । 66

తా॥ సుగ్రీవునకు రాజ్యాభిషేకము జరిపించి ప్రవర్ణన పర్వతముపై శ్రీరామచంద్రుడు నివసించిన విధానమును, తరువాత పర్వణుకువు శరదృతువుల వర్ణనను, దశరథరామునకు సుగ్రీవునిపై కోపమువచ్చిన విధమును, సుగ్రీవునకుగలిగిన దయమును మొదలుగాగల ఘట్టములు జెప్పెను.

చా॥ జేహి బిధి కపిపతి కీ చతామి ।

నీతా భోజ సకల దిసి ధామి ।

బిబర ప్రబేస కీన్ద జేహి భాంతి !

కవీన్ద బహారి మిలా సంచాటి !

కా॥ కపిశ్రేష్ఠుండగు సుగ్రీవుడెట్లు వానరసేనను పంపిన విధానమును, వారు సీతాదేవిని దళదళలలో వెదికిన తీరును, వానరులెట్లు కొండలములో ప్రవేశించిన విధానమును, సంపాదించి కలిసికొన్న విధానమును గదలునకు తెలియజెప్పెను

చా॥ సుని సబక ధా నమీరకుమారా !

వాఘత భయడి పయోధి అపారా !

లంకాఁ కపిప్రవేశ జిమి కీన్దా !

పునిసీతహి ధీరజా జిమి కీన్దా !

కా॥ సలపాతివలన సర్వవృత్తాంతమును విని పవనపుత్రుడగు హనుమంతుడు సముద్రమును లంఘించుటయును, లంకలోనెట్లు ప్రవేశించినదియు, శ్రీసీతామాతకు దైర్యోక్తులు జెప్పిన విధమును జెప్పెను.

శా॥ బనడిజారి రావసహి ప్రబోధి !

పురడహి నాఘేడి బహారి పయోధి !

అవి కవీసబ జహాఁ రిఘురాళు !

వై జేహి కీ కుస సనాళు !

3

కా॥ అశోకవనమును నాశనముజేయుట, రావణుని తెలిసికొనుట, లంకాపురమును దహించుట, హనుమంతుడు మరల సముద్రమును దాటుట, వానరులెల్లరు శ్రీరాముడున్న ప్రదేశమునకువచ్చి శ్రీజానకీమాత పేరు సమచారములు విన్నవించుట,

చౌ॥ నేనసమేత జధా రేఘుబీరా ।

ఉతరే జాగ్గ బారి నిధి లీరా ।

బిలా బిభీషణ జేహీ బిధి ఆళా ।

సాగత నిగ్రహ కిధా సునాళా ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడెట్లు సేనాసహితుడై జయదండేరి సముద్రపు
దోర్ధునకు జేరినదియు, విభీషణుడెట్లు వచ్చి శ్రీరామునీ దర్శించుకొన్న
విధమును, సముద్రము పై వాసరులు వంతెన గట్టినవిధానమును గుర్తువడ
శ్రీకాకటకుండిం బారు వినిపించిరి

దో॥ నేతు కాంధి కపి నేన జిజ్ఞు ఉతరీ సాగరపార ।

గయజ బనీతి బీరబరజేహీ బిధి బాలికుమార । ౪౧

తా॥ సముద్రమున వంతెన నిర్మించుట, దానిపైనుండి దాటుటయును,
వీరాధిపీరుడు హరిపుత్రుడగు అంగదుని దూతగ పంపిన విధమును జెప్పెను.

దో॥ నిసి చరకీన లరాళా బరనిసి బిబిధ్రపకార ।

కుంభకరణ ఘననాద కరబలపోరుష సంఘారి ॥ ౪౨

తా॥ రాక్షసులతో వాసరులు యుద్ధము తిరిపిన విధమును ఆనే
ప్రకారముల వర్ణించి చెప్పెను, తదనంతరము కుంభకర్ణుని యొక్కయు,
ఇంద్రజిత్తుని బలపౌరుష వర్ణనయు, పోరిని శ్రీరాముడు యుద్ధములో
సంహరించిన విధానమును జెప్పెను.

చౌ॥ నిసిచర నికర మరణ బిధి నానా ।

రేఘుపతి రావణ సమత బఖానా ।

రావణ జథ సుందోదరీ సోకా ।

రాజ బిభీషణదేవ ఆస్థాకా ॥

తా॥ వివిధవ్రతకారముల రాక్షసులు మరణించిన విధానము శ్రీరామ చంద్రునకు రావణునకు జరిగిన యుద్ధవర్ణనలు వర్ణించెను. రావణుడు చచ్చుట, మందోదది సోకవర్ణన, విభీషణునియొక్క రాజ్యాభిషేకోత్సవమును, దేవతలయొక్క దుఃఖమునెట్లు హరించినదియు,

చా॥ సీతా రఘుపతి మిలన బహారీ ॥

సుంహ కీన్హి అస్తుతి కర జోరీ ।

పుని పుష్పక ఛఢి కపిన్హ సమేతా ।

అవధ చలే ప్రభు కృపా నిశేత ।

2

తా॥ సీతాదేవి శ్రీరాముని కలుసుకున్న విధానమును జెప్పెను. వానరులు పుష్పకవిమానముపై నెక్కుట, కృపాసముద్రుడగు శ్రీరాముడయోధ్య వచ్చినదియు జెప్పెను.

చా॥ జేహీ బిధి రామ నగర నిజ ఆఎ ।

తాయన బినద చరిత సబగాఎ ।

కహేసి బహారి రామ అభిషేకా ।

పుర బరసత నృపనీతి అనేకా ।

3

తా॥ శ్రీరామచంద్ర మహారాజెట్లు తన నగరమగు ఆయోధ్యాపురము నకు వచ్చినదియు మొదలుగాగల వృత్తాంతములన్నింటిని గరుడునకు కాక భుకుండి మహర్షులవారు విస్తారముగ జెప్పిరి. శ్రీరామచంద్రునకు రాజ్యాభిషేకోత్సవము వర్ణించుచుండెను.

చా॥ కథా సమస్త భుసుండి బఖానీ ।

జోమై తుమ్హ సనకహీ భవానీ ।

సుని నబ రామ కథా ఖగనాహా ।

కహత బచన మన కరమ ఉచాహా ।

తా॥ ఓ భవానీ : కాకభుకుందిమహర్షి జరిగిన వృత్తాంతంబింకయు జెప్ప నేను వినినది జెప్పితిని. వక్షిరాజగు గరుడుడువిని మిక్కిలి ఆనందించి యిట్లు వలుకసాగెను.

సో॥ గయణ మొర సందేహ సునేడిఁ సకల రఘుపతి చరిత్ర ।
భయణ రామపదనేహ తన ప్రసాద బాయనతిలక । ౧౧

తా॥ శ్రీరామునికథలు నేవినుటవల్ల నాలోగల సందేహములు నశించెను. ఓ కాకభూషణా : మీ అపారమగు నీ అనుగ్రహమువలన నా సందేహములు నశించి శ్రీరామచంద్రుని చరణములందు నాకు ప్రేమగలిగెను.

దో॥ మోహిభయణ అతిమోహా పభుబంధనరసమహుఁనిరభి
చిదానంద సందోహ రామ బికల కారణ కవన । ౧౨

తా॥ ఆయుధమందు శ్రీరామచంద్రుడు నాగపాళబద్ధుడగుటను జూచి నేను మోహమును జెందితిని, జగత్ప్రభువు సచ్చిదానంద స్వరూపుడైన ఏల వ్యాకులక జెందుచున్నాడు.

చా॥ దేభ చరిత్ర అతి సర అనుసారీ ।

భయణఁ హృదయఁ మమ సంసయభారీ ।

సో॥ భ్రమ అబహిత కరి మైఁ మానా ।

కీన్హ అనుగ్రహ కృపా నిధానా ।

తా॥ లొకికులగు మానవుల చరిత్రలు జూచుటచే నాహృదయమున సందేహముత్పన్నమయ్యెను. నాకప్పుడు గలిగినసందేహము ఘేలునఖి

తెలిసికొంటిని. కృపానిధానుడగు శ్రీరామచంద్రునకు నాపై మిక్కిలి ప్రేమగలదు.

చా॥ జో అతి ఆతప వ్యాకుల హోళు ।

తరూ ఛాయా సుఖ జానతి సోళు ।

జో సహి హోత మోహ అతి మోహి ।

మిలతేడఁ తాలకవన బిధితోహి ।

రా॥ పొగవలన వ్యాకులకడెందువాడు వృక్షముయొక్క నీడన సుఖమును తెలిసికొనలేనట్లు నేను మోహితుడనగుటచే మీవలన రామ కథవినుటను సంభవించినది.

చా॥ సునతేడఁ కిమి హరికథా సుహాళు ।

అతి బిచ్చిత్ర బహుబిధి తుష్టు గాళు ।

నిగమాగమ పురాన మత ఎహా ।

కహహి సిద్ధమువి సహి సందేహా ।

౩

రా॥ ఇంత సుందరమైన హరికథను ఎట్లు వింటిని । ఆత దెట్లు వివిధ విధములుగ పాడెను ? వేదపురాణ శాస్త్ర ధర్మమిదియేనని మునీశ్వరులు, ఋషిశ్రేష్ఠులు, సిద్ధులు చెప్పుదురు. ఇందేమాత్రము సందేహము లేదు.

చా॥ సంత బిసుద్ద మిలహి పరితేహి ।

చిలవహి రామకృపా కరి జేహి ।

రామకృపా తవ దరసన భయడఁ ।

తవ ప్రసాద సబ్బ సంసయగయడఁ ।

తా॥ సాధుహుహుత్తులు శ్రీరామానుగ్రహమువలన వారిని దర్శిం
తురు. కలిసికొనియెదరు. జానకీవతి అనుగ్రహమువలన నేడు నాకు మీ
దర్శనము లభించినది. మీ అనుగ్రహముచే నా సందేహములు
నశించినవి

దో॥ నుని బిహంగపతి బాసీ సహిత బినయ అనురాగ ।

పులకితగాత లోచన సజల మనహరమేడి అతిశాఖ ।

తా॥ పక్షిరాజగు గరుడుని వినయముతోగూడిన ప్రేమయుక్తము
లగు పలుకులు విని కాకభుకుండి తన్నయడయ్యెను. శరీరము పులక
రించెను. కనులనుండి ఆనందబాష్పములు ప్రసరించసాగెను మనస్సునంద
అత్యంత ఆనందము గలిగెను.

దో॥ శ్రోతాసురుతి సునీల సుచికథా రసిక హరిదాస ।

పాణి ఉమా అతి గోవ్యమపి నజ్జన కరహిం ప్రకాశ ॥ 69

తా॥ ఓ ఉమా ! మంచి బుద్ధిమంతుడు, సునీలుడు, పవిత్రమగు
కథా ప్రేమికుడు, భగవానుని పేవకుడగు శ్రోతయు. నజ్జనుడును, గోవు
దనమును ప్రకటింపరు, రహస్యముగ తెప్పెదరు.

తా॥ బోలేడి కాకభునుండ బహోరీ ।

న భగ నాథ పరప్రీతిస ధోరీ ।

నబ బిధి నాథ పూజ్య తుమమేరే ।

కృపా పాత్ర రఘునాయక కేరే ।

తా॥ కాకభుకుండి మహర్షి పక్షిరాజగు గరుడునిపై మిక్కిలి
ప్రేమతో నీవు నాకు పరమపూజనీయుడవు శ్రీరామచంద్రునియొక్క అను
గ్రహమునకు పాత్రుడవై నవాడవని ఇట్లు పలికెను.

శా॥ తుమ్మ హి న సంశయ మోహన మాయా ।

మోపర నాథ కీన్హ తుమ్ దాయా ।

పతన్మ మోహ మిసి ఖగపతి తోహీ ।

రఘుపతి దీన్హ బధాళ మోహి ।

2

శా॥ నీకు మోహము లేదు సందేహము లేదు. మాయాలంపటు
దవు గావు : ఓ పక్షిరాజా : నీకు నాపై మిక్కిలి దయగలదు. శ్రీరామ
చంద్రుడు నిన్పించటకు బంపి నాకు గొప్పదనము గలుగజేసినాడు.

శా॥ తుమ్మ నిజమోహ కహీ ఖగసాళ ।

సో సహిఁ కఘ ఆచరజగో సాళ ।

నారద భవభిరంచి సపకాదీ ।

జో మునినాయక ఆతమ బాదీ ।

3

శా॥ ఓ పక్షిరాజా : నీకు మోహమున్నట్లు జెప్పినావు. ఓగోసాయి
యిందులో అశ్చర్యమేమియు లేదు. వారదుడు. శివుడు, బ్రహ్మ, సనకాది
మహర్షులు అత్యంతత్వమును బాగుగ ఎరింగినవారు, విపులముగ చెప్ప
గలరు, వారే శ్రేష్ఠులుగు మునులు.

శా॥ మోహన అంధ కీన్హ కేహి కేహీ ।

కో జగ కామ న చాన న జెహీ ।

త్మున్నె కేహి న కీన్హ బారుహా ।

కేహికర హృదయ కోధ సహిఁ దాహా ।

4

తా॥ అట్టివారిలో గూడ మోహము లేకుండునా ? జగమందంతట
గొప్పవారెవరు గలరు ? వారికి కోర్కెలు లేవా ? తృప్తికు ఎవరు దాసులు
గారేదు ? కోపాగ్నిచే ఎవరి హృదయమును దహింపకుండును ?

దో॥ గ్యానీ తాపన సూర కవి కోవిద గున ఆగార ।

కేహ కై లోభ బిడంబనా కీన్హిస ఎహిఁ సంసార । 70

తా॥ ఈ జగమందు జ్ఞానిని, తపస్విని, కూరవీరుని, కవిని, విద్యా
వంతుని గుణనిలయుని లోభము పరిహసింతును.

దో॥ శ్రీమద బ్రహ్మ కీన్హ కేహి పభుతా బధిర సకాహి ।

మృగలోచనికేనై స సరకో అసలాగ సజాహి । 70

తా॥ లక్ష్మీసంపన్నులు కఠినులు. వారెవరిని రెక్కింపరు ? యువ
కుల జూపులకు లొంగని పురుషులెవరు గలరు ?

చా॥ గున కృతి సన్యసాత సహిఁ కేహి ।

కో ఉపమాన మద తజేడి నిజేహి ।

జోబన జ్వర కేహి సహిఁ బలకావా ।

మమతా కేహి కర జస స ససావా ।

తా॥ రజస్సు, తమస్సు గుణముల నన్నిపాత మెవరికి కలుగలేదు ?
అభిమానమునకు, మదమునకు ఎవరు దూరముగా వున్నారు ? యౌవనదశ
యందు ఉద్రేకమును చంపుకొని ఎవరుండగలరు ? మమత్వము ఎవరి కీర్తి
ప్రతిష్ఠలు నాశనము జేయదు ?

చా॥ మచ్చర కాహి కలంక సలావా ।

కాహిస సోక సమీర డోలావా ।

చింతా సోపిని కో నహిఁ ఖాయా ।

కో జగ జాహి నభ్యావీ మాయా ।

2

రా॥ మత్సరము ఎవరికి కళంకము గలుగజేయదు ? దుఃఖము ఎవరిని కౌంతిహీనుని జేయదు ? ఆలోచనా రూపమనెడు సర్పము ఎవరిని మ్రింగకుండును ? వీటికి వశులుగానివారీ ప్రపంచమందెవరు గలరు ? మాయ వ్యాపించని వారెవరు ?

చా॥ కీట మనోరథ దారూ సరీరా ।

జేహిసలాగ ఘనకో అనధీరా ॥

సుత చిత్రలోక ఈషనా తీసి ।

కేహికై మతి ఇష్ట కృత సమలీన ॥

3

రా॥ సంకల్పములే పురుగులు. శరీరమే కర్ర. ఎవరి శరీరమందు కోరికలనెడు పురుగులు లేకుండ జేయు దైర్యవంతు డెవడు క్రిగలడు ? పుత్రవ్యామోహము, ధనవ్యామోహము లోకమందు కీర్తిప్రతిష్ఠలకు లోబడని మానవుడెవడు గలడు ?

చా॥ యహ సబమాయా కర పరివారా !

ప్రబల అమితి కో బరనై పారా ।

సివ చతు రాసన జాహి డేరాహీఁ ।

అపర జీవ కేహి లేఖే మహీఁ ॥

4

రా॥ ఇవన్నియు బలమగు మాయ పరివారములు. వీనికి హద్దులు లేవు. వీటిప్రభావము వర్ణింపనలవిగాదు. పరమశివుడు, బ్రహ్మయు ఈ సూర్యపరివారమను జూచి కలయిపడుచుండు యితరులొక లెక్కా ?

దో॥ బ్యాపి రహేఉ సంసార మహుఁ మాయా కటకప్రచండ॥
నేనాపతి కమాది భట దంభ కపట పాపండ॥ 71

తా॥ మాయకు ప్రచండమగు పేనలు సర్వత్రా నిండియున్నవి.
కామ, క్రోధ, లోభములే వానికి పేనాపతులు. దంభము కపటము, యథా
భటులు.

దో॥ సో దాసీ రఘుబీరకై నముచ్చేఁ మిథ్యాసోపి॥
ఛూటని రామ కృపా బిను నాధ కహాఁడ పదరోపి॥ 72

తా॥ మాయాపరివారములే శ్రీరామచంద్రునకు దాసీలు, యదంతయు
బూటకముగ నేయుండును. శ్రీరామచంద్రుని అనుగ్రహములేనిదే నశింపదని
ప్రతిజ్ఞాపూర్వాకము జెప్పచుంటిని.

చో॥ జో మాయా సబ జగహి నచావా॥

జాసు చరిత లభి కాహుఁల పావా॥

సోఇ ప్రభు భూబిలాస ఖగరాజా॥

నాచ సతీ ఇవ సహిత సమాజా॥

తా॥ మాయ సర్వజగముల నాట్యమాడించుచున్నది. దాని విధి విధానము
తెలుసుకున్నవారు లేరు. ఓపక్షిరాజా॥ అట్టిమాయా, దాని పరివారము
శ్రీరామచంద్రుని కనురెప్పల ముందు నటునివలె నాట్యమాడుచుండును.

దో॥ సోఇ సచ్చిదానంద ఘన రామా॥

అజ బిగ్గానా రూపబల ధామా॥

బ్యాపక బ్యాప్య అఖండ అనంతా॥

అభిల అమోఘశక్తి భగవంతా॥

తా॥ నద్విదానంద మనస్వరూపుడు, అజన్మడు, విజ్ఞానస్వరూపుడు, అదరందములకు, బలసంపదలకు నిలముడు. సర్వశ్యామడు, సర్వరూపచారి, అఖండుడు. అనంతుడు. సంహృష్టుడు. అమోఘశక్తి సంపన్నుడు, శదుజ్జేశ్వర్య సంపన్నుండు అతడే భగవానుడు.

చా॥ అగున అద్రభ గి గా గోపితా ।

సబ దరనీ అనవద్య అజీతా ।

నిర్మమ నిరాకార నిరమోహ

నిత్య నిరంజన సుఖ సందోహ ।

తా॥ నిర్గుణుడు, మాయాగుణరహితుడు, గోప్యవాడు, వాక్కు ద్వారా, ఇంద్రియములద్వారా వర్ణనాతీతుడు, కోర్కెల నెరవేర్చువాడు, దోషరహితుడు, అజేయుడు కోర్కెలు లేనివాడు, నిరాకారుడు, మోహము లేనివాడు, సర్వకాల సర్వావస్థలలో నుండువాడు, మాయారహితుడు, సర్వ సుఖములకు నిలయుడు,

చా॥ ప్రకృతి పార ప్రభు సబ ఉరవానీ ।

బ్రహ్మ నిహి బిరజ అలినానీ ।

ఇహాః మోహ కర కారన నాహీఁ ।

రవి సన్ముఖ తమ కలహాఁ కి జాహీఁ ।

తా॥ అవధులులేనివాడు, నమర్తవంతుడు, ప్రభువు. సర్వకాలము లో సర్వజీవరాసుల హృదయములలో నివసించువాడు కోర్కెలు వికార గుణములు లేనివాడు, నాశనములేని వచ్చిబ్రహ్మయునై యున్నాడ. నూర్చుని ఎదుట చీకట్లుండనట్లు శ్రీరామనిలో మోహముండుటకు అవకాశము లేదు.

దో॥ భగవంతు భగవాన్ ప్రభు రామధరే ఉతరు భూ॥

కిం చరిత పావన పరమ ప్రాకృత సక అనూపా॥ 71

తా॥ శ్రీరామచంద్రప్రభువు భక్తుల కాపాడుట నిమిత్తమై దోష మహారాజు పుత్రుండై జన్మించి, సాధారణ మానవునివలె పవిత్రమ లగు కార్యములు జేసెను.

దో॥ జధా అనేక భేష ధరి శృత్య కరిణి నటశోణి॥

సోణి సోణి భావ దేహావణి అపసుహోణి నసోణి॥ 72

తా॥ వేషము ననుసరించి నటకుడు నాట్యమాడుచుండునట్లు, భావ నుడు ఆయా అవతారములు ధరించి ప్రజారంజకముగ నడచుకొను చుండును. వాని లీలలు ఎవరికిని దెలియవు.

చో॥ అసి రఘుపతి లీలా ఉరగారి॥

దనుజ బి మోహని జన సుఖకారి॥

జేమతి మలిగ బిషయ బసకామి॥

ప్రభు పరమోహ ధరహిఁ ఇమి స్వామి॥

తా॥ ఓ గరుడుడా : రాక్షసులను మోహమున బిడవేయుట, భక్తులకు సుఖముల కలుగజేయుట శ్రీరామచంద్రుని లీలలై యున్నవి. మానవుని హృదయమున మలినము నిండియున్నదో, విషయలోబడి యుండునో, కాముకుడో అట్టివాడు ప్రభువును నిందించును.

చో॥ నయన దోష జాకహఁ జబహోళు॥

వీర బరన ససి కహఁ కహ సోళు॥

జబ జేహి దిసి భ్రమ హోళి ఖగేసా॥

సో కహ పచ్చిమ ఉయడి దినేసా॥

ఈ పద్మ కామెర్లవ్యాధి గలవాడు చంద్రుని కాంతిహీనుడని చెప్పను. ఓ పక్షిరాజా ! దిక్కులు తెలియనట్టివాడు సూర్యుడు పడమర, ఉదయించుచున్నాడని పలుకును.

చా॥ నౌకారూఢ చలత జగదేహా ।

అచల మోహ వశ ఆవుహి శేఖా ।

బాలక భ్రమహిఁ సభ్రమహిఁ గృహానీ ।

కహహిఁ పరస్పర విద్యా జాదీ ।

3

ఈ ఓడలో ప్రయాణము చేయువారు భూమి తిరుగుచున్నట్లు భావించును. మోహమునకు వశుడగుటనలన కూర్చున్నట్లు భావింపడు. బాలుకు గుండ్రముగ తిరుగుచున్నప్పుడు గృహములు దిరుగుచున్నట్లు కనిపించినను నవి తిరుగవు. వారుభయలు అసత్యమునే చెప్పుదురు.

చా॥ హరి బిషణ్ణక అసమోహ బిహంగా ।

నపనేహుఁ నహిఁ అగ్యానా ప్రసంగా ।

మాయా వస మతి మంద అభాగీ ।

హృదయఁ జమనికా బహుబిధ లాగీ ।

4

ఈ ఓ గరుడుడా ! శ్రీహరి లీలలు అనంతములు. మోహమును గల్పించుటయం దారితేరి యుండును. శ్రీహరికి అజ్ఞాన ప్రసంగములతో నవసరముండదు. మాయకు వశులై నవారున్నా మందబుద్ధిగలవారున్నా, దురదృష్టవంతులున్నా భగవానుని దూషించుచుండురు.

చా॥ తే నత హత బస సంసయా కరహిఁ ।

నిజ అగ్యాన రామ పర ధనిహిఁ ।

5

తా॥ మూర్ఖులు సందేహముతో నుండెదరు, వారి అజ్ఞానము
శ్రీరామునిపై ఆరోపించెదరు.

దో॥ కామ క్రోధ మప లోభ రత గృహాసక్త దుఖరూప॥
తే కిమి జానహిఁ రఘుపతిహి మూఢ పరే తమకూఢ॥

తా॥ క్రామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మదములు దుఃఖస్వరూప
మగు గృహమునం దాసక్తి గలవారు శ్రీరామచంద్రుని ఎట్లు తెలుసుకొ
గలరు : వారు అంధకారరూపమున గల చావిలో వదెదరు.

దో॥ నిర్గుణ రూప సులభ అతి సగుణ జాన సహి కోఞ్చ॥
సుగమ అగమ నానా చరిత సునియుని మన భ్రమహోఞ్చ॥

తా॥ నిర్గుణరూపము సులభము. కాని సగుణరూపము నెవడు
తెలిసికొనజాలరు. కావుననే ఆ సగుణభగవానుని అగోచరమగు కథ
విని మనుల మనస్సులుగూడ భ్రమను జెందుచున్నవి.

చా॥ సును ఖగేన రఘుపతి ప్రభు తాళు॥

కహాఁ జఢామతి కథా సుహాళు॥

జేహి బిధి మోహ భయఁ ప్రభు మోహీ॥

సోఁడ సబ కథా ననావఁడ లోహి॥

తా॥ గరుడుడా! శ్రీరఘురాముని గొప్పతనమును వినుము. న
బుద్ధి ననుసరించి దివ్యమగు కథను వర్ణించెదను. మోహమున కెట్లు
వశుడైనద రెలిపెదను.

చా॥ రామకృపా భాజన తుష్ట తాత॥

హరి గుణ ప్రీతి మోహి సుఖ దాతా॥

తా॥ తే నహిః కఘ తుమ్మ దురావడిః ।

పరమ రహస్య మనోహర గావడిః ।

తా॥ ఓ స్వామీ! నీవు శ్రీరామచంద్రుని అనుగ్రహమునకు పాత్రుడవు శ్రీహరి గుణములందు నీకు ప్రేమగలదు. నన్ను మిక్కిలి సంతోషపరచితివి. అత్యంత రహస్యమగు విషయములు కీర్తించి నీకు వినిపించుచుంటిని.

చా॥ సునవా రామ కర సహజ సుఖాడః ।

జన అభిమాన సరాఖహిః కాడః ।

సంస్మృత మూలసూల ప్రథ నానా ।

సకల సోకదాయక అభిమానా ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రునియొక్క సహజ స్వభావమును వినుము. తన భక్తులతో అభిమాన ముండనీయదు. అభిమానము జన్మ మరణ రూప సంసారమునకు మూలమైనది. అది అనేకవిధములగు కష్టవృష్టములను, దుఃఖములను గలుగజేయును.

చా॥ తాతే కరహిః కృపానిధి దూరీ ।

సేవక పరమమతా అతి శ్రీ ।

జిమిసిసు తన వ్రన హోళి గోసాళి ।

మాతు చరావ కతిని కీసాళి ।

తా॥ పిల్లవాడు కురుపులతో బాధపడుచుండిన తల్లి కఠోర హృదయురాలై ననూ, బాధ చెందునుగదా? దయాసముద్రుడగు భగవానుడు భక్తుల బాధలను నశింపజేయును. భక్తుడనిన శ్రీహరికి మిక్కిలి ప్రేమ యుండను.

దో॥ జడపి ప్రథమ దుఖ పావ ఇ రోవత్త బా॥ అధీర !

వ్యాధి నా నహిత జనని గతి న పో నిగు పీర ! 74

తా॥ బాబుడు మొదట పుండు బాధకు తట్టుకొనలేక స్వాధీనము తప్పి ఏడ్చును. ఆ బాధ తగ్గిన తదుపరి పిల్లవాని బాధను తల్లి స్మరించదు.

దో॥ తిమి రఘుపతి నిజ దానకర హరహిఁ మానహిత లాగి!

తులనీ దాన ఐనే ప్రభుహి కనన భజనాభ్రమభ్యాగి !

తా॥ అదేవిధముగ శ్రీరఘురాముడు తన దాసులకు గల్గిన గర్వమును, అతిమానమును వారివారి కుభములకొరకై నశింపజేయును. అట్టి ప్రభువగు శ్రీరాముని విశిష్టతను విచరించినవని శ్రీ తులసిదాసుగారడుగ్రహిస్తారు.

చో॥ రామ కృపా ఆపని జడ తాళు !

కషాడి ఖగేన సునహు మసలాళు !

జబ జబ రామ మనుజ తను ధరహీ !

భక్తహేతు లీలా బహు కరహీ !

1

తా॥ ఓ పక్షిరాజా ! శ్రీరామచంద్రుని దివ్యానుగ్రహముమ్ము న మూర్ఖత్వముమ్ము జెప్పుచున్నాను. ఏకాగ్రతతో వినుము భగవానుడగు శ్రీరామచంద్రుడు మనుజులరీతిని ధరించినప్పుడెల్లను భక్తులకొరకై వివిధ లీలలను జేయును.

చో॥ తబ తబ అనభపురీ మైఁ జాడె

తాలచరిత చిలోకి హరమాడె !

జన్మ సుహృత్సవ దేఖిడిఁ జాళు ।

బరమ పాంచ నిహం రహిడిఁ లోభాళు ॥

కా॥ అప్పుడప్పుడు నేను అయోధ్యాపురమునకు వెళ్ళి దివ్యమగు జాలరీలు, జన్మదినపేరుకల జాచుడు అనందముగ ఐదు సంవత్సరముల వృత్తి నే యుండును.

చా॥ ఇష్టదేవ మన జాలక రామా ।

సోభా బవుష కోటి సతకామా ।

నిజ ప్రభు బనన నిహారీ నిహారీ ।

లోచన సుఫల కరడిఁ ఉరగారి ॥

3

కా॥ బాలస్వరూపుడగు శ్రీరామచంద్రుడు నా ఇష్టదేవత. కోటి కోరి మన్మధులకంటె అందమైనవాడు. ఓ గరుడురా! నా ప్రభువు యొక్క దివ్యముఖారవిందమును జూచి జూచి నా నేత్రముల సఫలము గావింపుకొందును.

చా॥ లఘు జాయన బవు ధరి హరి సంగా ।

దేఖిడిఁ జాలచరిత బహు రంగా ॥

4

కా॥ నేనీ చిన్న కాకి శరీరమును ధరించి భగవానునివెంట దిరుగుచు జాలరీలు జాచుచుండును.

దో॥ లరికాణ్ణ జహం జహం ఫిరహీ తహం తహం సంగ ఉధాడిఁ ।

జాతని పరణ్ణ అజిత సుహాసో ఉతాణ్ణ కరఖాడిఁ ॥

కా॥ భగవానుడు చిన్నతనము దెచ్చుచెచ్చుట దిరుగుచుండునో అన్యఉత్పటకు నే నెగురుచు వారము దొడలిన ఉచ్చిష్ట వదార్థముల నేరుకొని తినుచుండును.

దో॥ ఏకశార అతి నయ సబ చరిత కిం రఘుబీర ।

సుమిరత ప్రభు లీలా సోగి వులికిత భయకు సరీర ॥ 75

కా॥ శ్రీరామచంద్రు డొక వర్యాయము లీలలు ప్రదర్శించెను.
కొకడుతుండి భగవానుని లీలలు జెప్పుచు నేత్రముల ఆనందబాష్పములు
కొద్దుచుండెను. శరీరము బొలకరించెను. ప్రేమోన్మత్తుడై యుండెను.

చో॥ కహాగి భుసుండ సునహు ఖగనాయక ।

రామ చరిత సేవక సుఖదాయక ॥

సృపముందిర సుందర సబ భాంతి ।

ఖచిత కనకమవి నానా జాతీ ।

కా॥ ఓ పక్షిరాజా ! గరుడుడా ! దయతో వినుడు. శ్రీరాముని
దివ్యకథలు దాసులకు సుఖము గలుగజేయును. ఆయోధ్యలో శ్రీరామడు
నివసించు రాజమహాలు సుందరమైవది. బంగారముచే నిర్మింపబడిన ఆ
మహానాథుని దక్కదక్కడ వివిధ విధములగు దివ్యకాంతుల నెడల
రత్నములు పొడగబడి యున్నవి.

చో॥ బరనిన జాగి రుచిర అంగనాళు ।

జహా భేలహి నిత చారికు భాళు ॥

కాల బినోద కరత రఘురాళు ।

బిచరిత అజీర జనని సుఖదాళు ॥

కా॥ శ్రీరామడుండు దివ్యాంగణమును వర్ణించలేము. అచట సర్వ
రత్నదములు నిత్యమాడుకొనుచుండురు. సంతోషమును గలుగజేయుచు
శ్రీరామచంద్రు డాడుకొనుచుండును.

శా॥ మరకత మృదుల కలేవర శ్యామా ।

అంగ అంగ ప్రతి ఛది బహుకామా ।

సవ రాజీవ అరుస మృదు చరనా ।

పవజ రుచిర నఖ ససి దుతి హరనా ।

3

శా॥ మరకతమణులు, మృదువైన, నీలిమేఘమువంటి శరీరముగలవాడును, తేజమున కోట్లకొలది మన్మదులను మించియున్నవాడును, ఎఱ్ఱని పద్మములకంటె కోమలమగు పాదములుగలవాడును, సుందరమగు ప్రేక్ష్యుగలవాడును, పూర్ణచంద్రుని ఢిక్కరించు కౌంతిగల గోళ్ళుగలవాడును,

శా॥ లలిత అంక కులిసాదీక చారీ ।

నూపుర చారు మధుర రవకారీ ।

చారు పురట మనిరచిత బహళు ।

కట కింకిని కల ముఖర సుహళు ।

4

శా॥ వస్త్రము, అంకుశము, ధ్వజము, కమలములుగల చిహ్నములు గలవాడును, పాదములకు గజైలుధరించినవాడును రత్నములచే పొదగబడిన, బంగారుచే నిర్మితమైన, సుందరమైన శాశ్వతములు అనందమును గలిగించుచుండెను.

దో॥ రేఖాత్రయ సుందర ఉదర నాభిరుచిర గంభీర ।

ఉర ఆహత భ్రాజత తిబ్ధిబాల విభూషణ చీర । 76

శా॥ పొట్టపైద సుందరములగు మాడురేఖలు గలవాడును, అందముతోగూడిన తొడుగలవాడైన యుండెను. విశాలమగు హృదయమున నివిధ విధములగు ఆభరణములు, వస్త్రములు శోభతో నుండెను.

చా॥ అరున సాని సఖ కరజ మనోహర ॥

బావలు బిసాల బిభూషణ సుందర ॥

కంధ బాల కేహరి పద్మిని ॥

చారు చిబుక ఆనన ఛబి నీవా ॥

తా॥ ఎఱ్ఱని చేతులు, గోళ్ళు, వ్రేళ్ళు మనస్సుల హరించునట్లుం
దెను. విశాలములగు భుజములు బంగారు ఆభరణములచే శోభిల్లుచుండెను
సింఘాపు పిల్ల వంటి వరుముగలవాడును, శంఖాకృతిగల కంఠమున మూడు
రేఖలు, అందమైన గడ్డము ముఖముతో శోభించుచుండెను.

చా॥ కలబల బచన అధుర అరునారే ॥

దుఱి దుఱి దనన బినద బరబారే ॥

లలిత కపోల మనోహర నానా ॥

సకల సుఖద ససికర సమహాసా ॥

తా॥ మధురములగు చిలుకవలుకులును, ఎఱ్ఱని పెదవులు గలిగియుం
దెను చిన్ని, చిన్ని వలువరుసలును, సుందరమగు కంఠము, మనోహరమగు
ముక్కు, సుఖమును క్షీలనందమును గలుగజేయుచుండెను. పూర్ణచంద్రుని
వలె చిరునవ్వు గల్గినవాడును,

చా॥ నీలకంఠలోచన భవమోచన ॥

ప్రభాజత భాల తిలక గోరోచన ॥

బికట భృకుటి సమ శ్రవణ సుహృద ॥

కుంచిత కచ మేచక ఛబి ఛాప ॥

తా॥ నీలకంఠములతో సమానములగు నేత్రములు గలవాడును,
జనన-మధుర చక్రబంధమునుండి రక్షించువాడును, నుదిటిపై ఎఱ్ఱని తిలక

మును ధరించినవాడును, నల్లని కనురెప్పలు గలవాడును, సుందరములగు
చెవులు గలవాడును, నల్లనిఃకింగరాల జాటుతో మంచి అందముగనున్న
వాడును

చా॥ నీత యిని యుగలీ తన మోహి ।

కీల కని చితపని భావతి మోహి ।

రూప రాసిసృప అజర బిహారి ।

నాచహి నిజప్రతి బింబ నిహారి ।

4

తా॥ పట్టించుగలిగిన పసుపువచ్చ వర్ణముగల వస్త్రమును ధరించి
నన్ను మోహింపజేయునట్లుండెను. దళరథుని ప్రాంగణములో విహరించి
దూవరాళుడు శ్రీరామచంద్రుడు తన నీడముజూచి ఆడుకొనుచుండెను

చా॥ మోహి నన కరహి బిబిధ బిధి క్రిడా ।

బరసత మోహి హోతి అత్తిబీడా ।

కీలకత మోహి ధరన జబ భావహి ।

చలతి భాగి తవ పూప దేహావహి ।

తా॥ నాతో బహువిదములగు నాటలు ఆడిరి. వారిదివ్యముగు కథలు
వర్ణించుటకు నాకు సిగ్గుగుడున్నది. కొట్టబోవునపుడు, వట్టుకొనబోవునపుడు
నేనెగిరిపోయెడివాడను అప్పుడు నావైపు జూచెడివాడు

దో॥ ఆవత నికటహం సహి ప్రభు భాజతరుదనక రాహి ।

జాతి సమీప గవన పద ఫిరి ఫిరి చిత్ర ఇ మరాహి । 77

తా॥ నేను దగ్గరకు వచ్చినపుడు ప్రభువునవ్వెను, దూరమున వచ్చు
గిడినపుడేడ్చెను. నేనాయన పాదముల స్పృశించుట కెడలినపుడు వెను
దిరిగి నావైపు జూచుచు వరుగిడును.

దో॥ స్రాకృత సిసు ఇవలీలా దేఖి బయడ మోహిమోహ
కవన చరిత్రకరత ప్రభు చిదానంద సందోహ ॥ 71

తా॥ పిల్లలుజేయు కార్యములెట్లు ఆనందముగనుండునో, ప్రభువు
జేయువీరిలు మోహమును గలుగ జేయచుండెను

చా॥ ఏతనామన ఆనత ఖగరాయా ।

రఘుపతి ప్రేరిత బ్యాపీమాయా ।

సోమాయా న దుఖన మోహి కాహీఁ ।

ఆన జీవ ఇవ సంస్కృత నాహీఁ ।

తా॥ ఓ వక్షిరాజా : శ్రీరఘురాముని ప్రేరణవలన మాయ నన్ను
ఆవరించి నిరుత్సాహమును గలుగజేసినది. ఆమాయా దుఃఖములు గలుగ
జేయువాడు నన్ను సంసార దుఃఖమున బడనియలేదు.

చా॥ నాథ ఇహః కఛు కారస ఆనిరా

సునహు సో సావధాన హరిజానా ।

గ్యాన అఖండ ఎక నీతాబర ।

మాయా బస్య జీవ సచరాచర ।

తా॥ ఓవ్రభూ : గరుడదా : రెండవకారణము గలదు. జాగ్రత్తగ
వినుము. సీతావతియగు శ్రీరామచంద్రుడొక్కడే అఖండమైన జ్ఞానసంపద
లకు నిలయుడు. చరాచర జీవులన్నియు మాయకు వశమైనట్టివే.

చా॥ జౌఁ సబక్-రహగ్యాన ఎకరస ।

ఈశ్వర జీవహి భేద కహాచు కస ।

మాయావన్య జీవ అభిమానీ ।

ఈన వన్య మాయాగున ఖానీ । 3

తా॥ జ్ఞానమును జీవులు గలిగియుండిన జీవేశ్వరునకు భేదముదెలియు
రైలు : అభిమానముగల జీవులు మాయకు సత్వ, రజో, తమో గుణము
లకు నిలయులయ్యెదరు. మాయ భగవానునికి వశమైయుండును.

చా॥ పరవశ జీవ స్వవస భగవంతా ।

జీవ అనేక ఏక శ్రీకంతా ।

ముఖా భేద దధ్యపిక్వత మాయా ।

బిసు హరి జాత్ర సకోటి ఉపాయా । 4

తా॥ జీవులు అస్వతంత్రులు. భగవానుడు సర్వస్వతంత్రుడు, జీవులు
అవేతులు, భగవానుడు ఒక్కడు. మాయా ప్రభావముగల అసత్యమునుండి
తప్పించుకొనుటకు హరిభజనము దప్ప కోటి ఉపాయములు అన్నినను
తప్పించుకొనలేవు

దో॥ రామచంద్రకే భజన బిసుజో చహ కద నిర్వాస ।

గ్యానవంత అపిసోనర పసుబిసు పూంఛ బిమాని । 78

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని భజింపక మోక్షమును గోరుకొనువారు జ్ఞాన
పంతులునప్పటికిని తోక, కొమ్ములులేని పశువుతో సమానుడు.

దో॥ రాకాపతిమోడన ఉఅహిఁ తారాగన సముదాత్ర ।

సకలగిరిన్హ నవలాత్ర అ బిసు రచి రాతి సజాత్ర । 78

కా॥ నక్షత్రమండలములన్నింటితోను పడునారు కళలుగల చంద్రుడయిననూ, పర్వత సముదాయలన్నియును దావాగ్నిచే దగ్గులబడుచున్ననూ, సూర్యుడుదయించనిదే రాత్రినశించదు.

చా॥ ఐనేహిఁ హరిబిను భజను ఖగేసా ।

మిట ఇ న జీవన్మ కర కలేసా ।

హరినేవకహి సఖ్యాపు అవిద్యా

ప్రభుప్రేరితబ్యాప ఇ తేహిబిద్యా ॥

కా॥ ఓ పక్షిరాజా ! ఈ విధముగ శ్రీహరి భజనాదులు లేనియెడల జీవులకు దుఃఖము నశింపదు. శ్రీమన్నారాయణుని పేవకులను అవిద్య గలుగదు. భగవానుని ప్రేరణవలన విద్యావ్యాప్తి గలుగును.

చా॥ తాతే నాన సహో ఇ దానకర ।

భేద భగతి జాథ ఇ బిహంగ బర ।

భ్రమతే చకిత రామమోహి దేహి ।

బిహఁ నే సో నును చరిత బినేమా ।

కా॥ పక్షిశ్రేష్ఠా ! అందువలన భక్తునకు నాశనము లేదు; భక్తి అభివృద్ధియగును. నా భ్రమనుజూచి శ్రీరామభండ్రుడు ఆత్మర్థమును తెలిసి నవ్వెను. ఆ విశేషమగు కథలు వినుడు.

చా॥ తేహి కౌతుక కర మరము సకాహహాఁ ।

జానా అనుజ సమాతు పితాహహాఁ ॥

జాని పాని ధా ఎ మోహి ధరనా ।

స్వామిల్ల గాత అరుసకర చరనా ।

కా॥ ఆ అటలోని పుర్యము నన్నలకు, తలిదండ్రులకు ఇతరులకు
దెలియదు. నీలమేఘశ్యాముడును, ఎఱ్ఱని అరచేతులును, ఎఱ్ఱని పాదములు
గల బాలరాముడు నన్ను బట్టుకొనుటకై వరుగిడెను.

కా॥ తల మ్రేలుభాగి చలేడిఁ డిరఁగారీ ।

రామ గహన కహం భుజా పసారీ ।

జిమి జిమి దూరి ఊడాడిఁ ఆకాసా ।

తహం భుజ హరి జేఱిడిఁ నిజపాసా ।

కా॥ ఓ పర్వనాళకా : గరుడుడా : నేనప్పుడు వరుగిడెడివాడను.
శ్రీరామచంద్రుడప్పుడు నన్ను వట్టుకొనుటకై రెండు చేతులు జొడును.
నే నాకాశమార్గమున దూరముగ వెడలుచుండ ఆతని రెండుచేతులు నా దగ్గ
రగ ఉండుటను జూచితిని,

కో॥ బ్రహ్మలోకలగి గయఁడఁ మైచిత్రయఁడఁ పాప ఉధాత ।

జగ అంగుల కరబీచ సబరామభుజహి మోహి తాత ।

కా॥ నేను బ్రహ్మలోకమున కెడలి వెనుదిరిగి జూచితిని. ఓ గరు
డుడా ! శ్రీరామచంద్రుని రెండుచేతులు కేవలము నాకు రెండు అంగుళ
ముల దూరమున మాత్రమే గలవు.

కో॥ సప్తావరణ భేదకరి జహం లగేఁ గతిమోరి ।

గయఁడఁ తహం ప్రభుభుజ నిరఖి బ్యాకులభయఁడఁబహోరీ॥

కా॥ సప్తావరణలు దాటి నే పోగల్గినంతదూరము పోతిని. అప్పు
డును శ్రీరామచంద్ర ప్రభువుయొక్క రెండుచేతులును నావెంటి వచ్చుటను
జూచి వ్యాకులతను జెందితిని,

చౌ॥ మూలాదేశఁ నయచ త్రసిత జబ భయఁడఁ ।

పుని చితవత కోసల పూరి గయఁడఁ ।

మోహిఁ బిల్వోకి రామ ముసుకాహిఁ ।

బిహఁ సత తురత గయఁడఁ ముఖ మాహిఁ ॥

కా॥ భయము చెందినవాడనై రెండు కన్నులు మూసికొని వెంటనే
దెరచిజూడ అయోధ్యాపురమందుంటిని. నన్నప్పుడు శ్రీరామచంద్రుడ
జూచి ముసిముసి నవ్వుల వైచును. నవ్వు నపు డా నోటిలోని
జొరబడితిని.

చౌ॥ ఉడర మార్పు సును అండజ రాయా ।

దేఖెడి బహు బ్రహ్మాండ నికాయా ।

అతిబిచిత్ర తహఁలోక అనేకా ।

రచనా అధిక ఏక తే ఏకా ॥

కా॥ ఓ పక్షిరాజా । దయతో వినుడు. నే నాయన గర్భమండనేక
బ్రహ్మాండములు జూచితిని, అచ్చట నివిధ విధములగు విచిత్రములైనవి
వంటి లోకములు గలవు. వాని రచనా నిర్మాణము ఒకదానిని మించి
పేరొకటి గలదు.

చౌ॥ కోటిస చతురాశన శాకినా ।

అగనిత ఉధగఁ రవి రజనీనా ।

అగనిత లోకపాల జనుకాలా ।

అగనిత భూధర భూమి బినాలా ॥

తా॥ కోట్లకొంది బ్రహ్మలును, శివులును, లెక్కించుటకు పీఠు
గాని నక్షత్రములును, సూర్యులును, చంద్రులును, లోకపాలరగు
దుములు, కాలమును అనేక పర్వత సర్వసముదాయములును, భూమియు

చా॥ సాగర సరిస రబి సిన అపారా ।

నానా భాంతి సృష్టి బిస్తారా ।

సురముని సిద్ధ నాగ పర కిన్నర ।

చారి ప్రకార జీవ సచరాచర ।

4

తా॥ అసంఖ్యాకములగు సముద్రములు, నదులు, చెరువులు, వన
ములుతో గూడినట్టి వివిధరకములగు సృష్టి నిర్మాణముల జూచితిని.
దేవతల, మునుల, సిద్ధుల, నాగుల, మనుష్యుల, కిన్నరుల, నాయిగు
విధములైనట్టి జడ, చేతనములగు జీవుల జూచితిని.

దో॥ జో సహిఁ దేహా సహిఁ సునా జో మనహుఁన సమాళ ।

సో సబ అద్భుత దేఖేడఁ బరని కవని బిధి జాళ । 80

తా॥ జూడని, వినని, ఊహించజాలనట్టి అద్భుతముగు సృష్టి
నిర్మాణమును జూచితిని. నే నా సృష్టి నిర్మాణము నెట్లు వర్ణింపగలను,

దో॥ ఏక ఏక బ్రహ్మాండ మహుఁ రహుఁ బరవత ఏక ।

ఏహి బిధి దేఖత ఫిరడఁ మైఁ అండ కటాళ అనేక । 80

తా॥ నే నొక్కొక్క బ్రహ్మాండములో నూరు, నూరు సంవత్స
రము లుంటిని ఆ బ్రహ్మాండములన్నిటిని జూచుచు తిరుగుచుంటిని.

చా॥ లోక లోక ప్రతి భిన్న బిధా తా ।

భిన్న బిష్ణు సేవ మను దిస్త్రితాతా ।

సర గంధర్వ భృత జేతాలా ।

కిన్నర నిచర పశు భగ శ్యాలా ।

తా॥ ఒక్కొక్క రోకమునకు ఒక్కొక్క బ్రహ్మయును విష్ణువును, శివుడును, మనువును, దిక్పాలురును, మనుష్యులును, గంధర్వులును, భూత, భేతాకురును, కిన్నరులు, రాక్షసులు, వశువులు, వక్షులు, సర్పాదులును.

చా॥ దేవ దనుజ గప నానా జాతీ ।

సకల జీవ తమాఁ ఆనహి భాంతీ ।

మహి సరి సాగర సర గిరి నానా ।

సబ ప్రపంచ తమాఁ ఆనన్ది ఆ నా ।

తా॥ నానావిధ జాతులతో గూడిన దేవతలు, రాక్షసు లచ్చట ఉండిరి. ఆ ప్రాణులెల్లరు యితరచోట్ల గల జీవులుండినట్లుండిరి. అనేకములగు భూమండలములు, నదులు, సముద్రములు, చెరువులు, వర్షకములు, సృష్టి నిర్మాణమంతయు ఒకదానిని బోలి ఒకటి యుండెను.

చా॥ అండకోన ప్రతిప్రతి నిజరూపా ।

దేభేడఁ జనన అనేక అనూపా ॥

అవధ వురీ ప్రతిభువన నివారీ ।

సరజూ బిన్న భిన్న సర నారీ ॥

తా॥ బ్రహ్మాండములలో నేను నానారూపములను, ఉపమారూపములగు వస్తువులను జూచితిని. ఒక్కొక్క భువనమునందొక్కొక్క అయోధ్యాపురమును, భిన్నభిన్నములగు సరయు నదులను, భిన్నభిన్న రూపులగు శ్రీపురుషులను జూచితిని.

చా॥ దశరథ కౌసల్యా నును తాతా !

బిబిధ రూప భరతాది క భ్రాతా ॥

ప్రతి బ్రహ్మాండ రామ అవతారా ।

దేవే ఉఁ బాలబినోద అపారా ॥

4

కా॥ గరుడదా : దయతో నాకింపుము. అనేకమంది దశరథులతో, కౌసల్యామాతల, భరతాది సోదరుల వివిధరూపధారులై యుండుటను జూచితిని. ఒక్కొక్క బ్రహ్మాండమునందు శ్రీరాముని అవతారమును, ఆపారముంగు బాలరీలు జూచుచు తిరుగుచుంటిని.

దా॥ భిన్న భిన్నమైఁ దీఖ సబు అతి బిచిత్ర హరిజాన ।

అగనిత భువన ఫిరఁగిఁ ప్రభు రామన దేవేఁడఁ ఆన ॥ 81

కా॥ ఓ విష్ణువాహనుడా : వివిధ విధములగు, భిన్న-భిన్నము లైనట్టి ఆకృత్యంక మనోహరములైన విచిత్రములను జూచితిని. నేననేకము లైన బ్రహ్మాండములను జూచితిని. శ్రీరామచంద్ర ప్రభువును వేరొక విధమున జూడలేదు.

దా॥ సోఁగి సిను పన సోఁగి సోభా సోఁగి కృపాల రఘు బీర ।

భువన భువన దేఖిత ఫిరఁగిఁ ప్రేరిత మోహి సమార ।

కా॥ నర్వృతను ఆకడే బాలరూపముడు దయాసముద్రుడై యుండును. నేనీ ప్రకారము మోహరూపమనెడు వాయువులచే ప్రేరితుడనై బ్రహ్మాండములను జూచుచు తిరుగుచుంటిని.

చా॥ బ్రమహ మోహి బ్రహ్మాండ అనేకా ।

బీలే మనహఁ కల్పనత ఏకా ॥

ఫిరత ఫిరత నిజ ఆశ్రమ ఆముడఁ ।

తహఁ పుని రహి కళు కాల గనాయడఁ ।

1

తా॥ ఆ బ్రహ్మాండములలో మారు కల్పముల కాలము దిరిగి న
నిజ ఆశ్రమమునకు వచ్చి, కొంతకాలమచ్చటుంటిని.

చా॥ నిజ ప్రభు జన్మ అవధ సుని పాయడఁ ।

నిర్భర ప్రేమ హరషి ఉతి థాయడఁ ।

దేఖడఁ జన్మ మహోల్సవ జా-కు ।

జేహి బిధి ప్రధమ కహ మై గా-కు ।

2

తా॥ శ్రీరామచంద్రమహారాజాఅయోధ్యాపురములో జన్మించినట్లు తెలిసి
కొని సంతోషముతో అవట్టణమునకు వరుగిడితిని. జన్మదవోత్సవమునంత
పాల్గొని, ఆనందించి నీకు చెప్పిన విషయములన్నియు కీర్తించితిని.

చా॥ రామ ఉదర దేఖడఁ జగ నా- ।

దేఖత బనన్త సజాన్త బఖానా ।

తహఁ పుని దేఖడఁ రామ సుజానా ।

మాయాపతి కృపాల భగవానా ।

3

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని గర్భములో నేననేకబ్రహ్మాండముల, జాలి
తిరిగితిని. అవి వర్తనాతీతము. మాయాపతియు, సర్వము వెరింగినవాడును,
దయాసముద్రుడునగు శ్రీరామచంద్ర భగవానుని నేనచ్చట - చితివి.

చా॥ కరణఁ బిచార బహోరి బహోరీ ।

మోహ కలిల బ్యాపిత మతి మోరీ ।

శుభయ ఘోరీ మహా మై సబ దేహా ।

భయడ భ్రమిత మన మోహ బినేమా ॥

కా॥ నాబుద్ధి మోహరూపమనెడు భ్రమచే నిండియున్నదని దెలిసి కంటిని. ఈ భువనబ్రహ్మాండంబులనన్నింటిని రెండుగంటల కాలములో జూచితిని. నా మనస్సున విశేషముగ మోహము వ్యాపించుటచే భ్రమలో పడితిని.

నా॥ దేహి కృపాల బికల మోహి బిహాసే తబ రఘు బీర ।

బిహా సతహీఁ ముఖ బాహేర ఆయడఁ నునుమతి ధీర ॥

కా॥ నా వ్యాకులతను జూచి శ్రీరామచంద్రుడు నవ్వెను దైర్య భావీ, ధీభావీ, దయతో వినుడు. ఆ ప్రభువు నవ్వుటతోడనే నే నాతని నోటిలోనుండి బయటపడితిని.

నా॥ సోఞ్జ లరికాళు మోసన కరన లగే పుని రాము ।

కోటి భాంతి సముర్భూషణఁ నును నలహాళ బిశ్రాము ॥

కా॥ శ్రీరామచంద్రుడు మరల నావైపుకు దిరిగి బాల్యచేష్టలు జేయ సాగెను. నేననేక కోటివర్యాయములు మనస్సును స్వాధీనతకు తెచ్చుకొనుటకు ప్రయత్నించితిని. కాని కాంతి లభింపలేదు.

నా॥ దేహిచరిత యహాసో ప్రభుతాళు ।

సముర్భుత దేహ దసా బినరాళు ॥

ధరని పరేడఁ ముఖ ఆప సజాతా ।

త్రాహిత్రాహి ఆరత జన త్రాతా ॥

కా॥ శ్రీరామచంద్రుని గర్భమందా బాలచరిత్రలు జూచితిని. కాని పట్టించినయెడల నా శరీరము స్వాధీనత దప్పుచున్నది. శరణాగత

రక్షకా : రక్షింపుము రక్షింపుమని కేకలిడి భూమిపై బడితివి. నోటివెంట
మాటలు వచ్చుటలేదు.

చా॥ ప్రేమాకుల ప్రభు మోహి బిలోకి ।

విజమా యా ప్రభుతా తబ రోకి ।

కర సరోజ ప్రభు మమ సిర ధరేడి ।

దీన దయాల సకిల దుఖ హరేడి ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు నా ప్రేమను వికలతను జూచి మాయా
ప్రభావమును దొంగించెను. తన రెండుచేతులు నా నెత్తిపై నుంచెను.
దీనజన బాంధవుడగు ఆ ప్రభువు నా దుఃఖమును సంహారముగ
హరించెను.

చా॥ కీన్హ రామ మోహి విగత బిమోహ ।

సేవక సుఖద కృపా సందోహ ।

ప్రభుతా ప్రథమ బిచారి బిచారి ।

మన మహా హోయ హరష అతిభారి ।

తా॥ తన సేవకులకు సుఖముల గలుగజేయునట్టియు, దయా
సముద్రుడగునట్టి ఆ శ్రీరామచంద్ర భగవానుడు నాకావరించిన మోహ
మును పూర్తిగ దొంగించినాడు. ఆయన మొదట చేసిన తీరులు, ప్రభు
తన అనేక పర్యాయములు జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొనుటచే నాలోగల దుఃఖము
నాశనమైనది.

చా॥ భగత బత్సలతా ప్రభుకై దేఖి ।

ఉప జీమమ ఉర ప్రీతి బినేషి ।

నజల నయన పులకిత కరజోరీ ।

కీన్హి ఊఁ బులక బిధి బిసయ బహోరీ ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రునకు భక్తులయందు గల ప్రేమను జూచుటచే నాకు హృదయమందు సంతోషము గలిగెను. నేత్రములు అన్వదజాప్యము లచే నిండినవి. శరీరము పులకరించినది. రెండుచేతులు జోడించి వివిధ ప్రకారముల నే వలికిన,

దో॥ సుని నప్రేమ మమ బానీ దేధి దీన నిజదాన ।

బవన సుఖద గంభీర మృదు బోలే రమానివాన ।

తా॥ ప్రేమామృతపు పలుకులు విని, నా దీనత్వమును జూచి, సీతాపతియగు శ్రీరామచంద్రుడు గంభీరములగు సుఖసంతోషములు గలుగ జేయు పలుకులు యిట్లు పలికెను.

దో॥ కాకభుశుండి చాగు బర అతి క్రుసన్న మోహిజాని ।

అనిమాదికసిద్ధి ఆపర రిధి మోచ్చ సకల సుఖ ఖాని । ౬౭

తా॥ ఓ కాకభుశుండి ! ప్రసన్నుడనైతిని. వరమడుగుము. అణి చూడి అష్టసిద్ధులును. మోక్షమును, సర్వసుఖములకు నీలయము.

చో॥ గ్యాన విబేక బిరతి బిగ్యానా ।

ముని దుర్లభ గుసకే జగ నానా ।

ఆజా నేన సబ సంసయ నాహీ ।

మాగు జో తోహీ భావ మన మాహీఁ ।

తా॥ జగమునందు మునిశ్రేష్ఠులకుగూడ దుర్లభమైనట్టి జ్ఞాన, నివేక, వైరాగ్య, విజ్ఞానములు వద్దులును నేడు నీవు పొందితివి, యి

యదార్థమైన విషయము సందేహ మిందేమాత్రమును లేదు నీ యుష్ష
మొచ్చిన వరకు అడుగుము. నెరవేర్చద మనెను.

చా॥ సుని ప్రభు బచన అధిక అనురాగేడిఁ ।

మన అనుమాన కరన తబ లాగేడి ।

ప్రభు కహ దేన సకల సుఖ వహీ ।

భగతి ఆపనీ దేన సకహీ ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రప్రభువు వలికిన వలుకులు విని ఆనందించితిని
అప్పుడు నామనస్సునం దనుమానము పొడనూపెను. ప్రభువు సర్వము
ముల నిత్యుపరి చెప్పినాడు. ఇది సత్యము. నాకు భక్తి నిచ్చెదననుమాన
చెప్పలేదు.

చా॥ భగతి హీన గున సబ సుఖ ఐనే ।

లనన బీనా బహు బింజన జైనే ।

భజన హీన సుఖ కవనే కాజా ।

అన బీచారి బోలేడిఁ భగరాజా ।

తా॥ ఉప్పులేని ఆహరిపదార్థములు రుచించనట్లు సద్గుణములున్నట్లు
సుఖములున్నను, భక్తిలేనిదే రాజించవు. భజనములు లేని సుఖమ
ప్రయోజనము లేదని ఆలోచించి నేనిట్లు వర్కితిని.

చా॥ జౌఁ ప్రభు హోళి ప్రసన్న బరదేహహా ।

మోపర కరహూ కృపా అరునేహా ।

మన భావత బర మాగడిఁ స్వామీ ।

తున్ను ఊడార ఊర అంతర జామీ ।

రా॥ ఓ ప్రభూ ! నీ వు ప్రసన్నుడవై వరమును దయచేసితివి.
నాకో ప్నేహము చేసితివి. ఓ స్వామీ ! నాచనస్సు ననుసరించి వరము
నడుగుచుంటిని నీకు ఉదారవ్యథావము గలదు సర్వజీవుల హృదయముల
లోని రహస్యములు దెలిసికొనగలవాడవు.

నో॥ అవిరల భగవతి భిన్నుద్ద తవ శృతిపురాన జోగావ ।

శేహి భోజత జోగీన మునిక్రభు ప్రసాదకోడిచావ ॥ 84

రా॥ నీయొక్క ప్రగాడమైన విశుద్ధమైన, నిష్కామమైన భక్తి
ప్రభావమును శృతులు, పురాణములు కీర్తించినవి. ఆ దివ్యమగు భక్తిని
మనీష్యులు, యోగులు వెదుకుచుందురు వారు పొందు భక్తిని మాకు
దయతో అనుగ్రహించుము.

నో॥ భగవత కల్ప తరుప్రసత హిత క్షిపాసింధు సుఖ దామ ।

సోమ నిజ భగతిమోహి ప్రభు దేవలపయాకరీరామ ।

రా॥ భక్తుల మనోవాంఛితములు నెరవేర్చుటకు కల్పమువృక్షము
వంటి వాడవు శరణాగతుల రక్షించువాడవు. దయాసాగరుడవు. సుఖము
లకు నియంతవగు శ్రీరామా! దయయుంచి నాకు నీయందు అనురాగ
ముందు భక్తిని ప్రసాదింపుడని ప్రార్థించుచున్నాను.

చో॥ ఏవమస్తు కహి రఘుకుల నాయక ।

బోలె బచన పరమ సుఖ దాయక ।

సును జాయన త్రైః సహజ నియానా ।

కామో స మాగసి అస వరదానా ।

తా॥ అట్లే అగుగాక అని వలికి, శ్రీరామచంద్రుడు సుఖమును, అనందమును గలుగజేయుచు ఓ కాకమా, నీవు స్వభావవిద్ధముగనే నద్దు రాశిని. అట్టి వరములేని నీవడుగుకుండువు ?

చా॥ సబ సుఖ ఖాని భగతి తైమాగీ ।
 నహిఁ జగ కోడి తోహి నమబధభాగీ ।
 జో మునికోటి జతన నహిఁ లహహీఁ ।
 జేజకు జోగ అనల తన దహహీఁ ।

2

తా॥ స్వసుఖములు గలుగజేయునట్టి భక్తిపడిగితివి. నీతో నమానుడగు అదృష్టవంతుడీ జగమున లేడు. మహర్షులు జప, తప యోగముల ద్వారా వారివారి శరీరముల మండింపజేతురు. కొన్నికోట్ల ప్రయత్నముల జేసినమా వారు ఈ పరమపదభక్తిని పొందలేరు.

చా॥ రీఝెడి దేఖి తోరి చతురాళు ।
 మాగేహు భగతి మోహి అతి భాళు ।
 సును బిహంగ ప్రసాద అబ మోరేఁ ।
 సబ సుభ గున బసిహహిఁ ఉర తోరేఁ ।

3

తా॥ అట్టి భక్తిని నీవడిగితివి. నీచతురతకు నేను ముగ్ధుడనైతి. నీ నేర్పరితనమునకు నేను సంతోషించితిని. నాయొక్క దివ్యానుగ్రహము వలన సర్వసుఖములు, శుభగుణములు నీహృదయమందు నిలచిపోతున్నవి.

చా॥ భగతి గ్యాన బిగ్యాన బిరాగా ।
 జోగ చరిత్ర రహస్య బిభాగా ।

జానబలైఁ సబహీఁ కర భేదా ।

మమప్రసాద సహీఁ సాదస భేదా ।

4

కా॥ భక్తి, జ్ఞానము, విజ్ఞానము, విరాగము, యోగములే నాలిలు
అనే నారహస్యములు అమర్కములన్నియు నాదివ్యానుగ్రహముచే నీకు
ఔయును. నీవు కష్టపడకయే సర్వమును దొందితివి.

కో॥ మాయా సంభవభ్రమ సబ అబస శ్యాపిహహీఁ తోహీ॥

జానేసు బ్రహ్మ అనాది అజ అగునగునాకర మోహీ ।

కా॥ మాయచే ఉత్పన్నమైన భ్రమలు నిన్నంటవు. నేననాదివాడను.
అగుణుడను, గుణాతీతుడను. దివ్యుడను సర్వగుణములకు నిలయుడను,
బ్రహ్మనని దెలిసికొనుము.

కో॥ మోహీ భగతప్రియ సంతతి అస బిచారి సుసుకాగ ।

కాయఁ బచస మనమచు పద కరెను అచల అనురాగ ।

కా॥ ఓకాకతుకుండీ । భక్తులనిన నాకు ప్రియము వారు మనో
హృదయకర్మల నన్నే నమ్మి అచంచలమగు విశ్వాసముతో నుండుదు.

కో॥ అబ సును పరమ బిమల మమ బానీ ।

సత్య సుగమ నిగమాది బఖానీ ।

నిజ సిద్ధాంత సునావ ఊఁ తోహీ ।

సును మన భరు సబ లజి భజ మోహీ ।

1

కా॥ సత్యముద్వారా నన్ను జేరుట సులభమని పేదములలో జెప్ప
చిన వాడిని వినుము. నేను నీకు నానిజుగు ఆచరణలు వినుపించు

చన్నాను. వానిని మనస్సున భారజేసి సర్వకాలముల నాటజవాడి. కా
ములలో నుండును.

చా॥ మమమాయా సంభవ సంసారా ।

జీవ చరాచర బివిధ ప్రకారా ।

సబ మమప్రియ సబ మమ ఉపజ్ఞాన ।

సబతే అధిక మనుజమోహి భావ ।

తా॥ సర్వ జగత్తులమ్మా నామాయచే సృష్టించబడినవి. ఈ ప్రపంచమునందనేక రకములగు జీవులు గలవు. అజీవులన్నియు నాచే సృష్టించినవే అవియనిన నాకు ప్రിയము. మానవులయందు దయ అధికము నుండును.

చా॥ తిష్ఠ మహా ద్విజ ద్విజమహా శృతిధారీ ।

తిష్ఠ మహా నిగమ ధరమ అనుసారీ ।

తిష్ఠ మహాప్రియ బిరక్త పుని గ్యానీ !

గ్యానిహుతే అతప్రియ బిగ్యానీ ।

తా॥ మానవులలోకూడ బ్రాహ్మణులు, వారిలోకూడ వేదముల కంఠస్థం చేసినవారు, వేదశాస్త్రము ప్రకారము నడచుకొనువారు, వైరాగ్య జీవికము గడుపువారు నాకు మిక్కిలి యిష్టము.

చా॥ తిష్ఠ తేఘాని మోహిప్రియ నిజ దాసా ।

జేహిగతి మోరి స దూసరి ఆసా ।

పుని పుని సత్య కహ ఉఁ తోహి హాహిఁ ।

మోహి సేవక సమ ప్రియ కోఁడి నాహిఁ ।

చున్నాను. వానిని మనస్సున దారణజేసి సర్వకాలముల నాభజివాది. కార్యములలో నుండుము.

చౌ॥ మమమాయా సంభవ సంసారా ।

జీవ చరాచర బివిధ ప్రకారా ।

నబ మమప్రియ నబ మమ ఉపజానా ।

నబతే అధిక మనుజమోహి భావ ।

౪

తా॥ సర్వ జగత్తులున్నా నామాయచే నృప్తింపబడినవి. ఈ ప్రపంచమునందనేక రకములగు జీవులు గలవు. అజీవులన్నియు నాచే నృప్తింపబడినవే అవియనిన నాకు ప్రിയము. మానవులయందు దయ అధికముగ నుండును.

చౌ॥ తిష్ఠ మహాః ద్విజ ద్విజమహాః శృతిధారీ ।

తిష్ఠ మహాః నిగమ ధరమ అనుసారీ ।

తిష్ఠ మహాప్రియ బిరక్త పుని గ్యానీ ।

గ్యానివాలతే అతప్రియ బిగ్యానీ ।

తా॥ మానవులలోకూడ బ్రాహ్మణులు, వారిలోకూడ వేదముల కంతస్థం చేసినవారు, వేదశాస్త్రము ప్రకారము నడచుకొనువారు, వైరాగ్య జీవికము గడుపువారు నాకు మిక్కిలి యిష్టము.

చౌ॥ తిష్ఠ తేషుని మోహిప్రియ నిజ దాసా ।

జేహిగతి మోరి న దూసరి ఆసా ।

పుని పుని సత్య కమా ఉః తోహ నాహిః ।

మోహి నేవక సమ ప్రియ కోడి నాహిః ।

4

తా॥ విజ్ఞానుంకంటెను దాసులనిన నాకు యిష్టము. వారికి వేసే ఆశ్రయము. వేరొక ఆశ యేమియు నుండిదు. నీకు సత్యమైన నా సిద్ధాంతమును తెప్పుదున్నాను. నాకు పేవకులకంటె ప్రియులెవ్వరును లేరు.

తా॥ భగతి హీన బిరంచి కెన హోళు ।

సబ జీతహు సమప్రియ మోహి నోళు ।

భగతి వంత అతి నీచ ఉపాసీ ।

మోహిపాన ప్రియ అసిమసు బాసీ ।

5

తా॥ భక్తిహీనుడగు బ్రహ్మ ప్రాణులందరివంటివాడె. [భక్తిలేని బ్రహ్మత్వమేల ?] భక్తిమార్గమునందుండు నీచప్రాణులైననూ నాకు ప్రాణముతో సమానమని, ప్నేహపాత్రులని చెప్పుచున్నాను.

తా॥ సుది సుశీల నేవక సుమతి ప్రియకహళు కాహీనలృగ ।

శృతి పురానకహ నీతి అసి సావధాన స్మను కాగ । 86

తా॥ పవిత్రుడు, కీలవంతుడు, బుద్ధిమంతుడు సర్వజీవుల సమానముగ జూచునని వేదములు, పురాణములు తెప్పుచున్నవి. ఓ కాకకుతుందీ ! శ్రద్ధతో వినుము

తా॥ ఏకవీతాశే బిపు కుమారా ।

హోహిః పృథక గునసీల అచారా ।

కోడి పండిత కోడి తాపన శ్మతా ।

కోడి ధనవంత సూరకో ఉదాతా ।

తా॥ ఒక తండ్రికి అనేకమంది గుణసంపదలు గలిగిన పుత్రులు గలరు. వారు వ్యభావముగనే సత్కర్మాచరణలు నలుపుచుండిరి. వారిలో

కొందరు వండితులు: తపస్సంపన్నులు, జ్ఞానులు. ధవవంతులు, కూర
పీరులు, దానధర్మములు జేయువారు.

చా॥ కోడి సర్వగ్య ధర్మరతకోఈ ।

సబ పర పితహి ప్రీతి సమహోఈ ।

కోడి పితృ భగత బచనము కర్మా ।

సపనేహుః జాన స దూసర ధర్మా ।

2

తా॥ వారిలోనే కొందరు సర్వజ్ఞులైరి కొందరు ధర్మవరాయణు
లైరి మనోవాక్కాయ కర్మలద్వారా తండ్రియందే భక్తివి గలిగియుండిరి.
స్వప్నములోగూడ వారికి వేదాకమార్గము తెలియదు.

చా॥ సోసుత ప్రియపితృ ప్రాణ సమానా ।

జగ్య పి సో సబభాంతి అయానా ।

ఏ హిభిధి జీవ చరాచర జేతే ।

త్రిజగ దేవ సర అసుర సమేత ।

2

తా॥ వారికి తండ్రితో సమానుడను. వారు సర్వవిధముల అజ్ఞా
నులు. ఇట్లే పశుపక్ష్యాదులలో, దేవతలలో, మానవులలో, రాక్షసులలోను,
ఎన్ని ప్రాణులు గలవో, జడములు గలవో

చా॥ అఖిల విశ్వ యహ మోర ఉపాయా ।

సబ సర మోహి బరాబరి దాయా ।

త్విన్ద మహాజో పరిహరి మదమాయా ।

శ్చై మోహిమన బచ అరుకాయా ।

4

కా॥ అవన్నియు నాచే పరిపాలింపబడుచున్నవే. సర్వప్రాణు
లందును నాకు దయ గలదు. మదమును, మాయను వదలి మనోవాక్కాయ
కర్మలద్వారా నన్ను భజించువారు

దో॥ పురుష నపుంసక నారి వా జీవ చరాచర కోర్కె ।

సర్వభావ భజ కపట తజమోహి పరమ ప్రియసోర్కె ।

కా॥ పురుషుడైననూ, నపుంసకుడైననూ, స్త్రీయైననూ చరాచర
జీవులైననూ కపటమును వదలి సర్వమును వేసేనని తలచి భజించువారు
నాకు ప్రియులు.

పో॥ సత్య కహాణిఁ ఖగతోహి సుచినేవకమమప్రాసప్రియ ।

అసలించారి భజ మోహి పరిహరి ఆస భరోస సబ 187

కా॥ ఓ గరుడుడా! నీకు సత్యమును జెప్పుచున్నాను. నిష్కామ
సేవకులు నాకు యిష్టము. వారిని ప్రాణముతో సమానముగ ప్రేమింతును.
వివిధములగు నాశలు వదలి నన్ను భజింపుము.

చా॥ కబహనాఁ కాలన వ్యాపిహి తోహి ।

సుమిరేసు భజేసు నిరంతరమోహి ।

ప్రభు వచనామృత సునిన అహిఁ ।

తను పులకిత మన అతి హరషాఁ ।

1

కా॥ నిన్నెప్పుడు కాలమంటదు. నిరంతరము నన్ను స్మరింపుము.
భజించుచుండుము. భగవానుని మాటలకు తృప్తి గలుగలేదు. శరీరము
పులకించివది. సంతోషము గలిగినది.

చా॥ సో సుఖ జానన్య మన ఆరుకానా ।

సహిఁ రసనా పహిఁ జాన్య బఖానా ।

ప్రభు సోభా సుఖ జానహిఁ నయానా ।

కహ కిమి సకహి తిన్వహి సహిఁ బయనా । 2

తా॥ ఆ సుఖము మనస్సునకు చెవులకు తెలియును. నాలుకతో సుఖమునుగూర్చి చెప్పజాలము. ప్రభువు అందము నేత్రములకు దెలియును. అవి నోరు లేకపోవుటవలన చెప్పజాలము.

చా॥ బహు బిధి మోహి క్రబోధి సుఖదేహ ।

లగేకరస సిసు కాతుక తేహ ।

సజల నయన కళు ముఖ కరిరూఖా ।

చితన్య మాతులగీ అతి భూఖా । 3

తా॥ నన్ను వివిధప్రకారముల బాగుగ నెఱింగినవాడై సర్వసుఖముల గలుగజేయు నా ప్రభువు బాలిలలు జేయసాగెను. కన్నులవెంట నీరు నింపుకొని ఆకలిగొన్న జాపులచే తల్లివైపు జూచెను. (విడ్డ ముఖమునుబట్టి తల్లి దెలిసికొనగలదు.)

చా॥ దేధి మాతు ఆతుర ఉతి ధాహ ।

కహి మృదుబచిన లిఎ ఉరలాహ ।

గోదరాఖ కరావ పయపానా ।

రఘుపతి చరిత లలిత కరగానా । 4

తా॥ ఆమెలేచి కోమలములగు వలుకులు వలుకుడు బోలరాముని హృదయమునకు హత్తుకొని. ఒడిలోనికి తీసికొని పాలివ్వసాగెను. శ్రీరామ చంద్రుని పాదలు పాదపాగెను.

సో॥ తేహి సుఖ లాగి పురారి అసుధ వేష కృత సివ సుఖద।
అవధపురీ సరవారి తేహి సుఖ మహాల సంతలె మగన ॥

తా॥ జీవులకు సర్వసుఖముల గలుగజేయునట్టియు, కళ్యాణ స్వరూపు, కగునట్టియు, త్రిపురాసురుని సంహారక రైయగు వరమశివుడు ఆకుభవేష మును ధరించి పొందిన సుఖమును ఆయోధ్యాపురములో ప్రీ-పురుషులును పొందిరి.

సో॥ సో ఈ సుఖ లవలేన జన్మ కారక సపనేహుఁ లహేడు
తే నహిఁ గనహిఁ ఖగేన బ్రహ్మ సుఖహి సజ్జన నుముతి॥

తా॥ ఒకవర్షరాజా ! న్వప్నములో ఒకవర్షాయము సుఖమును పొందినప్పటికిని సద్గుణుల సజ్జనుడు ఎదురుగ బ్రహ్మాయుండి సర్వసుఖ ముల గలుగజేయుచున్నను లెక్కింపడు.

చో॥ మైఁ పుని అనధ రహేడుఁ కళుకాలా ।

దేఖేడుఁ బాలబినోద రసాలా ॥

రామ ప్రసాద భగతి బరపాయుడుఁ ।

ప్రభు పద బంది నిజాశ్రమ ఆయుడుఁ ॥ 1

తా॥ నేను కొంతకాలమువరకు ఆయోధ్యాపురమందుండి రసవత్తరము లగు శ్రీరామచంద్రుని బాలక్రీడలు జూచితిని. తద క్తి గలుగునట్లు పెరమును పొందితిని. ఆతని దివ్య చరణములకు నమస్కరించి నేను నాఆశ్రమ మునకువచ్చితిని.

చో॥ తబ తే మోహి న బ్యాపీ మాయా ।

జబతే రఘునాయక అపనాయా ॥

యహా నబ గుప్త చరిత మైఁ గావా ।

హరి మాయాఁ జిమి మోహి నచావా ॥ 2

తా॥ శ్రీరఘరామని ఆశ్రయించినప్పటినుండి మాయనన్నంటలేదు
శ్రీహరి మాయ నన్నెట్లు ఆడించినది క్లుప్తముగ గుప్తముగ చెప్పితిని,

చా॥ నిజ అనుభవ అబ కహిఁ ఖగేసా ।

బిను హరి భజన న జాహిఁ కలేసా ।

రామ కృపా బిను సును ఖగరాళు ।

జాని స జాణ రామ ప్రభుతాళు ॥ 3

తా॥ ఓపక్షిరాజా : నేను నీకు వానిజలనుభవము తెప్పచున్నాను.
భగవానుని భజింపకుండిన దుఃఖములు నశించవు. పక్షిరాజా : దయతో
వినుము. శ్రీరామచంద్రుని దివ్యానుగ్రహము లేకుండిన ఆతని గొప్ప
తనము తెలియదు.

చా॥ జానేఁ బిను న హోళి పరతీతి ।

బిను పరతీతి హోళి సహిఁ ప్రీతి ॥

ప్రీతి బినా సహిఁ భగతి డితాళు ।

జిమి ఖగపతి జలకై చినాళు ॥ 4

తా॥ ప్రభువుగ దెలియుటచే ఆతనిపై విశ్వాసము కుదురలేదు.
విశ్వాసములేకుండిన ప్రేమ గలుగదు. నీటిపైన సునుపుతనం నిలువనట్లుగా
ప్రేమలేనిదే భక్తి గలుగదు.

సా॥ బిను గుర హోళి కి గ్యాన కి హోళి బిరాగ బిను ।

గావహిఁ బేద పురాన సుఖ కి లహిఁ అ హరి భగతి బిను ॥

తా॥ గురువులేనిదే జ్ఞానమెట్లు గలుగును? వైరాగ్యములేనిదే జ్ఞానము లభించునా? శ్రీహరిని భజింపనిదే సుఖ, సంతోషములు గలుగవని వేదపురాణములు చెప్పుచున్నవి.

సా॥ కోడి బ్రహ్మము కి పావ తాత సహజ సంతోష బిను ।

చల్లెకి జల బిను నావ కోటి జతన పచి పచి మరిల॥ 89

తా॥ ఓ గరుడుడా! సంతోషములేనిదే కాంతిలభించునా? కోటి ఉపాయములు దిన్నిననూ, తన్నుకొని తన్నుకొని చచ్చిననూ వీరులేనిదే నావనడచునా?

చా॥ బిను సంతోష నకాము నసాహీ ।

కాము అభత సుఖ సపనేహుఁ నాహీ ।

రాము భజన బిను మిటహీఁ కి కామా ।

ధల బిహీన తరు కబహుఁ కి జామా ।

తా॥ సంతోషములేనిదే కోర్కెలు నశించవు. అవి నశించనిదే స్వప్నములోగూడ సుఖము లభింపదు. శ్రీహరిని భజింపనిదే కోర్కెలు నశించునా? ఖాదేవి అడరువులేనిదే చెట్లు మొలచునా?

చా॥ బిను బిగ్యాన కి నమతా ఆవళి ।

కోడి అవకాన కి నభ బిను పావళి ।

శ్రద్ధా బినా ధర్మనహీఁ హోకు ।

బిను మహిగంధ కి పావళి కోకు ।

తా॥ జ్ఞానవిజ్ఞానము లేకుండిన సమదావమెట్లు గలుగును? ఆకాశము లేకుండిన బోయగానుండు ప్రదేశమెట్లుండిను? శ్రద్ధాభక్తులు లేనిదే ధర్మా చరణలు జేయగలమా? వృద్ధీకర్తృత్వములేనిదే వాసనలు పొందగలమా?

చా॥ బిను తప తేజ కి కర బిస్తారా ।

జల బిను రస కి హోళి సరసారా ।

నీ లకి మీ బిను బుధ నేవకాళు ।

జమి బిను తప న రూపా గోసాళు ।

3

తా॥ తపోబలము లేనిదే బ్రహ్మతేజోపుంజములు లేర్పడునా : జల తత్త్వములు లేనిదే సంసారసంబంధ రసాస్వాదనమెట్లు గలుగును : పండితులకు పేవలుజేయకుండిన పదాచారమెట్లు గలుగును : అగ్నితత్త్వము లేనిదే తేజఃపుంజములెట్లు బయలుదేరును :

చా॥ నిజ నుఖ బిను మనహోళి కి ధీరా ।

పరస కి హోళి బిహీన సమీరారా ।

కవనిజి సిద్ధి కి బిను బిస్వాసా ।

బిను మారిభజన న భవ భయ నాసా ।

4

తా॥ అత్మానందములేనిదే మనస్సు చలించకుండునా : వాయు సంచలనములేనిదే స్పర్శజ్ఞానము గలుగునా : సంపూర్ణ విశ్వాసములేనిదే సిద్ధులు గలుగునా : ఇదేవిధముగా శ్రీహరిని భజింపకుండిన చావు-పుట్టుకల భయము నాశనము గాదుగదా :

దో॥ బిను బిస్వాస భగతి సహి తేహి బినుద్రవహి నరాము ।

రామకృపా బిను సుపనేహుఁ జీవన లహ బిశ్రాము ॥ 90

తా॥ విశ్వాసములేనిదే భక్తి యేర్పడదు. భక్తిలేనిదే శ్రీరాము దనుగ్రహింపడు. అతని అనుగ్రహములేనిదే జీవులకు స్వప్నములోగూడ కాంతి లభింపదు.

దో! అస బిచారి మతిధీర తజి కుతర్క సంసయనకల ।

భజవల రామ రఘుబీర కరునాకర సుందర సుఖద ॥ 90

తా॥ సర్వశ్రేష్ఠుడా : దీశాలివగు గరుదుడా : ఇది దెలిసికొని కుట్రా
లోపనలు విడచి సందేహములువదలి కరుణానముద్రుడు, సుందరుడు,
సుఖములుగలుగజేయు వాడగునట్టి శ్రీరామచంద్ర మహారాజును భజింపుము.

చో! నిజమతి సరిస నాథ మైఁ గాఁకు ।

ప్రభు ప్రతాప మహిమా ఖగరాఁకు ।

కహేఁడఁ న కఛు కరి జగుతి నేబిషీ ।

యహ సబ మైఁ నిజ నయనన్వి దేభి ।

తా॥ ఓ వక్షిరాజా : ఓ ప్రభూ : నా బుద్ధిననుసరించి శ్రీరామచంద్ర
ప్రభువు గుణముల ప్రశాపమును, మహిమలను కీర్తించితిని. ఈవిషయము
లన్ని యుక్తితో నేర్పుగపెంచి జెప్పినవిగావు. స్వయంగా నేను జూచి
చెప్పినవే.

చో! మహిమా నామరూప గుణగాధా ।

సకల అమిత అనంత రఘునాథా ।

నిజ నిజమతి మునిహరి గుణ గావహిఁ ।

నిగమ నేమ నివ పారన పావహిఁ ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రమహారాజ గుణములు, మహిమలు, నామమా,
రూపము, దివ్యచరిత్రలు అనంతముగానున్నవి. శ్రీరామచంద్రుడు స్వయం
ముగ అనంతుడు. ఋషిశ్రేష్ఠులు వారివారి బుద్ధిననుసరించి శ్రీహరిగుణ
ములు కీర్తించిరి, చతర్వేదములు, అనంతశ్రేష్ఠులును, శివమహారాజుగూడ
వారి గొప్పదనమును పూర్తిగ వర్ణించలేకుండిరి.

చా॥ తుమ్మహి ఆది ఖగ నునక ప్రజంతా ।

సభ ఉడాహిఁ సహిఁ సావహిఁ అంతా ।

తిమి రఘుపతి మహిమా అవగాహా ।

తాత కబహుఁ కోఁఁ సావకి ధాహా ।

3

కా॥ నీవుమొదలు క్రిమి కీటకాదులవరకు, చిన్న-పెద్ద పాణులు ఆకాశమందెగురును. ఆకాశముయొక్క అంతఃస్థు కనుగొనలేకుండెను, యిదేవిధముగ ఓ గరుడుడా శ్రీరామచంద్రుని మహిమలు అంతలేకుండగ ఉన్నవి. యెవరైనా ఎప్పుడైనా కనుగొనగలరా? అదిసాధ్యమా?

చా॥ రాము, కామ సతకోటి సుభగతన ।

దుర్గాకోటి అమిత ఆరిమర్దన ।

సక్రకోటి సత సరిస బిలాసా ।

సబ సతకోటి అమిత అవకాసా ।

4

కా॥ శ్రీరాముడు అందమున కోట్లకొలది మన్మదులమించును. అదీన జనబాంధవుడు అనంతకోటి దుర్గలతో సమానముగ శత్రువుల నాశనము జేయును. కోట్లకొలది యింద్రులకంటె బిలాసము ఐశ్వర్యముగలవాడు. లెక్కకు మిక్కుటమగు ఆకాశములు శ్రీరామచంద్రునియందు గలవు.

చా॥ మరుతకోటి సత బివుల బల రవిసతకోటి ప్రకాస ।

ససి సతకోటి సునీతల సమస సకల భవ శాస ।

91

కా॥ కోట్లకొలది వాయుదేవులతో బలముననమానుడు. కోట్లకొలది సూర్యులతేజస్సుతో సమానమగు కాంతిగలవాడు. లెక్కకు మిక్కుటమగు చంద్రులతో సమానమగు చల్లదనముగలవాడు. సలసాగ సముద్ర భయమును నాశనము జేయువాడు.

చో॥ కాల కోటి సత సరిస అతి దు సర దుర్గ దుర్గంత ।

ధూమకేతు సతకోటి సమ దురాధరవ భగవంత ॥ 91

తా॥ నూరుకోట్ల యములతో సమానుడు. దు సరమైనవాడు దుర్గముడు దురంతుడు. జయించుటకు వీలులేనివాడు. శ్రీహరి నూఱుకోట్ల ధూమకేతువులను మించినవాడు. అత్యంత బలసంపన్నుడునై యున్నాడు.

చో॥ పభు అగాధ సతకోటి పతాలా ।

సమన కోటి సత సరిస కరాలా ।

తీరధ అమితకోటి సమపావన ।

నామ అఖిల అఘ పూక ససానన ॥ 1

తా॥ అవభువు నూఱుకోట్ల పాతాళములతో సమానమైన లోతు గలవాడు నూఱుకోట్ల యములతో సమానమైన భయమును గొలుపువాడు అనంతకోట్ల తీరములతో సమానుడున్ను, పవిత్రతను గలుగజేయువాడు అతని నామము పావనమూహ రాసులనాశనము జేయును.

చో॥ హిమగిరి కోటి అచల రిఘుభీరా ।

సింధుకోటి సత సమ గంభీరా ।

కామధేను సతికోటి సమానా ।

సకిల కామదాయక భగవానా ।

తా॥ శ్రీరఘురాముడు కోట్లకొలది హిమాలయ పర్వతములతో సమానము అచలమైన ధీరుడు కోట్లకొలది సముద్రములతో సమానమైన గంభీరము గలవాడు నూఱు కోట్లమంది మన్మథులతో సమానుడు పర్వ విధములగు కోర్కెలను నెరవేర్చువాడు.

చా॥ సారదకోటి అమిత చతురాశుఁ ।

బిధి సతకోటి సృష్టి నిపురాశుఁ ।

బిష్ణుకోటి సతసము పాలనా కర్తా ।

రుద్రకోటి సత సము సంహర్తా ॥

3

తా॥ అనంతకోటి సరస్వతులకంటెను చతురతగలవాడు నూఱు కోటి బ్రహ్మలకంటెను సృష్టిరచనా విర్యాజములందు నిపుణతగలవాడు. నూరుకోటి విష్ణువులతో సమానముగ పాలనచేయువాడు. కోటికొలది రుద్రులతో సమానముగ సంహరము చేయువాడు.

చా॥ ధనకోటి సత సము ధనసానా ।

మాయాకోటి ప్రపంచ నిధానా ॥

భార ధరశ సతకోటి అహీసా ।

నిరవధ నిరూపమ ప్రభు జగదీసా ।

తా॥ నూఱుకోటి కుబేరులతో ధనమున సమానుడు. కోటికొలది మాయలతో సమానముగ సృష్టిజేయుటలో నిపుణుడు. భూభారమును వహించు అనంతకోటి శేషులతో సమానుడు. ఆ శ్రీరామచంద్ర భగవానుడు జగదీశ్వరప్రభువు. ఉపమారహితుడు. హద్దులు లేనివాడు.

భం. నిరుపమ స ఉపమా ఆనరామ

సమాస రామనిగమ కహై ।

జమికోటి సత ఖద్యోతి సము రవి

కహత అతి లఘుతాలహై ॥

ఏహిభాంతి నిజనిజ మతి బిలాస

మునీన హరిహి బఖానహీఁ ।

ప్రభుభావ గాహక అతికృపాల

సప్రేమ సుని సుఖమానహీఁ ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రమహారాజు ఉపమారహితుడు అతనిని వర్ణించ వలెనన్న తుచ్ఛమగు ఉపమానములు జాలవు. శ్రీరామునితో సమానుడు శ్రీరాముడేనని వేదములు జెప్పినవి. కోట్లకోలది మిఱుగురు పురుగులైనను ఒక్క సూర్యునితో సమానము గానట్లు మాఱుకోట్లమంది సూర్యులైననూ ఒక్క శ్రీరామచంద్రునితో సమానముగారని మునిశ్రేష్టులు, ఋషులు, భక్తులు వారి-వారి బుద్ధి ననుసరించి శ్రీహరిని వర్ణించిరి కాని ప్రభువగు శ్రీరామచంద్రుడు భక్తుల భావముల గ్రహించి అనుగ్రహించును. కీర్తనలను విని ప్రేమతో సుఖముల ప్రసాదించును.

దో॥ రామ అమిత గునసాగర భాహ కి పావళి కోళి ।

సంతప్త సన జన కళు సనేడఁ తుమ్మ హి సునాయడి పోళి ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రు డపారమగు గుణములకు నిలయుడు అతని గుణములను దెలిసికొనిన వాడింతవరకు లేకు పాపాత్ములచే నే విన్న విషయములు నీకు జెప్పితిని.

పో॥ భావవన్య భగవాన సుఖనిధాన కరునా భవన ।

తజి మనతా మదమాన భజితి సదా సీతారవన । 92

తా॥ సుఖనియుడు, కరుణాధాముడు, శ్రీభగవానుడు, భావమునకు, ప్రేమకువలదు మమకను, మదమును వడలి శ్రీరామచంద్రుని భజింప వలెను.

చా॥ సునిభుకుండి కే బచన సుహావి ।

హరషేత ఖగపతి పంఖ పులావి ।

నయన నీర మన అతి హరమానా ।

శ్రీరఘుపతి ప్రతాప డర ఆనా ।

1

తా॥ శ్రీకాకభుకుండి మహర్షి వారి పలుకుల పక్షిరాజగు గరుడుడు విని సంతోషించినవాడై రెక్కలను విప్పారునట్లు చేసెను. వారి నేత్రముం వెంట అనందబాష్పములు రాలిపోగెను. మనస్సు ప్రసన్నతతో నుండెను. ఆ శ్రీరామచంద్రునియొక్క ప్రతాపమును హృదయమందు స్మరించెను.

చా॥ సాధిలి మోహ సముర్భి కళితానా ।

బ్రహ్మ అనాది మనుజ కరిమానా ।

పుని పుని కాగ చరన సిరు నావా ।

జాని రామ సమప్రేమ బధావా ।

2

తా॥ వెనుకటి మోహ, భ్రమల గురుకుడెచ్చుకొని పశ్చాత్తాపము పడసాగెను. నే ననాదిబ్రహ్మను మానవమాత్రునిగ మాత్రమే యెరుంగుదును. గరుడుడు మాటిమాటికి కాకభుకుండి పాదములపై నిడసాగెను. అతనిని శ్రీరామచంద్రునితో సమానమని యెరింగి ఉబ్బింగిన ప్రేమగల వాడై యుండెను.

చా॥ గురు బిను భవనిధి తరళ న కోళు ।

జౌఁ బిరంచి సంకర సమహోళు ॥

సంసయ సర్ప గ్రనేడి మోహి తాతా ।

దుఖద లహరి కుతర్క-బహు బ్రాతా ।

3

తా॥ గురువులేనిదే సంసారసముద్రమునుండి తరించలేము. అతడు
 నీవ, బ్రహ్మతో సమానమేలగాడు : గరుడడిట్లువలికెను. పేచీహితదా :
 సందేహరూపమునెడు సర్పము కాటునుండి తప్పించితివి. కుతర్కరూపము
 లనెడు దుఃఖముల గలుగజేయు అలలనుండి రక్షింపబడితిని.

చా॥ తవ సరూప గారుణి రఘునాయక ।

మోహి జిఅయితి జన సుఖదాయక ।

తవ ప్రసాద మమమోహ ససానా ।

రామరహస్య అనూపమ జానా ।

4

తా॥ భక్తులకు సుఖములగలుగజేయు శ్రీరాముడు నాకు కీర్తిని
 గలుగజేసెను. నీయొక్క అనుగ్రహముచే నాలోగల మోహము నశించి
 నది. శ్రీరామచంద్రుని రహస్యముల దెలిసికొన గలిగితిని.

దో॥ తాహి ప్రసంసి బిబిధి బిధి సీసనాళ కరజోరి ।

బిచన బినీత సప్రేమ మృదు బోలెడి గరుడబహోరి ।

తా॥ కాకభుళుండి మహర్షిని వివిధప్రకారముల కీర్తించి తలవంచి
 రెండుచేతులతో నమస్కరించుచు, గరుడుడు వివ్రముడై కోమలములగు
 పలుకులు యిట్లు పలుకసాగెను.

దో॥ ప్రభు అపనే అబిబేక తేగూర్పుడిఁ స్వామీతోహి ।

కృపాసింధు సాదర కమాహు జానిదాస నిజమోహి । ౪౩

తా॥ ఓ ప్రభూ ! దీనజనబాంధవా, నా అనివేకకారణమువలన
 మిమ్ముల నడుగుచున్నాను. నేను నీ నిజభక్తుడనని దెలిసికొని ప్రేమతో
 నా ప్రశ్నలకు సమాదానము జెప్ప వేడుచున్నాను.

చా॥ తుమ్మ సర్వగ్య తగ్య తమ పారా ।

సుమతి సుసీల సరల ఆచారా ।

గ్యాన బిరతి బిగ్యాప నివాసా ।

రఘునాయక కే తుమ్మ ప్రియదాసా ।

తా॥ వీకు సర్వము దెలియును. తత్త్వసారము నెరింగినవాడవు
మాయారహితుడవు ఉత్తమ బుద్ధిమంతుడవు. యుక్తుల నెరింగినవాడవు.
సత్సీలవంతుడవు. సదాచారవంతుడవు. జ్ఞాననిధివి. వైరాగ్యసంపన్నుడవు.
విజ్ఞాననిధివి. శ్రీరఘురామనకు ప్రియదాసుడవు

చా॥ కారన కవన దేహ యహ పాశా ।

తాత సకల మోహ కహహు బుర్హూశా ॥

రామ చరిత సర సుందర స్వామీ ।

పాయహు కహః కహహు శభ గామీ ।

తా॥ నీ కీ.కాకి శరీర మే కారణమువలన వచ్చినది. దయతో
నాకు దెలువప్రార్థన. భక్తప్రేషా! ఆకాశగామీ! సుందరమగునట్టి
దివ్యాతిదివ్యమైన శ్రీరామచరిత మానసకథ వీకెట్లు లభించినదో తెలియ
జెప్పము

చా॥ నాథ సునామైఁ అనసివ పాహీఁ ।

మహా ప్రలయహుఁ నాన తవ నాహీఁ ।

ముద్ధా బచన నహీఁ ఈశ్వర కహాశా ।

సోడి మోరేఁ మన సంసయ అహాశా ।

తా॥ ప్రభూ : నీకు మహాప్రళయములోగూడ మరణమండదని, నేను పరమశివునిద్వారా వింటిని. ఈశ్వరుడెప్పుడును అసత్యపు పలుకులు పలుకడు. అయినను నామనస్సున సందేహము గలుగుచున్నది.

చా॥ అగ జగజీవ నాగసర దేవా ।

నాథ సకల జగు కాల క లేవా ।

అండ కటాహా ఆమిత లయ కారీ ।

కాలు సదా తురతిక్రమ కారీ ॥

4

తా॥ ప్రభూ : నాగులు, నూనపులు, దేవతలు మొదలుగాగల చరా-చరజీవులు, దృశ్యప్రపంచమున కాలము నకు వశమైన కళేబరములే. అసంఖ్యాకములగు జీవులను నాశనము జేయునట్లే కాలము అనివార్యమైనదే.

సో॥ తుష్టు హిన వ్యాపత కాల అతి కరాల కారన కవన ।

మోహి సోకహాము కృపాల గ్యాన ప్రభావ కి జోగబల॥

తా॥ అత్యంత భయంకరమైన కాలముగూడ నిన్నుంటదు. దాని ప్రభావము నీపై ప్రసరించదు. దీనికి కారణమేమిటి? దయాసాగరా : దాని ప్రభావము జ్ఞానమునకు సంబంధించినదా : యోగబలమునకు సంబంధించినదా : నాకు దెలియజెప్ప వేడుచున్నాను

దో॥ ప్రభు తవ ఆశ్రమ ఆవీఁ మోరమోహ భ్రమభాగ ।

కారన కవన సో నాథ సుఖకహాము సహిత అనురాగ ॥

తా॥ ప్రభూ : నీ ఆశ్రమమునకు వచ్చుటచేత నాలోగల మోహము, భ్రమ నశించినది. దీనికి కారణమేమిటి? నా కిందతయు ప్రేమతో దెలియజెప్ప ప్రార్థించుచున్నాను

చౌ॥ గరుడ గిరా నుని హరక్షేట కాగా ।

జోలేట ఉమా పరమ అనురాగా ।

ధన్య ధన్య తవమతి ఉరగారీ ।

ప్రన్న తుష్టారి మోహి అతి ప్యారీ । 1

కా॥ ఓ ఉమా : గరుడుని వలుతులు విని కాకభుకుండి అనందించి ప్రేమతో చెప్పసాగెను. ఓ సర్పాంతకా: నీ బుద్ధి మిక్కిలి ధన్యమైనది ధన్యమైనది నీ ప్రక్క నా కానందమును, ప్రేమను గలిగించుచున్నది.

చౌ॥ నుని తవ ప్రశ్న సప్రేమ సుహాళు ।

పహుత జన్మకై సుధి మోహి ఆళు ।

సబ నిజ కథ కహాడ మై గాళు ।

తాత సుహు సాదరమన లాళు । 2

కా॥ నీయొక్క ప్రశ్న సుందరము ప్రేమతో గూడినట్టిది. నా కవేక జన్మలవరకు గుర్తుండును. నేనా కథను విస్తరముగ చెప్పెదము ప్రేమతో జాగరూకుడనై తదేకదృష్టితో వినుము.

చౌ॥ జప తప మఖ నమ దమవ్రత దానా ।

బిరతి బిజేక జోగ బిగ్యానా ।

సబ కర ఫల రఘుపతి పదప్రేమా ।

జేహి చిను కోట నసావళి జ్ఞేమా । 3

కా॥ అనేకవిధములగు జపములు, తపములు, యజ్ఞములు మనో నిగ్రహము, యింద్రియ జయము, వ్రతములు, దానములు, వైరాగ్యము, వివేకము, యోగము విజ్ఞానము మొదలుగాగల వాని పలికములన్నియు

శ్రీరామచంద్రునియందు భక్తిగలిగి యుండుటయే. ఇదిదప్ప వివరికిని కల్యాణగుణములు గల్గుగవు.

చౌ॥ ఎహి తన రామ భగతి మ్రో సాళు ।

తాతే మోహి మమతా ధికా ఈ ।

జేహి తె కళు నిజ స్వారథ హోళు ।

తేహి పర మమతా కర సబ కోళు ।

తా॥ నేనీ శరీరముద్వారానే శ్రీరామచంద్ర ప్రభువులవారి దివ్య మగు భక్తిని బొందితిని నాకీ కాకిశరీరమనిన యిష్టము. దీనిలో స్వారథము గలదు. దీనినందరును ప్రేమించుచున్నారు.

సో॥ పన్న గారి అసినీతి శృతి సమ్మత సజ్జనకహహీం ।

అతినీచహు సనప్రీతి కరిల జాని నిజపరమ హిత । 95

తా॥ ఓ గరుడుడా ! అత్యంత నీచునిగూడ ప్రేమించుమని పేద ములు సజ్జనులు, మహాత్ములు చెప్పుచున్నారు.

సో॥ పట కీట తే హోళ తేహి తేపాటంబర రుచిర ।

కృమికాలి సబుకోళి పరమ అపావన ప్రాసనమ । 96

తా॥ పురుగువలన పట్టు ఏర్పడుతుంది, దానివలన పట్టువత్తము లేర్పడుతాయి. ఈకారణంగా ఆ జీవవిశ్రమగు పురుగునుగూడా అందరూ ప్రాణములతో సమానంగా పెంచుతారు

చౌ॥ స్వారథ సాచ జీవ కహలు ఏహో ।

సునక్రమ పచన రామపద నేహో ।

సోఁ ఇ పావన సోఁ సుభగ శరీరా ।

జో తనుపాఱి భజితి రఘు బీరా ।

తా॥ మనోవాక్కాయ కర్మబద్ధారా జీవులెల్లరకును శ్రీరాసు
చంద్రుని దివ్య వరణావిందములపై భక్తిగలిగి యుండుటయే నిజమగు
దర్శము. ఆ శరీరమే వృత్రము సుందరమునైనట్టిది. అట్టి శరీరమును
పొందినందులకు శ్రీరాసుని భజించుటయే పరిమళము.

చో॥ రాని విముఖులకి బిధి నరుడేహీ ।

కవికోకిల స ప్రసంగసహితేహీ ।

రామభగతి ఎహి తన ఉర జామీ ।

తాతే మోహి శరమ ప్రియస్వామీ । 2

తా॥ శ్రీరామ విముఖులు దివ్యమగు బ్రహ్మవంటి శరీరమును
బొందినను కవులు, పండితులు కీర్తింపరు. ఈ శరీరముద్వారానే నాకు
శ్రీరామభక్తి ప్రాప్తించినది కావుననే నాకీ శరీరమనిన మిక్కిలి యష్టము.

చో॥ తజఁ న తన నిజ ఇచ్చా మరనా ।

తన బిను బేద భజన సహిఁ బరనా ॥

ప్రభు మోహం మోహి బహుత. బిగోవా ।

రామ విముఖ సుఖ కలహం న సోవా ॥ 3

తా॥ నా ఇచ్ఛననుసరించియే నాకు మరణముండును. నేనీ శరీర
మును వదలను వేదములలో చెప్పబడిన వ్రతారము శరీరములేనియేదల
భగవానుని భజించుట యగుదుగదా ! మోదకు మోహపశుడనై దుర్ధ

పాల్గెతిని. శ్రీరామ విముఖుడనగుటచే ఏనుఱు సంతోషములునూ పొందలేకుంటిని.

చా॥ నానా జన్మ కర్మ పుని నానా ।

కిఎ జోగ జప తప మఖ దానా ॥

కవన జోని జన మేడఁ తహఁ నాహీఁ ।

మై ఖగే స భ్రమి భ్రమి జగ మాహీఁ ॥

4

తా॥ నే ననేక జన్మలలో, వివిధ విధముల యోగమును, జప, కవన యజ్ఞముల, దానధర్మాది కార్యముల జేసియుంటిని. జగమందెన్ని ప్రజాతులు గలవో మాటిమాటికి వారి గర్భములందు జన్మింపకుంటిని.

చా॥ దేభేడఁ కరి సబ కరమ గోసాకు ।

సుఖ స భయడఁ అబహిఁ కీ నాకు ।

సుధి మోహి నాథ జనమ బహుకేరీ ।

సివ ప్రసాద మతి మోహఁ స ఫేరీ ।

తా॥ ఋషిశ్రేష్ఠాః । నే ననేక కార్యము లనేకజన్మలలో జేసితిని. కాని ఈ జన్మలో గలిగిన సుఖ-సంతోషములు ఏ జన్మలోను గలుగలేదు. పేదహితుడా! శివుని దివ్యానుగ్రహముచే నా కనేక జన్మలలోని విషయములు గుర్తున్నవి గనుకనే మోరమగు మోహము వా బుద్ధికి అవరించలేదు.

దో॥ ప్రథమ జన్మకే చరిత అబకహాడఁ సునవల బిహగేస

సున్మిప్రభు పడ రతి, ఉపదయ జాతేఁ మిటహిఁకలేన । 96

తా॥ ఓ గరుడుడా ! వినుము. నేను మొదట నాకు గల్గిన జన్మను గురించి చెప్పుచున్నాను. అది నీవు వినుటచే శ్రీరాముని దివ్యచరణములందు భక్తి, ప్రేమ గలుగును. నీకున్న దుఃఖములు నశించును.

చో॥ పూరబ కల్ప ఎక ప్రభుజాగ కలిజాగ మలమూల ।

సర అరునారి అధర్మరత. సకల నిగమ ప్రతికూల । 96

తా॥ ఓ ప్రభూ ! పూర్వమందొక కల్పమందు ఘోరమగు పాప భూయిష్టమైన కలియుగము గలదు. ఆ యుగమందు జన్మించిన ప్రీ-పురుషులెల్లరు ఘోరమగు పాపపరాయణులును, వేదవిరుద్ధాచారములుగల వారునై యుండిరి.

చో॥ జేహీఁ కలియుగ కోసలపురజాళు ।

జనమత భయఁక సూద్ర తను పాళు ।

సివసేవక మసక్రమ అరుబానీ ।

ఆస దేవ నిందక అభిమానీ ।

1

తా॥ నేనా యుగమందు ఆయోధ్యాపురములో కూడ్రజన్మను బొందితిని. మనోవాక్కాయ కర్మలద్వారా పరమశివుని భక్తుడను. ఇతర దేవతలను నిందించువాడను. ఆభిమానముతో నిందినవాడనై యుండెడి వాడను.

చో॥ ధనమదమత పరమ బాచాలా ।

ఉగ్రబుద్ధి ఉరదంభ బిసాలా ।

జదపి. రహేఁక రఘుపతిరజధానీ ।

తదపి సకళు మహిమా తబ జానీ ।

2

తా॥ నాకు ధనమదము గలదు. కాప్రవిరోధిని, కోపిష్ఠిని. నా హృదయమున దంభము గలదు. శ్రీరాముడు జన్మించిన అయోధ్యాపురముందు దిరుగుచున్నను నా కా సమయములో శ్రీవారి ప్రభావ మేమాత్రమును దెలియలేదు.

చా॥ అబకానా మైఁ అవధ ప్రభావా ।

నిగమా గమ పురాన అసగావా ॥

కవనేహుఁ జన్మ అవధ బన జోకు ।

రామ పరాయణ సోపరి హోకు ॥

3

తా॥ నేనిప్పు డయోధ్యాప్రభావము నెరిగితిని. ఏదో నొక కారములో, నేదో యొక జన్మమందు అయోధ్యాపురములో జన్మించి, నివాసముండిన శ్రీరామభక్తులయ్యెడరని వేదములలో, పురాణములలో కీర్తింపబడి యుండెను.

చా॥ అవధ ప్రభావ జాన లేబ్ర.పానీ ।

జబ ఉర బనహిఁ రాము ధను పానీ ।

సో కలికాల కఠిన ఉరసారి ।

పాప పరాయణ నబ సర సారీ ॥

4

తా॥ అయోధ్యాపురమందు గల సకల చరాచరజీవుల హృదయములలో ధన్యులదరియగు శ్రీరామచంద్రుడు నివసించును. ఓ గేరుడుడా : ఈ కలికాలము మిక్కిలి కఠినమైనది. ప్రేమపురుషులెల్లరు పాపవరాయణులుగ నుందురు

చా॥ కలిమల గ్రసే ధర్మ నబ లుప్త భావ నదగంధ ।

దంభిన్త నిజమతి కల్పి కరి ప్రగట కిఎ బహు పంధ ।

కా॥ కలియుగమందు పాపములన్నియు ధర్మమునందు వ్యాపించి
యుండెను. పురాణేతిహాసములు దాగినవి, దాంభికులు వారి - వారి బుద్ధి
దిలములద్వారా ప్రకటించిన కార్యములే జరుగుచుండును.

దో॥ భవ లోగసబ మోహ బస లోభగ్రనే సుభ కర్మ ।

సును హరి జాన గ్యాన నిధి కహాణి కఘ కర్మ కలి ధర్మ॥

కా॥ ప్రజలెల్లరు మోహమునకు వశులైరి. లోభవశమున సత్క-
ర్మలు చేయరు ఓ జ్ఞాననిధి : శ్రీహరివాహనుడా : గరుడుడా : కలియుగ
వద్దకుం జెప్పుచున్నాను జాగరూకుడవై వినుము.

చో॥ బరస ధర్మ సహిఁ ఆశ్రమ చారీ ।

శ్రుతి బిరోధ రత సబ నర నారీ ॥

ద్విజ శృతి బంచక భూప ప్రజానస ।

కోడి సహిఁ మాన ని గమ అనుసానస ॥

1

కా॥ కలియుగమందు చతుర్వర్ణాశ్రమ ధర్మములుండవు. శ్రీ
పురుషులెల్లరు వేదవిరుద్ధాచారములు నలుపుచుండురు. బ్రాహ్మణులెల్లరు
వేదముల నమ్ముకొందురు. రాజులెల్లరు ప్రజల బాధించుచుండురు. వేదము
లలో జెప్పినట్లేవరును పాటించరు.

చో॥ మారగ సో య జా కహుఁ జోయ భావా ।

పండిత సోయ జో గాల బజావా ॥

మిథ్యా రంభ వంభ రత జోఁకు ।

తాకహుఁ సంత కహయ సబ కోఁకు ॥

2

తా॥ ఎవరి కేది మంచిదిగ దోచునో అదే మార్గమై యుండును. ఏకరువుపెట్టి వాగుచుండెడివాడే పండితుడు. ఎవ డసత్యము పలుకునో, దంభాచారముగ నుండునో, అట్టివారెల్లరును సత్పురుషులుగ నుండురు.

చా॥ సో ఇ స యాన జో కర ధన హారీ ।

జో కర దంభ సో బధ ఆచారీ ॥

జో కమా ర్ఘా ట మసఖరీ జానా ।

కలి యుగ సోఇ గునవంత బఖానా ॥

3

తా॥ ఇతరుల ధనమును మోసముజేసి, సంపాదించువాడు నేర్పరు డును బుద్ధిమంతుడునై యుండును ఎవడు దంభాచారములు గలిగియుండునో వాడే ఆచారవంతుడుగ నుండును. అసత్యము లెక్కువగ పలుకువాడు, నవ్వులతో ఎగతాళి చేయుచుండువాడు గుణవంతుడని చెప్పబడెను.

చా॥ నిరా చార జో శ్రుతి పథ త్యాగీ ।

కలియుగ సోఇ గ్యానీ సో బిరాగీ ॥

జాకై సఖ అరు జటా బిసాలా ।

సో ఇ తాపస ప్ర సిద్ధ కలి కాలా ॥

4

తా॥ ఎవరు ఆచారహీనులై యున్నారో, వేదమార్గము నొడలి యున్నారో అట్టివారే కలియుగమందు జ్ఞానవృద్ధులును వైరాగ్యవంతులునై యుండురు.

దో॥ అశుభ బేష భూషణ ధరేఁ భచ్చా భచ్చకేఖాహిఁ ।

తేఱ జోగీ తే ఇ సిద్ధ సర పూజ్య తే కలిజాగమాహిఁ ।

తా॥ ఎవరు అకుభపేషధారులో, అమంగళభూషణధారులో, తినరాని పదార్థములు తినుచుందురో అట్టి యోగులే సిద్ధమహాత్ములును, అట్టివారే కలియుగమందు ప్రసిద్ధమగు తపస్సంపన్నులున్నునై యుందురు.

పో॥ జో అపకారీ చార తిన్హ కరగౌరవ మాస్యతేఞ్చ ।
మనక్రమ బచన లభార తేఞ్చ బక్తా కలికాల మహుః ॥

తా॥ అచారవంతులకు అపకారము జేయువారు గౌరవసంపన్నులు. వారే సన్మానింపబడుదురు. మనోవాక్కాయ కర్మలద్వారా ఎవరు అసత్యపు వచులు వచుకునో అట్టివారే ఈ కలియుగమందు నేర్పరులని దెలిసికొనుము.

చా॥ నారి బిబస సర సకల గోసాళు ।
నాచహిఁ సట యర్కుట కీ నాళు ॥
సూద్ర ద్విజన్త ఉపదే సహిఁ గ్యానా ।
మేలి జనౌఉ కాహి కుదానా ॥

1

తా॥ ఓ పక్షిరాజా ! పురుషులెల్లరు ప్రీతికు స్వాధీనులు. కోతుల వాని చేతిలో కోతి అడునట్లాడుదురు. బ్రాహ్మణులకు భూద్రులు జ్ఞానోపదేశములు జేయుదురు. చేయరాని వస్తువుల పదార్థముల మేలిమగు దానములు గ భావించి చేయుచుందురు.

చా॥ సబ సర కామ లోభ రత క్రోధీ ।
దేవ బ్రహ్మ శ్రుతి సంత బిరోధీ ॥
గున మందిర సుందర పతి శ్యాగీ ।
భజహి నారి పర పురుష అభాకీ ॥

2

తా॥ పురుషులెల్లరు కామమునకు వకులై కోపముగ ప్రవర్తించు
చుందురు దేవతలకు, బ్రాహ్మణులకు, భక్తులకు, వేదాచారములకు విరోధ
ముగ ప్రవర్తించెదరు. దురదృష్టవంతులగు ప్రీతి తమతమ భర్తలను
వదలి పరపురుషుల నాశ్రయించి వారికి సేవలు జేయుదురు.

చా॥ సౌభాగినీ బిభూషణ హీనా ।

బిధ వస్త్ర కేఁ సింగార నవీనా ॥

గురు సేవ బధిర అంధ కా లేఖా ।

ఏక న సున ఇ ఏక నహిఁ దేఖా ॥

3

తా॥ ముత్యదువలగు ప్రీతి అభరణములు వదలెదరు విశంతువులగు
ప్రీతి నూతన అభరణములు ధరించెదరు. శిష్యులు గురువులకు పాపముల
నందిగల్గెదరు. వారి ఉపదేశములు పాటించరు. అనేకమంది గురువుల
గలిగియుండుటచే దివ్యజ్ఞానదృష్టి గలుగదు.

చా॥ హర ఇ సిన్ధు ధన సోకన హర ఈ ।

సో గురు ఘోర నరక మహలుఁ పరఈ ।

మాతృ పితృ కాల కన్హి బో లానహిఁ ।

ఉదర భరై సో ఇ ధర్మ సిఖా నహిఁ ।

4

తా॥ గురువులు శిష్యుల ధనమును హరించెదరు. వారి దుఃఖముల
బోగొట్టరు వారు ఘోరాతిఘోరముగు నరకమున బడిెదరు. తల్లిదండ్రులు
వారి వారి విద్వంసులకు అట్టి ధర్మములే చెప్పుదురు. అవచ్చిన ధనముతోనే
వారు జీవింతురు.

దో॥ బ్రహ్మ గ్యాన బిను నారి నర కహహిఁ న దూసరితాత ।

కౌఢీ లాగి లోభ బస కరహిఁ బ్రిప దురు ఘాత । 99

తా॥ శ్రీపురుషలెల్లరు బ్రహ్మజ్ఞానమును గూర్చియే చెప్పకొను చుందురు. యితరములగు విషయములు జెప్పకొనరు. ధనలాభముకొరకు బ్రాహ్మణుల, భక్తుల గురువుల హత్య చేయుటకు వెనుకాడరు

దో॥ కాదహిఁ సూద్ర ద్విజన్త సనహమ తుష్ట తే కఘఘాటి జానతి బ్రహ్మ నో బిప్రవర ఆంఖి దేఖా నహిఁడాటి ।

తా॥ కూద్రులు బ్రాహ్మణులతో వాద - నివాదములు చేయుచు మేమెందున తక్కువో చెప్పుము? ఎవడు బ్రహ్మనెరుగునో వాడే శ్రేష్ఠ మగు బ్రాహ్మణుడని వలుకుచు వండ్లకొరుకుచు కండ్లరిమి జూచుచుందురు.

చో॥ పరశ్రీయ లంపట కపట స యానే ।

మోహ ద్రోహ మమతా లపటానే ॥

తెల్ల అభేదబాదీ గ్యానీ సర ।

దేఖామై చరిత్ర కలిజగ కర ॥

1

తా॥ ఎవరు పరాయి శ్రీయందాసక్తిని గలిగియుందురో, కపట నాటకమాడుటలో నేర్పరిగ నుండునో, మోహమును జెడుచుండునో, ద్రోహము చేయుచుండునో, ప్రేమను, అభిమానమును నటించుచుండువాడే బ్రహ్మకు, జీవునకు భేదములేదని దెల్పుచుండువారే బాగుగ దెలిసిన జ్ఞానులు; కలియగమందిట్టివారిని జూచితిని

చో॥ ఆవు గఎ అరు తిన్హ హూ ఘా లహిఁ ।

జే కహుఁ సత మారగ ప్రతిపాలహిఁ ।

కల్ప కల్ప భరి ఎక ఏక సర తా ।

సరహిఁ జే దూషహిఁ శృతి కరి తరతా ।

2

తా॥ వారు నాకనమగుటయేగాక యితరులను నాకనము జేయుదురు.
కర్కశక్తర్క వాదములతో పేదముల నిందించువారు కల్పాంతరమువరకు
ఓక్కొక్క నరకములో దిరుగుచుందురు.

చా॥ జే వరనాథము తేలి కుమ్మారా ।

స్వ ప చ కిరాత కోల కలవారా ।

నారి ముళు గృహ సంప తి నానీ ।

మూఢ ముఢా ఇ హోహిఁ సన్యాసీ ।

3

తా॥ తెలిగ, కుమ్మరి, ఛండాల, భిల్ల, కోల, కిరాతులు మొదలుగా
గల నీచజాతులు ఆదది జన్మినను, గృహసంపదలు నశించినమా తరలు
బోదులుగ జేయించుకొని సన్యాసులయ్యెదరు.

చా॥ తె బిప్రస్థ సప ఆపు పుజావహీఁ ।

ఉభయ లోక నిజహాధ స సావహీఁ ।

బిప్ర నిరచ్చర లోలుపు కా మీ ।

నిరాచార సత వృషలీ స్వామీ ।

4

తా॥ బ్రాహ్మణులచే పూజలు చేయించుకొనియెదరు. అట్టివారు
స్వయముగ ఇహవరలోకములలోగూడ నాకనమయ్యెదరు. నిరక్షరాస్య
దగు బ్రాహ్మణుడు, లోభివాడు, కాముకుడు, ఆచారహీనుడు, మూర్ఖుడు,
నీచజాతిలో గల వ్యభిచారిణిస్త్రీకి భర్త యగును.

చా॥ సూద్ర కరహిఁ జప తప వ్రత నానా ।

బైతి బిరాసన కహహి పురానా ॥

సబ సర కల్పిత కర హిఁ అచారా ।

• జా ఇ స బరని అనీ తి అపారా ।

5

తా॥ శూద్రులు వివిధరకములగు జవ, తపములున్నా వ్రతములున్నా జేయుచుందురు. వ్యాసపీఠముపై కూర్చుండి పురాణములు జెప్పుచుందురు మానవులెల్లరు కల్పితాచరణలు నల్పుచుందురు. ఆ అపారమగు విరుద్ధాచరణలు వర్జింపజాలను.

దో॥ భవ వరస సంకర కలి భిన్న సేతు సబలోగ

కరహిఁ పాప శావహిఁ దుఖ భయ రు జ సోక బియోగ॥

తా॥ కలియుగములో శ్రీ-పురుషులెల్లరు వర్ణ సంకరులయ్యెదరు, మర్యాదరహితులుగ వ్రవర్తించెదరు. పావకర్మములు చేయుటచే దుఃఖము, భయము, రోగము, శోకములతో బాధలు వడుచుందురు

దో॥ శృతి సమ్మత హరిభక్తి ప ధ సంజాత బిరతి బివేక ।

తేహిఁ సచలహిఁ సరమోహ బసక్పహిఁ పంధి జనైక॥

తా॥ వేదసమ్మతమైన వైరాగ్యము, జ్ఞానములే హరిభక్తికి మార్గము. కలియుగమానవులు మోహపశులగుటచే భక్తిమార్గమున ప్రయాణింపక వివిధవిధములగు మార్గములు కల్పనలు చేయుచుందురు

భం॥ బహు దామ సఁవారహిఁ ధామ జతీ ।

బిష యా హరి లీన్హి స సహి బిరతీ ।

తపనీ ధనవంత దర్శిదగృహీ ।

కలి కాతుక తాత సజాత కహీ॥

తా॥ సన్యాసులు ధనమును కూడబెట్టి భవనములు కట్టుకొను చుండురు. వారిలో వైరాగ్యముండదు. విషయలంపటు లయ్యెదరు తపస్సు జేయువారలె అదృష్టవంతులయ్యెదరు. గృహస్థులే దరిద్రులుగ నుండురు. ఓ గరుడదూ : కలియుగ దుష్టచరిత్రలు, లీరిలు ఏమాత్రమున్నూ జెప్ప కాలను.

ఛం॥ కులముతి నికారహిఁ నారి నతీ ।

గృహ ఆనహిఁ చేరి నిబేరి గతి ।

సుత మానహిఁ మాతం పితా తబలౌఁ ।

అబలానన దీఖ సహిఁ జబ లౌఁ ।

తా॥ కులవతిని, పుణ్యవతులగు స్త్రీలను పురుషులు యింటినుండి వెళ్ళగొట్టెదరు. ఇంటిలోనికి దాసీస్త్రీలను దెచ్చి భార్యలాగ ఉపయోగించు కొనెదరు. భార్యముఖము జూడనంతవరకే తల్లిదండ్రులు. (భార్య వచ్చుటతోడనే తల్లిదండ్రుల వదలుచుండురు.)

ఛం॥ ససురారి పి ఆరి లగీ జబ తేఁ ।

రిపురూప కుటుంబ భవ తబతేఁ ।

నృప పాప పరాయణ ధర్మ సహిఁ ।

కరి వండ బిడంబ ప్రజా నిలేహిఁ ।

తా॥ అత్తగారి మాటల్లో బతుటచే తల్లిదండ్రులు శత్రువులయ్యె దరు. రాజులు పాపపరాయణులయ్యెదరు. వారిలో ధర్మ - అచరణ లుండవు. ప్రజల నెల్లపుడును బాధించుచు, శిక్షలు విధించుచు దుర్బలు గలుగజేయుచుండురు.

ఛం॥ ధనవంత కులీన మలీన బివీ ।

ద్విజ చిహ్న జనేఉ ఉమార తవీ ।

సహిఁ మాన పురాన సబేదహిజో ।

హరి నేవక సంత సహీ కలిసో ॥

కా॥ భాగ్యవంతులు నీచజాతిలోనివారై నను ఆచారవంతులుగ బ్రాహ్మణ చిహ్నములు గలిగియుందురు. మానమర్యాదలు లేకయే తపస్కుల వేషములు వేయుదురు. వేదముల, పురాణముల గుర్తింపరు కలియుగమం దిట్టివారే హరిభక్తులుగ నుందురు. సత్పురుషులుగ, మహాత్ములుగ రాజింతురు.

ఛం॥ కవిబృంద ఉదార దునీ న సునీ ।

గున దూషక వ్రాత సకోపి గునీ ।

కలి శారహి శార దుకాల పరై

బిను అన్న దుభి నబ లోగ మురై ।

కా॥ కవికాలోకమున గుంపులుగ పండితులుండురు. ఈ కలియుగ మందు కవుల పోషించు దాతలుండరు. వారిని లెక్కించువారున్నా ఉండరు. కలియుగమందనేక వర్ణాయములు కాలగమనము దప్పచుండును. అన్నపానీయములు లేకుండుటచే వ్రజలు మఃఖములపాలయ్యెదరు.

దో॥ నును ఖగె న కలి కపట హట దంభ ద్వేష పాపండ ।

మాప మోహ మారాది మదబ్యాపి రహేబ్రహ్మాండ ।

కా॥ ఓ పక్షిరాజా! గరుడుడా! దయతో నాలకింపుము. ఈ కలియుగమందు కపటలు, కోవగ్రస్తులు, దంభము గలవారున్నా, ద్వేషము

గలవారున్నూ, పాపండులు, అభిమానులు, మోహవేగులు, కామాదిగుణములు గలిగినవారీ బ్రహ్మాండ-ల నిండుగ వ్యాపించియుండెదరు.

దో॥ తాపన ధర్మ కర హి-ల జప తప వ్రతే మఖ దాన ।

దేవ న బరవహిఁ ధరనీఁ బవ న జానహిఁ థాన ॥ 101

తా॥ కలియుగమానవులు జప, తప, యజ్ఞాదిక్రతులు దాన, ధర్మాదివ్రతములు తామనభావముతో జేయుచుండురు ఇంద్రాదిదేవతలు వర్షములు కురిపింపదు. అందువలన ఆహారపుష్పంబులు పండవు ఆహారము లభింపదు.

ఛం॥ అబలా క చ భూషణ భూరి ఛుధా ।

ధవ హీన దుభీ మమతా బహుధా ।

సుఖ చాహహిఁ మూఢ న శ్మరతా ।

మతి ధోరి కఠోరి న తోములతా ।

తా॥ శ్రీలకు వెంట్రుకలే సౌమ్ములు (వారేసౌమ్ములు ధరింపదు.) వారెల్లప్పుడు అసంతృప్తులుగ నుండురు ధనము లేకుండుటచే బాధపడుచు వివిధ విధములగు కోర్కెలు పెంచుకొనెదరు అవి నెరవేరకుండుటచే బాధలకు, మానసిక ఆశాంతికి కారణులయ్యెదరు. ఆ మూర్ఖులు సుఖముల నాశింతురు. కాని దానధర్మములు జేయు తలంపుండను సొందబుద్ధులు, కఠోరహృదయులు వారియందేహాద్యమున్న ముండుభావము లుండవు

ఛం॥ సరవీడితి రోగ నబోగ కహిఁ ।

అభిమాన బిరోధ అకార సహిఁ ।

లఘుజీవన నాబతు వంచ దసా ।

కల పాంత న నాన గుమాను అసా ॥

తా॥ కలియుగ మానవులు రోగగ్రస్త అయ్యెదరు. భోగసుఖము లుండవు. నిష్కారణముగ అభిమానమువల్ల విరోధములు గలుగును. అల్పాయువులు ప్రళయమువచ్చినమా మరణమురాలేదని భావపరుచుదురు.

ఛం॥ కలికాల బి హాల కిఎ మనుజా ।

సహిఁ మాన కౌ అనుజా తనుజా ॥

సహిఁ తోష బిచార న నీతలతా ।

సబ జాతి కు జాతి భఎ మగతా ॥

తా॥ కలికాల మానవులు అస్తవ్యస్తులుగ నుందురు. సోదర-సోదరీభావము లుండవు ప్రజలలో సంతోషము, వివేకము, శాంతముండదు. ఉచ్చ-నీచజాతులలో అలసత్వముండును.

ఛం॥ ఇరిమా పరుమాచ్చర లోలుపతా ।

భరి పూరి రహీ సమతా బిగతా ।

సబ లోగ బియోగ బిసోక హవి ।

వర నాశ్రమ ధర్మ అచార గయె ॥

తా॥ ఈర్ష్యవలన కఠినపగు పలుకులు పలుకుచుందురు. ఎడతెగని కోర్కెలుగలవారై యుందురు. సమత్వభావము నశించును. ప్రజలెల్లరు వియోగదుఃఖముచే నిండియుందురు. వర్ణాశ్రమ ధర్మములు పూర్తిగ నశించును.

చం॥ దమ దాన దయా సహజాన పసి ।

బడ తా పరవంచన తాతి ఘనీ ।

తను పోషక నారి నరా సగరే ।

పర నింగ కజేజగ మో బగరే ।

తా॥ కలియుగ సూనపులయం దిండియ నిగ్రహముండదు. దాన, ధర్మము లెవరిలో నుండవు. మూర్ఖులు పరులను గొప్పగ దూషించుచుందురు. శ్రీ-పురుషులెల్లరు వారి - వారి శరీరపోషణ జేయుటయందే కాలము గడిపెదరు. పరులను దూషించువారి ప్రవంచమందు కీర్తిని పొందెదరు.

దో॥ నును బ్యాలారి కాల కలిమల అవగున ఆగార ।

గునడి బహుత కలిజాగ కర బిను ప్రయాన నిస్తార । 102

తా॥ ఓ సర్పనాశకా ! గరుడా ! దయతో నాలకింపుము. కలికాలము పావపంకిలమైనది. అవగుణములకు పుట్టిల్లు. దీనియందొక సుగుణము గలదు కష్టపడకయే సంసారసముద్రమునుండి తరించవచ్చును.

దో॥ కృత జాగ త్రేతా ద్వాపర పూజా మఖ అరు జోగా ।

జోగతి హో ఇ సో ఇ కలి హరి నామ తెపావహిలోగా

తా॥ సత్యయుగమందు యోగమార్గముద్వారాను, త్రేతాయుగ మందు యజ్ఞములు చేసియు, ద్వాపరయుగమందు పూజలు జేసియుండిన ఏ ఫలికము లభించునో అట్టి ఫలికమును సులభముగ కలియుగమానవులు నామము స్మరించు భగవానిని ఆనగ్రహమును భజించెదరు,

చా॥ కృత యుగ సబ జోగీ బిగ్యానీ ।

కరి హరి ధ్యాన తరహీ భవ ప్రానీ ।

త్రేతా బివిధ జగ్య సర కరహీ ।

ప్రభు హి సమర్పి కర్మ భవ తరహీ ।

తా॥ కృతయుగములోని నవపుల్లెలు యోగ శ్రేష్ఠులును, జ్ఞానులునై యుండిరి భగవానుని సర్వకాల సద్భావస్థలందు స్మరించుచు సంసారసముద్రమునుండి తరించిరి. త్రేతాయుగమునందు మానవులు అనేకవిధముల యజ్ఞయాగాది క్రతువులు జరిపి, భవసాగరమునుండి తరించిరి.

చా॥ ద్వాపరీ కరి రఘుపతి పద పూజా ।

సర భవ తరహీ ఉపాయ సగూజా ।

కలియుగ కేవల హరి గూఢ గాహా ।

గావత సర పావహీ భవ ధాహా ।

2

తా॥ ద్వాపరయుగమందు మానవులు శ్రీరఘునామని చరణములు పూజించి అగాధమగునట్టి సంసారబంధననుండి తరించిరి. అంతకు దప్ప వారికి వేరొందు ఉపాయములేదు. కలియుగమందు కేవలము భగవత్పాదమును స్మరించిన మాత్రముననే నవపుల్లెలు తరించెదరు.

చా॥ కలియుగ జోగ స జగ్య స గ్యానా ।

ఏక అధార రామ గుణ గానా ।

సబ భగోన తజి జోభజా రామహి ।

ప్రేమ సమేత గావ గుణ గ్రామ హి ।

3

తా॥ కలియుగమునందు యోగము, యజ్ఞము జ్ఞానము లేదు. శ్రీరామచంద్రుని గుణముల కీర్తించుటయే మార్గమైయున్నది. కావున సర్వవిధములగు కార్యముల నొదలి ఏ మానవులు శ్రీరాముని కీర్తించుచుందురో, ప్రేమతో భజనాది కార్యములు సలుపుచుందురో

చా॥ సో ఇ భవతరు కళు సంసయ నాహీం ।

నామవ్రతాప ప్రకట కలి మాహీం ।

కలికర ఏక వునీత ప్రతాపా ।

మానస పున్యాహోహిం సహి పానా ।

4

తా॥ అట్టివారు ఈ సంసారసముద్రమునుండి తరింతురు. దీనిలో సందేహమేమాత్రమున్నూ లేదు. కలియుగమందు నామవ్రతాపము వ్రత్యక్షముగ నున్నది. కలియుగము పవిత్రమైనది. వ్రతాపము గలది. పుణ్యములు గలుగజేయునది. పాపములు నశింపజేయునది.

చా॥ కలియుగ సమ జగ ఆన నహిం జౌ నరకర బిస్వాస ।

గాఢ రామ గుణగన బిమల భవ తర బిసహిం ప్రయాన ।

తా॥ విశ్వాసము గలిగినవారికి కలియుగముతో సమానమగు యుగములేదు. ఈ యుగమందు శ్రీరామచంద్రుని గుణములు గానము జేయువారు పరిశ్రమలేకయే సంసారరూపమనెడు సముద్రమునుండి సులభముగ తరింతురు.

చా॥ ప్రగట చారి పదధర్మకే కలిమహూం ఏకప్రదాన ।

జేన కేనబిధి దీన్హేం దాన కరణి కిల్వాస ।

103

తా॥ సత్యము, దయా, తపము ధర్మములు ఈ కలియుగమందు ప్రమానమగు ఆధారములు. దాన మేవిధముగ చేసినను కుభములు జరిగి తీరును.

చౌ॥ ని త జుగ ధర్మహోహిఁ సబకేరే ।

హృదయఁ రామమాయాకే ప్రేరే ।

సుద్ధ సత్య సమతా బిగ్గానా ।

కృత ప్రభావ ప్రసన్న మన జానా ।

1

తా॥ శ్రీరామవంతుని మాయాప్రభావము సర్వల హృదయములలో ప్రేరేపింపబడినది అన్ని యుగములలో ధర్మము విత్యము ప్రకటించుచున్నది. కుద్ధసత్యగుణము, సమత్యము, విజ్ఞానము, ప్రసన్నమగు మనస్సుతో మండుట సత్యయుగ లక్షణములు.

చౌ॥ సత్య బహుత రజ కఙ్గు రతికర్మా ।

సబ బిధి సుఖతేతా కర ధర్మా ।

బహు రజ స్వల్ప సత్య కఙ్గు తామస ।

ద్వా పర ధర్మ హరష భయమానస ।

2

తా॥ సత్యగుణాధికము, కొద్దిపాటి రజోగుణము పుణ్యకార్యములందు ప్రీతిగలుగుట, త్రేతాయుగధర్మమై యున్నది. రజోగుణము ఎక్కువగను, సత్యగుణము తక్కువగను, తమోగుణము గలిగియుండుట భయము, సంతోషము గలిగియుండుట ద్వాపరయుగ లక్షణములై యున్నవి.

చౌ॥ తామస బహుత రజోగుణ ధోరా ।

కలి ప్రభావ బిరోధ చహుఁ ఓరా ।

బుధ జగ ధర్మజాని మనమోహిం ।

తజి అధర్మ రతి ధర్మ కరాహీ ।

తా॥ తమోగుణము అధికముగ, రజోగుణము కొద్దిపాటిగ ఉండి, నాలుగువైపుల విరోధులుండుటయే కలియుగ ధర్మము. మండితులీ యుగ ధర్మప్రభావమును దెలిసికొని అధర్మముల నొదలి ధర్మమార్గమునందు ప్రేతిగలిగి యుండురు.

చా॥ కాల ధర్మ సహిఁ బ్యాపహిఁ తాహీ ।

రఘుపతి చరసప్రీతి అతి జాహీ ।

సటకృత బికట కపట ఖగరాయా ।

నట నేవకహి న బ్యాపణ మాయా ।

4

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణములందు ప్రేమ గలవారికి కలి కుంగ ప్రభావము వ్యాపింపదు. ఓ పక్షిరాజా! నటుని ఇంద్రజాల చేష్టలు చూచువారంకు ఆశ్చర్యమును గలిగించును. వికటముగ నుండును. అనటుని పేవకునకు ఇంద్రజాల మనిపించదు.

చా॥ హరి మాయాకృత దోషగుణ బినుహరిభజన సజాహిం ।

భజిఅరామ తజికామ సబ అనబిచారి మనమోహిం ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని మాయాప్రభావమువలన దోషములు, గుణములు రచింపబడెను. ఆ దోషములు, గుణములు దాటుటకు శ్రీహరిని భజించుటదప్ప వేరొండు మార్గము లేదని దెలిసికొనుము. నిష్కామభావముతో శ్రీహరిని క్షీరించవలెను.

చా॥ తేహిఁ లికాల బరష బహుబనేడిఁ అనధ బిహశేన ।

పరేడిఁ దుకాల బి పతి బస తబమైఁ గయడిఁ బిదేన ।

తా॥ ఓ పక్షిరాజా : కలికాలములో నే ననేక సంవత్సరములు
అయోధ్యాపురమందుంటిని. ఒక వర్షాయము ఆ ప్రాంతమునంధు వీరత్వ
పరిస్థితు లేర్పడెను. నేనప్పుడు ప్రాణములు నిలుపుకొనుటకై విదేశము
లకు వెడలితిని.

చా॥ గయఁజ్ఞఁ డజ్ఞేనీ సును డరగారీ ।

దీన మలీన దర్శిష దుఖారీ ।

గవఁ కాల కఘ సంపతి పాశః ।

తమాః పుని కరఁజ్ఞఁ సంభు నేవకాశః ।

తా॥ ఓ సర్పాంతకా ! గరుడుడా ! వినుము. నేను దీనుడనై,
మలినుడనై, దరిద్రుడనై, దుఃఖితుడనై ఉజ్జయినికి వెడలితిని. కొంత
కాలము గడచిన తదుపరి ధనమును సంపాదించుకొని శ్రీశంకరతగవానుని
ఆరాధింపసాగితిని.

చా॥ బిప్ర ఏక బైదిక సివ పూజా ।

కరఞ్చ నదా తేహీ కాజా న దూజా ।

పరమసాధు పరమారథ బిందక ।

సంభు డపానక నహిఁ మారి నిందక ।

తా॥ ఒక బ్రాహ్మణుడు వేదవిధి ననుసరించి ఏల్లపుడు శివుని
ఆరాధించుచుండెడివాడు. అతనికి శివునిపూజదప్ప వేరొండు కార్యమూలేదు.
పరమసాధువు. పరమార్థతత్త్వము బాగుగ నెరిగినవాడు, పదమశివుని జ్ఞానా
దించినమా శ్రీమన్నారాయణుని నిందించెడువాడు కాదు

చా॥ తేహీ నేవఁజ్ఞఁ మైఁకపట సమేతా ।

ద్విజ దయాల అతి నీతి నికేతా ।

శాహిజ నమ్ర దేఖ మోహి నాకు ।

బివ్ర వధావ మృత కీ నాకు ।

కా॥ నేను కపటుడనై ఆతనికి సేవలు జేయుచుంటిని. ఆ బ్రాహ్మణుడు దయాళుడు నీతికి నిలయుడు. ఓ స్వామీ ! నా బాహ్యమగు నమ్రతను జూచి ఘత్రునివలె నన్ను జూచుకొనుచు విద్యలు జెప్పెడువాడు.

చా॥ సంభ్ర మంత్ర మోహి ద్విజవర దీప్తా ।

సుభ ఉపదేన బిబిధ విధి కీప్తా ।

జనరూఁ మంత్ర సీవ మందిర జాకు ।

హృదయ దంభ అహమితి అధికాకు ।

4

కా॥ ఆ బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుడు నాకు శివమంత్ర దీక్షనొసంగి వివిధ విధములగు కుతోపదేశముల నుపదేశించెను. నేను శివాయమున తెడలి కూర్చుండి శివమంత్రమును జపింపసాగితిని. నా హృదయమునందు దంభము అహంకారము పెరిగినవి.

దో॥ మై ఖలమల సంకుల మతిసీచ జాతి బసమోహ ।

హరిజన ద్విజా దేఖేఁ జర ఉఁకరరూఁ బిష్టు కరద్రోహ ।

కా॥ నేను దుష్టుడను, పాపజాతిలోనివాడను, మలినబుద్ధిగలవాడను బ్రాహ్మణులను జూచిన నా మనస్సున కోపము బయలుదేరును శ్రీహరి భక్తులకు ద్రోహములు జేయవాడను.

సో॥ గుర నితమోహి ప్రబోధి దుఖతదేఖి ఆచరన మచు ।

మోహి ఉపజగ్ర అత్రికోధ దంభిహిసీతి కి భావకు॥10॥

తా॥ గురుదేవులు నా అచరణలు, వద్దతులు జూచి దుఃఖించెను. దెలియజెప్పుచుండినను నాకు ఏమాత్రము దెలియకులేదు. నాకు తిరుగబడి కలియబడునంత కోపము వచ్చెడిది. దంభకునికి నీతి మంచిగ గన్పించదు గదా !

చా॥ ఏక బార గుర లీన్ద బోలూతు ।

మోహి నీతి బహు భాంతి సిఖాతు ।

సివ సేవా కర ఫల సుత పోతు ।

అ బిరల భగతి రామ పద హోతు ।

1

తా॥ గురుదేవులు నన్నొక పర్యాయము విలిపించి పరమార్థమును గురించియు, నీతినిగూర్చియు కుమారునకు జెప్పినట్లు, నాయనా! పరమ శివుని పూజించినందులకు ఫలితము శ్రీరామచంద్రుని చరణములందు ప్రేమ ప్రగాఢమగు భక్తిగలిగి యుండుటయే.

చా॥ రామహి భజహి తాతసివ ధాతా ।

నర పావరక్తై కేలిక బాతా ।

జాసు చరణ అజసివ అనురాగీ ।

తానుద్రోహః సుఖ చహసి అభాగీ ।

2

తా॥ ఓ గరుడుడా ! శివుడు, బ్రహ్మయును శ్రీరామచంద్రుని భజింతురు. అలాంటప్పుడు నీచమానవుని విషయ మేమి జెప్పవలెను : శివుడును బ్రహ్మయు శ్రీరాముని ప్రేమికులు. ఓరి మూర్ఖడా ! అట్టి ప్రేమికులకు నీవు ద్రోహముజేసి ఏమి బాగుపడగలవు ?

చా॥ వార శిహుః హరిసేవక గురుక హేతు ।

సుని ఖగనాథ హృదయ మమ దహేతు ।

అధమజాతి మైఁ బిఢ్యా పా వఁ ।

భయఁజిఁ జఢా అహిఁ ధూప పి ఆవఁ ।

3

తా॥ వరమశివుడు హరికి సేవకుడని గురువు చెప్పబడి వినినదే తడవుగ నా హృదయము మందెను. పాలిపోసి పెందిన సర్పమువలె మూర్ఖుడనగు నాకు విద్యాదానము జేసినాడు

చా॥ మానీకుటిఁ కుభాగ్య కుశాతీ ।

గుర కర ద్రోహ కరఁజిఁ బినురాతీ ॥

అతి దయాలగుర న్వన్న న క్రోధా ।

పుని పుని మోహి సిఖావ సుబోధా ।

4

తా॥ అభిమానిని. కుటిలాత్ముడను, దౌర్బాగ్యుడను, నీచజాతిలోని వాడనగు నేను గురువునకు ద్రోహము జేయుచుంటిని. దయామయుడగు నా గురువుకు కోపము గలుగలేదు. నేనెన్ని ద్రోహములు జేసినను జ్ఞానమును గలుగజేయునట్టి మార్గములు బోధించుచునే యుండెను.

చా॥ జేహి తే నీచ బధాఈ పావా ।

సో ప్రథమహిఁ హిత తాహి నసావా ।

ధూమ అనల సంభవ సును భాఈ ।

తేహి బుర్ఖావ ఘన పదపీసాఈ ।

5

తా॥ సోదరుడా ! దయతో వినుము. అగ్నివలన పొగ ఉత్పన్నమై మేమాకృతిని బొందును ఆ మేఘము వర్షించుటచే అగ్ని నశించునుగదా ? అదేవిధముగ నీచమానవునకు దేనివలన గొప్పదనము వచ్చునో దానివలననే అతని కన్నివిధముల నాశనము గలుగును.

చౌ॥ రజ మగ పరీ నిరాదర రహ-ఈ ।

సబ కర పద ప్రహార నితసహ-ఈ ।

మరుత ఉధావ ప్రథమ తేహి భర-ఈ ।

వుని సృప సయస కిరీటన్వి పర-ఈ ।

6

తా॥ దుమ్మ, ధూళి మార్గములందు పడియుండును. ఎల్లప్పు డౌ మార్గమున పడచువారి పదతాకిడులవలన గలుగు బాధలు సహించుచు వచ్చినట్లు పడియుండును గాలి పీచినదే తడవుగ పైకి ఆ దుమ్మెగిరి ఆకాశమార్గమంతయు నిండును. అదుమ్మే రాజుల కన్నులందును, కిరీటము లందును బడునుగదా ;

చౌ॥ సును ఖగవతి అస సమురిఖ ప్రసంగా ।

బుధ సహిఁ కరహిఁ అధమ కరసంగా ।

కవి కోవిద గావహిఁ అననీతీ ।

ఖల సన కలహ న భల సహిఁ ప్రీతీ ।

7

తా॥ ఓ వక్షిరాజా ! గరుడుడా, బుద్ధిమంతులగు ప్రజలబిడ్డ డెలిసి కొని వీరమానవులతో స్నేహము జేయరు. దుష్టులతో తగవులు పెట్టుకో రాదని స్నేహమును జేయరాదని, ప్రేమింపరాదని కవులు భక్తులు వండి తులు జెప్పుచుందురు

చౌ॥ ఉదాసిన నిత రహిల గోసా-ఈ ।

ఖలపరి హరిల స్వాస కీ నా-ఈ ।

మై ఖల హృదయ కపట కుటిలా-ఈ ।

గుర హిత కహణి సమోహి సోహా-ఈ ।

8

తా॥ గోసాకుఁ : ఎల్లప్పుడును అట్టివారితో ఉదాసీనతనుఁ గలిగి యుండవలెను. దుష్టులను కుక్కలతో సమానముగ భావించి దూరముగ వదలవలెను. వేను దుష్టుడను. నా హృదయము నిండుగ కుటిలములగు అలోచనలు నిండియున్నవి. గురువుజెప్పిన హితకరములగు పలుకుచు నాకు వివణిద్ది గల్గుటలేదు.

దో॥ ఏక బార హర మందిర జపత రహేడిఁ సివనామ ।

గురు ఆయడి అభిమాన తేఁడితి సహిఁ కీన్హ ప్రనామ ।

తా॥ వేనొకరోజున శివాలయముందు కూర్చుండి శివమంత్రమును జపించుచుంటిని. ఆ సమయముననే గురుదేవు లచ్చటకు వచ్చిరి. అభి మానమువలన వేను వారికి నమస్కరింపలేదు.

సో॥ సో దయాల సహిఁ కహేడి కళు ఉర స రోష లవలెస ।

అతి అఘుల గురు అవ మాసతా సహి సహిఁ సోక

మహేశ । 106

తా॥ గురువు దయామయుడు. దోషమును జూచియు నన్నేమన లేదు. వారి హృదయమునందేమాత్రము కోపము లేదు. గురువు నవమా నిందుట మహాపాపము. అందువలననే శివుడు సహింపలేకొండెను.

చా॥ మందిర మార్పు భ-ఈ స భవానీ ।

రే హత యగ్య అగ్య అభిమానీ ।

జడ్య పి తవ గురు కేఁ సహిఁ క్రోధా ।

అతి కృపాల చిర సమ్యక్ బోధా ।

తా॥ శివమందిరమునుండి ఆకాశవాణి యిట్లు పలుకసాగెను. ఆరె చచ్చినవాడా! మూర్ఖా! అభిమానీ! నీ గురువు వలనమ కాతస్యభావము

గలవాడు. అతని మనస్సు కోమలమైనది. సంపూర్ణమైన యదార్థమగు జ్ఞానము గలవాడు.

చా॥ త దపి సాకు సత దై హాఁఁ తోహీ ।

నీతి బిగోధ సో హా ఇ న మోహీ ।

జ్ఞానహిం దండ కర్తాఁ ఖల తోరా ।

భ్రష్ట హా ఇ శృతిమారగ మోరా ।

2

తా॥ ఓరీ మూర్ఖా! నీకు నేను కావమిచ్చుచున్నాను నీతికి విరుద్ధముగ ఆచరించుట నీకు నుంచిదిగాదు. దుష్టాత్మా! అందులకే నిమ్ను దండించుచున్నాను. నేనట్లు జేయనివిడల వేదమార్గము భ్రష్టమగును.

చా॥ జే సత గుర సన ఇరిమా కరహీఁ ।

రారవ సరక కోటి జుగ పరహీఁ ।

త్రి జగ జోని పుని ధరహీఁ సరీరా ।

అయుత జన్మ భరి పావహిం వీరా ।

3

తా॥ ఏ మూర్ఖుడు గురువును జూచి ఈర్ష్యను జెందునో, అతడు కోట్లకొలది యుగములవరకును రౌరవసరకమునందు పడును. పశుపక్ష్యాది యౌనులలో జన్మించి వదివేరి జన్మలవరకు దుఃఖములతో గూడిన బాధలనుభవించును.

చా॥ బైత రహేసి అజగర ఇవ సావీ ।

సర్ప హోహి ఖల మల మతిఖ్యా వీ ।

మహా బీటప కోటర మహుఁ జాక్ష ।

రహు అధర్మాధమ అధ గతి పాక్ష ।

4

తా॥ అరే, పాపిష్టా! గురుదేవుల ఎదుటే సర్పమువలె కూర్చుంటివి. దుష్టాత్మా! నీ మనస్సంకయును పాపరాసులచే నిండియున్నది నీవు సర్పమయ్యేదవుగాక! అరే నీచాతినిచూడ! నీచమగు సర్పయోనోయందే జన్మించి పెద్ద చెట్టు తొట్టలో నివసింపుము.

దో॥ హాహాకార కీన్హ గురుదారు న సుని సేవ సాప ।

కంపిత మోహి బిటోకి అతి ఉర ఉపజా పరితాప! 107

తా॥ భయమును గొల్పునట్టి శివుని కావమును విని గురువు హాహాకార శబ్దములు జేసెను. నేనిది జూచి కంపితుడనైతిని. గురువుగారి హృదయమందు బాధ గలుగుచుండెను.

దో॥ కేరి దండవల సప్రేమ ద్విజ సేవసన్ముఖ కరజోరి ।

బివయ కరత గడ గడ స్వర సమురిఖ ఘోరగతి మోరి!

తా॥ గురుదేవులు ప్రేమతో పరమశివునకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామ మాచరించి, రెండుచేతులు జోడించి నమస్కరించుచు, భయంకరమగు నా కావమునకు భయకంపితుడై గద్గదస్వరముతో శివమహారాజును ఇట్లు స్తోత్రము జేయసాగెను.

ఛం॥ నమా మీశ మీశాన నిర్వాణ రూపం ।

బిభుం బ్యా పకం బ్రహ్మ బేద స్వరూపం ।

నిజం నిర్గుణం నిర్వి కల్పం నిరీహం ।

చిదా కాశ మాకాశ వాసం భజేహం ।

1

తా॥ ఓ మోక్షప్రదాతా! విభూ, సర్వవ్యాపక స్వరూపా, పరబ్రహ్మ, వేదస్వరూపా, ఈకాన్యదిక్కున కదివలివగు శివా, నీవు సర్వ

జీవులకు ప్రభుడవగు పరమశివా : నేను నీకు నమస్కారము జేయుచున్నాను. నీవు మాయారహితుడవు. గుణరహితుడవు. భేదరహితుడవు. ఇచ్చారహితుడవు. నీలమేళుక్యాముడవు అకాశమునే వస్త్రముగ ధరించినదిగంటుడవు. నిన్ను నేను భజించుచున్నాను.

ఛం॥ నిరా కార మోంకార మూలం తురీయం ।

గిరా గ్యాస గో తీత మీశం గిరీశం ।

కరాలం మహాకాల కాలం కృపాలం ।

గుణాగార సంసార సారం సతోఽహం ।

2

తా॥ నిరాకారుడవు, ఓంకారస్వరూపుడవు. త్రిగుణాతీతుడవు. వాక్కునకు, జ్ఞానమునకు, ఇంద్రియములకు అందనివాడవు కైలాస నివాసుడవు. వ్యాకులుడవు. మహాకాలమునకు గూడ కాలుడవు దయా సముద్రుడవు. సర్వగుణనిలయుడవు. సృష్టి కందనివాడవు. పరమశివుడవై నట్టి నీకు నేను నమస్కరించుచున్నాను.

ఛం॥ తుషారాద్రి సంకాశ గౌరం గభీరం ।

మనో భీత కోటి ప్రభా శ్రీ శరీరం

స్ఫుర న్మౌలి కల్లోలిసి చారుగంగా ।

లసద్బాల బాలేస్తు కంఠే భుజంగా ।

3

తా॥ హిమాచలమువంటి గంభీరస్వరూపుడును, గౌరవర్ణ శరీరము గలవాడును, కోట్లకొలది మన్మథులకంటెను అందమైనవాడును; తలపై సుందరమగు గంగను ధరించి శోభతోనున్నవాడును, లలాటమున రెండవ చంద్రుని ధరించినవాడును, మెడయందు సర్పములచే శోభించువాడును

ఛం॥ చల త్కుండలం భ్రూ సునేత్రం విశాలం ।

ప్రసన్నా ననం నీల కంఠం దయాలం ।

మృగాధీశ చర్మాం బరం ముండ మాలం ।

ప్రియం శంకరం సర్వనాథం భజామి ।

4

తా॥ చెవులకు కదలేడు కుండలములు గలవాడును, అందమైన కను
టొమ్మలు గలవాడును, విశాలములైన కన్నులతో విరాజిల్లువాడును, సంతో
షముతో నున్న ముఖము గలవాడును, నీలకంఠము గలవాడును, దయా
నముద్రుడును, సింహచర్మమును వస్త్రముగ ధరించినవాడును. పుట్టెలను
మాలగా ధరించినవాడును, సర్వలను ప్రేమించువాడును, సర్వజీవులకు
ముఖసంతోషములు గలుగజేయువాడును అగునట్టి శ్రీ శంకరభగవానునకు
వమస్కరించుచున్నాను.

ఛం॥ ప్ర చండం ప్రకృప్తం ప్రగల్భం పరేశం ।

అఖండం అజం భానుకోటి ప్రకాశం ।

త్రయః శూల నిర్మూలనం శూలపాణిం ।

భజేహం భవానీ పతిం భావ గమ్యం ।

5

తా॥ రుద్రస్వరూపుడు, శ్రేష్ఠతవస్సంపన్నుడు, పరమేశ్వరుడు,
అఖండుడు, చావుపుట్టుకలు లేనివాడు, కోటకొరిది సూర్యులతో సమాన
మగు తేజస్సుగలవాడును, అదిభౌతిక, అధిదైవిక, ఆధ్యాత్మిక తాపములు
హరించువాడు, చేతియందు త్రిశూలమును ధరించువాడు, ప్రేమభావమునకు
స్వాధీనమగువాడు. శ్రీపార్వతీదేవికి భర్తయగునట్టి శంకరభగవానుని
భజించుచున్నాను.

ఛం॥ కలాతీత కల్యాణ కల్పాంత కారీ ।

సదా సజ్జనానంద దాతా పురారీ ।

చిదానంద సందోహ మోహపహరీ ।

ప్రసీద ప్రసీద ప్రభో మన్మథారీ ।

తా॥ కలాతీతుడు, కల్యాణస్వరూపుడు, ప్రళయమును గలిగించు వాడు, ఎల్లప్పుడు సజ్జనులకు ఆనందమును గలిగించువాడు, త్రిపురాసురుని సంహరించినవాడు, సచ్చిదానందస్వరూపుడు, మోహమును హరించువాడు, మఱియుఁబద్వారా వచ్చిన విషమును పానముజేసినవాడు, కామదేవుని సహరించినవాడును నైనట్టి ఓ శంకరవ్రతూ । ప్రసన్నుండవై మమ్మునుగ్రహింపుము.

ఛం॥ స యావదూ ఉమానాథ సాదార విందం ।

భ జంతీహ లోకే పరె వా సరాణాం ।

స తావ త్సుఖం శాంతి సంతాప నాశం ।

ప్రసీద ప్రభో సర్వభూతాధి వాసం ।

7

తా॥ పార్వతీవతివగు నీ చరణకమలములు భజింపని మానవులు ఉహ వరలోకమున సుఖ-శాంతులు పొందలేరు. త్రితాపములు నశింపవు. సర్వజీవుల హృదయములో నివసించు ఓ పరమశివా । మముల ననుగ్రహింపుము.

ఛం॥ స జా నామి యోగం జపం నైవ పూజాం ।

సతోఽహం సదా సర్వదా శంభు తుభ్యం ।

జరా జన్మ దుఃఖౌ ఘ తా తప్యమాశం ।

ప్రభో పాహి ఆపన్నమామీశ శంభో ।

8

తా॥ నేను యోగము ఎఱుంగను. జపము, పూజలుచేయు తెరుగను. పరమశివా! సర్వకాల సర్వావస్థలలో నీకు నమస్కారము జేయుచున్నాను ప్రభూ! వృద్ధుడను. చావుపుట్టుకల బాధలతో నశించుచున్నాను. నన్నీదుఃఖమునుండి కాపాడుము. ఈశ్వరా! ప్రభూ! శంభో! నేను నీకు నమస్కారము జేయుచున్నాను.

శ్లో॥ రుద్రాష్టకమిదం ప్రోక్తం విప్రేణ హర తోషయే ।
యే పతన్తి నరా భక్త్యా తేషాం శంభుః ప్రసీదతి ।

తా॥ పరమశివుని ప్రీతికొరకై బ్రాహ్మణుడు శివాష్టకమును స్తుతించెను. ఏ మానవులీ శివాష్టకమును ప్రేమతో కీర్తించెదరో అట్టివారికి భగవానుడగు శంకరుడు ప్రసన్నుండగును.

దో॥ సుని బినతీ సత్వగ్య సివదేఖి బిప్ర అను రాగు ।
పుని మందిర న భవానీ భిళ ద్విజ బర బరమాగు ॥108

తా॥ సర్వవ్యాపకుండగు ఆ పరమశివుడు ఈ స్తోత్రమును విని బ్రాహ్మణునకు గల ప్రేమకు ఆశ్చర్యమును జెందెను. అప్పుడు ఆకాశవాణి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠా పరమదుగుమని పలికెను.

దో॥ జౌఁ ప్రసన్న ప్రభు మోగుర నాథ దీప పర నేహు ।
నిజ పద భగతి దే ఇప్రభు పుని దూసర బరుదేహు ।

తా॥ బ్రాహ్మణు డిట్లు పలికెను. ఓప్రభూ! నన్ననుగ్రహింపుము. నాదా! ఈ దీపనకు నీతో ప్నేహసంబంధము గలదు. నాకు మొదటగ నీ చరణములందు భక్తిని గలుగజేయుము. రెండవదిగ నాకు పరమమును ప్రసాదింపుము.

దో! తవ మాయా బస జీవ జఢ సంతత ఖరత్ర భు లాస ।

తేహిపర క్రోధ స కరి అప్రభు కృపాసింధు భగవాన్ ।

తా॥ ప్రభూ : ఈ ఆజ్ఞానియగు జీవులు నీ మాయకు పశులై నిరంతరము నిన్నుమరచి దిరుగుచుందురు దయాసముద్రుడా ! భగవాన్ ! వానిపై కోపపడవద్దు

దో! సంకర దీప దయాల అబ ఎహి పరహోహు కృపాల ।

సాప అనుగ్రహ హోత్ర జేహిఁ నాథ ధోరేహిఁ కాల ।

తా॥ దీపజనోద్ధారకా : శంకరా : వీనినిప్పు డనుగ్రహింపుము. ఈ కొద్ది సమయములోనే మీరిచ్చిన శాపమునుండి ఈతనిని అనుగ్రహింపుము.

చా! ఏహి కరహో త్ర పరమ కల్యాణా ।

సో త్ర కరహం అబ కృపా నిధానా ।

బిప్ర గిరా నుని వరహిత సానీ ।

ఏవ మస్తు త్ర తి భో త్ర సభ బానీ ।

1

తా॥ దయామయా ! ఈతనికి కుభము గలుగునట్లాకీర్వదింపుము. ఆ బ్రాహ్మణుడు పలికినట్టి మేలుజేయు నీ మాటలు వరమశివుడు విని 'అట్లే వెరవేదుగాక' యని ఆకాశమునుండి పలికెను.

చా! జ ద పి కీన్హ ఏహి దారున సాపా ।

మై పుని దీన్హి కోప కరి సాపా ।

తదపి తుష్టూరి సాధు తా దేఖి ।

కరిహాణఁ ఏహి పర కృపా బినేషీ ।

?

కా॥ ఈతడు భయమును గలిగించు పాపమును జేసినాడు. నేను కోపమును చెందినవాడనై కాపము యిచ్చితిని. నీయొక్క గొప్పదగు పాద్యన్వలాపమును జూచి అనుగ్రహమును జూపుచున్నాను.

చా॥ ఛమానీల జే పర ఉపకారీ ।

తేద్విజ మోహి ప్రియ జధా ఖ రారీ ।

మోర శ్రాప ద్విజ వ్యర్థన జా ఇ హి ।

జన్మ సహస అవన్య యహ పా ఇ హి । 3

కా॥ క్షమాశీలుడు, పరోపకారులు ఖరారియగు శ్రీరామచంద్రునితో నాకు సమానులు. ఓ బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠా : నా కాపము వృధాగా పోదు. అతడు పదిపేల జన్మలవరకు ఈ కాపము ననుభవించును,

చా॥ జనమత మరత దు సహ దుఖ హోఈ ।

ఏహి స్వల్ప ఉ నహి వ్యాపిహి పోఈ ।

కవ నేడిఁ జన్మ మిటిహి నహి గ్యానా ।

సునహి కూద్ర మమ బచన ప్రవానా । 4

కా॥ చావుపుట్టుకలు సహింపరాని బాధను గలుగజేయును. ఈతనికి అట్టి దుఃఖముగాని; మునలితనముగాని వ్యాపింపదు. ఏ జన్మమునందును ఈతనికి పూర్వజన్మ జ్ఞాపము నశింపదు. కూద్రుడా : సత్యమగు నా ఈ మాటలు వినుము,

చా॥ రఘుపతి పురీఁ జన్మ తవ భ యడి ।

పుని లైఁ నును నేనాఁ మన దయ ఉ ।

పురీ ప్రభావ అనుగ్రహ మోరేఁ ।

రామ భగతి ఉపజహి ఉర తోరేఁ ।

5

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని పుతమగు అయోధ్యయందు మొదట జన్మించువు. నీవు నా పేవలలోనే కాలము గడుపుదువు. శ్రీ అయోధ్యా పుర ప్రభావమువల్ల, నా దివ్యానుగ్రహముచే నీకు శ్రీరామచంద్రుని యందు అచంచలమగు భక్తి గలుగును.

చా॥ సును మమ బచన సత్త్వ అబ భాళు ।

హరి తోవన న్రత ద్విజ నేవకాళు ।

అబజని కరహి బిప్ర అపమానా ।

జానేసు సంత అనంత సమానా ।

6

తా॥ ఓ సోదరా ! నా సత్యమగు వదుకుల నానింపుము. బ్రాహ్మణ పేవలు జేసిన భగవానుడు ప్రసన్నమగును. ఎప్పుడును పొరపాటున గూడా బ్రాహ్మణులకు అవమానము జేయవద్దు. మహాత్ములు అనంతుం డగు శ్రీరామచంద్రభగవానునితో సమానము.

చా॥ ఇంద్ర కులిన మమ సూల బిసాలా ।

కాల దండ హరి చక్ర కరాలా ।

జో ఇన్ద్ర కర మారా న హిఁ మ ర ఈ ।

బిప్ర ద్రోహ సావక సో జ ర ఈ ।

7

తా॥ ఇంద్రుని వక్రాయుధమునకున్నూ, నా గొప్పదియగు త్రిశూల ఆయుధమానకున్నూ, కాలదండమునకున్నూ, భయమును గలిగించు శ్రీహరియొక్క చక్రమునకుగూడ దావనివారు బ్రాహ్మణద్రోహ

రూపమనెడు ప్రచండాగ్నికి భస్మమయ్యెదరు. నామరూపములు లేకుండ నశించెదరు.

నా॥ అ స బిభేక రా భేహు మన మాహీఁ ।

తుమ్మ కహఁ జగ దుర్లభ కచునాహీఁ ।

ఔరణ ఏక ఆ సిమా మోరీ ।

అప్రతిహత గతి హో ఇహి తోసి ।

8

కా॥ అని తెలిసికొనుము. నీకీ ప్రపంచమందు దుర్లభమగునట్టి దేదియు లేదని తెలిసికొనుము. నీకు సర్వేసర్వత్రా విజయము చేకూరు నట్లున్ను, వెళ్ళదలచిన చోటుకు అణంకములు లేకుండగ వెళ్లనట్లాశీర్వ దించుచున్నాను.

దో॥ నును సిన బచన హరషి గురు ఏవమస్తు ఇతి భాషి ।

మోహిప్రబోధి గృయణి గృహ సంభు చరన ఉరరాఖి॥

కా॥ ఆకాశవాణి పలికిన పలుకులు గురుదేవులు విని సంతోషించి “అట్లే నెరవేరుగాక” అని పలికి నన్ను తట్టి బాగుగదెలియునట్లు జెప్పి శివుని చరణములు హృదయమందుంచుకొని తన యింటకి వెడలెను.

సో॥ ప్రేరిత కాల బిధి గిరి జా ఇ భయఁడై మైఁ త్యాల ।

పుని ప్రయాస బిను సో తను తజెఁడై గవఁ కఛు కాల ।

కా॥ కాలప్రభావమువలన నేను వింధ్యాదలమున కెడలి సర్పము నైతిని. కొంతకాలమైనకరువాత కష్టము లేకుండగనే సర్పశరీరమును విడచితిని.

సో॥ జో ఇ తను ధరఁడై తజఁడై పుని అనాయాస వారిజాన ।

జమి నూతనపట పహిరఇ సర పరిహర ఇ పురాన ।

కా॥ ఓ గరుడుడా : మానవుడు పాత వస్త్రమును వధ్ధి కొత్త వస్త్రమును దరించినట్లు నేనే శరీరమును కొందినమా కష్టములేకమై సముగ నా శరీరమును విడిచిపెట్టగలను.

దో॥ శివ రాశి శృతిసీతి అరుమై సహిఁ పావా కలేన ।

ఏహి బిధ రేడఁ బిబిధి తను గ్యాస వ గయడ ఖగెన ।

కా॥ శివమహారాజా వేదమర్యాదను కాపాడి నాకు దుఃఖములు గలుగవీయలేదు. ఓ పక్షిరాజా ! నే ననేక జన్మలనె తిననూ నాలో గల జ్ఞానము నశింపలేదు.

చా॥ త్రిజగ దేవ సర జోఞ తను ధర డఁ ।

తమాఁ తమాఁ రామ భజన అనుసర డఁ ।

ఏక స్థూల మోహి భిసర నవా డఁ ।

గుర కర కోమల సీల సు డఁ ।

1

కా॥ పశుపత్యైదుల శరీరములు, దేవశరీరములు, మానవ శరీరములుగాని పొందినప్పటికి, అయా ప్రాంతములలో దిరుగుచున్నను శ్రీరామచంద్రుని భజనలు పలుపుచుండెడివాడను. సర్వసుఖములు గలుగుచుండెడివి, నన్నొక వీరుని చేసినాడు. గురువుయొక్క కోమలమైత్ర, శీల వంతమైన స్వభావమును నేను ఎప్పుడును మరువకాలను. (నేనట్టి కోమలమైన, మృదువైన స్వభావము గలిగినట్టి గురువును అవమానించితిని. నన్నీ దుఃఖము అంటిపెట్టుకొనియే యుండును.)

చా॥ చరమ దేహ ద్విజకై మై పాశు ।

సుర దుర్లభ పురాన శృతి గాశు ।

భే లడఁ తహూఁ బాల కన్దు మీలా ।

కరడఁనకల రఘునాయక లీలా ।

2

కా॥ నేను అంతిమమున బ్రాహ్మణ శరీరమును బొందుటచే
వేవతాదుర్ల భవైన పురాణములు, వేదములు గానము జేసితిని. బ్రాహ్మణ
శరీరమును బొంది బాలకుడనైనప్పుడు అటలాడుకొను కాలమునందు
శ్రీరఘురాముని కీర్తిండుచు, ఆతడి మధురమగు లీలలే చేసెడివాడను.

కా॥ ప్రాణ భవఁ మోహి పితా పథావా ।

సముర్పు డఁ సునడఁ సహిఁ భావా ।

మన తే సకల బాసనా భాగీ ।

శేవల రామ చరణ లయ లాగీ ।

3

కా॥ యువావస్త వచ్చుటతోడనే నాతండ్రి చదువు చెప్పవాడు
బాగుగ తెలుసుకొనెడివాడను. అది విని ఆలోచించగా మేలుగా తోచలేదు.
పూర్వవాసనలన్నియు నశించినవి శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణములందు
నా మనస్సు లగ్నమైయున్నది.

కా॥ కవన భగవత్ సత్తా కవన అభాగీ ।

భరీ నేవ సుర ధే మహి త్యాగీ ।

శ్రీమ మగన మోహి కళు సహోహాళు ।

హరెడి పితా పథా ఇ పథాళు ।

4

కా॥ ఓ గరుడుడా : కామధేనువు నొదలి గాడిద వేవలు జేయునట్టి
దరిద్రుడెవడు ? నేను శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణములందు మనస్సును
లగ్నము జేయుటచే నచ్చలేదు. మంచి అనిపించలేదు తండ్రి నాకు చెప్పి-
చెప్పి విసిగిపోయినాడు.

చా॥ భవ కాల వస జబ పిత మూతా ।

మైఁ బస గయడిఁ భజన జనతాతా ।

జహఁ జక్క బిపిన మునీశ్వర పావడిఁ ।

అశ్రమ జాఱ జాఱ సిరు నావ డిఁ ।

5

తా॥ మాతల్లి-దండ్రులు కాలవ్రణవముచే మరణించుటతోడనే భక్త ద్వారకుడగు శ్రీరామచంద్రుని భజింపుచు, వనములలో దిరుగుచు కాలమును గడిపితిని. ఎక్కడెక్కడ మునీశ్వరుల, భక్తుల ఆశ్రమములు గలవో అచ్చటచ్చటకు నే వెడలి వారి-వారి పాదములకు సాష్టాంగ దండ వ్రజా మములు జేయుచు దివ్యజ్ఞానమును సంపాదించ మొదలిడితిని.

చా॥ బూర్పుడిఁ తిన్వహి రామ గున గాహఁ ।

కహిహిఁ సున డిఁ హరషిత ఖగనాహఁ ।

సురత ఫిరడిఁ హరి గున అలువాదా ।

అవ్యా హత గతి సంభు ప్రసాదా ।

తా॥ ఓ గరుడుడా, మునీశ్వరుల భక్తులచే శ్రీరామచంద్రుని కథలు చెప్పించుకొనెడువాడను వారు చెప్పుచుండ నేను సంతోషముతో వివేడువాడను. నే నీ విధముగ శ్రీరామచంద్రుని గుణానువాదముల వినుచు దిరుగుచుందును. శివమహారాజు కృపవలన సర్వకాలములలో అద్భుతేశుడైన సర్వస్థలములలో దిరిగితిని.

చా॥ ఛూ టీ త్రివిధి ఈషనా గాఢీ ।

ఏక లాలసా ఉర అతి బాఢీ ।

రామ చరణ చారిజ జబదే ఖాఁ ।

తబ నిజ జన్మ సఫల కరి లే ఖాఁ ।

7

తా॥ నాలోగల సనేషణ, ధారేషణ, పుత్రేషణలు పూర్వవాసనలు పూర్తిగ నశించినవి. నా హృదయమందు శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణముల దర్శించుటకు, జన్మను సాఫల్యము జేసికొనుటకు ఉత్సాహ ముబ్బొంగు చున్నది.

చా॥ జేహీ పూంఛ ఉ సో ఇ ము ని అస కమా ఈ ।

ఈశ్వర సర్వ భూ తెమయ అహా ఈ ।

నిర్గుణ మత సహీఁ మోహి సోహా ఈ ।

సగుణ బ్రహ్మ రతి ఉర అధికా ఈ । 8

తా॥ ఈశ్వరుడు సర్వవ్యాపకుడని సర్వభూతమయుడని మునీశ్వరులు చెప్పిరి. ఈ నిర్గుణమతము నాకు నచ్చదు నా హృదయమందు సగుణ బ్రహ్మయనిన మిక్కిలి ప్రీతి గలుగుచున్నది.

దో॥ గూర కె బచన సురతి కరి రామ చరణ మనులాగ ।

రఘుపతి జన గావత ఫిరడఁ ఛనఛన నవ అనురాగ ।

తా॥ గురుదేవుల పలుకులు స్మరించుకొనిన శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణములందు నా మనస్సు లగ్నమై యుండెడిది. మనస్సునందు ప్రేమా అభిరుచులు గలుగుచుండెను. శ్రీరామచంద్రుని కీర్తిని గానము జేయుచు దిరుగాడుచుంటిని.

చా॥ మేరు శిఖర బట ఛాయాఁ ముని లో మస ఆసీన ।

దేఖి చరణ సిరు నాయడఁ బచన కహేడఁ అతిదీన ।

తా॥ సుమేరు పర్వతశిఖరమందు పటవృక్షము నీడన లోమకమహా ముని కూర్చుండియుండెను. నేను ఆ మహాత్ముని జూచి వారి దివ్యచరణములకు సాష్టాంగ దండప్రహరము జేసి దీనత్వముగ యట్లు పలికితిని,

దో! నుని నుమ బచన బినీతమ్మదు మునికృపాల ఖగరాజ ।
మోహీనానర పూంఛత భవద్విజ ఆయహుకేహీరాజ ।

తా॥ ఓ పక్షిరాజా! గరుడుడా! నమ్రతతో గూడిన విషయము
లగు నా పలుకులు విని దయాకుండగు లోమశమహాముని అనుగ్రహించి,
కూర్పుండబెట్టుకొని బ్రాహ్మణుడా! నీవే కార్యముకొరకు యిటు వచ్చితివో
చెప్పుమని పలికెను

దో! తబమైఁ కహో కృపానిధి తుమ్మ సర్వజ్ఞ సుజాన ।
సగునబ్రహ్మ అవరాధన మోహి కహహు భగవాన ।

తా॥ అప్పుడు నేనిటు పలికితిని. దయాసముద్రుడా! సర్వజ్ఞాద్భవు-
సర్వవ్యాపకమైన మహాత్ముడవు. భగవంతుడా! నాకు సగుణబ్రాహ్మరూప
నను గురించి దయతో దెలియజెప్పుము.

చో! తబమునీన రఘుపతి గుసగాధా ।

కహే కఘక సాదర ఖగనాధా ।

బ్రహ్మగ్యౌన రతి మునిబిగ్యౌనీ ।

మోహి పరమ అధికారి జానీ ।

1

తా॥ పక్షిరాజా! లోమశ మహర్షులవాడు శ్రీరామ చంద్రుని గుణ
ములును, కథలును ప్రేమతో నా కప్పుడు జెప్పెను. నేను బ్రాహ్మ
ణుండనని, విజ్ఞానినని భగవంతునివీలలు దెలిసికొనుటకు తగినవాడనని

చో! లాగే కరన బ్రహ్మ ఉపదేశా ।

అజ అద్వైత అగున హృదయేసా ।

అకల అనీహ అనామ అరూపా ।

అను భవ గమ్య అఖండ అనూపా ।

2

తా॥ నాయనా : భగవానుడు అజన్మడు. ఆద్వైతుడు. నిర్గుణుడు. సర్వజీవుల హృదయములలో నివసించువాడని బ్రహ్మోపదేశము నా మహర్షి వినిపింపసాగెను. మనోవాక్కాయ కర్మలద్వారా దెలియజడని వాడు. ఇచ్చారహితుడు. నామ, రూపములు లేనివాడు. అనుభవముద్వారానే దెలిసికొనబడువాడు, అఖండుడు. ఉపమారహితుడు.

చా॥ మన గోతీత అమల అవి నానీ ।

నిర్వికార నిరవధి సుఖరానీ ।

సోత్రై తాహి తోహిఁ సహిఁ ఘేదా ।

తారి బీచ ఇవ గావహిఁ బేదా ।

3

తా॥ శ్రీరామనారాయణ ప్రభువు మనోవాక్కాయ కర్మలద్వారాను, ఇంద్రియములచేతను దెలియజడనివాడు. నిర్మలుడు. నాశనరహితుడు. నిర్వికారుడు. అది అంతములు లేనివాడు. సుఖసంపదలకు నిలయుడు. తత్త్వమసియైయున్నాడు, నీరు-నీటిమీద గీతవలె భగవానునిలో నీలో భేదమేమియు లేదని.

చా॥ బిబిధి భాంతి మోహిముని సముర్భూ వా ।

నిర్గుణ మత మమ హృదయః స ఆవా ।

పునిమై కహేడిఁ నాఇ పదసీసా ।

సగుణ ఉ పాసన కహాహు మునీసా ।

4

తా॥ లోమకమహర్షి నా కనేక విధముల దెలియజెప్పినాడు. నిర్గుణ మతము నా హృదయమున నాటలేదు. నేను మున్ముఖుని పాదపద్మము

లకు నమస్కరించి సగుణోపాసన బ్రహ్మనుగూర్చి చెప్పమని ప్రార్థించితిని.

చా॥ రామ భగతి జల మమ మన మీనా ।

కిమి బిలగాఱి మునీన ప్రబీనా ।

సోఱి ఉపదేన కహహు కరి దాయా ।

నిజ నయ నన్ని దేఖౌ రఘు రాయా ।

5

తా॥ మునిశ్రేష్ఠా : రామభక్తి రూపమున గల జలములో చేపవలె వున్న నీ మనస్సెట్లు వేరగును : శ్రీరామచంద్రుని నే నెట్లు జూడగలను : నా కా ఉపాయమును దెలియజెప్ప వేడుచున్నాను.

చా॥ భరి లో చన బిలోకి అవ ధేసా ।

తల సునిహాడి నిర్గుణ ఉపదేసా ।

ముని వుని కహి హరి కథా అనూపా ।

ఖండినగున మత అగున నిరూపా ।

6

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని నా నేతములతో జూచినవిధవ నిర్గుణోప దేశమును విందును. లోమశమహర్షి వర్ణనాతీతమగు శ్రీహరి కథలను జెప్పి, సగుణాదవను ఖండించుచు, నిర్గుణోపాసననుగూర్చి వివరింప సాగెను.

చా॥ తలమై నిర్గుణ మత కర దూరీ ।

సగున నిరూప ఉఁ కరి హత ధృ-తి ।

ఉత్తర ప్రతి ఉత్తర మై కీన్హా ।

ముని తన భా క్రోధ కే చీన్హా ।

7

రా॥ నే నప్పుడు నిర్గుణోపాసనను ఖండించి బలవంతముగ సగుణోపాసనను నిరూపించసాగితిని. బాదు చెప్పుచానికి వ్యతిరేకముగ చెప్పితిని. అందులకా లోమకమహామునికి మిక్కిలి కోపము గలిగెను. (అపాదమస్తకమునిండిన కోపముండెను.)

చా॥ నును ప్రభు బహుత అవగ్యా కివఁ

ఉ పజ క్రోధగ్యా నిన్వ కే హివఁ ।

అతి సంఘర్షణ జాఁ కర కోళు ।

అనల ప్రగట చందన తేహో ళు ।

8

రా॥ ప్రభూ ! అవహానము జేసినయెడల జ్ఞానికియైనను కోపము రాకమానదు. చందనపుకట్ట అయినను అధికముగ రాపిడిని గలుగజేసిన అగ్ని ఉత్పన్న మగునుగదా!

దో॥ బారం బార నకోప ముని కరణ నిరూప సగ్యాన ।

మైఁ అపనేఁ మన బైత తబ కర ఉఁ బిబిధి అనుమాన ।

రా॥ మాటిమాటికి మునిశ్రేష్ఠుండగు నా లోమకమహర్షి కోపము జెందినవాడై నిర్గుణ జ్ఞానతత్వమును నిరూపించసాగెను. నే నద్దానిని జాగరూకతతో వినుచు లోలోన అనుమానించసాగితిని.

దో॥ క్రోధకి ద్వైతబుద్ధి బిను ద్వైత కి బిను అగ్యాన ।

మూయ వన ప రిచ్చిన్న జధ జీవ కి ళున సమాన ।

రా॥ ద్వైతబుద్ధిలేనిదే కోప మెట్లుగలుగును? అజ్ఞానములేని ద్వైతబుద్ధి ఎట్లు గలుగును? మాయకు పరులైన జీవులు చిస్సానిత్వము లగు జడములు పరమేశ్వరునితో సమానమెట్లుగలుగును?

చా॥ కబహుఁ కి దుఖ సబ కర హిత తానే॥

తేహికి దరిద్ర వరస మని జానే॥

పరద్రోహి కి హోహిఁ ని సంతా॥

కామి వునికి రహహిఁ అకలంకా॥

1

తా॥ జీవులకు మేలుచేయుచుండిన దుఃఖము లెట్లుగలుగును? వరసు వేదిగలిగిన వారివద్దకు దరిద్రమెట్లు జేరును? పరులకు అపకారము జేయు వారలకు నిర్భయమెట్లు గలుగును? కామునకు అవకీర్తి రాకయుండునా?

చా॥ బంస కి రహ ద్విజ అనహిత కీన్హే॥

కర్మకిహోహిఁ స్వరూపహి చీన్హే॥

కాహూ సుమతి కి ఖల సంగ జామి॥

సుభగతి పాన కి పరత్రి య గామి॥

2

తా॥ బ్రాహ్మణులకు అపకారములు జేసినవారి వంశములుండునా ఏమి? ఆత్మజ్ఞానము దెలిసినవారికి కర్మకాండలవసతమా? దుర్మార్గులు స్నేహమువలన ఎవరికైన సద్బుద్ధులుగలుగునా? పరస్పరి లోరురకు ఉత్తమ గతులు గలుగునా?

చా॥ భవ కి పరహిఁ పరమాత్మా బిందక॥

సుఖి కిహోహిఁ కబహుఁ హరి నిందక॥

రాజా కి రహితి నీతి బిను జానే॥

అఘకి రహహిఁ హరిచరిత బఖానే॥

3

తా॥ భగవానుని దెలిసికొన్నవాడు చావుపుట్టుకల చక్రమందు ధిరుగుచుండునా? భగవానుని దూషించువానికి ఎప్పుడైననూ సుఖము

లభించునా : నీతిలేనిరాజు రాజ్యమును నిల్పుకొన గలుగువా : శ్రీరాముని
చరిత్రలు గానముజేయువానికి పాపములుండునా :

చా॥ పాపన జన కి పున్య బినుహో-ఈ ।

బిను అఘు అజన కి పాపపు కో-ఈ ।

లాభు కి కిఘు హరి భగతి సమానా ।

జేహి గావహి శృతి సంతపురానా ।

4

తా॥ పుణ్యకార్యములు జేయకుండగనే కీర్తిలభించునా : పాపము
జేయకుండగనే అవకీర్తి లభించునా : ఈమహిమలనుగురించి వేదముల
లోను, బుద్ధిమంతులును, సాధుమహాత్ములును కీర్తించిరి. హరిభక్తితో
సమానమైన లాభము పేరొందులేదు

చా॥ హానికి జగ ఏహి సమ కఘభా-ఈ ।

భజిల న రామహి సర తను పా-ఈ ।

అఘుకి పినుసతా సమ కఘ ఆనా ।

ధర్మకి దయా సరిస హరిజానా ।

5

తా॥ ఓ సోదరుడా ! మానవశరీరము బొందియుగూడా శ్రీరామ
చంద్రుని భజింపకుండిన ఎడల ఈ వ్రవంబమందు ఇంతకంటె మించిన
దారుణమగు పాపమేమిగలదు : పిననారితనముకంటె గొప్పకర్మ మేమి
గలదు : దయతో సమానమగు ధర్మమేమి గలదు :

చా॥ ఎహిబిధి అమితి జగతి మన గున ఉఁ ।

ముని ఉపదేస నసాదర సున ఉఁ ।

పుని పుని సగున పచ్చ మై రోపా ।

తబ ముని బోలేడి బచన సకోపా ।

6

తా॥ ఇట్లు నామనస్సులో వివిధ విధములగు యుక్తులతోగూడిన ఉపాయముల నాలోపించి అమునీశ్వరుని మాటలు నేవివలేదు. మాటిమాటికి సగుణారాధనను గూర్చియే బలపరచితిని. అందులకా లోమశమహర్షి కోపించి యిట్లు వలుకసాగెను.

చా॥ మూఢ పరమ సిఖదేశః స మాససి ।

ఉత్తర ప్రతి ఉత్తర బహు ఆససి ।

సత్య బచన బిన్యాస స కరహీ ।

బాయస ఇవ సబహీతే డరహీ ।

7

తా॥ మూఢా ! నేను నీకు ఉత్తమనిధానమును జెప్పుచున్ననూ గుర్తింపజాలకుంటివి. వివిధ విధముల ఉత్తరప్రత్యుత్తరముల నిచ్చుచున్నావు. నా సత్యమగుమాటలలో నీకు విశ్వాసములేదు. కాకివలె మాటి మాటికి భయమును జెందుచున్నావు.

చా॥ సత స్వపచ్చ తవహృదయః బిసాలా ।

సదపి హోహి పచ్చీ చండాలా ।

లీన్త శ్రావ మైః సీస చఢాకా ।

సహిః కిఘ భయని నీగతా ఆకా ।

8

తా॥ మూర్ఖుడా ! మనస్సునందు నీ ఆలోచనలకే బలవత్తరమగు పట్టుదల ఉన్నది. వెంటనే కాకివై పొమ్ము అని శపించెను. నేను సంతోషముతో ఆ మునిశ్రేష్ఠుని కావమును శిరోధార్యముగ భావించి స్వీకరించితిని. దో! తురతు భయంకర మైః కాగ తబ పుని ముని

పద సిరు నాఇ ।

సుమిరి రామ రఘువంశ మని హరిషిత చలేడి

ఉధాఇ । 112

తా॥ నాకు వెంటనే కాకిరూపము వచ్చెను. లోమశమహాముని పాదములకు సాష్టాంగ నమస్కారమొనర్చి రఘుకుల భూషణుండగు శ్రీరామచంద్రుని స్మరించుకొని సంతోషముతో నెగురుచు బయలుదేరితిని.

దో॥ ఉమా జేరామ చక్షరత బిగతికామ మద్యకోధ ।

నిజ ప్రభుచుయదేఖహిఁ జలకేహి సస కరహిఁ బిరోద ।

తా॥ (శివుడు చెప్పుచున్నాడు.) ఓ ఉమా : శ్రీరామచంద్రుని దివ్య చరణములందు భక్తిగలవారలకు కామకోధ లోభములు నశించును. వారి జగత్తునే శ్రీరామమయముగ జూతురు. విరోధభావముగ ఎవరినీ జూడరు.

చా॥ నును ఖగేన సహిఁ కఘ రిషిదూషన ।

ఉర ప్రేరక రఘుబంస బిభూషన ।

కృపాసింధు ముని మతి కరి భోరీ ।

లీన్ద్రీ ప్రేమ పరిచ్ఛా మోరీ ।

1

తా॥ కాకభుకుండి మహర్షి యట్లు జెప్పసాగెను. పక్షిరాజా : గరుడుడా దయతో వినుము. ఇందులో లోమశమహర్షి దోషమేమియు లేదు. రఘువంశ శ్రేష్ఠుండగు శ్రీరామచంద్రుడు సర్వలక్ష్మీహృదయములందుండి ప్రేరేపించువాడై యున్నాడు. దయాసముద్రుండగు శ్రీరాముడు ముని యొక్క అల్పబుద్ధిని, నాలోగల సంతోషమును పరీక్షించెను

చా॥ మన వచక్రమ మోహి నిజ జన జానా ।

ముని మతి పునిఫేరీ బగవానా ।

రిషిమమ మహత సీ తా దేఖి ।

రామ చరన బిస్వాస బినేషి ।

2

తా॥ మనో. వాక్యాయకర్మలద్వారా శ్రీరామచంద్రులవారు నన్ను తన దాసుడని యెరింగి మునిశ్రేష్ఠుని మనస్సును మార్చివైచెను. నాలో గల మహాపురుష లక్షణములగు ధైర్యము, కోపములేకుండుట, వినయము మొదలుగాగల గుణముల జూచి ఆచంచలమగు శ్రీరామ భక్తుడనని భావించెను.

చా॥ అతి బిశయపుని పుని పచ్చి తాళు ।

సాదర ముని మోహి శీర్ష బోలాళు ।

మమ శరతోష బిబిధి బిధి కీర్తనా ।

హరషిత రామమంత్ర తబద్దీనా ।

3

తా॥ లోమశమహర్షి మిక్కిలి దుఃఖించినవాడై మాటిమాటికి వాక్యతాపము జెందుచు ప్రేమతో నన్ను బిలిచి అనేకవిధముల సంతోష పరచి, శ్రీరామమంత్ర ముపదేశించినాడు.

చా॥ బాలక రూప రామ క ర ధ్యానా ।

కహేఁడ మోహి ముని కృపానిధానా ।

సుందర సుఖదమోహి అతిభావా ।

సో ప్రథమహిఁ మై తుమ్మహి సునావా ।

4

తా॥ కృపాసముద్రుడగు నా మునిశ్రేష్ఠుండు బాలరామచంద్రుని ధ్యానించు విధానము జెప్పెను. సుందరాకారుడు, సర్వసుఖముల గలుగ జేయు శ్రీరామచంద్రుని ధ్యానముజేయుటలో నాకు మిక్కిలిగ మేలు గలిగెను. నే నా ధ్యానమందనుభవించిన ఆనందమునుగూర్చి చెప్పుచున్నాను. వినుము,

చౌ॥ ముని మోహి కఘకళాల తహఁ రాఖా ।

రామచరితమానస తబ భావా ।

సాదరమోహి యహ కథా సునాతు ।

పుని బోలేముని గిగా సుహాతు ।

5

తా॥ మునిశ్రేష్ఠుడు కొంతకాలమువరకు తనవద్ద కూర్చుండజెట్టుకొని శ్రీరామచరిత మానసమును గూర్చి చెప్పినాడు. ప్రేమతో నాకొమహర్షి శ్రీరామచంద్రుని దివ్యమహిమలు, కథలు వివరముగ వర్ణించి జెప్పి నన్ననుగ్రహించి యిట్లు పలుకసాగినాడు.

చౌ॥ రామచరిత సర గుప్తసుహావా ।

సంభుప్రసాద తాతమైఁ పావా ।

తేహి నిజ భగత రామ కర జానీ ।

తాతే మైఁ సబ కహేడిఁ బఖానీ ।

6

తా॥ ప్నేహితుడా : నేనాసుందరము. దివ్యమహిమలు గల శ్రీరామచరితమానసమును వరమతిపుని దివ్యానుగ్రహమువలన వింటిని. నీవు నిజమైన శ్రీరామచంద్రుని భక్తుడవని యెరింగితిని, అందువలననే నీకు శ్రీరామచరితమానస మహాత్యక్యమునుగూర్చి విపులముగ జెప్పితిని.

చౌ॥ రామ భగతి జిన్న శే ఊర నాహీఁ ।

కబహుఁ నతాత కహీల జిన్న పాహీఁ ।

ముని మోహి బిబిధి భాంతి సమర్పూవా ।

మై సప్రేమ ముని పద సిరు నావా ।

7

తా॥ ప్నేహితుడా ! ఎవరి హృదయమునందు శ్రీరాముని యంద చంచలమగు భక్తియందో అట్టివారికి భక్తినిగూరించి చెప్పరాదని నాకు

వివిధ విధముల తెప్పినాడు. ప్రేమకువకుడన్న మాటిమాటికి ముని చరణములకు నమస్కరించితిని.

చా॥ నిజకర కమల పరసి మను నీసా॥

హరషిత ఆసిష దీన్మ మునీసా ।

రామ భగతి అవిరల ఉర తోరే ।

బసిహి సదా ప్రసాద అబమోరే ।

8

తా॥ లోమకమహర్షి తామరపద్మములవంటి తన చేతులతో నాకలను నిమిరి, సంతోషించినవాడై నాయనా ! నాదివ్యానుగ్రహముచే నీహృదయ మందు ప్రగాఢముగ శ్రీరామునిపై భక్తియుండుగాక ! అని ఆశీర్వదించి నారు

దో॥ సదా రామప్రియహోనా తుష్ట సుభగునభవనలమాన !

కామరూప ఇచ్చా మరనగ్యాన బిరాగ నిధాన । 113

తా॥ నీ వెల్లె వ్వుడు శ్రీరామునకు ప్రియుడువుగనుండువు. కల్యాణ గుణములకు నిలయుడవయ్యెదవు. అభిమానము లేకుండునుగాక ! నీయిష్ట మొచ్చిన రూపమును ధరించగలసమర్థతను గలిగియుండువు. నీయిష్టాను సారముగ మరణమునంభవించును. నీకు యిష్టములేనిదే చావు రాకుండును గాక ! జ్ఞానవైరాగ్యములకు నిలయుడవయ్యెదవు.

దో॥ జేహి ఆశ్రమ తుష్టా బసబపుని సుమిరత శ్రీభగవంత ।

వ్యాపీహి తహఁ స అభిధ్యా జోజన ఏక ప్రజంతా ।

తా॥ ఇగతమాశ్రమే కాదు. నీవే ఆశ్రమమందు నివసించుచు శ్రీరాముని భజించుచుందువో అవటినుండి నాడుగు క్రోసులివరకు ఘాయా మోహములంభివు,

చా॥ కాల కర్మగుణ దోష సుభాడు ।
కళు దుఖ తుష్టహి న బ్యాపిహి కాడు ।
రామ రహస్య లలిత బిధినానా ।
గుప్త ప్రగట ఇతిహాస వృరానా ।

కా॥ కాల, కర్మ, గుణ, దోషములున్నా, స్వభావసిద్ధముగ గలుగు
దుఃఖ బాధలున్నా నీకు గలుగకుండునుగాక. అనేకవిధములగు నట్టియు,
మందరములై నట్టియు, రహస్యములుగనున్న శ్రీరామచంద్రుని దివ్యలీల
లున్నా, ఇతిహాసములలోను పురాణములలోను వర్ణింపబడిన విశేషము
లన్నియు ప్రకటములాయెను.

చా॥ చిను శ్రమ తుష్ట జాన బ సబ సోడు ।
నిత నవ నేహ రామ పద హో డు ।
జో ఇచ్చా కరిహాహు మన మా హీఁ ।
హరి ప్రసాద కళు దుర్లభ నాహీఁ ।

కా॥ నీవు పరిశ్రమ జేయకయే దెలిసికొందువుగాక : శ్రీరామ
చంద్రుని దివ్యచరణములందు నీకు నిత్యము తక్కి ప్రేమ లుండుగాక ।
నీ మనస్సులో గల కోర్కెలన్నియు శ్రీహరియొక్క దివ్యానుగ్రహము
వలన కష్టము లేకయే లభించును.

చా॥ సుని ముని ఆసిష సును మతి ధీరా ।
బ్రహ్మ గిరా భిక్ష గగన గంభీరా ।
ఏవమస్తు తవ బచ ముని గ్యానీ ।
యహ మమ భగత కర్మ మన తానీ ।

తా॥ ఓ దైర్యశాలి : గరుడుడా ! దయతో వినుము. మునీశ్వరుని ఆశీర్వాదములు విని ఆకాశమునుండి గంభీరమగు స్వరముతో ఆకాశవాణి యిట్లు వలికెను. లోమశమహర్షి : జ్ఞానశ్రేష్ఠా : నీ మాటలు సత్యమైనవే. ఈతడు మనోవాక్కియ కర్మలద్వారా నా భక్తుడు.

చా॥ సుని స భగి రా హరష మోహి భ య ఉ ।

ప్రేమ మగన సబ సంసయ గ య ఉ ।

కరి బి స తీముని ఆయసు పా-ఈ ।

పద సరోజ పుని పుని సిరు నా-ఈ ।

4

తా॥ ఆకాశవాణి పలుకులు వినుటచే నాకు అనందము గలిగినది. నేను ప్రేమాంబుధిలో మునిగి దేలియాడుచుంటిని. నా సందేహములన్నీ దూరమైనవి. తరువాత వినయముగ హావిశ్రేష్ఠునకు సాష్టాంగ వమస్కారము జేసి శ్రీవారి అజ్ఞానుసారముగ

చా॥ హరష సహిత ఏహిఁ ఆశ్రమ ఆయఉఁ ।

ప్రభు ప్రసాద దుర్లభవర పాయఉఁ ।

ఇహఁ బసిత మోహి సును ఖగ ఈసా ।

బీతే కలప సాత అరుబీసా ।

5

తా॥ సంతోషముతో ఈ అశ్రమమునకు వచ్చితిని. శ్రీరామచంద్ర ప్రభువులవారి దివ్యానుగ్రహమున దుర్లభమగునట్టి పరమములు పొందితిని. వక్షిరాజా ! నే నీ అశ్రమమున ఇరువదేడు కల్పములనుండి నివసించు చున్నాను.

చౌ॥ కరణం నదా రఘుపతి గునగానా ।
సాదర సునహిం బిహంగ సుజానా ।
జబ జబ అవధపురీ రఘుబీరా ।
ధరహిం భగత హిత మనుజ సరీరా ।

6

తా॥ నేనిచ్చట ఎల్లప్పుడు శ్రీరామరాముని దివ్యమగు గుణములు గానము చేయుచునే యుండును. వస్తువులు నేర్పరులైన వక్షులు నా గానమును వినుచునే యుండును. ఆయోధ్యాపురమందు శ్రీరామచంద్రు డెప్పుడెప్పుడు భక్తులకు మెలుగోరి అవతరించునో

చౌ॥ తబ తబ జాగ రామపురి రహ ఊం ।
సిసు లీలా బిలోకి సుఖ లహఊం ।
పుని ఊర రాఖ రాం సిసురూపా ।
సజ ఆశ్రమ ఆవడం ఖగభూపా ।

7

తా॥ అప్పుడప్పుడు నే వెడలి శ్రీరాముని పురమందు నివసించుచు, సచ్చిదానందమయుని బాలలీలలు జూచుచు. గుఖ - సంతోషముల బొందుచుండును ఓ వక్షిరాజా! గరుడుడా! శ్రీరామచంద్రుని దివ్యమగు బాలరూపమును హృదయమందు ధరించి నీ ఆశ్రమమునకు వచ్చుచు బోవుచు ఉండెదను.

చౌ॥ కథా సకలమై తుమ్హ హి సునాతు ।
లోగ దేహ జేహిం కాగన పాతు ।
కహిం తాత సబ్రపశ్చ తుమ్హారీ ।
రామ భగతి మహిమా అతిభాసీ ।

8

కా॥ నే నే కారణమువలన కాకి శరీరమును బొందినదీ నీకు వివరముగ దెల్పితిని. పక్షిరాజా! నీ ప్రశ్నలకు జవాబులు తెప్పితిని. అహ! రామభక్తి ఎంత గొప్ప మహిమగలదో చూడుము.

దో॥ తాతేయహ తన మోహిప్రియ భయఁడ రామపదనేహ! నిజ ప్రభు వరసన పాయఁడఁ గఎనకలనం దేహ! ।

కా॥ నాకీ కాకి శరీరమనిన మిక్కిలి యిష్టము. నాకీ శరీరము ద్వారానే శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణములందు భక్తి గలిగినది. ఈ శరీరము ద్వారానే శ్రీరాములవారి దివ్యదర్శనము లభించినది. ఈ కాకి శరీరముద్వారానే సర్వవిధములగు సంశయములు దూరమైనవి.

దో॥ భగతి పచ్చ హతఁగి రహేడఁ దీన్త మహరిసేసాప ।
మునిదుర్లభ వరపాయఁడఁ దేఖిహు భజనప్రతాప ।

కా॥ నేను హతపూర్వకముగ భక్తినే నమర్చించితిని. అకారణముచే లోమశమహాముని నాకు కావమిచ్చినాడు. ఫలితమేమిటన మునిశ్రేష్ఠులకు గూడ లభింపని వరములు నే బొందితిని. భజన ప్రభావ మెట్టిదో చూడుము.

చా॥ జే అసి భగతి జాని పరిహరహీఁ ।

కేవలగ్యాన హేతు శ్రమ కరహీ ।

తేజఢ కామధేను గృహత్యాగీ ।

భోజత ఆకు ఫిరహిఁ పయలూగీ ।

రా॥ కామధేనువు నొదలి పాలకొరకు జిల్లెడుచెట్టును వెదకినట్లు
భక్తికి మహిమ గలదని దెలిసికొనియు వదలెదడు. జ్ఞానముకొరకని
మూఁడులు కష్టపడుచు ఇంటిలో ఉందురు.

చా॥ నును ఖగేన హరి భగతి బిహాళ !

జేసుఖ చాహహి ఆన ఉపాళ !

తే సత మహా సింధు బిను తరనీ !

పైరి పార చాహహిఁ బథ కరనీ !

2

రా॥ వక్త్రరాజా ! దయతో వినుము. శ్రీరామనియొక్క దివ్యమగు
భక్తిని వదలి, వేరొండు విధమున సుఖమును గోరుకొను మానవుడు
మూఁడుడు. దురదృష్టవంతుడు. నావ లేకయే సముద్రమును దాటుటకు
ప్రయత్నించువాడై యుండును.

చా॥ నుని భు శుండి కే బచన భ వానీ !

బోలేడి గరుడ హరషి మృదు గానీ !

లివ ప్రసాద ప్రభు మమ ఉరమా హీఁ !

సంసయ సోక మోహి భ్రమ నాహీఁ !

3

రా॥ (వరమణివుడు చెప్పుచున్నాడు) ఓ పార్వతీ ! కాకభుకుండుల
వారి దివ్యములగు వలుతులకు గరుడుడు సంతోషించి మృదువుగ యిట్లు
వలుకసాగెను. ఓ ప్రభూ ! నీయొక్క అపార మహిమా ప్రభావమువలన
నా హృదయమందు గల సందేహములు, శోక, మోహములు భ్రమయు
పూర్తిగ నశించినవి.

చా॥ మ నేడిఁ పునీత రామ గుణ గ్రామా !

తుష్టరీ కృపాఁ ల హేడిఁ బ్రశామా !

ఏక బాత ప్రభు పూంఘ ఉఁ తోహీ ।

కహహు బుర్హుఱ కృపా నిధి మోహీ ।

4

తా॥ నేను మీ దివ్యానుగ్రహమువలన శ్రీరామచంద్రుని పవిత్ర మగు కథలు, గుణసమూహములు విని సుఖశాంతుల బొందితిని. ప్రభూ! నేను నిన్నొక విషయ మడుగుదున్నాను అనుగ్రహించి తెలియజెప్పుము.

చా॥ కహహీ సత ముని బేడపురానా ।

సహిఁ కళు దుర్లభ గ్యాన సమానా ॥

సోఱ ముని తుష్ట సనక హేతి గోసాక్ష ।

సహిఁ ఆదరేహు భగతి కీనాక్ష ।

5

తా॥ సాధుమహాత్ములు, మునీశ్వరులు, వేదపురాణములనూ జ్ఞాన మునకంటె మించినదిలేదని పలికిరి. సోదరుడా! అట్టి దివ్యజ్ఞానమునే నీకా మునిశ్రేష్ఠుంపదేశించినాడు. కాని నీకుభక్తితో సమానమైనదిలేదని మహర్షివఱకుల నాదరింపలేదు.

చా॥ గ్యానహి భగతిహి అంతరకేతా ।

సకల కహహు ప్రభుకృపానికేతా ॥

సుని ఉరగారి బచస మఖ మానా ।

సాగర బోలేడి ఖగసుజానా ॥

6

తా॥ కృపాసముద్రుడా! ఓప్రభూ! జ్ఞానమునకు భక్తికిగల భేదము నాకుజెప్పుము. గరుడుని మాటలనాలించి భక్తుండగు కాకభునుండిమహర్షి సంతోషించి ప్రేమతో యిట్లు పలుకసాగెను.

చౌ॥ భగతిహి గ్యానహి సహిఁ కళుభేదా ।

ఉభయ హరిహిఁ భవ సంభవభేదా ।

నాథ మునీన కహహిఁ కళు అతర ।

సాహధాన సోఉసును బిహ గవ ।

తా॥ జ్ఞానమునకును, భక్తికిని భేదమేమాత్రము లేదు. జ్ఞాన భక్తులు రెండునూ సంసారమునందుత్పన్నముగ, దుఃఖముల బోగొట్టునవే. 'స్నేహితుడా! మునీశ్వరులు వీనియందు కొద్దిపాటి భేదమున్నదని దెల్పుదురు. పక్షిరాజా! ఆ అంతగమునుగూర్చి దెల్పెదను. జాగరూకతతో వినుము.

చౌ॥ గ్యాన బిరాగ జోగ బిగ్యానా ।

వసబ పురుష సునహు హరిజానా ।

పురుషప్రతాప ప్రబల సమభాంతీ ।

అబల అబల సహజ జగజాతి ।

8

తా॥ హరివాహనుడా! దయతో నాలకింపుము. జ్ఞానవైరాగ్యములు, యోగ-విజ్ఞానములన్నీ పురుషవాయును పురుషుల ప్రతాపము అన్నివిధములగూడ గొప్పగ నుండును. స్వభావస్థి, గనే శ్రీ అనచుద్ధురాలు (అబల). పుట్టుకతోడనే మూర్ధురాలు.

చౌ॥ పురుష శ్యాగి సక నారిహి జో విగత్త జాతి ధీర ।

సతుకామి విషయవాస బిముఖ జోపద రఘుబీర ।

తా॥ వైరాగ్యము గలవాడు, దైర్ఘ్యకాలియగు పురుషుడు శ్రీవివదలిషేయును. కామకత గలిగిన పురుషులమ్మా, విషయవాసనలు గల

వారున్నా త్రీని విడువజాలరు. వారు శ్రీరాముని దివ్యచరణములందు
ప్రేమ గలిగియుండరు.

సో॥ సో ఉమునిగ్యాన నిధాన మృగనయవీ బిధు ముఖ నిరఖి॥
బిబనహోఁఱి హరిజాన నారిబిష్ణు మాయాప్రగట ॥ 115

తా॥ జ్ఞానులగు మునిశ్రేష్ఠులయిననూ యువావస్థలో నున్నట్టి,
జింకజూపులు జూచునట్టి, చంద్రునివంటి ముఖకాంతి గలిగిన త్రీని జూచి,
వివళులై ఆమెకు దాసులయ్యెదరు. గరుడుడా : సాక్షాత్తుగ శ్రీమహా
విష్ణువుయొక్క మాయ త్రీ రూపమున సాక్షాత్కరించెను.

చో॥ ఇహా న పచ్చసాత కఘ రాఖండే ।

బేద పురాన సంత మత భాషండే ।

మోహన నారి నారికే రూపా ।

పన్నగారి యహ రీతి అనూపా ।

1

తా॥ నే నిక్క డేమాత్రమును వక్షపాతము వహింపలేదు. వేద,
పురాణముల సారమును, మహాత్ములు జెప్పెడు సిద్ధాంతములు జెప్పు
చున్నాను. అనువము, విలక్షణమైనట్టిది త్రీకి త్రీయందు మోహము
జనింపదు.

చో॥ మాయా భగతి సుసహు తుష్టాదోడే ।

నారివర్గ జానఱి సబకోడే ।

పుని రఘువీరహి భగతిపిఆరీ ।

మాయా ఖలు పర్తకీ బిచారీ ।

2

తా॥ దయతో వినుము. మాయ, భక్తి స్త్రీ వరములై యున్నవని సర్వలకు దెలియును. ఈ రెండును శ్రీరాముని భక్తియందు ప్రేమ గలిగి యుండును. మాయ నీవమైనది. నాట్యమాడించు నాట్యగత్తె.

చా॥ భగతిహి సానుకూల రఘురాయా ।

తాతే తేహి డరపతి అతిమాయా ।

రామ భగతి నిరుపమ నింపాధీ ।

బనత్త జాసు ఉరసదా అబాధీ ।

3

తా॥ శ్రీరామవంతుడు విశేషముగ భక్తికి అనుకూలుడు. మాయకు శ్రీరాముడనిన భయము. ఎవని హృదయములో ఉపసారహితమైన, విశుద్ధమైన రామభక్తి యుండునో, అట్టివారికి ఏ బాధయను గలుగవు. ముఖ కాంతుతో నుండెదరు

చా॥ తేహి బిలోకి మాయా నకుచాళా ।

కరి న సకత్త కళు నిజ ప్రభు తాళా ।

అన బిచారి జేముని బిగ్గానీ ।

జాచహి భగతి సకల సుఖఖానీ ।

4

తా॥ వారిని జూచి మాయ సిగ్గుపడును. శ్రీరామభక్తులపై పెత్తనమును చేయజాలదని దెలిసికొని, విజ్ఞానులగు మునీశ్వరులుకూడ సర్వముఖ సంపదలగు నింయుండగు శ్రీరాముని దివ్యచరణములందు భక్తిని ప్రసాదించవని యాచింతురు.

దో॥ యహరహస్య రఘునాథ కరబేగి సజా నత్తకోత్తి ।

జోజానత్త రఘుపతి కృపాఁ సపనేహుఁ మోహనహోత్తి ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని ఈ దివ్యమైన, రహస్యమైన భక్తిమార్గము నెవరును సులభముగ దెలిసికొనజాలరు. శ్రీరాముని దివ్యానుగ్రహము వలన మాత్రమే దెలియబడును. వారికి స్వప్నములో గూడ మోహ మంటదు.

దో॥ జౌరఉ గ్యౌన భగతి కరభేద సునహు సుప్రబీన ।

జోసుని హోయ రామపద్మప్రీతి సదా అవిభీన । 116

తా॥ చతురుడా : గరుడుడా : విష్ణువాహనుడా : జ్ఞానమునకు భక్తికి గల భేదమును విశుము. ఎవరికి వినుటతోడనే శ్రీరామచంద్రుని దివ్య చరణములందు ఎల్లప్పుడు అనిచ్చిన్నమగు భక్తిగలుగునో, కనుక నానంద బాష్పములు రాలునో, వారినిగూర్చి

చౌ॥ సునహు తాతయహ అకథ కహానీ ।

సముర్ముత బనయ జాత బఖానీ ।

ఈశ్వర అంసజీవ అభినానీ ।

చేతన అమల సహజ సుఖరానీ । 1

తా॥ చెప్పుటకు అందనిది. ఊహితమైనది. తెలిసికోదగినది. జీవుడు ఈశ్వరుని అంశై యున్నాడు. అతడు అభినాశి చేతనుడు. నిర్మలుడు. స్వభావసిద్ధముగనే సుఖనియుడు.

చౌ॥ సో మాయావన భయఉ గోసాళు ।

బుధోక్తీర మౌక్తికీ నాళు ।

బడ చేతనహిఁ గ్రంథి కరిగాళు ।

బసపి మృహ చూటత కితిసాళు । 2

రా॥ జితేంద్రియుడా : మాయకు వశమైన కోతి చిలుకవలె
బిందింపబడినట్లు నిన్ను నీవు బిందించుకొంటివి. జడములు, చేతనములు
గూడ మాయకు వశమైయున్నవి, ఆ ముడియే కఠినమైన మాయ. దానిని
దొరికింపట బహు కష్టముతో గూడినవని.

చా॥ తబలే జీవ భయడు సంసారీ ।

చూట నగ్రంధి నహోఽన్య సుఖారీ ।

శృతి పురాన బహు కహేడు ఉపాక్ష ।

చూటన అధిక అధిక అరఝాక్ష ।

3

రా॥ ఆకారణము వలననే జన్మ-మరణ చక్రమునకు స్వాధీనమయ్యె
దరు ఆ మాయా ప్రకృతిని చేధించని ఎడల ఎవరికిని సుఖ శాంతి
ఉండదు. పేదములలో, పురాణములలో అనేకవిధముల ఉపాయములు
జెప్పబడెను. ఆ మాయాగ్రంధిని తొలగింపనియెడ అధికాధికముగ శరీర
మును బాధింపవలసి యుండును.

చా॥ జీవహృదయః తమ మోహ బిణేషీ ।

గ్రంధి ఘాట కిమి పరఞ్ నదేఖీ ।

అస సంజోగ ఈన జబ కరక్ష ।

తబహః కచాచిత సో నిరులవక్ష ।

4

రా॥ జీవుల హృదయములందు అజ్ఞానరూపమనెడు చీకట్లు తిష్ట
వై చి యున్నవి. ఈ కారణమువలననే మాయను చూడజాలకుడిరి. దాని
నెట్లు తప్పించుకొనవలెను ? ఆ మాయా సంయోగము మనలను విడకుండు
నట్లు ఈశ్వరుడు కలుగజేసినప్పటికిని సుఖ భయముగ మాయ విడిపోవును.

చా॥ సాత్విక శ్రద్ధా ధేను సుహాళః ।

జౌ హరి కృపాః హృదయ బస ఆళః ।

జప తప వ్రత జమ నియమ అపారా ।

జే శృతి కమా సుభ ధర్మ అచారా ।

5

తా॥ శ్రీహరియొక్క దివ్యానుగ్రహమువలన సాత్విక శ్రద్ధారూప మనెడు సుందరమైన ఆవు హృదయరూప మనెడు గృహములోనికి వచ్చి నివసిండును వివిధములుగ జప, తప, వ్రత, యమ నియమములు మొదలుగాగల కుభమైన ధర్మవర్ధకులను, ఆచరణ విధానములను పేదములు చెప్పినవి.

చా॥ తేఞ్జ తృణ హరిత చరై జబగాళః ।

భావబచ్చ సిసుపాణి పేన్దాళః ।

నోఞ్జ నివృత్తి పాత్ర బిస్వాసా ।

బిర్మల మన అహీర నిజపాసా ।

6

తా॥ ధర్మాచరణ రూపమనెడు వచ్చని గరికలో ఆవు తిరుగు చుండునట్లు, ఆ సేక భావనారూపమనెడు దూడను పొంది పాలనెప్పుడు గుడుపుచుండునట్లు సంసారిక విషయము లనెడు వాసనల బలవత్తరముగ వదలవలెను. దూడకు పాలు యివ్వకుండిన ఆ ఆవు శేనుకకాళ్ళ కట్టి పాలను కుడుపుచుంటిమిగదా ; పాలను దీయుటకు విశ్వాసమును పాత్ర గావలెను నిర్మలమగునట్టి మనస్సే స్వయముగ దాసియగును. మనస్సును గొల్లవాడు పాలను దీయును.

చా॥ పరమ ధర్మమయ పయదుహి ఛాళః ।

అవతై అపల అకామ బనాళః ।

తో పనుమల తను ఛమాఁ జూడవై ।

దృతినమ జావను దేళ జమ్మవై ।

తా॥ సోదరుడా ! ధర్మమయ రూపమగు భావమను పాలను పిండి, నిష్కామ భావనారూపమనెడు అగ్నిపైనుంచి చక్కగ కాచాలి. క్షమ, సంతోషము లనెడు వాయువులవలన ఆ పాలను చల్లగచేయాలి దైర్యము, శమము, మనోనిగ్రహ రూపమనెడు తోడిచజ్జితో తోడుపెట్టాలి.

చౌ॥ ముదితాఁ మృధై బిచార మధానీ ।

దమ ఆధార తజాసత్య సుఖానీ ।

తబ మథి కాఫి లేళి నవనీతా ।

బిముల బిరాగ సుభగ సుపునీతా ।

7

తా॥ అప్పుడు ప్రసన్నరూపమనెడు మట్టికుండలో తత్సవివార రూపమనెడు మధనమువలన ఇంద్రియమాల జయించి, దాని ఆధారము వలన సత్యము సుందరములతో గూడిన వాగ్రూపమనెడు త్రాడుచే బిండించి మడిచవలెను. అప్పుడు దానిలోనుండి నిర్మలమైన, సుందరమైన పవిత్రమైనట్టిది యగు వైరాగ్య రూపమనెడు వెన్నను తీసుకోవాలి.

దో॥ జోగ అగిని కర్మిపగట తబకర్మ సుభాసు భలాళి ।

బుద్ధి సీరావై గ్యానిఘృత మనుతామల జరిజాళి । 117

తా॥ అప్పుడు యోగరూపమనెడు అగ్ని ప్రకటితమైన దానినుండి సమస్తమును భస్మముజేయు కుభాకుభ కర్మా రూపమనెడు యోగాగ్ని బయలుదేరును. ఆ అగ్ని సర్వవిధమలగు కర్మల కాల్చి బూడిదజేయును, వైరాగ్యరూపమనెడు వెన్న మమకారరూపమనెడు మాలిన్యమును ద్రవరూప

మగును జ్ఞానరూపమనెడు నేయి విశ్వయరూపమనెడు బుద్ధికి అనందమును
గలుగజేయును

దో॥ తబ బిగ్యానరూపి నీబుద్ధి బినద ఘృతపాళి ।

చిత్త దిల భరి ధరైదృఢ సమతా దిలటె బనాళి॥ 1:7

తా॥ విజ్ఞానరూపమనెడు బుద్ధి జ్ఞానరూపమనెడు నిర్మలమైన నేతిని
పొంది దానిద్వారా మనోరూపమనెడు దానిని నిండుగ నింపి, సమతారూప
మనెడు దీపపు దిప్యను యేర్పరుచుకొని, దానిపై ధైర్యవంతముగ నిలు
చుండును.

దో॥ తీని అవస్థా తీనిగున తేహి కపాన తేఁ కాఢి ।

తూల తురీయ సంవారిపునిబాతీ కరైనుగాఢి । 117

తా॥ జాగ్రత్త, స్వప్న, ముషుప్తావస్థలునూ, సత్త్వ, రజ, తమో
గుణరూపమలనెడు వ్రత్తి కాయనుండి తురీయావస్థా రూపమనెడు వ్రత్తి
బయలుదేరును దానిని సుందరమైన వత్తినిగ జేయును.

దో॥ ఏహి బిధి లేసై దీపతేజ రాసి బిగ్యానమయ ।

జాతహి జాను సమీప జరహిఁ ముదాదిక నలభనబ ।

తా॥ ఈ విధముగనే తేజోవంతమైన, విజ్ఞానవంతములైన కాంతు
లా దీపపువత్తినుండి బయలుదేరును. అరిష్టద్వర్గ గుణములు మిడుతలవలె
దాని సమీపమున కెడలి భస్మమగును.

చో॥ సోహ మస్మిత్తి వృత్తి అఖండా ।

దీప సిఖా సోఞి పరమ ప్రచండా ।

ఆతమ అనుభవ సుఖ స్మృతకాసా ।

తబ భవ మూల భేదభ్రమ నానా ।

1

తా॥ పోహమస్మి, (నేనే అబ్రహ్మనై యున్నాను) అబంధమైన వాడను. అనంతుడను. జ్ఞానరూపమనెడు ప్రపంచమైన దీవళిఖను. ఆత్మానుభవ సుఖము గలిగినప్పుడే సంసారరూపమనెడు మూలమగునట్టి భ్రమ నాశనమగును.

చా॥ ప్రబల అవిద్యా కర పరివారా ।

మోహ ఆది తమ మిట ఇ అపారా ।

తప సో ఇ బుద్ధి పా ఇ ఉంజితరా ।

ఉర గృహః బై తి గంధి నిరుతిరా ।

2

తా॥ అప్పుడు బలవత్తరములగు అవిద్యారూపమున గల కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మదము, మాత్సర్యములనెడు చీకట్లు నశించును. విజ్ఞానరూపమనెడు బుద్ధి ఆత్మానుభవరూపమును వెలుగును బొంది, హృదయరూపమనెడు ఇంటిలో కూర్చుండి జడ - చేతనములను మాయా ప్రకృతులతో నాచిలాడుకొనుచుండును.

చా॥ చోరన గ్రంధిపావ జ్ఞానోక్తా ।

తబ యహ జీవ కృతారథ హోక్తా ।

ఛోరత గ్రంధి జాని ఖగ రాజా ।

విఘ్న అనేక కర ఇ తబ మాయా ।

తా॥ విజ్ఞాన రూపమనెడు బుద్ధి ప్రకృతిరూపమునగల మాయతో నాచిలాడు కొనుచుండునప్పుడు జీవుడు ధన్యుడగును. ఓగర్గుడుదా । వక్షి

రాజా : ప్రకృతితో అడుకొనుచున్నప్పటికిని మాయ అనేక విఘ్నములు
గలుగజేయుచునే యుండును.

చా॥ రిద్ది సిద్ది ప్రేరణ బహు భాళా ।

బుద్ధిహి లోభ దేఖావహిః ఆళా ॥

కలబల చలకరి జాహిః సమీపా ।

అంచల బాత బుర్ఖావహిః దీపా ।

4

రా॥ సోదరుడా ! అప్పుడే కఠినమైన అష్టసిద్ధులు లభించును. అవి
గూఢను బుద్ధిని లోభమునందు బడవేయును. అసిద్ధులు కళంతో గూడినవే.
అవి బలవంతముగ కవటముతో సమీపమునకు వచ్చును. దేశసరిహద్దువరకు
వాయుప్రేరణలవలన, జ్ఞానరూపమనెడు దీపమునుండి నలుదిశల కీర్తి
వ్యాపించును.

చా॥ హోత్ర బుద్ధి జౌః పరమ సయానీ ।

త్విన్ద తన చిత్రవ స అనహిత జానీ ॥

జౌః తేహి విఘ్న బుద్ధి సహి బాధీ ।

తౌ బహోరి సుర కరహిః ఉపాధీ ॥

5

రా॥ బుద్ధి మిక్కిలి చురుకైనది. అష్టసిద్ధులు హాని గలిగించునని
తెలిసికొని దానివైపు తేలిపారజూడదు. ఈవిధముగ ఈమాయయొక్క
విఘ్నములనుండి బుద్ధి తప్పించుకొనును. దేవతలు విఘ్నములు గలిగించు
చునేయుండురు.

చా॥ ఇంద్రీ ద్వార ఝరోకా నానా ।

తమాః తమాః సురబైతె కరి ధానా ॥

ఆవత దేఖహిఁ బివయ బయారీ ।

తేహతిదేహిఁ కపాట ఉఘారీ ॥

6

తా॥ ఇంద్రియములద్వారా హృదయ రూపమనెడు గృహములోనికి ప్రవేశించుటకు చాలా ద్వారములు గలవు, ఒక్కొక్క చాకిరిపై ఒక్కొక్క దేవత కూర్చుండియుండును. విషయరూపములనెడు వాయువులులోనికి ప్రవరించినప్పుడు బలవంతముగ కిటికీలు దెరువబడును.

చౌ॥ జబ సో ప్రభంజన ఉర గృహఁజాళు ।

తేబహిఁ దీప బిగ్యాన బుర్ఖాళు ॥

గ్రంధి నఘాటి మిటాసో ప్రకాసా ।

బుద్ధి బికల భిష బివయ బతాసా ॥

7

తా॥ ఆ గొప్పదగు గాలిహృదయ రూపమనెడు గృహములోనికి వచ్చిన విజ్ఞానరూపమనెడు దీపపుకాంతులు ఆరిపోవును. అత్మానుభవ రూపముగూడ నశించును. విషయరూపములనెడు వాయువులవలన బుద్ధి వ్యాకులతజెందును.

చౌ॥ ఇంద్రియ సురస్త సగ్యాన సోహాళు ।

బివయ భోగ పరప్రీతి సదాళు ॥

బివయ సమీర బుద్ధికృత భోరీ ।

తేహి బిధి దీక్షకోబార బహారీ ।

8

తా॥ ఇంద్రియములు, వాని అధిష్టానదేవతలకు జ్ఞానము స్వాభావికముగ గుర్తుండదు. విషయ భోగములందే సదాప్రీతివి గలిగియుండును.

బుద్ధినిగూడ విషయరూపములనెడు వాయువులు పిచ్చివారినిగా జేయును-
అజ్ఞానదీపము నేవిధముగ ప్రకాశింపజేయగలదు ?

దో॥ తబఱి జీవబిబిధి బిధిపావళి సంస్కృతి కలేన ।

హరిమాయా అతిదుస్తర తరినజాతి బిహగేన । 118

తా॥ జ్ఞానజ్యోతులు నశించుటచే జీవులు వివిధరీతులుగ జన్మ-
మరణబాధలు పొందుచున్నారు. పక్షిరాజా : హరి మాయాప్రభావము కఠిన
మైనది. దుస్తరమైనది. సహజముగానే దానినుండి తప్పించుకొనలేము.

దో॥ కహత కఠిన సముర్ముత కఠినసాధత కఠిన బిబేక ।

హోళి ఘనాచ్చర న్యాయ జ్ఞానపుని ప్రత్యూహలనేక॥

తా॥ జ్ఞానమును దెలిసికొనుటలో కఠినకలేదు. సాధన జేయుట
యందె కష్టమున్నది. సంయోగపశమున అక్షరముల కలయికచే ఏర్పడిన
జ్ఞానమైననూ అనేక విఘ్నములు గలుగును.

చో॥ గ్యాన పంథ కృపానకై ధారా ।

పరత ఖగేన హోళి సహజారా ॥

జో నిర్విఘ్న పంథ నిర్వహళు ।

సోకై వల్య పరమపద లహళు ॥

1

తా॥ జ్ఞానమార్గము పాలధారవలె ప్రకాశించు కత్తివంటిది. పక్షి
రాజా : ఈమార్గమున ప్రయాణించుట సుఖవంతమై యుండును. విఘ్నము
లుండివు కైవల్య రూపమనెడు పరమపదమును బొందెదరు.

చో॥ అతి దుర్లభ కైవల్య పరమ పద ।

సంత పురాన నిగమ ఆగమ బద ॥

రామ భజత సోఞ్మ ముకుతి గోసాళు ।

అన ఇచ్చిత ఆవణ బరిఆళు ॥

2

తా॥ కైవల్యపదము మిక్కిలి రష్టమని సాధుమహాత్ములు. పురాణములు, వేదములలో తంత్రశాస్త్రములలో గూడ చెప్పబడెను. జితేంద్రియుడా ! ఆ దుర్లభమగు పరహపదమే శ్రీరామచంద్రుని భజించివ యిష్టమున్ననూ-లేకున్నను సులభముగ లభించును.

చా॥ జిమిథల బిను జల రాహన సకాళు ।

కోటిభాంతి కోడ కరై ఉపాళు ॥

తథా మోక్ష సుఖ సును ఖగరాళు ।

రహి న సకణ్ణ హరి భగతి బిహాళు ॥

3

తా॥ పక్షిరాజా ! ఎన్నికపాయములు దిన్నినమా ఖాళిలేనిదే నీరుండ నట్లు మోక్ష సుఖంగూడా శ్రీహరి భక్తిలేనిదే లభింపదు.

చా॥ అన బిచారి హరి భగత సయానే ।

ముక్తి నిరాదర భగతిలు భానే ॥

భగతి కరత బిను జతన ప్రయాన ॥

సంస్కృతి మూల అబిద్యానాసా ॥

4

తా॥ ఇలా ఆలోచించి బుద్ధివంతుడగు వాడు భక్తియందు మునిగి ముక్తినిగూడ తిరస్కరించును. భక్తిచేయుచుండిన ఎడల జన్మ-మృత్యు రూపమగు అనన్య ప్రయత్నములేకయే నశించును.

చా॥ భోజన కరిల తృప్తి హిత లాగీ ।

జిమిసో అనన పచలై జతరాగీ ॥

అసిహరి భగతి సుగమ సుఖదాళు ।

శోలన మూఢ నజాహి నోహళు ॥

5

తా॥ నీవు తృప్తికొరకు భోజనముచేసిన జలరాగిని ఎట్లు జీర్ణింప జేసినదో, అదేవిధముగ సుఖమును, అనందమును గలుగజేయు హరిభక్తి వెవరుమా విడువరు, అట్లునిడుదు మూర్ఖుడెవడుండును ?

దో॥ నేవక నేవ్య భావబిను భవన తరిల ఉరగారి ।

భజనాలు రామ పడపంకజ అనసిద్ధాంత బిచారి ॥ 113

తా॥ సర్వాంతకా ! గరుడజీ : నేను నేవకుడను. భగవానుడు నా ప్రభువు ఈ భావములేనిచో సంసారసముద్రమునుండి తరించుట కష్టమని తెలిసికొని శ్రీరాముని దివ్యచరణములు భజింపుము.

చా॥ జో చేతన కహః జఢకరణ జఢణ కగణ చైతన్య ।

అన సమర్థ రిఘునాథహి భజిహః జీవతే ధన్య ॥ 119

తా॥ జడములకు చైతన్యము గలిగిండు చైతన్యముగలవానిని జడములుగ చేయుటయందు నేర్చుదుడో అట్టి దివ్యపురుషుడగు శ్రీరాముని భజించువారు ధన్యులు.

చా॥ కహేడి గ్యాన సిద్ధాంత బుర్ఖాళు ।

సునచు భగతి మనికై క్రుభతాళు ॥

రామభగతి చింతామని సుందర ।

బసణ గరుడ జాకే ఉర అంతర ॥

తా॥ నేను జ్ఞానసిద్ధాంతమును గూర్చి తెప్పితిని భక్తిరూపమనెడు మణి మహిమనుగూర్చి తెలిసెదను. వినుము. శ్రీరామచంద్రునియందు

భక్తి సుందరమైన చింతామణి వంటిది. గరుడుడా ! ఎవరి హృదయమందీ
భక్తి నివసించునో

చౌ॥ పరమ ప్రకాశ రూప దీనరాతీ ।

సహిఁ కళు చహితి దితిఘృతి బాతీ ॥

మోహ దర్శిద నికట సహిఁ ఆవా ।

లోభ బాత సహిఁ తాహి బుర్ఝావా ॥

2

తా॥ తనను-తాను రాత్రింబవళ్ళు ప్రకాశమయ్యునిగ జేసికొనును
వారికి ప్రమిదగాని, నేయిగాని, వత్తిగాని ఏమాత్రమును అవుసర
ముండదు (ప్రకాశము సహజముగనే మణికి గలదు) ఈ మోహరూప
మనెడు దరిద్రము సమీపమునకు రాజాలదు. లోభరూపమనెడు వాయువు
ఆ మణిరూపమున గల దీపమును ఆర్చుకాలదు. (మణి స్వప్రకాశవంత
మైనది. రెండవదాని సహాయము అవుసరము లేదు)

చౌ॥ ప్రబల అవిద్యా తమ మిటి జాళు ।

హారహిఁ సకల సలభ సమాదాళు ॥

ఖలకామాది నికట సహిఁ జాహిఁ ।

బసల్ల భగతి జాకే ఉరమాహిఁ ॥

3

తా॥ ఆ మణియొక్క దివ్యకాంతులచే అవిద్యారూపమనెడు చీకట్లు
నశించును. మదము మొదలుగాగల మిడుతలు, వాని సమూహములు
నాశనమగును. ఎవరి హృదయమందు భక్తి నివసించునో అట్టివారి
హృదయములోనికి కామ, క్రోధ, లోభ, మోహాది దుష్టగుణములు
జొరబడవు.

చా॥ గరల సుధాసమ అరిహిత హో॥ఈ॥

తేహీ మని బిను సుఖపావ సకో॥ఈ॥

వ్యాపహీ మానస రోగన భారీ॥

జిహ్వా కేటన నబ జీవ దుఖారీ॥

4

తా॥ వారికి విషము అమృతమగును శత్రువుగూడ మిత్రుడగును భక్తియను మణి లేనిచో ఆ దివ్యసుఖములు దొందలేదు. గొప్ప-గొప్ప మానసిక బాధాకు స్వాధీనులైనవారు భక్తి నాశ్రయించిన సుఖ మయ్యెదరు.

చా॥ రామ భగతి మని ఉరవశ జాకే॥

దుఃఖ లవలేన స సపనేహుఁ తాకే॥

చతుర సిరోమని తేర్చ జగమాహీ॥

జేమని లాగి సుజత స కరాహీ॥

115

తా॥ శ్రీరామభక్తి రూపమనెడు మణినెవరు హృదయమందు ధరింతురో వారికి స్వప్నములోగూడ దుఃఖములు గలుగవు. భూన భోంత రాక్షసులలో ఆతడే చతరుడు. మణివంటివాడు. భక్తిరూపమనెడు దివ్య మణికొరకు మానవుడు ప్రయత్నము జేయవలెను.

చా॥ సోమని జధపి ప్రగట జగ అహా॥

రామకృపా బినునహిఁ కోడి లహా॥

సుగమ ఉపాయ పాత్ర బేకరే॥

సరహిత భాగ్య దేహిఁ భటబేరే॥

6

తా॥ ఆ మణి ప్రపంచమందు ప్రకటమై ప్రత్యక్షమై యున్నదే.
శ్రీరామచంద్రుని దివ్యానుగ్రహము లేనియెడల భక్తి ఎవరికిని అబ్బదు.
భక్తిరసామృతమును పానము జేయుట బహు సులభము. ఆభాగ్యులు,
దురదృష్టవంతులు నగు మానవులు నీచముగ భావించి విడచెదరు.

నా॥ పావన పర్వత భేద పురానా ।

రామకథా రుచిరాకర నానా ।

మర్మ సజ్జన సుమతి కుఢారీ ।

గ్యాన విరాగ నయన ఉరగారీ ।

తా॥ పేదములు - పురాణములు వనిత్రమగు పర్వతములు. వివిధ
విధములై న దివ్యకథలు ఆ పర్వతములలో గల సుందరమైన గదులు.
సాధుమహాత్ములే ఆ గదులలోగల రహస్యములు గనుగొనువారు. ఆ
బుద్ధివంతులే తవ్వగోడల (చెలగపార) వంటివారు. ఓ గరుడుడా! జ్ఞాన,
వైరాగ్యములే వారికి నేత్రములు.

చా॥ భావనహిత భోజ్య జోషానీ ।

పావ భగతి మని సబ సుఖఖానీ ।

మోరేఁ మనప్రభు అనబిస్వాసా ।

రామ తే అధిక రామ కరదాసా ।

తా॥ ఎవరా ప్రేమ భక్తికొరకు వెదకుచుండువారు పర్యవిధము
లగు సుఖ - సంపదలు పొందెదరు, భక్తితూషమగు మణిని పొందెదరు.
ప్రభూ! శ్రీరామనికంటెను వానియందు భక్తిగలవారే గొప్పవారని నా
విశ్వాసము.

చా॥ రామ సింధు ఘన సజ్జనధీరా ।

చందన తరు హరిసంత సమీరా ।

సబ కరి ఫల హరి భగతి సుహాళు ।

సో బిను సంత పకాహూఁ పాళు ।

9

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు సముద్రమువంటివాడు. సాధుమహాత్ములు మేఘము వంటివారు. శ్రీహరి చందనపు వృక్షము వంటివాడు. శ్రేష్ఠులగు భక్తులే వాయువులు. సర్వవిధములగు సాధన ఫలితములే సుందరము, దివ్యమునైన హరిభక్తి. ఆ దివ్యమగు భక్తిని సాధుమహాత్ములు దప్ప వేరొందువా రెవ్వరును బొందలేరు

చా॥ అన బిచారి జో ఐ కర సతసంగా ।

రామ భగతి తేహి సులభ బిహంగా ।

10

తా॥ మహాత్ములతో ప్రియము జేయువారికి సులభముగ శ్రీరాముని దివ్యచరణములందు భక్తి లభించునని తెలిసికొనుము.

దో॥ బ్రహ్మ పయోనిధి, మందర గ్యౌన, సంతసుర, ఆహిఁ ।

కథా సుధా మధి కాథహి భగతి మధుర తా జాహి ।

తా॥ వేదములే సముద్రము, జ్ఞానమే మందరాచల పర్వతము. సాధుమహాత్ములే దేవతలు ఆ సముద్రమును మధించినయెడల కథారూప మనెడు ఆమృతము బయలుదేరును. దానియందు భక్తిరూపమున గల తీయ నైన రసప్రవాహము బయలుదేరును.

దో॥ బిరతి చర్య అసి గ్యౌనమద లోభ మోహరిపుమారి ।

జయపాణి అ సో హరి భగతి డేఖుఖరేన బిచారి ।

20

తా॥ వైరాగ్యరూపమనెడు డాలుతో చెడుమార్గమునుండి రక్షించు
కొనుదు, జ్ఞానమనెడు ఖడ్గమువలన మద, లోభ, మోహములను జయించు
వారే హరిభక్తులని పిలువబడుదురు. వక్షిరాజా! గరుడుడా : దీనిని ఆలో
చించి చూడుము.

చా॥ పుని సప్రేమ బోలెడి ఖగరాడి !

జౌఁ కృపాలు మోహి ఉపర భాడి !

నాథ మోహి నిజ నేవక జానీ !

సప్త పశ్చ మమ కహహు బభానఁ ! 1

తా॥ గరుడుడా : దయాసముద్రుడా : నామీద నీకు ప్రేమ ఉండిన
యెడల, నీకు పేవకుడనని దెలిసికొని నే నడుగు ఏడుప్రశ్నలకు జవా
బులు చెప్ప ప్రార్థించుచున్నాను.

చా॥ ప్రథమహిఁ కహహు నాథ మతిథీరా !

నబతె దుర్లభ కవన సరీరా !

బథ దుఖ కవన కవన సుఖ భారీ !

పోడి సంఘే పహిఁ కహహు బిచారీ ! 2

తా॥ నాథ : ధైర్యశాలి : దుర్లభమైన శరీరమెద్ది : మొదటిగ
జెప్పుము. దుఃఖకరమైన శరీరమెద్ది : నీవు బాగుగ ఆలోచించి సంక్షిప్తముగ
జెప్పుము.

చా॥ సంత అసంత మరమ తుష్టు జానపా !

తిష్ట కర సహజ సుభావ బభానహు !

కవనపున్య శృతిబిదిత బినాలా !

కహహు కవన అఘ పరమ కరాలా ! 3

తా॥ సాధుమహాత్ముల, దుర్మార్గుల లక్షణములు నీకు బాగుగ దెలియును. వారి-వారి సహజగుణములు వర్ణింపుము. వేదానుసారముగ అన్నింటికంటె గొప్పదియైన పుణ్యము ఏదో, అన్ని పాపములకంటె భయంకరమగు పాపమేదో నాకు దెలియజెప్ప వేడుచున్నాను.

చా॥ మానస రోగ కహహు సముర్ముఖ !

తుష్టా సర్వగ్య కృపా అధికాక్ష !

తాత సునహు సాదర అతిప్రీతి !

మై సంచేప కహాక్ష యహానీతి !

తా॥ మనోదోర్బల్యమును గూర్చి చెప్పుడు. నీవు సర్వజ్ఞుడవు. నాపై నీకు దయగలదని పలుక (కాకభుకుండి మహర్షి యిట్లు పలుకుచున్నాడు.) ఓ గరుడూ! నీవు ప్రేమతో జాగరూకుడవై వినుము. నేను నీతినిగూరించి సంక్షేపముగ జెప్పుచున్నాను.

చా॥ సర తన సమసహిఁ కవనిడి దేహిఁ !

జీవ చరాచర జాచత తేహి !

సరకస్వర్గ అపవర్గ నిసేనీ !

గ్యాన బిరాగ భగతి నుభ దేనీ !

5

తా॥ మానవశరీరముతో సమానమైన శరీరములు లేవు. చరా-చర జీవులన్నియు ఈ శరీరమునే యాచించును. ఈ మానవశరీరమే సరకము నకు, స్వర్గమునకు, మోక్షమునకు మెచ్చె యున్నది. అట్లే కల్యాణప్రదమైన జ్ఞానమును, వైరాగ్యమైన భక్తిని ఇచ్చునదై యున్నది.

చౌ॥ నో తనుధరి పా రిభజహిఁ న జే నర ।

హోహిఁ బిషయ రతమండు మండు తర ।

శాంప కించ బదలేఁ తే లేహిఁ ।

కరతేడారి పరసమని దేహిఁ ।

6

కా॥ మనుష్య శరీరమును బొందినప్పటికిని ప్రజలు భగవానుని కీర్తింపరు. నీచాతి-నీచమగు విషయములందు మునిగి దేలుచుందురు. అట్టి వారు పరకువేదిని చేతితో విసరివైచి యినుపముక్కను వట్టుకొందురు.

చౌ॥ నహి దర్శిద సమదుఖ జగమాహిఁ ।

సంత మిలన సమ సుఖ జగనాహిఁ ।

పర ఉపకార బచన మసశాయా ।

సంత సహజ సుఖాఉ ఖగరాయా ।

7

కా॥ ప్రపంచములో దర్శిద బాధకంటె గొప్ప బాధలేదు, మహాత్ముల దర్శనము, కలయికతో సమానమైన సుఖ-శాంతులు లేవు. ఓ పక్షి రాజా! గరుడుడా, మనోవాక్యాయ కర్మలద్వారా పరోపకారము చేయుచుండుచే మహాత్ముల లక్షణములై యున్నవి.

చౌ॥ సంత సహహిఁ దుఖ పరహిత లాగీ ।

పరదుఖ హేతు అసంత అభాగీ ।

భూర్జ తయా సమ సంత కృపాలా ।

పరహిత నీతి సహ బిసాలా ।

8

కా॥ మహాత్ములు యితరులకు కుభములు గలుగుటకై బాధలు నహింతురు. దుర్మార్గులు ఇతరులకు కష్టములు కలిగించుటకు ప్రయత్నించు

చుందురు. దయానందులగు సాధుమహాత్ములు భోర్ణవృక్షముతో సమానులై పొదులకు మేలు జేయుటకొరకై కష్టములు సహింతురు.

చా॥ సన ఇవ ఖల పరబంధన కరళు ।

ఖాలి కథావి బిపతి సహినురళు ।

ఖలబిను స్వార్థ పర అపకారీ ।

అహి మూషక ఇవ సును ఉరగారీ ।

9

తా॥ దుష్టులు పిచ్చివట్టినవారివలె ఇతరులకు బాధలు గలుగజేయుదురు. అవమానములు బాధలు సహించుచు మరణించెదరు ఓ సర్వాంతకా! గరుడుడు । దుష్టులు ఏవిధమైన స్వార్థంలేకయే నర్పము. చుంచెలుకతో సమానంగా అకారణంగా అవకారం చేయుచుందురు.

చా॥ పరసంపదా బినాసి న సాహీఁ ।

జిమి ససిహతి హతి హిమ ఉపల బిలాహీఁ ।

3

దుష్ట ఉదయ జగ ఆరతిహేతూ ।

జధా ప్రసిద్ధ అధమ గ్రహ కేతూ ।

10

తా॥ వందీన వంతును వడగండ్లు నాశనముజేసి అవి నశించునట్లు దుర్మార్గులు బాధించుచుందురు. వారును బాధలు చెందెదరు

చా॥ సంత ఉదయ సంతత సుఖ కారీ ।

విశ్వ సుఖద జిమి ఇందు లెమారీ ।

కురమ ధర్మ శృతి బిదితి అహింసా ।

పర నిందా నను అఘన గరీసా ।

11

తా॥ సూర్యచంద్రులుదయించి చీకట్లు పోగొట్టి అనందమును గలి
గించునట్లు అహింసయే పరమదిర్భవమని పరుల నిందించుటయే మహాపాప
మని వేదపురాణములలో చెప్పబడెను. సాధుమహాత్ములతోడి స్నేహము
సుఖసంతోషములు గలుగజేయును.

చా॥ హరగురు నిందక దాదురహోళు ।

జన్మ సహస్ర పాప తన సోళు ।

ద్విజ నిందక బహునరక భోగకరి ।

జగ జనమయి బ్రాయస సరీరధరి ।

12

తా॥ శంకరుని, గురువును నిందించువాడు రాబోవు జన్మలో కప్పగ
జన్మించును. వేయిజన్మలవర కాతడు కప్పగనే పుట్టడు - గిట్టచుండును
బ్రాహ్మణుని నిందించినవాడు నరకబాధల సనుభవించి కాకియై భూలోక
మున పుట్టును.

చా॥ సుర శృతి నిందక జే అభిమానీ ।

రౌరవ నరక పరహితే ప్రానీ ।

హోహి ఉలూక సంత నిండారత ।

మోహ నిసా ప్రియగ్వాన భాసగత ।

13

తా॥ ఏ దొర్బాగ్యుడు జీవకోటులను, దేవతలను, వేదములను
నిందించునో, అట్టివాడు రౌరవ నరకమున బడును . సాధుమహాత్ములను
నిందించువారు గుడ్లగూబలై జన్మింతురు. వారికి మోహరూపమనెడు
రాత్రియనిన యిష్టము. జ్ఞానరూపమనెడు సూర్యుడు వారియందు ప్రకా
శింపడు.

చా॥ సబకైనిందా జె జథ కరహీఁ ।

తే చమ గాదురహోఽ ఇవతరహీఁ ।

సునము తాత అబ మాసన రోగా ।

జిన్న తేదుఖ పావహీఁ సబ లోగా । 14

కా॥ పరుల దూషించువాడు ఎగిరే జంతువుగ పుట్టును. వారివలన ప్రజలెల్లరు దుఃఖితులుగ నుండెదరు

చా॥ మోహ సకల బ్యాధిన్న కరమూలా ।

తిన్న తేవుని ఉపజహీఁ బహు శూలా ।

కామ బాత కఫ లోభ ఆపారా ।

క్రోధ పిత్త నిత ఛాతీ జారా । 15

కా॥ సర్వరోగములకు మూలము అజ్ఞానము దానివలన అనేక బాధలు గలుగును. కామమే వాతము. లోభమే ఆపారమగు కఫము. క్రోధమే పిత్తమైయుండుటవలన హృదయ మెప్పుడును మండుచునే యుండును.

చా॥ ప్రీతి కరహీఁ జౌఁ తీని ఉభాళు ।

ఉపజగి సన్యపాత దుఖదాళు ।

బిషయ మనోరథ దుర్గమ నానా ।

తే సబమాల నామకో జానా । 16

కా॥ ఈ మూడున్నూ సోదరులు. వాత, పిత్త, కఫముల వలన దుఃఖమును గలిగించు సన్నిపాతరోగము వచ్చును. కఠినాత్ములకు విషయ సుఖములే కోర్కెలై యుండును. అదే బాధను గలుగజేయు రోగము. ఆ బాధలు వర్జింపజాలను. వాని పేరెవరికి దెలియును.

చౌ॥ మమతా దాదు కండు ఇరపాళు ।
 హరప బిషాద గరహ బహుతాళు ॥
 పర సుఖదేభి జరసి సోఽ ఇ ఛళు ।
 కృష్ణ దుష్టతా మనకుటి లాళు ॥

17

తా॥ మమత్వమే తామరరోగము. శుద్ధ్య, అసూయలే దురద,
 గజ్జివంటి రోగములు. హర్ష - విషాదములే కంఠవాపును గలుగజేయు
 వ్యాధులు. పరుల సుఖములజూచి బాధపడువారు కృశించిపోయెదరు.
 దుష్టత్వము, కుటిలత్వము గలవానికి కృష్ణరోగము వచ్చును.

చౌ॥ అహంకార అతిదుఃఖద డమరుల ।
 దంభ కపట మద మాన నేహరుల ॥
 తృష్ణా ఉదరవృద్ధి అతిశారీ ।
 త్రివిధి ఈషనా తమన తిజారీ ॥

18

తా॥ అహంకారము దుఃఖమును గలుగజేయు కంజర రోగము.
 దంభము, కపటము, మద, మానములు యౌవనజన్ము. తృష్ణ కడుపు
 రోగము. పుత్రులు, ధనము, మానములే బలవత్తరమైన చరిజ్వరము

చౌ॥ జుగ బిధి జ్వలనుచ్చరి అవిభేకా ।
 కహం లగి కహే కురోగ అనేకా ॥

తా॥ సుత్పరము, అవివేకములే వివిధములగు జ్వరములు. అనేక
 విధములగు చెడ్డజ్వరములు గలవు. వీనినిగూర్చి నే నెంతవరకు చెప్ప
 గలను.

దో॥ ఏక శ్వాధి వస సరమారిహిఁ ఎ అసాధి బహుశ్వాధి ।
 పీఠహిఁ సంతత జీవకహుఁ సోకి మి లహై సమాధి॥12॥

తా॥ రోగపీడితు లగుటవలన మానవులు మరణింతురు. ఆవి మరణమును గలుగజేయునట్టివే. నిరంతరము ప్రాణులు బాధలు పొందు చుందురు శాంతి గలుగదు.

దో॥ నేను ధర్మ ఆచార తపగ్న్యాన జగ్న్య జపదాన ।
 భేషజ పుని కోటిన్త సహిఁ రోగ జాహిఁ మారిజాన ।

తా॥ ఉత్తమాచారము నియమము, ధర్మములు, తపస్సు, జ్ఞానము, యజ్ఞము, జపము, దానములు కోట్లకొలది మందులతో సమానము. వీని వలన రోగములు గలుగవు.

చా॥ ఏహి బిధి సకల జీవ జగరోగీ ।
 సోక మారషభయ ప్రీతి బియోగీ ।
 మానసరోగ కఛుక మై గాఎ ।
 లహిఁ సబళేఁ లఖి బిరలేన్త పాఎ ।

తా॥ ఈ చరాచర ప్రపంచములోగల జీవులన్నియు, రోగ గ్రస్తులు హర్ష, శోకములును, భయ, ప్రేమలతోను, వియోగమువలన గలుగు దుఃఖములతో బాధలు జెందుచుండిరి. కొద్దిపాటిగ నేను మానస రోగములను గూర్చి వివరించితిని. ఇవి సర్వులును ఎఱింగినవే మర్ల భూగు నా విషయములు ఎవరును దెలిసికొనజాలరు.

చా॥ జానే తే ఛీజహిఁ కఛు పావీ ।
 నాన న పావహిఁ జన శరితావీ ।

విషయ కుపధ్య పాత్ర అంకురే ।

మునిహు హృదయః కా నర బాపురే ।

2

తా॥ జీవులను బాధపెట్టు రోగములేవో తెలిసికొనిన కొద్దిపాటి బాధతో తేరుకొందువు. నాశనరహితుడవై రోగవిముక్తుడ వయ్యెదవు. విషయలోలు రైవట్టి మునిశ్రేష్ఠుల హృదయములందు పావబీజములు మొలకెత్తుదుండ సాధారణమానవు లేపాటివారు.

చౌ॥ రామకృపాః నాసహిః సబరోగా ।

జౌః ఏహి భాంతి బనై సంయోగా ।

సదగురు బైద బచన బిస్వాసా ।

సంజను యహ న విషయకై ఆసా ।

3

తా॥ రోగములన్నియు సంక్రమించినప్పటికిన్ని శ్రీరాముడును దివ్యానుగ్రహమువలన నాశనమగును. సద్గురురూపమున గల వైద్యుని మాటలందు విశ్వాసముంచుము. విషయలోలుడవు కాకుము. ఇదే జితేంద్రియత్వ మనబడును.

చౌ॥ రఘుపతి భగతి నజీవన మూరీ ।

అనుపాన శ్రద్ధా మతి పూరీ ।

ఏహి బిధి బలేహిః సో రోగ నసాహిః ।

నాహిత జతన కోటి నహిః జాహిః ।

4

తా॥ శ్రీరఘురామునియందు భక్తియుండుట సంజీవనీ మూర్తము వంటిది. శ్రద్ధాభక్తులే వత్సము. నీలోగల రోగములన్నియు నాశన

మగును. విషయంపటుడవై యుందువేని కోట్లకొలది ప్రయత్నములు జేసినను రోగములు నశింపవు.

చౌ॥ జాని అతల మన బిరుజ గోసాఁఈ ।

జబ ఉరబల బిరాగ అధికాఁఈ ।

సుమతి సుధా బాధల్ల నితనఁఈ ।

బివయ ఆస దుర్బలతా గఁఈ ।

5

తా॥ జితేంద్రియుడా! గరుడుడా! నీ మనస్సును స్వాధీనపరచుకొనుము. నీ హృదయమున వైరాగ్యము దృఢముగ నుండిన సాత్వికబుద్ధి ప్రకాశించును. విషయరూపములతోగూడిన ఆశలు నశించును.

చౌ॥ బిమ లగ్యాన జః జబసోఁ సహఁఈ ।

తల రహ రామ భగతి ఉర ఛాఁఈ ।

సివ అజ సుక సనకాదిక నారద ।

జే మునిబ్రహ్మ బిచార బిసారద ।

6

తా॥ సర్వరోగములు వదలించుకొనిన మానవుడు నిర్మలమగు జ్ఞానరూపమనెడు నీటిలో స్నానము జేసినప్పుడు మాత్రమే రామభక్తి హృదయము నిండుగ ఆవరించును. శివుడు, బ్రహ్మ, శ్రీకృతుడు, సనకాది సత్త్వరులు, నారదుడును బ్రహ్మవిచార తత్త్వమందు పరమనిపుణులై యున్నారు.

చౌ॥ సబ కరమణ భగనాయక ఏహఁ ।

కిరిలి రామ పద పంజ నేహఁ ।

శృతి పురాన సబ్రగంధ కహాహీం ।

రఘుపతి భగతి బినా సుఖనాహీం ।

తా॥ పక్షిరాజా : శ్రీరామచంద్రులవారి దివ్యచరణములందు భక్తి గలిగియుండుటయే సర్వులమతము. శ్రీరామచంద్రుని చరణములందు భక్తిలేనిదే సుఖము లేదని వేదములు, పురాణములు, నద్గ్రంథములు వలకుచున్నవి.

చా॥ కమతవీర జామహీం బరు బారా ।

బంధ్యా సుత బరు కాహాహీం మారా ।

పూలహీం సభ బరు బహుబిధి పూలా ।

జీవన లహ సుఖ హరి ప్రళకూలా । 8

తా॥ కాబేటిపిప్పపైన రోహమున్ననూ, వితంతువు కుమారుడు ఎవరినైననూ హత్యజేసిననూ, ఆకాశమున వివిధరకములగు పుష్పములు పుష్పించిననూ, శ్రీరామ విముఖులగు జీవులకు సుఖము లభింపదు

చా॥ తృషా జాగ బరు స్ఫుగజాః పానా ।

బరు జామహీం సస నీన బిషానా ।

అంధకారు బరు రవిహీ ససానై ।

రామ బిముఖ సజీవ సుఖపానై । 9

తా॥ ఎండమావులలోని నీరు ద్రావినయెడల దప్పిక నశించినమా నశింపవచ్చు. కుందేటికలపై కౌమ్మ పుట్టవచ్చుగాక, చీకట్లు సూర్యుని బాధించుగాక : శ్రీరామచంద్రుని విముఖులకు సుఖకాంతులుండవు.

చా॥ హిమతే అనల ప్రగట బరుహోఃఱు ।

బిముఖ రాము సుఖ పావన కోఱు ।

10

తా॥ మంచులోనుండి అగ్ని పుట్టపుచ్చుగాక (ఉపయోగరహితము లైన వలుకులు వలుకుట) శ్రీరామ విముఖులకు సుఖము శాంతి గలుగ నేరదు,

దో॥ బారి మధేఁ ఘృతహోఱి బరుసిక తాతే బరుతేల ।

బినువారి భజన సభవ తరిల సిద్ధాంత అపెల । 121

తా॥ నీటిని మడించిన వెన్న వచ్చుగాక! ఇసుకనుండి తైలము వచ్చిన వచ్చుగాక! శ్రీరామచంద్రుని కీర్తింపవియెడల సంసారరూప నముద్రమునుండి తరింపలేరు. ఇదే దృఢమగునట్టి సిద్ధాంతము,

దో॥ మనకహి కరణి బిరంచి ప్రభు అజహిమనకతే హీన ।

అసభిచారి తజి సంసయ రామహి భజహి ప్రబీన ॥ 122

తా॥ శ్రీరామచంద్రుడు దోషము బ్రహ్మగా జేయగలడు అట్టి బ్రహ్మనే దోషకంఠ నీచునిగ జేయునని దెలిసికొని, నేర్పరుడు చతురుడగు పురుషుడు సందేహముల వొడలి శ్రీరామచంద్రుని భజింపవలెను.

క్లో॥ వినిశ్చితం వదామితేన అన్యథా బచాంసిమే ।

హరిం న్న రా భజంతియేఁతి దుస్తిరం తరంతితే ॥ 123

తా॥ నా నిశ్చితమగు సిద్ధాంతమును జెప్పుదున్నాను శ్రీరామ చంద్రుని భజించిన మినపులు దుస్తరమైన సంసారనముద్రమునుండి సులభముగ దాచెదరు. సత్యములగు నా వలుకులు నమ్ముడు

చౌ॥ కహేఉఁ నాథ హరిచరిత అనూపా ।

వ్యాస సమాస స్వసుతి అనురూపా ।

శృతి సిద్ధాంత ఇహ ఇ ఉరగారీ ।

రాసు భజిల సబకాజి బిసారీ ।

1

తా॥ ఓ నాథా : శ్రీరామచంద్రుని దివ్యమగు కథల విస్తారముగ, సంక్షేపముగ చెప్పితిని. సర్పాంతకా! గరుడుడా! సర్వవిధములగు కార్యముల నొదలి శ్రీరామచంద్రుని భజించుమని, శ్రుతులు, పురాణములు చెప్పుచున్నవి.

చౌ॥ ప్రభు రఘుపతి తజి సోఁ అకాహీ ।

మోహి నే సత పర మమతా జాహీ ।

తుష్టు విజ్ఞానరూప సహి మోహా ।

నాథ కీర్తి మోపర అతి చోహా ।

2

తా॥ శ్రీరామచంద్రు నొదలి ఎవరిని భజింతువు. ఏ మూర్ఖునితో స్నేహము చేసెదవు. ఓ నాథా! నీవు విజ్ఞాన స్వరూపుడవు. మోహము లేనివాడవు. నీకు నాయుండు దయ గలదు.

చౌ॥ వుంచిహు రామకథా అతిపావని ।

సుక సనకాది సంభు మన భావని ।

సత సంకతి దుర్లభ సంసారా ।

నిమిష దండ భరి ఏకఉ బారా ।

3

తా॥ శ్రీశుకదేవునది, సనకాది సత్త్వదులకు, పరమశివుని మనస్సు నకు అష్టాదశమును, సంతోషమును గలిగించు, పవిత్రము, దివ్యమునైన

శ్రీరామ కథను నాకు దెలియజెప్పితివి. ఈ ప్రపంచమందే కొద్దికాలము పాటు గూడ సత్సంగము లభింపదు.

చా॥ దేవు గరుడ నిజహృదయఁ బిచ్చారీ ।

మై రఘుబీర భజన అధికారీ ।

నకు నాధమ సబభాంతి అపావన ।

ప్రభు మోహ కీర్తన బిదిత జగపావన ।

తా॥ ఓ గరుడుడా : నీవు బాగుగ హృదయము దాచించివుము నేనెవడను? శ్రీరామచంద్రుని భజించుటకు అధికారి నై యున్నాను : పక్షి జాతులలో నీచజాతివాడను. సర్వనిధముల అపవిత్రుండను. అయినప్పటి కిన్ని శ్రీరామచంద్రమహారాజా నన్ను పరమపవిత్రునిగ జగత్ప్రసిద్ధము చేసినాడు.

దో॥ ఆజా ధన్యమై ధన్య అతిజన్మపి బ సబ శిధి హీన ।

నిజ జన జాని రామ మోహి సంత సమాగమ దీప్త ॥

తా॥ యెఛైననేమి, నేను సత్సవిధముల హీనుడను. నీచజాతిలోని వాడనైనను నేను ధన్యుడనై యుంటిని శ్రీరామచంద్రమహారాజా నన్ను నిజదాసునిగ భావించి మహాత్ముడవగు నీతో సంభాషణలు సలిపించినాడు

దో॥ నాధ జధామతి భాషేణఁ రాభేణఁ నాహికళు గో ఱ ।

చరితసింధు రఘునాయక ధామా కిపావయ కోళ । 123

తా॥ ప్రభూ : నేను నా బుద్ధి ననుసరించి చెప్పితిని. నా హృదయమునందే మాత్రము దాచుకొనలేదు. శ్రీరఘురాముని చరిత్రలు సముద్రముతో సమానము వాని లోతును దెలిసికొనగలమా? ఏమి? (శ్రీరామ తత్వము తెలిసికొనుటకు మానవుని ఆయువు చాలదు.)

చా॥ సుమిరి రామ కేగున గన నానా ।
 పుని పుని హరష భుసుండి సుజానా ॥
 మహిమా నిగను నేతి కరిగాళ్ళ ।
 అతులిత బల ప్రతాప ప్రభుతాళ్ళ ॥

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని దివ్య గుణసమూహముల మాటి-మాటికి స్మరించుకొని శ్రీకాకటకుండి మహర్షి ఆనందపడెను. భగవానుని మహిమలు వర్ణింపజాలక వేదములుగూడ నేతీతివాక్యములు పలికెను. అతని బల, ప్రతాపములు, గొప్పదనము వర్ణనాతికము.

చా॥ సివ అజపూజ్య చరణ రఘురాళ్ళ ।
 మోపర కృపా పరమ మృదుల లాళ్ళ ।
 అస సుఖాఁ కహంఁ సునఁడఁ నదేఖిఁడఁ ।
 కహి ఖగెన రఘుపతి సమ లేఖి ఁడఁ ॥

2

తా॥ శ్రీరామచంద్రులవారి దివ్యచరణముల బ్రహ్మయు, పరమ శివుడును ఎల్లపుడు సేవింతురు. వారికి నీయందు మిక్కిలి ప్రేమగలదు. నాయందు వారికిగల ప్రేమనుగూర్చి చెప్పలేను. వినలేను చూడలేను. ఓ పక్షిరాజా! గడుదుదా! శ్రీరామచంద్రునితో సమానముగ ఎవరినిగూర్చి దెలిసికొనగలను ?

చా॥ సాధక సిద్ధ బిము క్త ఉదాసీ ।
 కవి కోవిద కృతగ్య సన్యాసీ ॥
 జోగీ సూర సుతావస గ్యానీ ।
 ధర్మ నిరత పండిత బిగ్యానీ ॥

3

చా॥ ధన్య దేన సో జహం సురనరీ ।

ధన్య నారి పతివ్రత అనునరీ ।

ధన్య సో భూవునీతి జోకరళు ।

ధన్య సో ద్విజ నిజ వర్మన టరళు । 3

కా॥ గంగానదినిగల్గిన దేశమే ధనవంతమైనది. ఏప్రీ పాతివ్రత్య ధర్మములనాచరించునో అట్టిప్రీ అదృష్టవంతురాలై యుండును. ఏరాజ్యములో న్యాయముండునో అదేశమే ధనవంతమైనది. ఏబ్రాహ్మణుడు తన ధర్మమును గాపాడుకొనునో అట్టివాడే ధన్యుడని చెప్పబడెను.

చా॥ సో ధనధాన్య ప్రధమగతి జాకీ ।

ధన్య పున్యరత మతిసోఱి చాకీ ।

ధన్య ఘరీ సోఱి జబ నతనంగా ।

ధన్య జన్మ ద్విజ భగతి అభంగా ।

కా॥ దాన ధర్మాదికార్యములకు ఏ ధనమునుపయోగపడునో అట్టి ధనమే ధన్యమైనది. పుణ్యకార్యములందెవరి బుద్ధి రాజించునో అతని బుద్ధి పరివక్షతనొందినదై యుండును. సత్సంగమందు గడిపినకాలమే ధన్యవంతమైనది. అట్టివారి జన్మలే ధన్యవంతములై యుండును. బ్రాహ్మణులందు అఖండమగుభక్తి ఎవరు గలిగియుండురో వారే అదృష్టజాతకులు. అఖండభక్తులుగనుండురు (ధనమునకు మూడుగతులు గలవు) దాన, భోగ, నాశనగతులుగలవు దానము గొప్పదై యుండును. భోగము మధ్యమము. నాశనము జేయుట నీచకార్యము. నీచగతి. ధనమును దానధర్మములకు వినియోగించకుండిననూ, అనుభవించకుండిననూ, వానిధనము నాశనరూపము జెందును.

కా॥ శ్రీకాకభుకుండి మహద్దలవారి దివ్యములగు మాటలువిని,
శ్రీరాసుచంద్రుని చరణములందాతనికి గల ప్రేమనుజూచి, సందేహము
లన్నియు నశింప గరుడుడు ప్రేమతో ఇట్లు పలుకసాగెను.

చా॥ మైశ్రుత కృత్య భయఁడఁ తల బాసీ
సుని రఘు బీర భ గతి రస సాసీ ॥
రామ చరణ నూతన రతి భజుఁ
మాయా జనిత బి పతి నల గజుఁ ॥

కా॥ శ్రీరామచంద్రుని దివ్య భక్తిరసముతో మునిగితిని. నేను
నీదివ్యమగు పలుకావిని కృతకృత్యుడనయితిని. శ్రీరాముని దివ్యచరణము
లందు నాకు నూతనమగుభక్తి గలుగుచున్నది. మాయచే వ్యాపింపబడిన
ఆవరణ తొలగినవి. సంతోషముగ మంటిని.

చా॥ మోహ జలధి బోహిత తుమ్మ భవఁ
మో కహఁ నాథ బిబిధ సుఖ దవఁ
మో వహిఁ హోధ న వ్రతి ఉపకాఁ - ॥
బంధ ఉ తవ బధ బారహిఁ కారా ॥

2

కా॥ నేను మోహరూపమనెడు సముద్రమున మునిగితిని. వడవవలె
నీవు నన్ను ఆసముద్రమునుండి రక్షించితివి. ఓనాథా! పరమముఖవంతునిగ
జేసితివి. నేను నీకేమి ప్రత్యుపకారము జేయలేకుంటిని. మాటమాటికి నీ
చరణములకు నమస్కారము జేయుచున్నాను.

చా॥ పూరణ కామ రామ అనురాగీ ।
తుమ్మ సమ తాతన కోడ బధ భాగీ ॥

సంత బిటప సరితా గిరి ధరసీ ।

పరహిత హేమ సబన్దీకై కరసీ ॥

3

తా॥ నీవు పూర్ణకామడవు. శ్రీరాముని ప్రేమించువాడవు స్వామీ ! నీతో సమానుడగు అదృష్టవంతుడు లేడు. మహాత్ములు, వృక్షములు, నదులు, వర్షశములు, భూమి మొదలుగా గలవన్నియు యితరులకు ఉపకారములే జేయుచున్నవి.

చా॥ సంత హృదయ నవసీత సమానా ।

కహో కబిన్ద పరి కహైన జానా ॥

నిజ పరితాప ద్రవణి నవసీతా ।

పర దుఃఖ ద్రవహిఁ సంత సు వుసీతా ॥

4

తా॥ సాధుమహాత్ముల హృదయములు నవనీకముతో సమానమని కవిశ్వరులు జెప్పిరి, వారుఅనలు తెలిసికొనలేకుండిరి. వెన్న వేడివలన కరిగిపోవును. పరమపవిత్రులైన సాధుమహాత్ములు వరులకు కలుగు దుఃఖ బాధలుతొలి నహింపలేరు.

చా॥ జీవన జన్మ సుఖల మమ భయఁజి ।

తవ ప్రసాద సంసయ సబ గయ ఁజి ॥

జానేహు సదా మోహి నిజ కింకర ।

వుని వుని ఁమా కహణి బి మాంగవర ॥

5

తా॥ నాజీవితము నపరిమైనది. నీయొక్క దివ్యానుగ్రహమువలన సర్వసందేహములు నశించినవి. నన్ను నీదాసునిగ తెలిసికొనుము. (శివుడు చెప్పుచున్నాడు) ఓ ఉమా ! వక్షులలో సర్వశ్రేష్ఠుండగు గరుడుడు మాటి ఘటికి అట్లు పలుకసాగెను.

దో! తాను చరణ సిరు నా ఇ కరిప్రేమ సహిత మతిధీర ।
గయఁ గరుఢ వై కుంత తబ హృదయఁ రాని రఘుబీర॥

తా॥ శ్రీకాకతుకుండి మహద్దలపాద చరణములుకు సమస్కరించి,
హృదయ గృహమందు శ్రీరామచంద్రుని ధరించి దీరుడు, జుద్ధిమంతుడు
నగు గరుడుడు వై కుంతమున కెతలెను.

దో! గిరిజా సంతసమాగమ సమ న లాభకఞ్చు అన ।
బిను హరికృపా సహోఽసో గావహిః వేద పురాణ ।

తా॥ ఓపార్వతి! సాధుమహాత్ముల కలయకతో సమానమగు సమా
వేశములేదు. సాధుమహాత్ముల సమాగమము భగవానుని అనుగ్రహము
లేనిదే, గలుగదని నేడములు పురాణములు తెప్పుచున్నవి.

చో! కహేఁడిఁ కరమ పునీత ఇతిహాసా ।
సునత శ్రవణ ఘాటహిః భవ సాసా ।
ప్రసత కల్పతరు కరునా పుంజా ।
ఉచజఇ వీతి రామ పద శంజా । 1

తా॥ నేనీ పరమపవిత్రమైన ఇతిహాసమునుగూర్చి చెప్పితిని. దీనిని
విన్నవారు సంసారబంధలములనుండి రక్షింపబడెదరు. శరణాగతులకు
కల్పవృక్షముతో సమానుడును, దయాసముద్రుండగు శ్రీరామచంద్రుని
దివ్యపరణమలందు ప్రేమకలుగును.

చో! మన శ్రమ బచన దనిత అఘజాతు ।
సునహిః తే కథా శ్రవణ మనలాతు ।

తీర్థాటన సాధన సముదాళు ।

జోగ బిరాగ గ్యాన నిపునాళు ।

2

తా॥ ఈ దివ్యమగు శ్రీరామకథను క్రద్ధగా విమవారలకు మనో
వాక్కియకర్మలద్వారా చేసిన పాపములు నశించును, తీర్థయాత్రలు మొద
లుగాగల గొప్ప సాధనలు, యోగము, వైరాగ్యము, జ్ఞానమునందు
నైపుణ్యము గలిగియుండుట.

చా॥ నానా కర్మ ధర్మవ్రత దానా ।

సంజమ, దమ, జప, తప, మఖనానా ।

సత దయా ద్విజ గుర నేవకాళు ।

బిభ్యా బినయ బిబేక బధాళు ।

తా॥ వివిధ విధములగు కర్మలు, ధర్మములు, దానములున్నా,
యమ, నియమసాధనములున్నా, జప యజ్ఞాదులును, వర్వచీపులయందు
దయగలిగి యుండుటయును, బ్రాహ్మణుల, గురువుల సేవించుభయమును,
విద్యా వినయములతో ఆరితేరి యుండుటయును.

చా॥ జహం లగి సాధన వేద బఖానీ ।

సబ కరఫల హరి భగతి భవానీ ।

సో రఘునాథ భగతి శ్రుతి గాళు ।

శ్రామ కృపా కాహం ఏక పాళు ।

4

తా॥ ఓ భవానీ! శ్రీరామచంద్రుని యందు ప్రగాఢమగు భక్తినిగలిగి
యుండునువి వేదములలో చెప్పబడెను శ్రుతులు, పురాణేతిహాసములు,
శ్రీరామునిభక్తిని గూర్చియే చెప్పబడెను. ఆభక్తి ప్రళావమువలన
విదాగులయ్యెదరు.

దో॥ ముని దుర్లభ హరి భగతి సర సావహిఁ బినహిఁ బ్రయాస
జేయహ కథా నిరం తర సునహిఁ మాని బి స్వాస ॥

తా॥ ఏమానవుడు నిరంతరము భక్తిశ్రద్ధతో శ్రీరామకథను
వినునో, అట్టివాడు కష్టపడకయే మునిశ్రేష్ఠులకుగూడ దుర్లభమైన హరి
భక్తిని పొందును

చో॥ సోఞ సర్వగ్య గునీ సో యగ్యా తా ।
సోఞ మహి మండిత పండిత దాతా ।
ధర్మ పరాయణ సోఞ కులత్రతాతా ।
రామ చరణ జాకర మన దాతా ।

తా॥ ఎవరిమనస్సు శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణములందు లగ్నమై
యుండునో నాతడే సర్వము దెలిసినవాడును గుణవంతుడును జ్ఞానియునై
యుండును. ఆతడే భూమాతకు నిజమగువుత్తుడు, ఆలంకారుడు, పండితుడు,
దాతయు, ధర్మరక్షకుడు, పంశోద్ధారకుడునై రాజించును.

చో॥ నీతి నిపుణ సోఞ పరమ సయానా ।
శృతి సిద్ధాంత నీక తేహిజానా ।
సోఞ కవి కోవిద సోఞరణ ధీరా ।
జో ఛల ఛాఢి భజఞ రఘుబీరా ।

తా॥ కవతుమును, దంభమునొదలి శ్రీరామచంద్రుని భజించువారే
నీతికోవిదులును బుద్ధిమంతులునై యుందురు వానికి వేదములలోగల
సిద్ధాంతములు బాగుగ దెలియును. అట్టివారే కవులు, కోవిదులు, రణధీరు
లనై యుందురు.

చా॥ ధన్య జేస సో జహఁ సురనరీ ।

ధన్య నారి పతివ్రత అనునరీ ।

ధన్య సో భూవునీతి జోకరఁడు ।

ధన్య సో ద్విజ నిజ దర్శన టరఁడు ।

3

కా॥ గంగానదినిగల్గిన దేశమే ధనవంతమైనది. ఏప్రీ పాతివ్రత్య దర్శములనాచరించునో అట్టిప్రీ అదృష్టవంతురాలై యుండును. ఏరాజ్యములో న్యాయముండునో అదేశమే ధనవంతమైనది. ఏబ్రాహ్మణుడు తన ధర్మమును గాపాడుకొనునో అట్టివాడే ధన్యుడని చెప్పబడెను.

చా॥ సో ధనధాన్య ప్రధమగతి జాకీ ।

ధన్య పున్యరత యతిసోఁగి చాకీ ।

ధన్య ఘరీ సోఁగి జబ నలసంగా ।

ధన్య జన్మ ద్విజ భగతి అభంగా ।

కా॥ దాన ధర్మాదికార్యములకు ఏ ధనమునువయోగవడునో అట్టి ధనమే ధన్యమైనది పుణ్యకార్యములందెవరి ఋద్ధి రాజించునో అతని ఋద్ధి పరిపక్వతనొందినదై యుండును. సత్సంగమందు గడిపినకాలమే ధన్యవంతమైనది. అట్టివారి జన్మలే ధన్యవంతములైయుండును. బ్రాహ్మణులందు అఖండమగుభక్తి ఎవరు గలిగియుండురో వారే అదృష్టజాతకులు. అఖండభక్తులుగనుండురు (ధనమునకు మూడుగతులు గలవు) దాన, భోగ, నాశనగతులుగలవు దానము గొప్పదై యుండును. భోగము మధ్యమము. నాశనము జేయుట నీచకార్యము. నీచగతి. ధనమును దానధర్మములకు వినియోగించకుండిననూ, ఆసుభించకుండిననూ, వానిధనము నాశనరూపము జెందును.

దో! సోకుల ధన్య ఉమా సునుజగ తపూజ్య సుపునీత ।

శ్రీరఘుబీర పరాయన జేహీఁ నర ఉపజ బినీత । 12

కా॥ ఓ ఉమా! దయతోవినుము. ఏకులమందు శ్రీరఘరాముని
వక్తలు జన్మింతురో ఆకులమే ధన్యవంతమైనది పగునాలుగు భువనము
లలో పూజింపబడుదురు. పరమవర్చితులుగ నెంచబడుదురు.

చా! మతి అనురూప కథామైఁ భాషీ ।

జధ్యపి ప్రథమ గుప్తకరి రాశీ ।

తవయన ప్రీతిదేఖి అధికాశు ।

తబమైఁ రఘుపతి కథా సునాశు ।

కా॥ నేను నాబుద్ధి ననుసరించి ఈ దివ్యమగు శ్రీరామకథను
క్తిరించితిని. మొదట నేను క్లుప్తముగ దానియుంచితిని. భక్తియనిన
అధికమగు ప్రేమను గలిగియుండువు.

చా! యహ న కహితి నతహి హత నీలహి ।

జోమన లాఙ్గ న సున హరి లీలహి ।

కహితి న లోభహి క్రోధహి కామిహి ।

జోన భజజ్గ సచరాచర స్వామిహి । 2

కా॥ ఈ కథయందనురక్తిలేని మూర్ఖునకును, దూర్ఘునకును,
లోభికిని, క్రోధికిని, కామునకును, శ్రీరామచంద్రుని భజింపనివారికిని
ఈ దివ్యకథను చెప్పరాదు.

చా! ద్విజ ద్రోహిహి న సునాఙ్గ అశబహూఁ ।

సురభతి సరిస హోఙ్గ నృప జబహూఁ ।

రామ కథాకే శేష అధికారి ।

జ్ఞానే సత సంగతి అతి బ్యాసీ ।

3

తా॥ ఇంద్రునితో సమాసమున భాగ్యవంతుడయినను రాజయి నప్పటికిని బ్రాహ్మణ ద్రోహికి ఈ కథ ఎప్పుడూ వినిపించరాదు. సత్సంగ అభిలాషను, శ్రీరామని దివ్యచరణములందు ప్రేమగలవారును ఈ కథను వినుట కధికారులు.

చా॥ గురు పక్షప్రీతి నీతి రత జేతు ।

ద్విజనేవక అధికారి శేతు ।

తాకమా యహ విశేష సుఖదాతు ।

జో హి ప్రాస ప్రియ శ్రీరఘరాతు ।

4

తా॥ శ్రీగురుదేవుని దివ్యచరణములందు ప్రేమానతులుగల వారున్నా, నీతిపరాయణులున్నా బ్రాహ్మణభక్తులున్నా ఈ దివ్యకథను వినుట కధికారులు. వారికే ఈ కథ దివ్యాతిదివ్యములగు సుఖముల నిచ్చును. శ్రీరామచంద్రు డట్టివారినే ప్రాసనమడుగ భావించును.

దో॥ రామ చరణరతి జోచహ అధవాపద నిర్వాస ।

భావసహిత సో యహ కథా కరణ శ్రవస పుటపాస ।

తా॥ శ్రీరామచంద్రుని దివ్యచరణములందు ప్రేమ కోరుకొను వారునూ, మోక్షసామాజ్యము గావలసినవారును, శ్రీరామకథామృతము ప్రేమతో తన చెవులనెదు దొప్పలతో పానము జేయవలెను.

చా॥ రామకథా గిరిజామై బరనీ ।

కలిమల నమని మనోమల హరనీ ।

సంస్కృతి రోగ సజీవని మూరీ !

రామకథా గావహీః శృతిరూరీ !

తా॥ ఓ పార్వతి! కలియుగ పాపముల భస్మముజేయు మనోమలమును హరించు దివ్యమగు శ్రీరామకథను వర్ణించితిని జన్మ-మరణరూపమనెడు రోగమును నాశనము జేయుటకు శ్రీరామునికథ సజీవనివంటిదియని పేదములు, పురాణములు, విద్యావంతులు చెప్పుచున్నారు.

చా॥ ఎహి మహా రుచిర సప్తసోపానా !

రఘుపతి భగతి కేర పంచానా !

అతి హరికృపా జాహి పరహోళా !

పాడిఁ దేళి ఏహి మారగసోళా !

2

తా॥ శ్రీరఘురామునియందు భక్తి గలుగుటకు ఏడు సోపానములు గలవు. ఎవరేమార్గమున ప్రయాణించినమా శ్రీరామునియందు భక్తిని పొందుదురు.

చా॥ మన కామనాసిద్ధి సరపానా !

జేయహ కథాకపట తజిగావా !

కహిహిఁ సునహిఁ అనుమోదన కరహిఁ !

తే గోపద ఇవ భవనిధి తరహిఁ !

3

తా॥ కపటమునొదలి ఈశిష్టమగు కథను వినువారికి కోర్కెలు నెరవేరును సిద్ధిని పొందెదరు ఈతను చెప్పవారు, వినువారు సంసారరూపమనెడు సముద్రమును గోష్పాదమువలె దాటుదురు ప్రళంసితబడెదరు.

చౌ॥ సుని సబకథా హృదయ అతిభాళా !

గిరిజా బోలీ గిరాసుహాళా !

నాథ కృపాఁ ముగుగత సందేహా !

రామ చరణ ఉపజేడి నవనేహా !

తా॥ శ్రీయాజ్ఞవల్క్య మహర్షివారు జెప్పుచున్నారు. ఈ శ్రీరామ కథను సంపూర్ణముగ శ్రీపావ్యతీదేవి విని సుందరముగు పలుకులిట్లు పలుక సాగెను శ్రీరామచంద్ర భగవానుని దివ్యానుగ్రహముచేత నాలోగల సందేహములు నశించి రఘురాముని దివ్య చరణములందు భక్తిప్రేమ గలుగుచున్నవి.

దో॥ మైఁ కృతకృత్య భిక్ష ఉఁ అబ తవప్రసాద బిన్దేస !

ఉపజీ రామ భగల ధృఢబీతే నకల కలేస ! 129

తా॥ ఓ పరమశివా! నీ దివ్యానుగ్రహమువలన నేను ధన్యుల నయితిని. నా హృదయమునందు దృఢముగు శ్రీరామభక్తి ఏర్పడినది, నాదుఃఖములు నశించినవి.

చౌ॥ యహ సుఖ సంభు ఉమా సంశాదా !

సుఖ సంపాదన సమన బిషాదా !

భవ భంజన గంజల సందేహా !

జన రంజన సజ్జన ప్రియ ఏహా !

తా॥ శ్రీ పార్వతీ పరమేశ్వరుల ఈదివ్యముగు సంపాదము సుఖ-సంతోషములు గలుగజేయును. దుఃఖములు నాశనము జేయును జనన -

మరణ బాధమంది రక్షించును. సందేహముల నశింపజేయును. భక్తులకు
ఆనందమును గలుగజేయును. మహాత్ములకు ప్రియమైనది.

చా॥ రామ ఉపాసక జే జగమాహీఁ ।

ఏహీ సమప్రియ తిష్ఠ కేఁ కఘ నాహీఁ ।

రఘుపతి కృపాఁ జధా మతి గావా ।

మై యహ పావన చరిత సుహావా ।

తా॥ పదునాఱగు భువనములలోని రామభక్తులకు శ్రీరామకథతో
సమానమైనదిలేదు, శ్రీరామచంద్రుని దివ్యానుగ్రహమువలననే నీవరమ
పవిత్రమగు శ్రీరామకథను నాబుద్ధిననుసరించి కీర్తించితిని.

చా॥ ఏహీఁ కలికాల న సాధన దూజా ।

జోగ జగ్య జప తప వ్రత పూజా ।

రామహీ సుమిరిలగాఱి అరామహీ ।

సంతత సునిల రామ గున గ్రామహీ ।

3

తా॥ (శ్రీ కులపీదాసుగారు చెప్పుచున్నాడు.) ఈ కలియుగమందు
యోగము, యజ్ఞము, జపము, తపము, వ్రతములు, పూజాదికార్యములతో
గూడిన సాధనలు అవునరములేదు. శ్రీరాముని స్మరింపుము. శ్రీరాముని
దివ్యగుణములు గానముజేయుము నిరంతరము శ్రీహరికథలు విను
చుండుము.

చా॥ జాను పతిత పావన బధశానా ।

గావహీఁ కవి శ్మృతి సంత పురానా ।

తాహీ భజహీ మనతః కుటిలాశా ।

రామ భజేఁ గతి కేహీఁ సహీఁ పాశా ।

4

తా॥ పతితులను సహితము శ్రీరాముని దివ్యబాణములు ఉద్ధరించు నని, కవులు, వేదములు, మహాత్ములు, పురాణములు చెప్పుచున్నవి. ఓ మనస్సా! నీలోగల దుష్టస్వభావము నొదలి శ్రీరాముని భజించితివేని పరమగతిని పొందెదవు.

ఛం॥ పాశు న కేహిఁ గతి కతితపావన

రామ భజి సును సతమనా ।

గవికా అజామిల వ్యాఘ్ర

గీద గజాది ఖలతారే ఘనా ।

అబీర జమన కిరాత ఖన

స్వపచాది అతి అఘయాపజే ।

కహి నామ భారక తేపి పావన

హోహిఁ రామ సమామితే ।

తా॥ ఓ మూర్ఖులనస్సా! వినుము. పతితులనుగూడ పాపనమొన రించు శ్రీరామ నామమును స్మరించి ఎవరు సద్గతిని పొందలేరు? గణికా అజామికుడు, వ్యాధుడు, గద్ద, ఏనుగు మొదలుగాగలవారును, నీచుల నీచులును రఘురాముని స్మరించి తరించిరి అనాగరికులు, అబవీజాకుల వారు, బిర్పరులు, యవనులు, కిరాతులు చండాలురు మొదలుగాగలవారు పాపాత్ములు అయిననూ కేవలము ఒక పర్యాయము శ్రీరాముని స్మరించి తరించిరి అట్లు తరింపజేసిన శ్రీరామచంద్రునకు నమస్కరించుచున్నాను.

ఛం॥ రఘునంశ భూషణ చరిత్ర యనా

ధర కహాహిఁ సునహిఁ జే గావహిఁ ।

కలవలమ నోనుల ధోళి

చిను శ్రమరామ ధామ సింహావసీం ॥

సత పంచ నౌపాయీఁ నునోహర

జాని జోసర ఉంధరై ।

దారున అవిద్యా పంచ జనిత

వికార శ్రీరఘుబీర మ్మరై ।

12

తా॥ ఎవరు రఘువంశాలంకారుడగు శ్రీరాముని దివ్యచరిత్రలు జెప్పునో వివియెదరో, క్రిష్టచెడరో, అట్టివారు కలియుగపాపముననుండి రక్షింపబడెదరు మనోనూలిన్యములు ప్రవక్షన గానించుకొనెదరు. కష్టము లేకయే శ్రీరామ ధనుముసకు జేరెదరు. ఎవరు బదులేక ఏడు చౌపాయల నైనా చదివి వాటిఅర్థమును హృదయమునందు దరింతురో అట్టివారికి అవిద్యవలన కల్గిన సకలక్షేకములు శ్రీరాముడు పోగొట్టును.

ఫం॥ సుందర సుజాన కృపాని ధాన

అనాథ పరకర ప్రీతి జో ।

పో ఏక రామ అకాను హిత

నిర్యా నక్రద సమ ఆఁకో ।

జాకీ కృపా లవలేస తేమతినుంద

తులసీ దాసహో ।

పాయోపరను విశ్రాము రామ

సమాన ప్రభు నాహీఁ కహలూఁ ।

8

తా॥ శ్రీరాముడు సుందరుడు, తెలివిగలవాడు, దయాసముద్రుడు ఇట్లు అనాథులను ప్రేమించువాడత దొకడు మాత్రమే ఈతనితో

సమానముగ నిష్కాముడు, మేలు చేయువాడు, మోక్షమును నిచ్చువాడెవడు గలడు. కొద్దిపాటి అనుగ్రహముచేతనే మందబుద్ధియగు తులసీదాసు గూడా పరమశాంతిని బొందెను. ఆ శ్రీరామచంద్ర ప్రభువుతో సమానమగు ప్రభువెవరు ?

దో॥ మో సమ దీనన సీన హిత తుష్టు సమాన రఘుభీర ।
అన బిచారి రఘువంసమని హర యుదిషమ భవభీర ।

కా॥ ఓ రఘురామా ! నాతో సమానుడగు దీనుడు లేడు నీతో సమానముగ దీనుల రక్షించు దాత లేడు. అని తెలిసికొని ఓ రఘువంశోత్తమా! నే ననుభవించు చావుపుట్టుకల బాధలనుండి కాపాడుము

చో॥ కామిహి నారి పితరి జిమి లోభిహి

ప్రియ జిమిదామ ।

తిమి రఘునాథ నిరంతర ప్రియ

లాగవల మోహి రామ ।

130

కా॥ కామునకు శ్రీ ప్రియమైనట్లు, లోభివానికి ధనమందు ప్రేమ ఉన్నట్లు ఓ రఘురామా ! ఓ రామచంద్రా ! నాకు నీ వెల్లప్పుడును ప్రియుడవే

శ్లో॥ యత్సూర్య ప్రభుణాకృతం సుకవినా

శ్రీ శంభునా దుర్గమం

శ్రీమద్రామ పదాంబుజ భక్తి మనిశం

ప్రత్యై తు రామాయణం ।

ముత్వా తద్రఘనాధనామ నిరతం

స్వాంతస్తనుః శాంతయే ।

భాషా బద్ధమిదం చకార

తులసీ దాసస్తథా మానసమ్ ।

తా॥ దురమమైన ఈ మానస రామాయణమును మొదటగ శ్రీ శంకరభగవానుడు శ్రీరామభక్తిని పొందుటకై రచించెను. ఆ మానస రామాయణమును నిరంతరము శ్రీరఘురాముని నామమును స్మరించుచుండు శ్రీ తులసీదాసు అంతఃకరణ కుద్ధి గావించుకొనుటకై హృదయాంగమున ఏర్పడిన చీకట్లను పోగొట్టుకొనుటకొరకై భాషాబద్ధరూపమాగ ఈ రామ చరిత మానసమును రచించెను.

పుణ్యం, పాపహరం, సదాశివకరం, విజ్ఞానం, భక్తిప్రదం ।

మాయా, మోహ, మలాపహం, సువిమలం, ప్రేమాంబు

ఘోరం, శుభమ్ ।

శ్రీమద్రామచరిత్ర మానసమిదం భక్త్యావగాహంతి యే

తే సంసారపతంగం ఘోరకిరణై ర్దహ్యంతి నో మానవాః.

తా॥ ఈ శ్రీరామచరితమానసము పుణ్యప్రదము. పాపరాసుల హరించును ఎల్లప్పుడు శుభములు గలుగజేయును. విజ్ఞానమును, భక్తిని గలుగజేయును. మాయా, మోహముల నాశనము జేయును ప్రేమామృతము ఎట్లు నిర్మలమౌగ నుండునో అట్లే మంగళమయమయినది ఈ రామచరిత మానసమును పఠించు మానవులు సంసారరూపనునెడు (సూర్యుని) కిరణములచే భస్మీకరింపబడరు.

ఈ శ్రీరామ చరిత మౌనసము సకలవిధములగు కలి
పాపములు హరించును.

సప్తమ సోపానము సమాప్తము.

సమస్త విధములగు కలియుగపాపములు హరించు
శ్రీరామచరితమౌనసము సప్తమ సోపానము సమాప్తము.

ఉత్తరకాండ సమాప్తము.

అనువాదకుడు

బెజు డ రామనారాయణశర్మ

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

ఈ శ్రీరామ పట్టాభిషేకము శ్రీరామ శరణు పాకయాజి
మహారాజు సద్గురువర్యుల దివ్యానుగ్రహముచే తెనుగునకు
అనువదించబడినది వెలుగునకు రాబడినది.

శ్రీవారికి అంకితము!

ఈ గ్రంథము అచ్చవేయుటకు చందాలు యిచ్చిన దాతలు

1	చిల్లీన్ మర్చంట్సు అసోసియేషన్ గుంటూరు	500
2	ఫిల్మ్ ఎగ్జిబిటర్సు గిల్డ్ చిలకలూరిపేట	400
3	కార్మికశాఖోద్యోగులు గుంటూరు	310
4	శ్రీ వేపూరి కోటేశ్వరరావు ,,	325
5	శ్రీ భజరంగ్ జ్యూట్ మిల్స్ ,,	250
6	శ్రీ దేసు ఏడుకొండలు ,,	125
7	,, సి. హెచ్. వెంకటేశ్వరరావు ,,	116
8	,, యం. వి. నరసింహారావు, A. L. O. N. R. T.	119
9	,, చెన్నపాటి తాతయ్య కుమార్లు తిరుపతిరావు	116
10	క్లాత్ మర్చంట్స్ అసోసియేషన్, చిలకలూరిపేట	116
11	శ్రీ G V S ప్రసాదరావు, నరసరావుపేట	116
12	,, జె. నాగేశ్వరరావు, A. L. O. తెనాలి	116
13	శ్రీమతి మా రానఝల సీతారావమ్మ, నరసరావుపేట	116
14	శ్రీ సవరం మస్తాన్ రావు, గుంటూరు	116
15	,, గ్రంథి సుబ్బరావు (క్రేన్ వక్కపాడి)	
	గుంటూరు	116
16	,, యస్. సదాశివరావు బండర్ స్వీట్సు, ,	116
17	,, చక్కా గుర్నాధు ,,	1 6
18	,, శివా మెడికల్స్ ,,	116

- 19 శ్రీ బి. వి. స్వామి ఆడిటర్, ఖమ్మం 116
- 20 ,, ఆనందభవన్, గుంటూరు 116
- 21 ,, ఊటుకూరు శేషగిరిరావు, రామా ఆటో
మొబైల్ గుంటూరు 116
- 22 ,, ఊటుకూరు రామయ్య & పుల్లయ్య &
కంపెనీ, గుంటూరు 101
- 23 ,, గొడవర్తి కోటేశ్వరరావు & చీచుకుర్తి
వెంకటేశ్వర్లు, గుంటూరు 101
- 24 ,, హరి జగన్నాథ శాస్త్రి, కాకినాడ 100
- 25 ,, మోతీలాల్ హరిప్రసాద్, గుంటూరు 100
- 26 ,, జి. కామేశ్వరరావు, లేబరు ఆఫీసరు, నెల్లూరు 100
- 27 ,, ది ఐరన్ మర్చంట్సు అసోసియేషన్,
చిలకలూరిపేట 58
- 28 ,, శ్రీవీరాంజనేయ భక్తసమాజం, మార్కాపురం 101
- 29 ,, చక్కాపిచ్చయ్య గుంటూరు 58
- 30 ,, ది మెటల్ మర్చంట్సు అసోసియేషన్,
చిలకలూరిపేట 58
- 31 ,, రావిక్రింది ఆంజనేయలు ,, 58
- 32 ,, కెమిస్టు & డ్రగ్గిస్టు అసోసియేషన్ ,, 58
- 33 ,, ఫాసీ అసోసియేషన్, ,, 75
- 34 ,, M/J A V రామారావు, ,, 58

- 35 శ్రీ వెంకటేశ్వర మెడికల్ కార్పొరేషన్
నరసరావుపేట 58
- 36 ,, శ్రీసాయి లక్ష్మి బస్ సర్వీస్, ,, 58
- 37 ,, పద్మశ్రీ ఎంటర్ ప్రైజెస్, గుంటూరు 58
- 38 ,, జొన్నలగడ్డ సాంబశివరావు, జొన్నలగడ్డ 58
- 39 ,, టి. బసవయ్య, న్యూసెవన్ హోమ్, గుంటూరు 58
- 40 ,, డి. రంగదాసు, ,, 50
- 41 ,, మారుతీ ఎగ్జిబిటర్స్ ,, 50
- 42 ,, బి. గంగాధరశర్మ ,, 50
- 43 ,, స్రరాజు వెంకటహనుమంతరావు ,, 58
- 44 ,, ఆత్మానందం ,, 50
- 45 ,, విజయా అండ్ కో ,, 58
- 46 ,, శ్రీవీర వెంకటరామ్ బృందావన హోటలు,
అమ రావతి 58
- 47 ,, శ్రీధనలక్ష్మీ కాటన్ అండ్ ఫర్నిలైజర్స్, 58
- 48 ,, శ్రీధనలక్ష్మీ టుబాకోస్, ,, 58
- 49 ,, జయవాసవ ఇంపెక్సు ,, 58
- 50 ,, బచ్చు వెంకటేశ్వర్లు కిరాణాపావు గుంటూరు 50
- 51 ,, N. రాఘవరావు, ఏటుకూరురోడ్డు ,, 58
- 52 ,, చామర్తి హనుమంతరావు, మెయిన్ రోడ్డు ,, 50
- 53 ,, బచ్చు సాంబశివరావు, ఏటుకూరురోడ్డు ,, 50

- 54 శ్రీ శిష్టా శ్రీరామచంద్రమూర్తిబ్రాహ్మణపేట గుంటూరు 58
- 55 " పెద్దిశెట్టి వెంకటేశ్వరుకుమార్డుశ్రీ సత్య
నారాయణ (పచారి) " 58
- 56 " వేమూరి కోటయ్య & సన్ క్లౌత్ బజారు " 50
- 57 " న్యూకమర్షియల్ కార్పొరేషన్ " 58
- 58 " శ్రీరాధాకృష్ణమోర్తిగారు ప్రొఫెసరులు;
రైస్ మిల్, నంగడిగుంట గుంటూరు 58